

**ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ**

**Α Π Α Ν Τ Α
ΤΩΝ ΑΓΙΩΝ ΠΑΤΕΡΩΝ**

Ἐπιμέλεια
ΠΑΝ. Κ. ΧΡΗΣΤΟΥ — ΣΤΕΡ. Ν. ΣΑΚΚΟΥ
Καθηγητῶν Πανεπιστημίου

Ἐπιμέλεια
ΒΑΣ. Σ. ΦΕΥΤΟΓΚΑ — ΘΕΟΔ. Ν. ΖΗΣΗ
Διδακτόρων τῆς Θεολογίας

**ΙΩΑΝΝΟΥ
ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ
ΕΡΓΑ**

ΤΟΜΟΣ 17

ΕΙΣ ΤΟΥΣ ΑΝΑΡΙΑΝΤΑΣ Δ'—Θ'
Εισαγωγή — Μετάφρασις — Σχόλια
ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΥ Γ. ΣΤΑΜΟΥ
Θεολόγου - Γυμνασιάρχου
Κείμενον: B. Montfalcon

ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ

ΙΩΑΝΝΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ

ΟΜΙΛΙΑ ΤΕΤΑΡΤΗ

ΠΡΟΤΡΟΗ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΛΑΟΝ ΠΕΡΙ ΚΑΡΤΕΡΙΑΣ ΚΑΙ ΓΗΜΟΝΗΣ ΕΣ
ΤΩΝ ΠΑΡΑΒΕΙΓΜΑΤΩΝ ΤΟΥ ΙΩΗ ΚΑΙ ΤΩΝ ΤΡΙΩΝ ΠΑΙΔΩΝ Β ΚΑΙ ΠΕΡΙ
ΑΠΟΧΗΣ ΑΠΟ ΤΩΝ ΟΡΚΩΝ.

1. Ἄς εἶναι εὐλογητὸς ὁ Θεός, ὁ ὁμοίως ἐπαρτήθησε
τὰς πολλὰ λυπηρῶς ψυχὰς ἡμῶν καὶ καθήσυχασε τὰς ταρ-
μύνας διανοίας ἡμῶν. Τὸ ὅτι ἐλάβετε ὀρεκτὴν παρηγορίαν ἐκ
τῆς προηγουμένης ὁμιλίας, τὸ ἐδεξάτε μὲ τὸν ζῆλον τοῦτον
καὶ τὴν προθυμίαν ποῦ ἤλλατε νὰ ἀκούσετε τὸν λόγον. Διότι
δὲν εἶναι δυνατὸν ψυχὴ ἐλυπημένη καὶ πεζωμένη ἀπὸ πολ-
λὴν λύπην νὰ ἠμπορήσῃ νὰ ἀκούσῃ μὲ προθυμίαν κατὰ ἀπ' αὐτὰ ποῦ λέγονται. Ἐ εἶς ἄρας ἐλέησα ὅτι μὲ πολλὴν εὐ-
νοϊκὴν διάθεσιν καὶ μέγαν ζῆλον ἀκούετε τοὺς λόγους ἡμῶν.
Ὅτι ἐδιώκατε μακρὰν τὰς λυπηρὰς ἀπέχεσθε καὶ ἕνεκα τοῦ ἔ-
ρματος ἡ ἀκρόασις τοῦ λόγου παρεμερίσατε τὴν μεγαλὴν
λύπην ποῦ ἡμῶν κατέχευε. Διὰ τοῦτο εὐχαριστῶ τὸν Θεὸν μαζί
μὲ ὑμᾶς, ὅτι ἡ συμφορὰ δὲν ἐπηρεάσῃ τὴν χριστιανικὴν ὑμῶν
ἰδεολογίαν, οὔτε παρέλυσε τὴν θεϊκὴν ὑμῶν ἀντοχὴν ὁ φό-
βος, οὔτε ἐσθῆκε τὴν προθυμίαν ὑμῶν ἡ θλίψις, οὔτε ἐμέρα-
νε τὸν ζῆλον ὑμῶν ὁ κίνδυνος, οὔτε ἐνίκησε τὸν πρὸς τὸν
Θεὸν ζῆλον ὑμῶν ὁ φόβος τῶν ἀνθρώπων. οὔτε κατέβαλε τὴν
προθυμίαν ὑμῶν ἡ δυσκολία τῶν περιστάσεων. **4*** Ἄ καὶ οὐκ
μόνον δὲν τὴν κατέβαλε, ἀλλὰ καὶ τὴν ἐδυνάμωσε. Καὶ οὐκ
μόνον δὲν τὴν παρέλυσε, ἀλλὰ καὶ τὴν ἔκαμε πρὸ ἔντονον.
Καὶ οὐκ ἄλλο μόνον δὲν τὴν ἐσθῆκεν, ἀλλὰ καὶ περισσώτερον τὴν
ἔδυνασε. Ἡ μὲν ἀγορὰ ἔχει ἀδίασει, ἡ δὲ Ἐκκλησία ἔχει γε-
μισοί.

Ἐκεῖνη ἔχει γίνῃ ὑπόθεσις τραγωδίας, ὅτι δὲ ἀφορμὴ
καρῶν καὶ ἀφροσύνης πνευματικῆς. Ὅταν λοιπὸν, ἀγαπη-
τέ, εἰσελθῆς εἰς τὴν ἀγορὰν καὶ ἡ ἔρημος ὄχις αὐτῆς σὲ κά-
μῃ νὰ ὀνοαστενάζῃς, νὰ καταφύγῃς πρὸς τὴν μητέρα Ἐκκλη-
σίαν, ἡ ὁποία θὰ σὲ παρηγορήσῃ ἀμέσως μὲ τὸ πλῆθος τῶν
τέκνων ἡμῶν καὶ θὰ σοῦ δεῖξῃ τελείαν τὴν κοίτην τῶν ἀδελ-
φῶν, καὶ θὰ σοῦ ἀποκαρτήσῃ τὴν λύπην. Διότι εἰς μὲν
τὴν πόλιν μένοντες ἐπιθυμοῦμεν, ὅπως αὐτοὶ ποῦ μένου-
μεν εἰς τὰς ἐρήμους νὰ ἴδωμεν ἀνθρώπους, β εἰς δὲ τὴν Ἐκκλη-

Γραμματεὺς Συντάξας

Ἱερεὺς ΙΩΑΝΝΗΣ Κ. ΔΙΩΤΗΣ

Ἐφημέριος Ἱ. Ν. Ἁγ. Παντελεήμονος Ἀχαρνῶν

σιαν καταφεύγοντες, στενωπαρούμεθα ἀπὸ τὸ πλῆθος. Καθὼς δὲ στιαν ἡ θάλασσα ταράσσεται καὶ εἶναι ἀπὸ τὴν πολλὴν τρικυμίαν σὲ μεγάλην φουρτούναν, ὁ φόβος ἀναγκάζει δούλους τοῦς θαλασσινοὺς νὰ καταφύγουν εἰς τὸν λιμένα, ἔτσι καὶ τώρα τῆς ἀγορᾶς τὰ κύματα καὶ τῆς πόλεως ἡ τρικυμία ἀπὸ τὴν περιπέτειαν, συναθροίζει δούλους ἀπὸ παντοῦ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν καὶ διὰ τοῦ θεσηοῦ τῆς ἀγάπης ἐνώνει σφικτὰ τὰ μέλη αὐτῆς. Ἄς εὐχαριστοῦμεν λοιπὸν καὶ διὰ ταῦτα τὸν Θεόν, διότι τόσον μεγάλο κέρδος ἀποκομίσαμεν ἀπὸ τὴν θλίψιν, διότι τόσον ὠφελήθημεν ἀπὸ τὸν πειρασμόν. C

Ἐάν δὲν θὰ ὑπάρῃ πειρασμός, δὲν ὑπάρχει οὔτε στέφανος. Ἐάν δὲν θὰ ὑπάρκουν ἄγνοιας, οὔτε θραυεῖα θὰ ὑπάρκουν. Ἐάν δὲν θὰ εἶναι στάδια, οὔτε τιμὰι. Ἐάν δὲν θὰ ἔχωμεν θλίψιν, οὔτε ἄνεσιν. Ἐάν δὲν θὰ εἶναι κερμῶν, οὔτε θέρος. Καὶ τοῦτο οὐκ ἔστιν ἄλλο εἰς τοὺς ἀνθρώπους, ἀλλὰ καὶ εἰς αὐτοὺς τοὺς σπόρους εἶναι δυνατὸν νὰ τὸ ἴδῃ κανεῖς. Διότι καὶ ἐκεῖ πρέπει νὰ προηγηθῶν πολλὰ θροαῖ, πολλὴ συννεφία, πολὺ κρύο, διὰ νὰ σηκωθῶν ἀπὸ τὴν γῆν τὰ στάκια μεταμεινῆ. Ὅπου δὲ εἶναι καιρὸς σπορᾶς, εἶναι καιρὸς καὶ θροαῖς. Ἐπειδὴ λοιπὸν καὶ τώρα ἔφθασεν εἰς ἡμᾶς ὁ κερμῶνος, κερμῶνας ψυχῶν, οὐκ ἔστιν φρούσεως, ἀε σπειρῶμεν καὶ ἡμεῖς κατὰ τὸν κερμῶνα τοῦτον διὰ νὰ θερισῶμεν κατὰ τὸ θέρος. Ἄς σπειρῶμεν δάκρυα, διὰ νὰ θερισῶμεν ἀγαλλίαν. Αὐτὰ δὲν εἶναι ἰδικὰ μου λόγια, ἀλλὰ παραγγελία τοῦ προφήτου. «Αὐτοὶ ποὺ σπειρῶν με δάκρυα, D λέγει, θὰ θερισῶν σκεπτόντες ἐπὶ ἀγαλλίαν» (Ψαλμ. 126, 5). Δὲν συντελεῖ ἴσων ἡ θροαῖ, ποὺ πέπει ἀπὸ τὸν οὐρανόν, εἰς τὸ νὰ μεγαλύνουν καὶ γίνωνται θαλαραὶ οἱ σπόροι, ὅσον συντελεῖ ἡ θροαῖ τῶν δακρύων ἐκ τῶν θλίψεων εἰς τὸ νὰ μεγαλύνῃ καὶ καρποφορῇ ὁ σπόρος τῆς ἀρετῆς. Ἡ θροαῖ αὕτη τῶν δακρύων σπγγίζει τὴν ψυχάν, ποτίζει τὴν διάνοισιν, συντελεῖ νὰ μεγαλύνῃ γρηγορὰ ἡ ἐλάσθησις τῆς διδασκαλίας. Διὰ τοῦτο εἶναι ἀνάγκη καὶ τὸ αὐτὰ νὰ γίνεται θαθῶ. Καὶ αὕτη τὴν προτροπὴν τὴν ἔδωκεν ὁ προφήτης, εἰπὼν τὰ ἔξῃ: «ἐκάμετε νιψίματα (δργώματα) εἰς τὸ κέραι κωρῶρια σας καὶ μὴ στείμετε εἰς μέρη ποὺ εἶναι ἀγκάθια» (Ἰερ. 4, 3). Καθὼς λοιπὸν ὁ Γεωργὸς μετὸ ἄλλετρι σκίζει τὴν γῆν καὶ διὰ τοῦ τρόπου αὐτοῦ ἐτοιμάζει ἀσφαλὲς μέρος πρὸς φύλοξιν τῶν σπόρων, ὡστε, στιαν θὰ σπειρῇ, νὰ μὴ μείνουν εἰς τὴν ἐπιφάνειαν καὶ καθῶν, E ἀλλὰ νὰ πέσουν θαθεῖα εἰς τὴν γῆν καὶ εἰς ἀσφαλὲς μέρος νὰ ριζώσουν. Αὐτὰ πρέπει νὰ κάμωμεν καὶ ἡμεῖς. Ἐκοντες ὡς ἀλλετρι τὴν θλίψιν, πρέπει νὰ σὰς σκίωμεν εἰς δύο καὶ ἀνασπικῶμεν τὸ θέρος τῆς καρδιάς σας. Αὕτην τὴν προτροπὴν δίδει καὶ ἕνας ἄλλος προφήτης λέ-

γων: «Σκίσατε τὰς καρδίας σας καὶ οὐκ τὰ ρούχα σας» (Ἰαηλ 2, 23). Ἄς σκίσωμεν λοιπὸν τὰς καρδίας, διὰ νὰ θγαλίωμεν μοῦ μετὰ τὰς ρῖζας ἐξ αὐτῆς, ἐάν ὑπάρῃ κάποιο πονηρὸ κέραι καὶ βαλερός λογισμός, καὶ καθαρὸν παραδύσωμεν τὴν γῆν εἰς τοὺς σπόρους τῆς ἀρετῆς. 99 A Διότι, ἐάν τώρα δὲν σπειρῶμεν, ἐάν τώρα δὲν σπειρῶμεν, ἐάν τώρα δὲν δακρύσωμεν, ποὺ ἐβρισκόμθα εἰς θλίψιν καὶ νηστείαν, πότε ἄλλοτε θὰ ἐλθῶμεν εἰς κατάμειν; Ὅταν ὑπάρῃ ἄνεσις καὶ καλοτέροσις; Ἀλλὰ τότε εἶναι τοῦτο ἀδύνατον, διότι ἡ ἄνεσις καὶ ἡ καλοτέροσις συνθήκας ἀγγεῖ εἰς ἀμύλειαν, ἐνῶ ἀντιθέτως ἡ θλίψις εἰς πνευματικὴν προθυμίαν, καὶ τὴν διάνοισιν, ἡ ὁποία πλανᾶται ἔστι τοῦ ὄρθου ὄρθου καὶ χάσκει ἐδῶ καὶ ἐκεῖ, τὴν ἐπαναφέρει εἰς τὸν ἑαυτὸν τῆς. Ἄς μὴ στενωπαρούμεθα λοιπὸν διὰ τὴν θλίψιν ταύτην, ἀλλ' ἄς εὐχαριστοῦμεν τὸν Θεόν, διότι αὕτη θὰ μᾶς φέρῃ μεγάλο κέρδος πνευματικόν, ἔτσι καὶ ἂν τοῦτο φαίνεται παράξενον. Τὸ αὐτὸ παρρησιάζεται καὶ εἰς τὸν γεωργόν. Ὅταν σπείρῃ τοὺς σπόρους, ποὺ μετὰ πολλὴν κόπον ἐμάζευσε, εὐχεται νὰ γῆν κερμῶνας. Καὶ ἐκεῖνος ποὺ δὲν γνωρίζει ἀπὸ γεωργίαν, B θὰ τοῦ φανῶν παράξενον ὅλα αὐτὰ, ποὺ βλέπει, καὶ θὰ εἶπῃ, ἴσως, εἰς τὸν ἑαυτὸν του: Τί κάνει αὐτοὺς ὁ ἀνθρώπος; οὐκ ἔστιν ἄλλο σκορῶν αὐτὰ ποὺ ἐμάζευσε, ἀλλὰ καὶ τὰ ἀνακατῶναι μετὰ πολλὴν ἐπιμέλειαν μετὰ τὸ κῆρα, ὡστε νὰ μὴ ἠμπορήσῃ εὐκόλα νὰ τὸ ξαναμαζεύσῃ. Καὶ οὐκ ἔστιν ἄλλο, ἀλλὰ καὶ εὐχεται νὰ θροῖε πολὺ, ὡστε νὰ σαπίσουν καὶ γίνουν λάσπη αὐτὰ, ποὺ ἔρριξε εἰς τὴν γῆν. Καὶ ἐπὶ πλέον σπυκίζεται, στιαν βλέπει νὰ ζεποῦν θρονταὶ καὶ ἀστραφαί. Ὁ γεωργὸς δμως βλέπειν ὅλα αὐτὰ δὲν ταράσσεται, ἀλλὰ τὸν ἀντιπρὸς καίρει καὶ ἀγάλλεται, στιαν βλέπει κερμῶνα. Διότι δὲν ἀποβλέπει εἰς τὰ παρόντα, ἀλλὰ περιμένει καὶ τὰ μέλλοντα. Δὲν ἀποβλέπει εἰς τὰς θροντάς, C ἀλλὰ λογαριάζει τὰ κερθῶλα ἀπὸ τὰ στάκια, ὡστε τοὺς σπόρους ποὺ οὐκ ὀν σκέπτεται, ἀλλὰ τὰ μεταμεινῆ στάκια, ὡστε τὴν ἐνοκλητικὴν θροαῖν, ἀλλὰ τὴν πᾶρα πολὺ εὐχάριστον σκάνην τοῦ ἄλωντος. Ἐτσι λοιπὸν καὶ ἡμεῖς, ἄς μὴ βλέπωμεν μόνον τὴν παροῦσαν θλίψιν, ὡστε τὸν πόνον, ἀλλὰ τὴν προερχομένην ἐξ αὐτῆς ἀμύλειαν, τὸν καρπὸν, ἄς περιμενῶμεν τὰ κερθῶλα τοῦ ἄλωντος. Διότι ἂν εἴμεθα νηρόλαιοι πολλὸν καρπὸν θὰ ἀποκομίσωμεν ἀπὸ τὰς δυσκόλους αὐτὰς περιστάσεις καὶ θὰ γεμίσωμεν τὰς ἀποθήκας τῆς διανοίας μας. Ἄν εἴμεθα νηρόλαιοι οὐκ ἔστιν ἄλλο, ἀλλὰ καὶ ἀναρμῆθρα κατὰ τὰ ἀπολαύσωμεν. D Ἄν ἄς ἔμεθα ράθυμοι, καὶ αὐτὰ ἀκόμη ἡ ἄνεσις θὰ μᾶς καταστρέψῃ. Διότι τὸν ἀπρόσκετον εἰς τὸν θιον του καὶ τὰ δύο (θλίψις καὶ ἄνεσις) τὸν

θλάπτουν. Ἐνὶ τούτων τὸν προσεκτικὸν καὶ τὸ δῦο τὸν ὑφελούσιν. Καὶ ὅπως ὁ κρυὸς ἢν πέση εἰς τὸ νερὸ, φανερώσει τὴν ὑφαίναν τοῦ θῆν, ἢν πάλι μὴ εἰς τὸ κωνευθῆν, γίνεται λαμπρότερος, ἢ δὲ λάσπη καὶ τὸ κορτάρι ἢν τόχη νὰ ἀναμυχθῶν μετὰ τὸ νερὸ ἢ λάσπη διαλύεται, τὸ δὲ κορτάρι, ἀμύεται ἢν πάλιν πέσουν εἰς τὴν φωτιάν, ἢ μὲν λάσπη ξεροφῆνεται, τὸ δὲ κόντιον κατακαίεται, τὸ ἴδιον συμβαίνει καὶ εἰς τὸν δίκαιον καὶ ἁμαρτωλόν. Ὁ δίκαιος καὶ ἀνεσις ἢν ἐκρὸ μὲν εἰς λαμπρότερος, ὅπως ὁ κρυὸς, ποὺ περιβρέχεται ἀπὸ πολλὰ νερά, ἢν πέση σὲ πειρασμοὺς καὶ δοκιμασίας, Ἐ γίνεται λαμπρότερος, ὅπως ὁ κρυὸς, ποὺ δοκιμάζεται ἀπὸ τὴν φωτιάν. Ὁ ἁμαρτωλὸς ὅμως, ὅταν εὐρίσκειται εἰς ἀνεσις, διαλύεται καὶ σφίπεται, ὅπως ἢ λάσπη καὶ ὁ κόντιος ὅταν πέσουν εἰς τὸ νερὸ ὅταν δὲ τόχη νὰ πέση εἰς πειρομοίον, καταστρέφεται τελείως, ὅπως ἢ λάσπη καὶ ὁ κόντιος ἀπὸ τὴν φωτιάν.

2. Ἄς μὴ δυσφοροῦμεν λοιπὸν διὰ τὰ κακὰ ποὺ μᾶς ἤσαν. Ἐὰν ἐκρὸς ἁμαρτίας εὐκολὰ κατακαίονται καὶ ἐξαφανίζονται ὑπὸ τῆς θλίψεως· ἐὰν δὲ ἐκρὸς ἀρετῆς, γίνονται δι' αὐτῆς λαμπροὶ καὶ φωδρῶς, διότι, ἐὰν ἐκρὸς διαρκῶς προσεχῆ καὶ νουθεσίῃ, θὰ εἶσαι ἀνώτερος ἀπὸ κάθε θλάθην. 31 Α. Καὶ τοῦτο εἶναι φυσικόν, διότι αἰτία τῶν ἡλικῶν πτώσεων δὲν εἶναι ἢ φύσις τῶν πειρασμῶν, ἀλλὰ ἢ ἀρετὴ αὐτῶν ποὺ πειράζονται. Ὅστε ἢν θέλῃς νὰ ζῆς με καλοπείρασιν καὶ νὰ ἀναλαμπρῶνῃς ἄνεσις καὶ εὐκαρίστησιν νὰ μὴ ζῆθῃς νὰ εὐρῃς εὐκαρίστησιν καὶ ἀνεσις, ἀλλὰ φωχῆν γεννήτην ὑπομονῆν καὶ νὰ ἡμπερᾷ νὰ ἐπιδείξῃ καρτερίαν. Διότι, ἐὰν δὲν ἐκρὸς τοῦτο καὶ ὁ πειρασμὸς θὰ σὲ καταθάλλῃ, καὶ ἢ ἀνεσις πολλὸ περισσότερο θὰ σὲ καταστρέψῃ. Ὅτι δὲ αἰτία νὰ κώσῃμεν τὴν σωτηρίαν τῆς ψυχῆς μας εἶναι ἢ ἀρετὴ καὶ οὐκ ἢ προσβολὴ τῶν κακῶν, ἄκουσε τί λέγει ὁ Χριστὸς περὶ αὐτοῦ. Β. Ἐκεῖνος ὁ ὁμοίως ἀκούει τοὺς λόγους μου καὶ ἐκτελεῖ αὐτούς, θὰ τὸν παραθάλλῃ πρὸς ἄνδρα φρόνιμον, ποὺ ἔπεισε τὸ σπῆτι του ἐπάνω εἰς τὸν θράκον. Καὶ κατέθη ἢ βροχὴ εἰς τὴν στέγην τοῦ σπῆτιοῦ καὶ ἦλθεν τὰ ποτάμια τῆς νερομωτῆς εἰς τὰ θεμέλια του καὶ ἐφόσῃσαν οἱ ἄνεμοι εἰς τοὺς τοίκους του καὶ ἔπεισαν ἐπάνω εἰς τὸ σπῆτι αὐτοῦ καὶ δὲν ἐκρημνίσθη, διότι εἶχε γενρὸ θεμέλιο. Καὶ πάλιν. Καθῆνας ποὺ ἀκούει τοὺς λόγους μου καὶ δὲν τοὺς ἐκτελεῖ, θὰ εἶναι ὅμοιος πρὸς ἄνθρωπον ἀνόητον, ποὺ ἔκτισε τὸ σπῆτι του ὅχι εἰς στερεὸ θεμέλιο, ἀλλ' ἐπάνω εἰς τὴν ἄμυον. Καὶ τατέθη ἢ βροχὴ καὶ ἦλθεν τὰ ποτάμια, ποὺ σκωπητικόνται ἀπὸ τὴν βροχῆν, καὶ ἐφόσῃσαν οἱ ἄνεμοι καὶ ἐκτίρησαν εἰς τὸ σπῆτι ἐκεῖνο καὶ ἔπεισε. Καὶ ἦτο ἢ πῦρ εἰς τὸν ὁλοκληρωτικὸν καὶ πλήρη» (Ματθ. 7. 24—27). Βλέπειτε ὅτι

ὅχι ἢ προσβολὴ τῶν στοιχείων τῆς φύσεως, ἀλλὰ ἢ ἀνομοίωσις ἐκείνων, ποὺ ἔκτισαν, συνετέλεσε νὰ πέση τὸ σπῆτι; C Διότι καὶ εἰς τὸ ἓνα βροχὴ καὶ εἰς τὸ ἄλλο βροχὴ. Καὶ ἐκεῖ ποταμοὶ καὶ ἐδῶ ποταμοί. Καὶ ἐκεῖ προσβολὴ ἄερων καὶ ἐδῶ τὸ ἴδιον. Καὶ ὁ ἓνας ἔκτισε καὶ ὁ ἄλλος. Καὶ ἢ ἀνομοίωσις ἦτο ἴδια καὶ τὰ στοιχεία τῆς φύσεως τὰ ἴδια. Καὶ ὅμως τὸ ἀποτέλεσμα ἦτο διαφορετικόν, διότι διαφορετικὸν ἦτο τὸ θεμέλιον. Δὲν ἐπέπερε λοιπὸν τὴν πῦρ ἢ φύσις τῶν πειρασμῶν, ἀλλὰ ἢ ἀνομοίωσις αὐτοῦ, ποὺ ἔκτισε, διότι ἄλλως ἔπρεπε νὰ πέση καὶ τὸ σπῆτι μετὰ τὸ γενρὸ θεμέλιο, πρῶτα ποὺ δὲν συνέθη. Ἄλλα μὴ νομίζετε ὅτι αὐτὰ ἔκτισαν λέκθῃ διὰ κανένα σπῆτι, δὲν ἔκτισαν λέκθῃ διὰ σπῆτι, ἀλλὰ περὶ τῆς ψυχῆς, ἢ ὅποια διὰ τῶν ἔργων δεσπάζει, ὅτι ἐσκαοῖται τὸν θεῖον λόγον ἢ τὸν ἀποκροῖει. D Ἐταῖ ἔκτισε τὴν ψυχῆν του ὁ ἴδιος. Κατέθη ἢ βροχὴ, δηλαδὴ ἢ φωτιάν, ποὺ ἔπεισε ἀπὸ τὸν οὐρανὸν καὶ τοὺς κατέστρεψεν ὅλα τὰ κοπάδια, ἦλθεν οἱ ποταμοί, δηλαδὴ οἱ ἄνθρωποι, ποὺ τοὺς ἀνήγγειλον τὸς πικρῶς, συνεχεῖς καὶ ἀλλεπαλλήλους συμφορῶς, ἄλλος μὲν τὴν καταστροφῆν τῶν ἀγῶν, ἄλλος δὲ τῶν κομῆλων καὶ ἄλλος τὸν θάνατον τῶν παιδιῶν του, ἐφόσῃσαν οἱ ἄνεμοι, δηλαδὴ τὰ παρὰ λόγια τῆς γυναικῆς, διότι τοῦ εἶπε: ἄλεγε κόντιον λόγον ἐναντίον τοῦ Κυρίου καὶ δε πωθάνησε (Ἰωβ 2, 9), καὶ ὅμως δὲν ἔπεισε τὸ σπῆτι, δὲν ἐνίκησθῃ ἢ ψυχῇ, δὲν ἐδάσασῃμεν ὁ δίκαιος, ἀλλὰ καὶ εὐκαρίστησε τὸν θεὸν διὰ τῶν ἔξῃς: Ἐὸ Κύριος ἔδωκεν ὁ Κύριος ἀφῆρεσε, ὅπως ἐφῶνῃ καλὸν ἐκ τῶν. Κύριον ἔπει καὶ ἔγινε» (Ἰωβ 1, 21). Βλέπειτε ὅτι ὅχι ἢ φύσις τῶν πειρασμῶν, Ἐ ἀλλὰ ἢ ἀδιομοίωσις τῶν ἀμελῶν, συνήθως προκαλεῖ τὴν πῦρ ὅχι, διότι ἢ θλίψις τῶν ἡλικῶν ἰσχυρὸν τὸν κάρμη ἰσχυρότερον. Ποῖος λέγει αὐτὰ; Ἐκεῖνος ποὺ εἶχε ὡς τροφῆν τὴν θλίψιν, δηλαδὴ ὁ μακάριος Παῦλος· τὸ λέγει διὰ τῶν ἔξῃς: «ἢ θλίψις παράγει σωτῆρῶς ὡς τέλειον ἔργον τὴν ὑπομονῆν ἢ δὲ ὑπομονὴ παράγει ἀρετῆν δοκιμασμένην καὶ τελείαν, ἢ δοκιμασμένη δὲ ἀρετὴ παράγει τὴν ἐλπίδα εἰς τὸν θεόν» (Ρωμ. 5, 3—4).

Καθῶς δὲ ἢ ἀρητῆ τῶν ἀνέμων ποὺ κτυπῆ τὰ γενρὰ δένδρα καὶ ἀπὸ παντοῦ τὰ φύσῃ καὶ κωνῆ, δὲν τὰ ξεριθῶναι, ἀλλὰ διὰ τῶν προσβολῶν τούτων τὰ κῶναι στερεώτερα καὶ δυνατώτερα. 32 Α. Ἐταῖ καὶ οἱ ἐπερχόμενοι πειρασμοὶ καὶ οἱ θλίψεις τὴν ἀγῶν ψυχῆν, ποὺ ζῆ με εὐλόθειαν, δὲν τὴν καταθάλλουν, ἀλλὰ τὴν προπαρασκευάζουν νὰ ἐκρὸ μεγαλύτερον ὑπομονῆν, ὅπως ἔκτισαν καὶ τὸν μακάριον Ἰωβ ἐνδοξότερον καὶ στενότερον. Ἐὰρ μὲν λοιπὸν δυνάμιος ὁμοιοπαθῆς καὶ τῆς ἰδίας μετὰ ἡμῶν φύσεως ὀργίζεται ἐναντίον μας καὶ μᾶς ἔπει καταλάθει φῶς, τότε δὲ ἐναντίον ἐκεῖ-

νου άργίκετο δάϊμαν άγριος και ποιηρός και όχι άπλώς άργίκετο, αλλά μετεχειρίκετο έναντίον του κάθε τέκνασμα και άπάτην, και παρ' όλα αυτά δέν κατέβαλε την άνδρείαν του άδικίου. Και αϊτός μέν (ό βασιλεύς), έπειδή είναι άνθρωπος, άλλοτε μέν άργίκεται, άλλοτε δέ πάλιν συμφιλώνεται με ήμιάς, και όμως έκοιμεν πεθάνει από τόν φόβον μας, τότε όμως ό διάβολος ήτο έχθρός, πού ποτέ δέν συμφιλώνεται με την ανθρωπίνην φύσιν. **Β** και ό όποιος έχει κινήσει άσπονδον και άωφροικτον πόλεμον κατά του γένους μας. Και παρ' όλον τούτο περπαρήνησε τάς έπίθεσις αυτού ό δικαίος Ποϊαν λοιπόν άπολογίαν ή συγγνώμην θα έκαμεν, διότι δέν άντιμετωπίζομεν, όπως εκείνος, ανθρωπίνον πειρασμόν. ή μεις, πού τόσα φιλοσοφούμεν διά της χάρτιος του Θεού, ενώ εκείνος, καίτοι έξόρισε από της Παλαιάς Διαθήκης και της θείας Χάρτιος, τόν άφρότηον εκείνον πόλεμον τόσον γενναίως υπέφερε;

Αυτά λοιπόν πάντοτε να σιχητώμεν μεταξύ μας, αγαπητοί, και με αυτοάς τούς λόγους δε παρηγορούμεθα. Διά και οείς γνωρίζετε και ή συνεπίσις σας μαρτυρεί, πόσον άφελήθητε από τόν πειρασμόν τούτον. **Γ** ό αυθάδης μετροποθέτορος, ό άμελής ζηλωτής, εκείνοι πού ποτέ τους δέν είχον άντιμετώσει έκκλησίαν, διότι έφρονεν πάντοτε εις τά θέατρα, τώρα από τό πρωί έως τό βράδυ εις την έκκλησίαν είναι. Δι' αυτά λοιπόν στενωχωρείσαι. Λέγε μου, διότι ό Θεός διά του φόβου σε έκαμε φρόνιμον και διά της θλίψεως σε ώδήγησε να καταλάβης ότι πρέπει να ενδιαφερόης διά την σωτηρίαν της ψυχής σου; **Α**λλά υποφέρεις πάρα πολύ και πληγώνεται ή διάνοιά σου καθημερινώς, διότι περιμένει θάνατον και μεγίστην τιμωρίαν; **Α**λλά και αυτό θα συντελέση εις τό να προκώμωμεν πολύ εις την άρετήν, διότι ή άγωνία έπιτείνει την εύλάβειαν. **Ο** Θεός δόναται να μας άπαλλάξη τώρα από όλα αυτά τά κακά, αλλά αν δέν μας ιδή να καθαρισώμεν τελείως, **Π** να επιστρέψωμεν προς αυτόν, και μετανοήσωμεν σταθερώς και ειλικρινώς, δέν καταπαύει την θλίψιν.

Αυτό κάνει και ό χρυσόσκός. **Α**ν δέν ιδή να καθαρισθί καλά ό χρυσός, δέν τόν θβάξει από τό κωνευτήρι. Και ό Θεός δέν άφήνει να περάση αυτό τό σύννεφο της θλίψεως, αν δέν σωφρονισώμεν τελείως. Παράδειγμα και εκείνος πού παίζει καθάραν. Ούτως ούτε γεννάει την καρδίαν πολύ, διά να μη σπάση, ούτε πάλιν την χαλαρώνει περισσότερο του κανονικού, διά να μη χαλάση ή συμφωνία της άρμονίας του όργανου. Αυτό κάνει και ό Θεός. Ούτε μας άφίνει εις διαρκή άνεσιν, **Ε** ούτε σε πολυχρόνιον θλίψιν, αλλά κανονίζει την συμ-

μετοχήν μας και εις τά δύο, κατά την σύνεσιν Αυτού. Δέν μας άφίνει δηλαδή να εμμεθα εις διαρκή άνεσιν, διά να μη γίνωμεν άμελτεροι, ούτε πάλιν εις συνεχή θλίψιν, διά να μη καταπέσωμεν ψυχικώς και άπαυθήσωμεν.

3. Εις Αυτών λοιπόν δε αναθέσωμεν να καθορίση πότε θα μας άπαλλάξη από τά βόσανα, εις δε τόν έαυτών μας να προσευκάμεθα μόνον και να ζήσωμεν με άρετήν. Έργον ίδιόν μας είναι να προσεύκομεν εις την άρετήν, **Α** το δέ Θεού να μας άπαλλάξη από τά κακά. **Ο**σον εύρόκοσος εις πειρασμόν, ό Θεός περισσότερο από σε θέλει να σήση την φωσιάν της θλίψεως, αλλά δέν τό κάνει, διότι περιμένει να καταρτισθής ψυχικώς και να εθρήξ την σωτηρίαν. **Ο**σοι λοιπόν από την άνεσιν προήλθε θλίψις, έτσι πρέπει να περιμένης και από την θλίψιν άνεσιν. Διότι δέν είναι πάντοτε κερκόμας, ούτε πάντοτε καλοκαιρί, ούτε πάντοτε τρακυμία, ούτε πάντοτε γαλήνη, ούτε πάντοτε νόκτα, ούτε πάντοτε ή μέρα. **Ε**τσι δέν θα είναι πάντοτε θλίψις, αλλά και άνεσις, άρκει μόνον κατά τόν χρόνον των θλίψεων διαρκεί να εύκοριστώμεν τόν Θεόν, όπως έπραττον και οι τρεις παίδες.

Διότι ούτοι εις την κάμινον έρρίθησαν και ούτε τότε έληροήθησαν τό καθίκον της προσευχής, ούτε τους έτρόμαξεν ή φωτιά, **Β** αλλά καίτοι τους έζωνον από παντού φλόγας, με περισσότερο προσημίον από εκείνους, πού κάθονταν με ήσυχίαν εις τό δωμάτιόν τους, ανέπεμπον τάς λέρας εκείνας προσευχάς. Διά τούτο προφυλακτικόν μέσον έγινεν εις αυτούς ή φωτιά, ένδυμα ή φλόγα, πηγή ή κάμινος, και ενώ τους έδέκχη δεμένους, τους έβωκε πίσω λυμένους. **Ε**κασθε σώματα θνητά και άπερακρόνησθ αυτάν ως να ήσαν άθάνατα. Δέν έσεβάσθη την φύσιν αυτών, αλλά την ευσέβειαν, πού είχον ή φύσις των. **Ε**βασε τά πόδια αυτών ό τύραννος και έβασαν τά πόδια την ενεργείαν του ποός.

Παρόλεον πρόγμα! τούς δεμένους έλυσεν ή φωτιά και αυτή πλέον έδένετο υπό των λυμένων. Δηλαδή ή ευσέβεια των νέων τούτων μετέβαλε την φύσιν των παργύτων, **Γ** ή μάλλον δέν την μετέβαλε, αλλά ήγενεν αυτό πού είναι πολύ εκπληκτικώτερον, ένψ ή φύσις ήγενεν άμετάβλητος, έτοιμάτησεν την ενεργείαν της, διότι δέν έβασεν ή φωτιά, αλλά ενώ ήμ άνομωμένη δέν έκατε. Και τό πλέον θαυμαστόν και παραδοξόν είναι, ότι τό φοιέμενον αυτό δέν παρετήρησθ μόνον εις τά σώματα των αγίων, αλλά και εις τά ένδύματα και ηνέδηματά των. Και καθώς προκειμένου περί των άποστόλων, τά ένδύματα του Παύλου έξέδησαν δάϊμονας και άσθενείας (Πράξ. 19, 12) και ή οικία του Ιέτρον τόν θάνατον (Πράξ. 3, 16) έτσι και των παιδιών αυτών τά ένδύματα κατήγησαν

τὴν δύναμιν τῆς φωτιᾶς. Δὲν γνωρίζω πῶς νὰ σὰς δώσω νὰ καταλάβετε, διότι τὸ θεῶμα αὐτὸ εἶναι ἀνώτερον ἀπὸ κάθε διήγησιν. D Παρατηρήσατε διατί. Καὶ ἕκαστε ἡ φωτιὰ καὶ δὲν ἔκασι. Διότι ὅταν ἤρκοτο εἰς ἐπαύρην μὲ τὰ σῶματα τῶν ἁγίων δὲν τὰ ἔκασι· ὅταν δὲ ἔπρεπε νὰ σπᾶση τὰ θεῶμα, ἔκασι. Διὰ τοῦτο λοιπὸν ἔκασι μὲν τὰ θεῶμα, ἀλλὰ δὲν ἔβλεπε τοὺς ἀσπυργίλους τῶν ποδῶν. Ἔβλεπε πόσον πλησίον ἦτο; Καὶ ὅμως δὲν ἤξερται ἀπὸ τὴν ἀπόστασιν, οὔτε ἐτόλμησε νὰ προκαρῆρησεν πρὸ πέρα ἀπὸ τὰ θεῶμα. Ἔβλεπεν ὁ τύραννος καὶ ἔλιουεν ἡ φωτιὰ, διὰ νὰ μάθῃ τοῦ θαυμάριου τὴν θρημασίαν καὶ τῶν στοιχείων τῆς φύσεως τὴν ὑπακοὴν πρὸς τὸν Θεόν. Διατί λοιπὸν τὰς ἔβλεπεν ὁφείδει ἐπιρροεῖται νὰ τοὺς ρίψῃ εἰς τὴν φωτιάν. Διὰ νὰ γίνῃ μεγαλυτέρα ἡ ἐντύπωσις τοῦ θεῶματος, διὰ νὰ φανῇ, παραβολικώτερον τὸ σημεῖον. Ἰνα μὴ νομίσῃς ὅτι οὐτὰ πού ἔβλεπες ἦσαν ὁπτικὴ ἀπάτη. E Διότι, ἐάν δὲν ἦτο φωτιὰ, ἡ φωτιὰ αὐτὴ τῆς καμίνου, δὲν ἔβλεπε καταρῶναι τὰ θεῶμα, καὶ τὸ σπουδαιότερον, δὲν θά ἄρπαξε καὶ ἔκασι αὐτότε πρὸ ἐκδήτητο ἔξω (Δανιὴλ 3, 24). Τώρα δὲ εἰς τὴν ποδὸς ἔξω ἔβλεπε τὴν δύναμιν τῆς, εἰς δὲ τοὺς ἐντὸς τὴν ὑπακοὴν τῆς.

Ἐδ ὅμως πρόσθε τὸ ἔβλεπε σημεῖον, ὅτι ὁ διάβολος, πᾶντοτε, διὰ τῶν μέσων, διὰ τῶν ὁσίων πολυεῖ τοὺς δούλους τοῦ Θεοῦ, διὰ τῶν ἰσίων, καταστρέφει τὴν δύναμιν τοῦ. Καὶ αὐτὸ δὲν πρόκειται ἀπὸ τὴν θέλησίν του, ἀλλὰ ἀπὸ τὴν ὁφίαν καὶ ἀπειρητικὸν τοῦ Θεοῦ, 54 A ὁ ὁποῖός τὰ δῖλα καὶ τὰς μεθοδείας ἐκείνου, τὰς χρησιμοποιοῦν ἐναντίον τοῦ κεφαλοῦ του. Αὐτὸ ἔγινε καὶ ἐδῶ. Ὁ μὲν διάβολος ἐνέπνευσε ὡς τὸν τύραννον ἐκείνον νὰ μὴ ἀποκεφαλίσῃ τοὺς ἁγίους, οὔτε εἰς τὰ θῆρια νὰ τοὺς παραδῶσιν, οὔτε δι' ἄλλου τρόπου νὰ τοὺς πτωρήσῃ, ἀλλὰ νὰ τοὺς ρίψῃ εἰς τὴν φωτιάν τῆς καμίνου, διὰ νὰ μὴ διασπασθῶν τὰ λεγμένα τῶν, ὁφείδει ἔκαστον τὰ σῶματά των καὶ ἡ σάχη τῶν λειψάνων θά ἀνεμαρτύρητο μὲ τὴν σάχη τῶν κληματαρίων ὁ Θεὸς ὅμως αὐτὸ τὸ ἴδιον μέσον μετεχειρίσθη, διὰ νὰ καταργήσῃ τὴν ἀσέβειαν. Μὲ ποῖον τρόπον, αὐτὸ θά σὰς εἴπω τώρα.

Θεὸς ἀπὸ τοὺς Πέρους θεωρεῖται ἡ φωτιὰ B καὶ μὲ πολλὴν εὐλάβειαν οἱ κατοικοῦντες εἰς τὴν χώρα ἐκείνην ἔβραροι τὴν τιμὴν ἀσπυργίαν καὶ σήμερον. Θέλων λοιπὸν ὁ Θεὸς ἀπὸ τὴν ρίζαν νὰ καταργήσῃ τὴν βία τῆς ἀσεβείας αὐτῆς, ἐπέτρεψε μὲ αὐτὸν τὸν τρόπον νὰ πτωρήσῃ, διὰ νὰ ἴδωσιν μὲ τὰ μάτια τους, οἱ λατρεύοντες τὴν φωτιάν, τὴν νύκτιν, πού θά ἔβυθεν εἰς τοὺς δούλους Τῶν, καὶ ἔτσι διὰ τῶν ἔργων θά ἐπειθῶν αὐτούς, ὅτι οἱ Θεοὶ τῶν ἔθνων εἰσι μόνον τὸν Θεόν; ἀλλὰ καὶ τοὺς δούλους αὐτῶν φοβόνται.

4. Παρατήρησε δὲ ὅτι ἀπὸ τοὺς ἐπιθέτους πλέκεται ὁ

στέρματος τῆς νύκτις C καὶ διὰ μάρτυρας τῆς θρημασίαν γίνονται αὐτὰ οὕτως οἱ ἔαθροι. «Διότι ἀπέστειλε, λέγει, ὁ βασιλεὺς Ναβαυκοδονόσορ ἀνθρώπους διὰ νὰ συνῆξῃ όλους τοὺς ὑπάτους καὶ στρατηγούς καὶ τοπάρχας καὶ ἰουκιῆς καὶ τυράννους καὶ τοὺς ἔκοντας ἔξωσσαν καὶ όλους τοὺς ἄρχοντας τῶν χωρῶν νὰ ἔλθουν εἰς τὰ θεῶμα τῆς εἰκόνας καὶ ἐμοῦ ἐβρασαν ὅλους» (Δαν. 3, 2). Ὁ ἔαθρος ἐτοιμάζει τὸ θεῶμα καὶ ὁ ἴδιος μαζεύει τοὺς θεατὰς. Αὐτὸς ὁ ἴδιος ὄρκει τὸ στάσιον καὶ φέρει ὡς θεατὰς οἱ τοιαύτους ἀνθρώπους, οὔτε ἄσπυργίους τινός, ἀλλὰ ἐπισήμους καὶ ὀλιγαρχοῦσους, διὰ νὰ γίνῃ ἡ μαρτυρία αὐτῶν ὀλιγαρχοῦσους ἀπὸ πολλοῦ. Ἦλθον προσκεκλημένοι δι' ἄριστήν ὑπόθεσιν D καὶ ἔβραρον ὁφείδει ὅλοι ἄλλων. Ἦλθον διὰ νὰ προσκυνήσωσιν τὴν εἰκόνα καὶ ἀνεπαύρησαν μὲ περιφρόνησιν πρὸς τὴν εἰκόνα καὶ μὲ θαυμασίαν διὰ τὴν δύναμιν τοῦ Θεοῦ, λόγῳ τῶν ἔκαρτεσθων σημεῖων, πού ἔβραρον εἰς τοὺς παῖδας τοὺτους. Πρόσθε εἰς τὴν πόλιν, οὔτε μέσα εἰς κάποιαν χώραν, ἀλλὰ εἰς ἀσπυργίαν καὶ γυμνὴν πεδιάδα συγκροτεῖται τὸ θεῶμα τοῦτο τῆς Οἰκουμένης. Διὰ τὴν εἰς τὴν πεδιάδα Δαυὶδ, ἔξω ἀπὸ τὴν πόλιν Κομμαίτην τὴν εἰκόνα καὶ ὁ κήρυξ περιῶν ἐβρασαν: «Εἰς σὺς ἰδέσθαι ἐπιτολή, ἔβραρον, φυλαί, λαοὶ γλυῶσσι, τὴν ἔβραρον, κατὰ τὴν ὅσταν θά ἀκούσθαι τὴν φωνὴν τῆς σάλπιγγος καὶ τῆς κέρας, καὶ σημασίαν καὶ τοῦ ψαλτηρίου καὶ συμφωνίας καὶ παντὸς εἴδους μουσικῶν ὀργάνων, νὰ πέσθαι καὶ προσκυνήσθαι τὴν εἰκόνα τῆν χρυσοῦν E (διὰ τὴν εἰκόνα) πᾶσις ἦτο νὰ προσκυνήσθαι τὸ εἰκόνα, καὶ ἴσως δὲν θά πέσθαι νὰ προσκυνήσθαι, τὴν ἴδιον ἔβραρον θά ἔβραρον εἰς τὸ ἀναμμένο καμίνον (Δανιὴλ 3, 4-8). Εἶδες πόσον δόσκολαι γίνονται οἱ ἄγῳνες, πόσον θαῖα ἡ ἐπιβολὴ, πόσον θεοῦ τὸ ἔβραρον καὶ ὅτι καὶ ἀπὸ τὰ δύο μέρη εἶναι κρημνός; Ἀλλὰ μὴ φοβήθῃς, διότι ὅσον περισσώτερον θά σπᾶσθαι τὰ μηχανήματα τοῦ ὀλιγαρχοῦ, ὅσον περισσώτερον φανερώσθαι τὴν ἀνδρείαν τῶν παίδων. Διότι διὰ τοῦτο ὑπῆρχε συμφωνία τῶσων μουσικῶν ὀργάνων, διὰ τοῦτο ἦτο ἡ κομιμένη καμίνος, διὰ νὰ πολιορκῆ τὰς ψυχὰς τῶν θεῶτων ἐκαρτίσθαι καὶ φόθος. Εἶναι κανεῖς ἐξ αὐτῶν δόστροπος καὶ μὴ ὑποτασσόμενος εἰκόνα: 55 A Ἄς τὸν κήρυξ μαλακόν, λέγει, ἡ γοητευτικὴ μελωδία τῆς παναρτίου μουσικῆς. Εἶναι κανεῖς ἄλλος ἀνώτερος τῆς ἐπιβολῆς; Ἄς τοῦ προσηνὸς φόθου καὶ κατὰ τὴν εἰκόνα τῆς καμίνου. Καὶ ἔτσι ὑπῆρχε φόθος καὶ ἐκαρτίσθαι. Αὐτὴ μὲν διὰ τῆς ἀκοῆς, οὗτος δὲ διὰ τῶν ὀφθαλμῶν εἰσέρχεται εἰς τὴν ψυχάν. Ἐν τούτοις τὴν γενναίτητα τῆς ψυχῆς τῶν μικρῶν αὐτῶν παιδῶν ἴσως ὅτι αὐτὰ δὲν κατενίκησε. Καθὼς δὲ ἔβραρον

ἔπειον εἰς τὴν φωτιάν, ἔβησαν κύριοι αὐτῆς, ἔτσι καὶ κόβει ἐπιθυμίαν καὶ ἀγνάνην περιφρόνησαν. Ὅλα δὲ αὐτὰ ὁ διάβολος τὰ προπαρασκεύασε δι' ἐκείνους μόνον, διότι διὰ τὸν ὑπέρκοον του ἔακ μόνον δὲν εἶχε κομίσαν ἀμφιβολίαν, ἀλλὰ τοῦναντίον εἶχε πεποθήσων μεγάλην, ὅτι κανεὶς δὲν θά ἀντισταθῆ εἰς τὴν διαταγὴν τοῦ βασιλέως.

Ἀφοῦ δὲ ἄλλοι ἔπειον καὶ ἐνικήθησαν, τότε ἀδελφόνται εἰς τὸ μέσον ἔδωκαν τὰ παῖδά ταῦτα μόνον, διὰ τὴν γίνῃ λοιπότερα διὰ τοῦ τρόπου τούτου ἢ γὰρ, διότι μέσα σὲ τὸσον πλῆθος μόνον αὐτὰ θά ἀνεκρηρῶσονται νικηταί. **Β** Δὲν θά ἦτο δὲ τὸ πρῶγμα τὸσον θαυμασιῶν ἔάν, κυρίως νὰ νικηθῆ κανεὶς, αὐτοὶ παρουσιάζοντο καὶ πρῶτοι ἀνανέρων τὴν ἀνδραίνων ταν. Τὸ δὲ μέγιστον καὶ παράδοκον εἶναι, ὅτι δὲν ἐπαρξένοντες εἰς αὐτοὺς φῶθον τὸ πλῆθος ποῦ ἐπροσκύνησε τὴν εἰκόνα, οὔτε τοὺς παρέλυσε ψυχικῶς, οὔτε εἶπον μέσα τους κάτι ἀπ' αὐτὰ, ποῦ πολλὰς φορές συνήθως λέγουν οἱ ἄνθρωποι, ὅτι θά ἦτο θραύσμα, ἔάν ἐπρόκειτο πρότοι καὶ μόνον ἡμεῖς νὰ προσκυνήσωμεν, ἀφοῦ ὄμως, κατόπιν αὐτοῦ τῶος μυριάδας, κάμημεν τὴν προσκύνῃν, ποῖος εἶναι ἐκεῖνος ποῦ δὲν θά μᾶς ἀνακαρῶσῃ καὶ ὀσμῆν δικαιοσύνης; Καὶ ὄμως βλέποντες τὴν ἰσῶν τῶων τυράννων, **Γ** τίποτε ἀπ' αὐτὰ δὲν εἶπον, οὔτε πᾶν διανοήθησαν. Πρόσεξε ἀκόμη, παρακαλῶ, νὰ ἰδῆς καὶ τὴν κακοῦργον διάθεσιν ἐκείνων, ποῦ τοὺς διέβαλον καὶ ὅτι μὲ κακοῦθσαν καὶ πικρίαν τοὺς καταγῶρησαν. «Εἶναι, λέγουν, ἄνδρες, Ἰσραηλιταί, ποῦ τοὺς διᾶρσας εἰς τὰ ἔργα τῆς κίρας Βαβυλωνίως. Δαν. 3, 12). Δὲν ἀνέφερον δὲ κυρίως σκοπὸν τὸ ἔθνος ταν καὶ δὲν ὑπενόησαν τὴν τιμὴν ποῦ ἔλαθον κυρίως ὑπεροβουλίαν, ἀλλὰ τὸ ἔκαμον διὰ τὸ ἐρεθίσσον περισσότερον τὴν ὀργὴν τοῦ βασιλέως, λέγοντες, τρόπον τινά, ὅτι ἐνψ τοὺς δούλους, τοὺς αἰκμαλίους, τοὺς μὴ ἔκοντες πατριδα, τοὺς ἔκαμεν ὄρκοντες ἡμῶν, αὐτοὶ περιαρνοῦν καὶ τὴν τῶσην τιμὴν ποῦ ἔχουν καὶ ἀσεβοῦν εἰς αὐτόν, ποῦ τοὺς ἐτίμησε. Διὰ τοῦτο λέγουν, «οἱ Τουβαῖοι, τοὺς ὁποῖους διᾶρσας εἰς τὰ ἔργα τῆς κίρας Βαβυλωνίως, **Δ** δὲν ὑπέκουσαν εἰς τὴν διαταγὴν σου καὶ δὲν λατρεύον τοὺς Θεοὺς σου» (αὐτόθι). Μέγιστος ἔπαινος εἶναι ἡ κατηγορία καὶ τὰ ἐγκλήματα γίνονται ἐγγώμια καὶ ἡ περὶ αὐτῶν μαρτυρία δὲν παρέχει ἵπνοσίαν, ὅτι εἶναι ἀνακρίβης, διότι τὴν δίδουν οἱ ἐχθροί. Τὴ λοιπὸν ἔκαμεν ὁ βασιλεὺς; Διᾶταξε νὰ φέρουν αὐτοὺς εἰς τὸ μέσον διὰ τὴν τῶος φοβίαν ἀπὸ παντοῦ. Ἀλλὰ τίποτε ἐκείνους δὲν ἐτρόμαξεν, οὔτε ὁ θυμὸς τοῦ βασιλέως, οὔτε τὸ ὅτι ἔπεισαν μόνον ἐν τῷ μέσῳ τῶου πλῆθους, οὔτε ἡ φωτιά ποῦ ἔβλεπον, οὔτε ὁ ἦχος τῆς σάλμαγος, οὔτε τὰ κόκκινα αὐτοῦ

τὴν ὀργὴν πρόσωπο ἔδωκε τῶν γύρω τους, ἀλλὰ περιφρονήσαντες δια αὐτὰ, ὡς νὰ ἐπρόκειτο **Ε** νὰ πᾶσουν σὲ δροσερὴ πηγὴ ὕδατος, ἔβησαν εἰς τὴν κάμινον. Ἀφίνοντες νὰ ἀκουσθῆ ἡ μακαρία ἐκείνη φωνή: «ποὺς Θεοὺς σου δὲν λατρεύομεν καὶ τὴν χρυσὴν εἰκόνα, ποῦ ἔστησας, δὲν προσκυνοῦμεν» (Δαν. 3, 18).

Αὐτὴν τὴν ἱστορίαν δὲν σῆς τὴν ἀνέφερα κυρίως λόγον, ἀλλὰ διὰ τὴν μάθετε ὅτι καὶ θυμὸς βασιλέως ἂν ὑπάρχη, εἶτε ἐπιβουλὴ στρατηγῶν, εἶτε φθόνος ἐχθρῶν, εἶτε αἰματωσία, εἶτε ἐρημία, εἶτε φωτιά, εἶτε κάμινος, εἶτε ἀνορθώματα κακά, τίποτε τῶν ἄκαίων ἄνθρωπων δὲν θά ἡμπαρῶσῃ νὰ τὸν νικήσῃ καὶ φοβίση. Διότι, ἔάν, ἐκεῖ ὅπου ἰσοθέης ἦτο ὁ βασιλεὺς, δὲν ἐποσῶθησαν οἱ νῆσι τῶν θυρῶν τοῦ τυράννου, **Α** πολὺ περισσότερον ἡμεῖς δὲν πρέπει νὰ φοβώμεθα, ἀλλὰ νὰ ἔκαμεν θάρρος, διότι ἔχομεν ἡμερον καὶ φιλιάνθρωπον βασιλέα. Ἐπὶ πλέον πρέπει νὰ εὐχαριστοῦμεν τὸν Θεὸν διὰ τὴν ἁλιπὴν ταῦτην, διότι μᾶς ἔδωκεν ἀφορμὴν νὰ μάθωμεν, ἔξ ὅσων εἴπομεν, ὅτι οἱ θλίψεις κάνομεν λαμπροτέρους ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν ἀνθρώπων, ἐκείνους ποῦ γνωρίζουν νὰ ὑποφέρουν αὐτὰς μὲ γενναίωτητα. Διότι ἔάν οὔτοι δὲν ἐγένοντο δούλοι, δὲν θά ἐρονθῶνομεν τὴν ἐλευθερίαν τῆς γνώμης αὐτῶν ἔάν δὲν ἐγένοντο αἰκμαλίους, δὲν θά ἐμανθῶνομεν τὴν εὐγένειαν τῆς ψυχῆς τῶν ἔάν δὲν ἔκανον τὴν κάτω πατριδα, δὲν θά ἐγνωρίζομεν τὴν ἀρετὴν τοῦ πνευματικοῦ αὐτῶν θίου ἔάν δὲν ὀργίζετο ἐναντίον αὐτῶν ὁ ἐπίγειος βασιλεὺς, **Β** δὲν ἠθέλομεν μάθε τὴν περὶ αὐτῶν ἀγάτην τοῦ ἑπουρανίου βασιλέως.

5. Καὶ οὐ λοιπὸν ἔάν ἔχης τὴν ἀγάτην τοῦ οὐρανίου βασιλέως καὶ εἰς τὴν κάμινον ἂν πέσῃς μὴ ἀπελπισθῆς καὶ ἀντιθέτως, ἂν εἶναι ὀργισμένος ἐναντίον σου, ἔστω καὶ ἂν εἶσαι εἰς τὸν παράδεισον, νὰ μὴ ἔχης θάρρος. Διότι καὶ ὁ Ἄδᾶμ ἦτο εἰς τὸν παράδεισον καὶ ἐπειδὴ παρώργισε τὸν Θεόν, δὲν τὸν ὑπέλησε τίποτε ὁ παράδεισος. Εἰς τὴν κάμινον ἦσαν οὔτοι καὶ ἐπειδὴ ἦσαν ἐνάρτοι, δὲν τοὺς ἔβλαψεν ἡ κάμινος. Εἰς τὸν παράδεισον ἐδρίσκετο ὁ Ἄδᾶμ, καὶ ἐπειδὴ ἦτο ἀφελῆς ἐνίκηθη ὑπὸ τοῦ διαβόλου. Εἰς τὴν κόπρον ἐκάθητο ὁ Ἰάθ καὶ ἐπειδὴ ἦτο νηφάλιος, ἐνίκησε. Ἰδῶσον καλύτερος εἶναι ὁ παράδεισος ἀπὸ τὴν κάμινον! **Γ** Καὶ ὄμως τίποτε δὲν ἀπέλησεν ἡ ἀραιότης τοῦ τύπου τῶν κατοικοῦντα εἰς αὐτόν, ἐπειδὴ ὁ τίσιος ἐπρόδωσε τὸν ἑαυτὸν του, ὅπως καὶ δὲν ἔβλαψε εἰς τίποτε ἡ ἀραιότης τοῦ τύπου τῶν περιφρουρούμενων ἀπὸ παντοῦ ὑπὸ τῆς ἀρετῆς. Καὶ ἡμεῖς λοιπὸν δε περιφρουρούμεν τὴν ψυχὴν μας, διότι τότε εἶτε ζημία χρημάτων ἔλαθι, εἶτε θάνατος, κανεὶς δὲν θά

ημιόρουμ νά μᾶς ἀραιρέσῃ τὴν ἀρετὴν καὶ θά εἰμεθα οἱ εὐ-
 τυχεστέροι ἀπὸ ἄλλου τοῦ ἀνθρώπου. Αὐτὴν τὴν ἐπιτολήν
 ἔθηκε καὶ ὁ Χριστός, εἰπὼν: ἐνὰ γίνετε φρόνιμοι, ὅπως εἴ-
 ναι τὰ φεῖδια (Ματθ. 10, 16). Διότι καθὼς τὸ φεῖδι, διὰ τὴν
 διατρέχῃ κινδύνον ἀφίνει ἐκτεθειμένον τὸ σῶμα καὶ φρον-
 τίζει πῶς νὰ σώσῃ τὸ κεφάλαι, ἔτσι καὶ σὺ, διὰ τὴν παραστῆ-
 νόνησιν, μὴ διατρέξῃ νὰ θυσιάσῃς εἰς κτήματα, εἰς σῶμα,
 εἰς τὴν παροῦσαν ζωὴν, εἰς τὰ ἅλα ἅσα ἔσῃς, διὰ νὰ διατη-
 ρήσῃς τὴν εὐδοκίαν. Ὁ Καὶ πρῆμα νὰ τὸ θυσιάσῃς, διότι
 ἐν ἐπέλευθι ἐκ τοῦ κόσμου τούτου μαζὶ μὲ τὴν εὐδοκίαν,
 ἅλα ἅσα ἄρῃσῃς, θά σοὺ τὰ ὄσση πάλιν ὁ Θεὸς μὲ περιο-
 σστέραν λαμπρότητα, καὶ τὸ σῶμα σου μὲ μεγαλιτέραν δό-
 ξαν θά τὸ ἀναστήσῃ πάλιν καὶ ἀντὶ κτημάτων θά σοὺ δώσῃ
 τὰ ἀγαθὰ, πῶς εἶναι ἀπερίγραπτα. Γυμνός δὲν ἐκάθητο ἐπὶ
 τῆς κόπρου ὁ Ἰῶθ ὑπομένων ζωὴν χειροτέραν ἀπὸ ἀναριθ-
 μήτους θανάτους; Ἐπειδὴ ὅμως ἐκάρτισε τὴν εὐδοκίαν,
 ἀπέκτησε πάλιν ἅσα ἀγαθὰ εἶχε προηγουμένως μὲ μεγαλυ-
 τέραν ἀφρονίαν, τὸ κάλλος καὶ τὴν ὑγείαν τοῦ σώματος, ὁ-
 λώληρον τὸν ὄμιλον τῶν παιδιῶν του, τὰ κτήματα, καὶ τὸ
 σπουδαιότερον ἄλλων, τὸν λαμπρὸν στέφανον τῆς ὑπομο-
 νῆς. Ἐ Συμβάινει καὶ ὅδοι, ὅτι καὶ εἰς τὰ δένδρα. Διότι καὶ
 ἂν κόψῃ κανεὶς τὸν καρπὸν μαζὶ μὲ τὰ φύλλα, καὶ ἂν κόψῃ
 ἄλλος τοὺς κλάδους, ἂν μείνῃ ἡ ρίζα, ἀλόκληρον τὸ δέν-
 δρον ἔαναγίνεται μὲ περισσύτεραν ἱσχύα. Ἔτσι καὶ εἰς
 ἡμᾶς. Καὶ ἂν ὁ πλοῦτος ἀραιρέθῃ, καὶ ἂν τὸ σῶμα καταστρα-
 φῇ, ἂν μείνῃ ἡ ρίζα τῆς εὐδοκίας, ἅλα πάλιν μὲ μεγαλυτέ-
 ραν δόξαν θά τὰ ἀνανεώσῃ. Ἀποῦ λοιπὸν ἔτσι ἔχει τὸ
 πρᾶγμα, ἃς συνέλαβεν, καὶ ἃς ἀποδόσωμεν καθὲ ἀνηρωσίαν
 καὶ περιττὴν φροντίδα, σολῶντες τὸ σῶμα καὶ τὴν ψυχὴν
 διὰ τοῦ σταλκροῦ τῆς ἀρετῆς καὶ καθιστώντες τὰ μέλη τοῦ
 σώματος ἡμῶν ὅπλα δικαιοσύνης καὶ οὐ ὅπλα τῆς ἀμαρτί-
 ας. 37 A

Καὶ πρῶτον ἐπὶ ἅλα ἃς συνήθισαμεν τὴν γλώσσαν μας
 νὰ εἶναι ὑπερήτης τῆς χάριτος τοῦ Πνεύματος, ἐκβάλλον-
 τες καθὲ δηλητήριον καὶ πονηρίαν καὶ μελέτην ἀσεκρῶν λό-
 γων ἀπὸ τοῦ στόματός μας. Λόγω τούτου, διότι ἀπὸ τὴν θέλησίν
 μας ἐξαρτᾶται νὰ κήμωμεν καθὲ μέλος μας ὄργανον ἁμαρ-
 τίας ἢ ἀρετῆς. Ἄκουσον λοιπὸν πῶς ἔκομαν τὴν γλώσσαν
 ἄλλοι μὲν ὅπλον ἀμαρτίας, ἄλλοι δὲ ἀρετῆς. Ἐἢ γλώσσα
 αὐτῶν εἶναι μάκαρα κισπερὰ (Ψαλμ. 58, 5). Κάπως δὲ
 ἄλλος λέγει διὰ τὴν γλώσσάν του: Ἐἢ γλώσσά μου κανεῖ-
 ται σὲν κάλαμος γραφέας ταχυγράφου (Ψαλμ. 44, 2). Ἐ-
 κείνη ἢ γλώσσα ἔκομαν φόνον, αὐτὴ δὲ ἔγραφε θεῖον νό-
 μον. Διὰ τοῦτο ἐκείνη ἦτο μάκαρα, αὐτὴ δὲ κάλαμος, οὐκ

λόγω τῆς φύσεώς της. Ἐ ἄλλα λόγω τῆς θελήσεως ἐκείνων,
 ποὺ τὴν μετεχειρίζοντο. Διότι ἢ φύσις καὶ εἰς τοὺς δύο γλώσ-
 σος ἦτο ἢ αὐτῆ, ἢ δὲ ἔργουα τῶν διαφορητικῆ.

Καὶ περὶ τοῦ στόματος δὲ πάλιν τὸ ἕκον δύναται νὰ κῆ
 κανεὶς. Διότι ἄλλοι μὲν εἶκον τὸ στόμα γεμῆτον ἀπὸ σαφῶ-
 λαν καὶ πονηρίαν καὶ διὰ τοῦτο ὁ κατηγορῶν αὐτοὺς ἔλε-
 γε: Ἐτὸ στόμα αὐτῶν εἶναι γεμῆτον ἀπὸ βλασφημίαν πρὸς
 τὸν Θεὸν καὶ παρὰ πρὸς τοὺς ἀνθρώπους (Ψαλμ. 13, 3).
 Τοῦ ψαλμοῦ δὲ ὅμως τὸ στόμα δὲν ἦτο τοκοῦτον διότι ἔλεγε
 περὶ αὐτοῦ ἐπὶ στόμα μου θά λαλήσῃ σοφίαν καὶ ἢ ἄσπεια
 μελέτη τῆς καρδίας μου θά ἐκδηλωθῇ εἰς συνετοὺς λόγους
 (Ψαλμ. 43, 4). Ἄλλοι δὲ πάλιν εἶκον κέρια γεμῆτα ἀνο-
 μίαν καὶ τούτους κατηγορῶν πάλιν ἔλεγε Ἐεἰς τὰ κέρια των
 εἶναι οἱ ἀνομίαι καὶ τὸ δεξὶ των κέρια εἶναι γεμῆτο ἀπὸ βῶ-
 ρα παρανομίας (Ψαλμ. 25, 10).

Αὐτοὺς ὅμως εἶχε κέρια ποὺ τίποτε ἄλλο δὲν εἶκον μᾶ-
 θε, C παρὰ νὰ ἀνυμνῶνται πρὸς τὸν Θεόν. Δι' αὐτὸ καὶ
 ἔλεγε περὶ αὐτῶν: Ἐἢ ἐκελευτικὴ βύσσις τῶν κερῶν μου,
 ἃς γίνῃ δεκτὴ ὑπὸ σοῦ, Κύριε, ὡς θυσία ἑπιερνῆ (Ψαλμ.
 140, 2). Καὶ ἐπὶ τῆς καρδίας τὸ αὐτὸ πάλιν παραπρῆται.
 Διότι ἐκείνων μὲν ἢ καρδία ἦτο πονηρὰ, αὐτοὺ δὲ εἰλικρι-
 νῆς. Δι' αὐτὸ καὶ ἔλεγε περὶ αὐτῶν: Ἐἢ καρδία αὐτῶν εἶ-
 ναι πονηρὰ (Ψαλμ. 5, 10), περὶ δὲ τοῦ ἐκτουτοῦ του: Ἐἰπὸ
 τὴν καρδίαν μου ἐξεπέθηκε λόγος ἀγαθός (Ψαλμ. 44, 2).
 Τὸ ἴδιο συμβαίνει καὶ εἰς τὴν ἀκοήν. Διότι αὐτοὶ μὲν εἶκον
 ἀκοήν ἑθρῶν ἀκατακτοῦ καὶ ἀσθενῶν καὶ ἐλέγχων αὐτοὺς,
 ἔλεγε ὅτι εἶναι, ὡς ἀσπίδα κροφὴ ποὺ κλειεὶ τὰ ὠτιά της
 (Ψαλμ. 57, 5). Ὁ ἢ δὲ ἀκοή αὐτοῦ ἦτο δοκεῖον λόγος. Καὶ
 τούτου τὸ ἔρανέρωσε εἰπὼν: Ἐθὰ κλίνας τὸ αὐτί μου εἰς πε-
 ραβολὰς καὶ θά ἐΣτήσῃς μὲ καθάρων τὸ ὄσκαλον πρόβλη-
 μα, ποὺ θά διαπραγματευθῶ (Ψαλμ. 43, 5).

8. Ταῦτα λοιπὸν ἔκοντες ὑπ' ὄψιν, ἃς περιφρουρήσω-
 μεν ἀπὸ ἅλα τὰ μέρη τῶν ἐπιτῶν μας διὰ τῆς ἀρετῆς καὶ διὰ
 τοῦ τρόπου τούτου θά ἀποκροώσῃμεν τὴν ὀργὴν τοῦ Θεοῦ.
 Καὶ τὰ μέλη τοῦ σώματος ἡμῶν ἃς κήμωμεν ὅπλα δικαιο-
 σύνης, καὶ ὀφθαλμοὺς καὶ στόμα καὶ κέρια καὶ πόδας, καὶ
 καρδίαν καὶ γλώσσον καὶ ἀλόκληρον τὸ σῶμα μας ἃς τὸ
 συνήθισαμεν νὰ εἶναι κατάλληλον μόνον διὰ τὴν ἀρετὴν.
 Ἐς ἐνθυμηθῶμεν δὲ καὶ τὰ τρία ἐκείνα ἰστήματα περὶ τῶν
 ὁποῶν ἀμίλημα εἰς τὴν ἀγάπην σου, Ἐ παρακαλῶν ἡμᾶς
 νὰ μὴ ἔχετε κανένα ἐκθρόν, οὐτε νὰ κακολογῆτε κανένα
 ἐξ ἐκεῖνων, ποὺ αἰς ἔλυσαν καὶ νὰ ἀποβάλετε ὅπὸ τὸ
 στόμα σου τὴν κακίαν τῶν ὄρων συνήθειαν.

Καὶ περὶ μὲν τῶν δύο πρώτων ἐπιτολῶν θά σὲς ἀρῶν.

οιμεν άλλοτε, ἀλλήλων δὲ αὐτὴν τὴν ἐβδομάδα θὰ τὴν ἀπεριόριστον εἰς ἀμιλίας περὶ τῶν δροκῶν, ἀρχίζοντες εἶσι ἀπὸ τὴν εὐκολοτέραν ἐντολὴν. Λέγομεν εὐκολοτέραν, διὰ πὶ δὲν εἶναι καθόλου κόπος νὰ κόψωμεν τὴν συνήθειαν τῶν δροκῶν, ἐὰν θελήσωμεν νὰ καταβάλωμεν ἔστω καὶ μικρὰν προσπάθειαν, ὑπενηθίζοντες τοῦτο ὁ ἕνας εἰς τὸν ἕλλον, νουθετιοῦντες, ἐπιβλέποντες, τιμωροῦντες καὶ ζητοῦντες εὐ-θόνας ἀπὸ ἐκείνου, ποῦ τὸ ληροῦσόν. **38** Ἀ δὴ ποῖαν ἀφέλειαν θὰ ἔχομεν ἐκ τῆς ἀποσχῆς ἀπὸ τὰ φαγητά, λόγῳ τῆς νηστείας, ἐὰν δὲν ἀπομακρύνωμεν ἐκ τῆς ψυχῆς μας τὰς κακὰς συνήθειας; Ἴδοι, σήμερον εἰναιμεν καθ' ἑλην τὴν ἡμέραν τελείως νηστικοί, τὸ δὲ θρόδον θὰ καθίσωμεν εἰς τράπεζαν διαφορετικὴν ἀπὸ τὴν χερσὶν καὶ λιτὴν διὰ νὰ φάγωμεν. Ἀρὰ γε ἡμῶν κανεὶς ἀπὸ ἡμῶν νὰ εἰπῆ δι καὶ τὸν σήμερινὸν θῖον τὸν ἠλλαξεν ὄσως καὶ τὴν τράπεζαν; δι καὶ τὴν κακὴν συνήθειαν μετέβαλεν ὄσως καὶ τὴν τροφήν; Ἐγὼ τοῦλάχιστον δὲν τὸ νομίζω. Κατόπιν τοῦτου ποῖαν ἀφέλειαν ἔχομεν ἐκ τῆς νηστείας; Διὰ τοῦτο οὐκ παρακαλῶ, **B** καὶ δὲν θὰ παύσω νὰ οὐκ παρακαλῶ, νὰ κάνετε τὸ εἶξῃ; νὰ παίρνετε ξεχωριστὰ μίαν ἐντολὴν καὶ ἐπὶ δύο καὶ τρεῖς ἡμέρας νὰ ἀσκαλιθε με αὐτὴν καὶ νὰ προσπαθη-τε νὰ τὴν ἐφαρμόσετε.

Καὶ ὄσως μερικὰ φιλοτιμοῦνται καὶ ἀμλλώνται με θεωρομὸν, ποῖος νὰ περῶν τῶν ἑλλων εἰς τὴν ἀποσχὴν ἀπὸ τὰ φαγητά, καὶ εἶσι ἑλλοι μὲν μένον τελείως νηστικοὶ δύο ἡμέρας, ἄλλοι δὲ δι κα μόνον κρασί καὶ λάδι ἄλλα καὶ κάθε φαγητὸν γενικῶς ἀπομακρύνουν ἀπὸ τὸ τραπέζι τοῦ καὶ ἀσκαύμενοι εἰς ψυχὴ καὶ νερό, περνοῦν ἑλην τὴν τεσορακοστήν, εἶσι νὰ κόψωμεν καὶ ἡμεῖς, ἄε ἀναπτύξωμεν μεταξὺ μας ἀμλλαν, ὅστε νὰ ἐξασφηνάσωμεν τὴν πληθῆραν τῶν δροκῶν. Τοῦτο εἶναι ἀφελιμότερον ἀπὸ κάθε νηστείαν, **C** τοῦτο εἶναι ἐπιτερότερον ἀπὸ κάθε σκληραγωγίαν.

Τὴν αὐτὴν δὲ προθυμίαν τὴν ὁποῖαν δεκνύομεν εἰς τὴν ἀποσχὴν ἀπὸ τὰ φαγητά, νὰ δεξώμεν καὶ εἰς τὴν ἀποσχὴν ἀπὸ τοῦς δροκου, διὸπ θὰ κατηγορηθώμεν ὡς ὑπερβολικὰ ἀνόητοι μὲ τὸ νὰ περφορνοῦμεν ὄσα ἀπαγορεύονται καὶ νὰ ἐνδιαφερόμεθα με μεγάλην προθυμίαν περὶ ἐκείνων, ποῦ εἶναι ὀδύσσορα. Λέγω τοῦτα, διὸπ τὸ νὰ φάγη κανεὶς δὲν ἀπαγορεύεται, τὸ νὰ ὀρκίσει ὄσως ἀπαγορεύεται. Ἡμεῖς ὄσως ἐνῖ ἀπὸ τὰ ἐπιτρεπόμενα ἀπομακρυνόμεθα, ταλιώμεν νὰ παραδῶμεν ὄσα ἀπαγορεύονται. Διὰ τοῦτο, ὄγαμητοί, οὐκ παρακαλῶ νὰ ἀλλάξετε κάπως εἰς τὴν ζωὴν καὶ τὴν ἀρχὴν τῆς ἀλλαγῆς νὰ δεξέτε ἀπ' αὐτῶ.

Ἄν δὲ με τὴσπν προθυμίαν **D** καὶ προσοχὴν περῶσω-

μεν τὴν παροῦσαν νηστείαν καὶ αὐτὴν μὲν τὴν ἐβδομάδα κατορθώσωμεν νὰ με ἀσκαύμεν καθόλου, τὴν δὲ ἐπομένην νὰ σήσωμεν τὴν ὀργήν, τὴν δὲ κατόπιν νὰ ξεραζώσωμεν τὴν κακολογίαν, τὴν μετέπειτα ἑλλα πάλιν πολλὰ νὰ κατορθώσωμεν, εἶσι, προκαρῶντες οὐγὰ - οὐγὰ, θὰ φθάσωμεν εἰς τὴν κορυφὴν τῆς ἀρετῆς, θὰ διαφύγωμεν τὸν πῶροντα κίνδυνον, θὰ κάρωμεν εὐμενὴ πρὸς ἡμῶς τὸν θεόν, τὸ πλῆθος θὰ γυρίσῃ πάλιν εἰς τὴν πόλιν μας, καὶ θὰ διδάξωμεν τῶρα αὐτοῦς, ποῦ ἐβραπέτευσαν, νὰ με ἀναθέσων τὰς ἐλπίδας τῆς σωτηρίας τῶν εἰς τόσους ὀσκαλεῖς καὶ εἰς τὴν φυγὴν καὶ ἀνακάρησιν, ἀλλὰ εἰς τὴν εὐσέβειαν τῆς ψυχῆς καὶ τοῦς ἐναρέτους τρόπους. Ἐτσι φερόμενοι καὶ τῶν ἐδῶ καὶ τῶν ἐκεῖ θὰ ἀπολαύσωμεν ἀγαθῶν, **E** τῶν ὁποῖων εἶπε ὄλοι νὰ ἀξιοθώμεν διὰ τῆς χάριτος καὶ φιλανθρωπίας τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, διὰ τοῦ ὁποῖου καὶ μετὰ τοῦ ὁποῖου εἰς τὸν Πατέρα ἀνήκει ἡ δόξα, σὺγκρόνωος δὲ καὶ εἰς τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, τῶρα καὶ πάντοτε καὶ εἰς τοῦς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ ΠΕΜΠΤΗ

ΚΑΙ ΑΛΛΗ ΠΡΟΤΡΟΗ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΛΑΟΝ ΝΑ ΥΠΟΦΕΡΗ ΜΕ ΓΕΝΝΑΙΟΤΗΤΑ ΤΗΝ ΑΝΑΜΕΝΟΜΕΝΗΝ ΑΠΕΙΛΗΝ, ΕΚΩΣ ΩΣ ΠΑΡΑΒΕΙΓΜΑ ΤΑ ΟΣΑ ΕΓΙΝΕΒΗΘΑΝ ΕΙΣ ΤΟΝ ΙΩΒ ΚΑΙ ΤΟΙΣ ΝΗΚΥΤΙΑΣ ΚΑΙ ΟΤΙ ΑΝ ΥΠΕΘΕΙ ΝΑ ΦΟΡΗΤΑΙ ΤΟΝ ΘΑΝΑΤΟΝ, ΑΛΛΑ ΤΗΝ ΑΜΑΡΤΙΑΝ ΚΑΙ ΠΟΙΟΣ ΕΙΝΑΙ Ο ΚΑΚΟΣ ΘΑΝΑΤΟΣ, ΚΑΙ ΟΤΙ ΜΕ ΚΑΘΕ ΤΡΟΠΟΝ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΑΠΟΦΕΥΓΗ ΤΟΥΣ ΟΡΚΟΥΣ, ΚΑΙ ΕΙΣ ΤΟΝ ΒΕΙΣΙΜΟΝ.

1. Ἡ εὐθύνη περὶ τῶν τριῶν παιδῶν **59** Α καὶ τῆς κομιῆς τῆς Βαβυλωνίως δια ἄλλων, ὅπως φαίνεται, παρηγόρησε τὴν ἀγάπην σου πρὸς, καθὼς ἀκούη καὶ τὸ παράδειγμα τοῦ Ἰωβ καὶ ἡ κόπος, ἐπὶ τῆς ὁποίας ἐκάθητο, ἢ ὅποια ἐγίνετο λαμπρότερα ἀπὸ κάθε θρόνον βασιλικὸν καὶ πολλῆς ἀφελείας πρόξενος. Διότι ἀπὸ τὴν θεῶν βασιλικῶν θρόνου κατένευθε κέρδος δὲν ἔχουν οἱ θεαταὶ αὐτοῦ, ἀλλὰ μόνον προσωρινὴν εὐκαρίστησαν, ποὺ κομίσαν πραγματικὴν ἀφέλειαν δὲν εἶχε, ἀπὸ τὴν θεῶν ὅπως τῆς κοπιῆς τοῦ Ἰωβ κάθε ἀφέλειαν θὰ ἀποκομιῆσιν κερδὲς καὶ φιλοσοφίαν πολλὴν καὶ προτροπὴν εἰς τὸ νὰ εἶναι ὑπομονητικῶς. Διὰ τοῦτο τώρα πολλοὶ κἀμινουν μακρὸν καὶ θαλάσσιον ταξίδι, ἀπὸ τὰ πέρατα τῆς γῆς τρέχοντες εἰς τὴν Ἀροβίαν διὰ νὰ ἴδωσιν τὴν κόπρον ἐκείνην καὶ ἀποδοῦ τὴν ἴσυν νὰ καταπλήρουσιν τὴν γῆν, ποὺ ὑπῆρχε τὸ στέδιον τῶν ἀγώνων τοῦ στεφανωμένου ταύτου νικητοῦ καὶ ἐδέξατο τὸ πολυτιμότερον ἀπὸ χρυσὸν αἰμῆ του. Β Διότι δὲν ἔμπαρ νὰ παραβληθῆ ἡ λαμπρότης κανονικῶν βασιλικῶν ἐνδόματος πρὸς τὴν σπληνότητα τοῦ σώματος ἐκείνου, ποὺ ἑδαπικετο ἔχει εἰς ἕξινον, ἀλλὰ εἰς τὸ ἴδιόν του αἷμα.

Καὶ οἱ πηγαὶ του δὲ ἦσαν πολυτιμότεραι ἄλλων τῶν πολυτιμῶν λίθων. Διότι ἢ μὲν φάσκει τῶν μαργαριτῶν δὲν ἀφελεῖ καθόλου τὸν θῆον μας, οὔτε ἰκανοποιεῖ τὰς ἀκαλύπτους ἀνάγκας τῶν ἀνθρώπων, οἱ πηγαὶ ὅμως ἐκείναι φέρουν παρηγορίαν εἰς κάθε λύπην καὶ στενοκαρδίαν. Καὶ διὰ νὰ πεισθῆ, περὶ τῆς ἀληθείας τῶν λόγων μου, σοῦ φέρω τὸ ἔξῃ παράδειγμα: Ἐάν κἀπὶ ἕνας παιδί γνήσιον καὶ μονογενὲς καὶ δεῖξῃ εἰς αὐτὸν ἀναριθμήτους μαργαρίτας, δὲν θὰ ἠμπορήσῃ νὰ τὸν παρηγορήσῃ διὰ τὴν συμφορὴν, οὔτε

νὰ τοῦ ἐκαλεῖται τὸν πόνον ὅταν ὄμως θὰ τοῦ ἀπενοθήσῃ τὰς πληγὰς τοῦ Ἰωβ εὐκολὰ θὰ τὸν παρηγορήσῃ, ἀν τοῦ εἴπῃ τὰ ἔξῃ: Διατί πυνθῆς, καλέ μου ἀνθρώπε, εὖ μὲν ἔκαστος ἕνα μόνο παιδί, ὃ δὲ μακάριος ἐκεῖνος, C ἀποῦ ἔκαστος ἄλλο του τὰ παιδιά, ποὺ ἀποτελοῦσαν μίαν οἰκίαν, ἐπληγάσθη καὶ εἰς αὐτὸ ὅμοια τὸ σῶμα του, καὶ γυνὴς ἐκάθητο ἐπὶ τῆς κοπιῆς, γερτίος παιτοῦ πόνον, ἀγὰ - ἀγὰ ἀναντιλήτους σαματικῶς, αὐτὸς ὁ δίκαιος, ὁ ἀληθινός, ὁ θεοσεβής, ὁ εὐσεβούμενος μακρὸν ἀπὸ κάθε κακῶν πράγμα, ὃ ἔκαστος τὸν Θεὸν μάρτυρα τῆς ἀρετῆς του. Ἄν τοῦ εἴπῃς, αὐτὰ, εὐσεβὸς ἴλην τὴν λύπην τοῦ πενθοῦντος, καὶ ἐξήλεψες αὐτοῦ ἄλλο τὸν πόνον. Ἐταὶ τὰ τραύματα τοῦ δικαίου γίνονται ἀφελιμότερα ἀπὸ τὰ μαργαριτάρια. Ζηγραφεῖσθε λοιπὸν καὶ εἰς νοερώς μέσῃ σας τὴν ἀόλητὴν Ἰωβ καὶ θὰ νομίζετε ὅτι βλέπετε τὴν κοπιῶν ἐκείνην B καὶ κοθιμὸν εἰς τὸ μέσον οὐτῆς τὸν ἀνδριάντα τὸν χρυσοῦν καὶ σταλισμένον μὲ πολυτίμους λίθους τὸν... δὲν γνωρίζω πῶς νὰ τὸν χαρακτηρίσω, διότι δὲν εὐρίσκω τόσον πολυτιμὸν ἴλην, ποὺ νὰ ἔμπαρ νὰ τὴν παραβάλλω μὲ τὸ ματαμιένον ἐκεῖνο σῶμα. Τόσον ἢ φάσκει τῆς σαρκὸς ἐκείνης ἦτο ἀσυγκρίτως πολυτιμότερα ἀπὸ κάθε πολυτιμότερη ἴλην **60** Α καὶ οἱ πηγαὶ λαμπρότερα τῶν ἡλιοῦν ἀκτίνων. Διότι αὐτὸ μὲν φωτίζουν τὰ μέτρα τοῦ σώματος, ἐνῶ ἐκείναι τὰ μέτρα τῆς διανοίας καὶ διὰ πάντα ἐπέφλοσαν τὸν διάβολον.

Διὰ τοῦτο μετὰ τὴν πληγὴν αὐτὴν ἀπεμακρόνη καὶ ἐληφανίσθη. Σὺ, δὲ, ἀγαπῆτέ ἢ; αὐτὸ τὸ γεγονός δόνασαι νὰ ἐνοήσῃς πῶσον μεγάλην ἀφέλειαν φέρουν οἱ θλίψεις. Ὅταν ὁ Ἰωβ ἔκρουσε μέσῃ εἰς τὰ πλοῦτη καὶ μὲ ἄνεσιν, ἐτόλμησε νὰ τὸν διαβάλλῃ ὁ διάβολος πρὸς τὸν Θεόν, ἔτσι καὶ πυνθῆς, ἀλλὰ πάντως ἐτόλμησε νὰ εἴπῃ, κήρυκας δωροῦν οὐ σέβεται ὁ Ἰωβ; (Ἰωβ 1: 9). Ὅταν ὄμως τὸν ἐξεγύμνωσε καὶ τὸν ἔκαμε πτωχόν, B δὲν ἐτόλμησεν οὔτε γρῦ νὰ εἴπῃ. Ὅταν μὲν ἦτο πλοῦτος ἤθελε νὰ πεισθῇ ἐναντίον του, καὶ ἀπειλοῦσε νὰ τὸν νικήσῃ ὅταν δὲ τὸν ἔκαμε πτωχόν, καὶ τοῦ τὰ ἔπρηξε ἄλλα καὶ τὸν ὄρωμεν εἰς πολὺ μεγάλην θλίψιν, τότε ἔπρηξε μακρὸν αὐτοῦ. Καὶ ὅταν ἦτο ἰσχυρὸς ἐσκήκωνεν ἐναντίον του τὰ κέρρα, ὅταν δὲ τοῦ κατακομμάτισσε τὸ σῶμα, τότε ἔπρηξε, διότι ἐνικήθη.

Εἶδες πόσον ἀντίτερον καὶ κρημνιότερον πρᾶγμα, εἰ ἐκείνους ποὺ εἶναι νηφάλιοι, εἶναι ἡ πτωχεία ἀπὸ τὸν πλοῦτον, ἢ ἀδυσθεσία καὶ ἀδύνητι ἀπὸ τὴν ὑγείαν, ὃ πειρασμός ἀπὸ τὴν ἄνεσιν καὶ πῶς λαμπρότερος καὶ δυνατωτέρος κάνει τοὺς ἀλλήλους;

Ποῖος εἶδε, ποῖος ἤκουσε τόσον θαυμαστοῦς ἀγῶνας.

Οι παγκόσμιος τῶν κοσμικῶν ὀφθαλμῶν στεφανοῦνται καὶ ἀναγνωρίζονται ὡς νικηταὶ διὰν καταπλήγῳσιν τὰ κεφάλια τῶν ἀντιπάλων τῶν, ὁ διάβολος ὅμως, C διὰν κατεπλήγῳσε τὸ σῶμα τοῦ δικαίου, διὰν τὸ ἐτρόπῳσε μὲ πλῆγῳς καὶ ἀσθενέστερον τὸ ἔκαμε, τότε ἐνίκηθη καὶ ἀνεκάρῳσε. "Ὅταν δὲ τοῦ ἔσασιν ἀπὸ παντὸς τῳς πλευρῳς, αὐτῳς μὲν τίποτε δὲν ἐκέρδισε, διότι δὲν ἤμῳρθεσε νὰ τοῦ ἀφαιρέσῳ τὸν θῳρακὸν τῶν ἀρετῳν τῳς ψυχῳς του, ἤμῳς ὅμως ἀφέλῳσε, διότι μῳς τὸν ἔκαμε λαμπρότερον καὶ διὰ τῳς τρόπῳς τῶν πλῳγῳν ἐπέστρεψεν εἰς ὄλους νὰ βλέπῳν τὸν ἐσωτερικὸν του κόσμῳν καὶ νὰ μανθῳνουν θῳον τῶν πλοῦτων τῳς ψυχῳς του. "Ὅταν ἐνόησεν ὅτι νικῳ αὐτὸν, τότε κατεντροπιστρέφῳς πολὺ ἔκρηγε καὶ δὲν εἶπε τίποτε. Τῳ συνῳδη, ὅς διάβολε: Διὰ ποῖον λόγον ἀνικῳμαι; δὲν ἔγιναν ὄλα ὅσα ἤθελῳσε; D Δὲν κατέστρεψῳς τὰ ποῖμα αὐτοῦ, τὰ κοπάδια τῶν βοῳν, ἵππων καὶ ἡμῳνων; καὶ ὄλα τὰ παιδιὰ του δὲν κατέστρεψῳς καὶ τὸ σῳμα του ἀλόκληρον δὲν τὸ κατεπλήγῳσε; Διὰ ποῖον ἀνεκάρῳσε; Διότι ἔγιναν, ἀπαντῳ, ὄλα αὐτὰ ποῦ ἤθελα, ἐκεῖνο ὅμως, ποῦ κυρίως ἐπέδικῳν καὶ ἐσῳθῳμῳσα καὶ διὰ νὰ τὸ ἐπῳκου ἔκαμα ὄλα αὐτὰ, τοῦτο δὲν ἔγινε, δηλαδῳ δὲν ἐδόλοσῳμῳσε. Διότι διὰ νὰ τὸν ἀναγκῳσῳσε νὰ ἑλωσῳμῳσῳ, λέγει, ἔκαμα ὄλα αὐτὰ. Ἄρῳυ ὅμως δὲν κατέρῳσῳσα τοῦτο, τίποτε δὲν ἀφελῳσῳσῳ ἀπὸ τῳς ζηριῳν τῶν κρητῳτων, ποῦ ἔκαμα, ἀπὸ τῳς ἀπώλειῳν τῶν παιδιῳν, ἀπὸ τῳς πλῳγῳς τοῦ σῳματος, ὄλλα ἔγινε τὸ ἀντίθετον ἀπὸ ἐκεῖνο ποῦ ἤθελα, τὸν ἔκαμα μὲ αὐτὰ λαμπρότερον καὶ ἐνδοξότερον. E Κατάλαβε πῳσον ἀφέλῳσε ἡ θῳλῳς, ἀγαπητέ; Ἦρασαν ἴσο τὸ σῳμα, διὰν ἴσο ὄνηῳς, πολὺ δὲ ὠραιότερον ἔγινεν, διὰν κατεκόπη ἀπὸ τῳς πλῳγῳς ἐκεῖνας; συνῳδη δηλαδῳ ὅ,τι καὶ μὲ τὰ μαλλιά ποῦ εἶναι ὠραία μὲν διὰν εἶναι ὄσφα, παίρνουν ὅμως ἀνεκφῳρστον ὠραιότητα καὶ ἐμφάνισιν, διὰν θαφῳν πορφυρῳ.

Ἐὰν δὲν ἐξέδῳ αὐτὸν, δὲν θῳ ἐγνωρίζῳμεν τῳν καλῳν σῳματικῳν κατῳστασῳν τοῦ νικητοῦ. 51 A Ἐὰν δὲν τοῦ ἐτροπῳσε τὸ σῳμα μὲ τῳς πλῳγῳς, δὲν θῳ ἐξῳρχοντο ἀπὸ μέσα αἱ λαμπρῳ ἀκτῳνες τῳς ἀρετῳς. Ἐὰν δὲν ἐκόθῳεν αὐτὸν ἐπὶ τῳς κοπρῳς δὲν θῳ ἐγνωρίζῳμεν τὸν πνευματικὸν αὐτοῦ πλοῦτον.

Διότι δὲν εἶναι τῳσον λαμπρῳς ὁ βασιλεὺς καθήμενος ἐπὶ τοῦ θρόνου, ὅσον ἴσο ἐκεῖνος λαμπρῳς καὶ ἐπικρατῳς καθήμενος ἐπὶ τῳς κοπρῳς, ἐπειδῳ κατῳσαν ἀπὸ τῶν βασιλικῳν θρόνων εἶναι ὁ θῳνατος, μετῳ δὲ τῳν κοπριῳν ἐκείνην ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν.

2 "Ὅλα λοιπὸν ταῦτα ἔκοντες ὅπῳ ὄθῳν, ὄς συνέλῳθῳμεν

ἀπὸ τῳν λύπῳν, ποῦ μῳς κατέκει. Διότι ὄς διηγοῦμαι αὐτῳς τῳς ἱστορίῳς ὄσα διὰ νὸ ἐπικρατῳσε ὄσα λέγω, ὄλλα διὰ νὰ μῳρῳσῳτε τῳν ἀρετῳν καὶ τῳν ὑπομονῳν τῶν γενναῳν ἐκεῖνων ἀνδρῳν, B διὰ νὰ μῳρῳτε ἀπὸ αὐτὰ τὰ ὄδια τὰ πράγματῳ, ὄσι ἀπὸ τῳ ἀνθρώπῳνα κακῳ τίποτε δὲν εἶναι πράγματῳ κακὸν παρῳ μόνον ἡ ἁμαρτία, ὄστε πτωκεία, ὄστε ἀσθένεια, ὄστε ὄβρις, ὄστε ζημία, ὄστε περιφρόνησις, ὄστε αὐτῳς ἀκόμη ὁ θῳνατος, ποῦ θεωρεῳται τὸ κορῳφῳμα τῶν κοκῳν.

Διότι αὐτὰ εἶναι εἰς ἐκεῖνους ποῦ φιλοσοφῳν, μόνον ὄνοματα, ὄνοματα συμφορῳν κατῳς πραγματικῳν περιεχόμενων, ἡ δὲ ἀληθῳν συμφορῳ εἶναι τὸ νὰ προσκρούσῳ πρὸς τὸν θεὸν καὶ νὰ κῳρη κατῳ ποῦ δὲν ἀρέσει εἰς αὐτὸν. Τῳ κακὸν, παραδείγματος χάριν, προέζει ὁ θῳνατος, λέγε μου, ὄς παρακαλῳ; Τῳ ὄλλα παρῳ ὄσι γρηγορότερα ὄς στέλλει εἰς τὸν γαλήνῳν λῳμένα καὶ εἰς τῳν ὄταρακον ἐκείνην ζωῳν; Διότι καὶ ἂν ὑποθέσῳμεν, ὄσι δὲν θῳ ὄς φονεῳσῳ ἄνθρωπος, αὐτῳς ὁ νόμος τῳς φύσεως δὲν θῳ ἔσῳ καὶ δὲν θῳ διάλυσῳ τὸ σῳμα ἀπὸ τῳν ψυχῳν; C Καὶ ἂν αὐτὸ ποῦ φοβῳμῳσῳ (τὸν θῳνατον) δὲν γῳνη αὐτῳ, θῳ γῳνη ἄλλο ὄγῳστερα. Μῳ νομῳσῳτε δὲ, ὄσι λέγω αὐτὰ, προσκοθόμενος κατῳ φοβῳρον ἡ λυπηρὸν ὄσι θῳ μῳς συμῳθῳ, θεὸς φυλάξει. Τὰ λέγω μόνον καὶ μόνον, διότι ἐντρέπῳμαι διὰ λογαρισμῳν ἐκεῖνων, ποῦ φοβῳνται: τὸν θῳνατον. Διότι, λέγε μου, παρακαλῳ, ἐνῳ περιμένει νὰ ἀπολύσῳς τῳσα πολλὰ ἀγαθῳ, ἐτῳ ὄποια ὄστε μῳτι εἶδε, ὄστε αὐτῳ ἔκουσε, ὄστε ἀνθρώπῳνος νοῦς ἐραντῳσῳσῳ (A' Κορ. 2, 9) δὲν προθυμοποιῳσαι νὰ τὰ ἀπολύσῳς, ὄλλα τῳνοντιὸν ἀμελείε καὶ εἰσῳ τεμῳπέλῳς; Καὶ δὲν εἶσαι μόνον τεμῳπέλῳς, ὄλλα φοβῳσαι καὶ αἰσῳθῳνεσαι φόρηκῳν; Ἀσῳτημον πρῳγμα δὲν εἶναι ὄν νὰ αἰσῳθῳνεσαι μόνον διὰ τὸν θῳνατον, ἐνῳ ὁ Παῦλος ἀνεστῳναξε ὄσα διὰ τὸν θῳνατον, ὄλλα διὰ ὄθῳ μῳρεν εἰς τῳν παροῦσαν ζωῳν καὶ γῳρῳρον πρὸς ταῦς Ρωμαῳους ἔλεγεν D ὄσι καὶ εἰ κτῳς ὄλη μῳθῳ στενάξει καὶ ἡμεῳς κατῳ ἀπολύσῳμεν τῶν δωρεῳν τοῦ ἁγῳου Πνεῳματος, στενάξῳμεν ἀπὸ τὸ ὄσῳθος τῶν καρδιῳν μας; (Ρωμ. 8, 22-23). Ταῦτα δὲ ἔλεγεν ὄσα διότι ἐθεῳρῳσε τῳν παροῦσαν ζωῳν ὡς κατῳ κακὸν, ὄλλα διότι ἐσῳθῳσε τῳν μέλλουσῳν. Διὰ τοῦτου ἔλεγε τρόπον τῳν τῳ ὄθῳς: Ἐγεῳθῳν τῳς θεῳς χάριτος καὶ δὲν ἀνεκῳμαι τῳν ἀνῳβολῳν. Ἐκῳ τῳς ἀπειρῳς τῶν δωρεῳν τοῦ ἁγῳου Πνεῳματος καὶ σπεῳδῳς νὰ τὸ ἀποκτήσῳ ἀλόκληρον. Ἀνῳθήκα εἰς τὸν τρίτον οὐρανὸν, εἶδῳ τῳν ἀνεκφῳρστον ἐκεῖνην δόξαν, τῳ λαμπρῳ βασιλικῳ ἀνάκτορο, ἔμοθα πῳσον στεροθῳμαι μῳνον ἐδῳ καὶ δι' αὐτὸ στενάξῳ. Λέγε μου, ὄς παρακαλῳ, τὸ ὄθῳς: Ἐὰν ἑνας ἤθελε ὄς εἰσαγῳγι εἰς τὰ ὄ-

νάκτορα του βασιλέως και σου δεξιά επικρουσμένους τούτους να ασπρήτουν παντού και όλων την άλλην λαμπράν εμφάνισιν, έπειτα δε υπ' εκεί να σε εισαγωγή εις πτωκικήν καλύβαν και να Ε σου υποσχεθώ ότι μετ' άλλων χρόνων παύλιν θα σε επαναφέρω εις τα βασιλικά ανάκτορα και θα σου επατρέψω να μείνης διαρκώς εκεί, δεν θα έδυσφορούσες και άνησυχούσες έστω και αν έμενες άλλως ημέρας; Αύτων λοιπόν την συλλογισμόν να κινήσ διὰ τὸν οὐρανὸν και τὴν γῆν και μαζί με τὸν Παῦλον να αναστενάξῃς όχι διὰ τὸν θάνατον, αλλά διὰ τὴν παρούσαν ζωὴν.

"Ας γίνω ἐγὼ ὅπως ὁ Παῦλος, λέγει, και ποτέ δεν θα φοβηθῶ τὸν θάνατον. Και τί σε ἐμποδίζει, καλέ μου άνθρωπε, να γίνης σὸν τὸν Παῦλον; Πτωκὸς δεν ἦτο εκείνος; σκηνοποικὸς δεν ἦτο; ἀπλοῦς πολίτης δεν ἦτο; Διότι δεν ἦτο πλούσιος και εὐγενής; Ἄ δὲν θα προετρέποντο αἱ πτωκοὶ να μιμηθῶν τὸν Ἰησοῦν οὗτο, θα εἶπον να προσέδωλουν τὴν πτωκίαν των, τώρα ὅμως καμμίαν δικαιολογίαν δεν ἔμπορεῖς να εἴπῃς, διότι χειρόναξ ἦτο ὁ άνθρωπος και ἐτρέφετο ἀπὸ τοὺς καθημερινὸς κόπους του, και σὸ μὲν ἀπὸ τὴν ἀρετὴν τῆς ζωῆς σου διεδέχθης τὴν εὐσέβειαν ἀπὸ τοὺς πατέρας σου και ἐκ μικρῆς ἡλικίας ἀνετρέφης με τὰ ἱερὰ γράμματα, ἐνῶ εκείνος και θάλασμος εἶχε κρηματισεῖ και δόκιμος και ὀρθοστής και τὴν Ἐκκλησίαν ἐδούλε και ὅμως τόσον καλὸν και ὀλοκληρωτικὸν μετέβληθῆ, ὥστε ὁ-λους να τοὺς περῶσιν εις τὴν σφοδρότητα τῆς προθυμίας και να λέγῃ: Ἐγίνετε μιμητῶί μου, καθὼς και ἐγὼ ἔγινον μιμητῆς τοῦ Χριστοῦ (Α' Κορ. 11, 1). Εκείνος ἔγινε μιμητῆς τοῦ Θεοῦ και σὸ δεν μιμείσαι τὸν σκνδουλὸν σου, ὁ ὁποῖος προσήλθεν εις τὴν πίστιν κατόπιν, Ἐ ἐκ μεταβολῆς, ἐνῶ σὺ ἀπὸ τὴν ἀρχὴν ἀνετρέφης με εὐσέβειαν;

Δὲν γνωρίζεις ὅτι ὅσοι ζωοὶ μετὴν ἀμαρτίαν, και ἀν ζωοὶ ἀπέθανον, ἐνῶ ὅσοι ζωοὶ μετὴν ἀρετῆν, και ἀν ἀκόμη ἀποθάνουν ζωοὶ; Και δεν εἶναι ἰσικὸς μου αὐτὸς ὁ λόγος; εἶναι ἀπόφασις τοῦ Χριστοῦ, ὁ ὁποῖος λέγει πρὸς τὴν Μάρθαν: Ἐσέβεις ποὺ πιστεύεις εις ἐμέ, και ἀν ἀποθάνῃ σωματικῶς, θα ζῆσῃ (Ἰωάν. 11, 25). Μήπως νομίζεις ὅτι εἶναι παραμύθια ἡ δικὴ μας διδασκαλία και δεν πιστεύεις ὅτι λέγει: Ἐάν εἶσαι χριστιανὸς, πιστεὺε εις τὸν Χριστὸν ἐάν πιστεύῃς εις τὸν Χριστὸν, δεῖξέ μου διὰ τῶν ἔργων τὴν πίστιν σου. Πῶς δὲ θα τὴν δεῖξῃς, διὰ τῶν ἔργων; Θα τὴν δεῖξῃς, ἐάν περπαρῶνς και δεν φοβῆσαι τὸν θάνατον, διότι και εις τὸ σημεῖον τοῦτο διαφέρουν ἀπὸ τοὺς ἀπίστους ἡμεῖς οἱ χριστιανοί. C

Εκείνοι δὲλασθῆ μετὸ δίκῳ τους φοβοῦνται τὸν θάνατον,

ἐπειδὴ δεν παροδέονται ὅτι ὑπάρχει ἀνάστασις τῶν νεκρῶν. Σὺ ὅμως, ποὺ βασίζεις εις καλύτερον δρόμον και εἶσαι εις θέσιν να φιλοσοφῆς περὶ τῆς ἐπιβῆς τῆς μελλούσης ζωῆς, πῶς εἶναι δυνατόν να σε δικαιολογήσῃ κανεὶς; διότι, ἂν ἕνός μὲν πιστεύεις εις τὴν Ἀνάστασιν, και ἂν ἑτέρου, σὺν τοὺς μὴ πιστεύοντας εις αὐτήν, φοβείσαι τὸν θάνατον;

Ἄλλὰ δεν φοβῶμαι τὸν θάνατον, ἀναγνῆς οὔτε τὸ να ἀποθάνῃ, ἀλλὰ τὸν κοκὸν θάνατον, τὸ να μοὶ κόψουν τὸ κεφάλι. Λοιπὸν ὁ Ἰωάννης ὁ Πρόδρομος εἶχε κοκὸν θάνατον, διότι ἀκεφαλαιοῦθῃ; Ὁ Λοιπὸν ὁ Στέφανος ἀπέθανε μετὸ κοκὸν θάνατον, διότι ἐλυθοβολήθη; Και ἔλαο οἱ μάρτυρες, κατὰ τὴν γνώμην σου, ἀπέθανον μετὸ κοκὸν θάνατον, ἄλλοι μὲν διὰ πυρὸς, ἄλλοι δὲ διὰ μακαίρας ἐτελείωσαν τὴν ζωὴν τους, και ἄλλοι μὲν ἐπρόβησαν εις τὴν θάλασσαν, ἄλλοι εις κρημνόν, ἄλλοι εις τὰ στόματα τῶν θηρίων και ἔτσι ἀπέθανον. Δεν εἶναι τοῦτο κοκὸς θάνατος, καλέ μου άνθρωπε, ἐπὶλασθῆ τὸ να ἀποθάνῃ κανεὶς μετὸ βίσιον και θαλασσιανὸν θάνατον, ἀλλὰ κοκὸς θάνατος εἶναι τὸ να ἀποθάνῃ κανεὶς ἀμετανόητος, μέσα εις τὴν ἀμαρτίαν. Ἄκουσε λοιπὸν τὸν προφήτην, ποὺ φιλοσοφεῖ περὶ αὐτῶν τοῦτων και λέγει: Ὁ θάνατος τῶν ἀμαρτωλῶν εἶναι κακὸς (Ψαλμ. 33, 22). Δεν εἶπε θάνατος βίσιος εἶναι κακός, ἀλλὰ τί; Ὁ θάνατος τῶν ἀμαρτωλῶν εἶναι κακός. Δίκαιος εἶπε τοῦτο, διότι, ἂν σὺ φήγουν ἀπὸ τὸν κόσμον τοῦτον, τοὺς κρημαίνει ἀνιπαφόρος κλάσος, σκωρία αἰώνιοι, σκουλα φαρικαερὸν, φατὰ ποὺ δεν σβέννεται, τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον, τὰ δεσπὸ τὰ ἄλυτα, τὸν δοντιῶν ὁ τραγῶς, ἡ θλίψις, ἡ στενοχωρία και ἡ σκάνιος κατόδης. E

3. Ὅταν λοιπὸν τοιαῦτα κακὰ περιμένουν τοὺς ἀμαρτωλοὺς, τί ἀφέλεια ἤθελε προκίψῃ εις αὐτοὺς, ἀν τελειώσουν τὴν ζωὴν τους εις τὸ σπῆν και εις τὸ κρεβάτι τους; Τὸ ἴδιο και διὰ τοὺς δικαστοὺς. Καθόλου δεν θα ζημιωθῶν, διότι θα τερματίσουν τὴν παρούσαν ζωὴν με ἔξρος, σβῆστρον και φωτιάν, ἂν σὺ πρόκειται να ἀπέλθουν εις τὰ αἰώνια ἔργα. Πράγματι ὁ θάνατος τῶν ἀμαρτωλῶν εἶναι κακός. Τοῦτοσ ἦτο ὁ θάνατος τοῦ πλουσίου εκείνου τῆς παραβολῆς, ποὺ εἶδε περπαρῶνσιν πρὸς τὸν Λάζαρον (Λουκ. 16, 19 - 31). Οὗτος εις τὸ σπῆν, ἐπῶνος εις τὸ κρεβάτι, ἐπὶ παρουσίῃ τῶν συγγενῶν του ἔσ A και ἔκ με βίσιον θάνατον ἐτελείωσε τὴν ζωὴν του και ὅμως, ἐάν ἐπῆγεν ἐκεῖ, κατεκατετο φοβερά, χωρὶς να ἡμπορῆ να εἴρῃ οὔτε μικρὸν παραγορῶν ἀπὸ τὴν καλοτέρασιν, ποὺ εἶκεν εις τὸν κόσμον τοῦτον. Ἄλλὰ δεν συνέβη τὸ ἴδιον εις τὸν Λάζαρον. Οὗτος ἀν και

ἀπέθανε με βίαιον θάνατον ἐκ τῶν στερήσεων (δύσκι ἢ ἡμπορεῖ νὰ γίνῃ βασανιστικώτερον ἀπὸ τὴν πείναν;) ἐπάνω εἰς τὸ ἔδαφος, ἐπὶ περὶ τῶν πῦλινον, ποὺ τοῦ ἔλκετον τὰς πληγὰς, ὅταν ἐπῆγεν ἐκεῖ ἀπῆλθε τοῦ σώματος ἀγαθῆ, ἐντυφῶν εἰς τοὺς κάλπους τοῦ Ἄδραμ. Τὶ τὸν ἔλλαψε λοιπὸν τὸ διπλῶδες με βίαιον θάνατον; Κατὰ τὴν δὲ ὠφέλιμα, λέγει, τὸ νὰ ἀποθάνῃ με βίαιον, ἀλλὰ με δικαιοσύνη, λέγει, τὸ νὰ ἀποθάνῃ με βίαιον, ἀλλὰ με δικαιοσύνη θάνατον καὶ νὰ τιμωρῶμεν, ὅπως οἱ ἔνοχοι, ἐνῶ δὲν ἐκάρμεν τίποτε ἀπὸ αὐτὰ ποὺ μᾶς ὑποτίθενται. **Β** Τὴν εἶναι αὐτὰ ποὺ λέγει; Φοβῶμαι νὰ ἀποθάνῃ με δικαιοσύνη θάνατον; Ἀλλὰ ἤθελε νὰ ἀποθάνῃ με δικαιοσύνη; Ποῖος εἶναι τόσοσ ἔθλιος καὶ ταλαιπώρος ἄνθρωπος ὁ ὅστις ἐνῶ ἡμπορεῖ νὰ ἀποθάνῃ δικαίως, νὰ προτιμᾷ νὰ ἀποθάνῃ ἀδικαίως; Διότι, ἐὰν πρέπει νὰ φοβούμεθα τὸν θάνατον, τὸν δικαίον πρέπει νὰ φοβούμεθα διότι αὐτός, ποὺ θὰ ἀποθάνῃ δικαίως, λόγῳ τοῦ ἀδικῶς θανάτου, θὰ μεταβῆ ἐκεί ποὺ εἶναι ἡ κοινωνία τῶν ἁγίων.

Διότι οἱ περισσότεροι ἐξ ἐκείνων, ποὺ ἐφάνησαν εὐάρεστοι ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, καὶ ἔλαμπαν διὰ τὴν ἀρετὴν των ὑπέστησαν ἀδικον θάνατον, καὶ πρῶτος ὁ Ἄβελ. Οὗτος ἐσφάγη (Γεν. 4, 11) ὅτι διότι ἐξήμωσε ἢ ἐλόγησε τὸν ἀδελφόν του Κάιν, ἀλλὰ διότι ἔτιμησε τὸν Θεόν. Ὁ δὲ Θεός, ποὺ ἐπέτρεψε νὰ γίνῃ ὁ φόβος οὗτος, τὸ ἔκαμε, διότι ἔμασσαν ἢ ἀγαποῦσε τὸν Ἄβελ; **Γ** Εἶναι εὐνόητον, ὅτι τὸν ἀγαποῦσε καὶ διὰ ἤθελε ἀπὸ τὴν δικαιοσύτην αὐτῆν ἀρετὴν νὰ τοῦ κέρη λαμπρότερον τὸν στέφανον. Βλέπετε λοιπὸν ἐξ αὐτῶν, ὅτι οὕτως τὸν βίαιον, οὕτως τὸν δικαίον θάνατον πρέπει νὰ φοβούμεθα, ἀλλὰ τὸ νὰ ἀποθάνῃ με τὰς ἀρετῶν; Ὁ Ἄβελ ἀπέθανεν ἀδικαίως, ὁ Κάιν ἐζώσεν, ἀναστεινῶν καὶ τρέμων. Ποῖος λοιπὸν, λέγε μου, ἦτο εὐνοϊκώτερος, ἐκεῖνος, ποὺ ἀνεσθῆθι με δικαιοσύνην, ἢ ἐκεῖνος ποὺ ἐζώσεν με τὴν ἀμαρτίαν; Ἐκεῖνος ποὺ ἀπέθανεν δικαίως, ἢ ἐκεῖνος ποὺ ἐπρωρῆθη δικαίως; Θέλετε νὰ εἶπω εἰς τὴν ἀγάπην σας διατὶ φοβούμεθα τὸν θάνατον; Διότι δὲν μᾶς ἐκωρῖνεσε τὴν καρδίαν ὁ ἔρωτας τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν, δὲν ἀνάγαμε ἀπὸ τὸν πόθον τῶν μελλόντων ἀγαθῶν, ἐπειδὴ τότε θὰ περιφρονήσωμεν εἰς τὰ ἐγγύματα, **Δ** ὅπως καὶ ὁ μακάριος Παῦλος. Ἀκόμη δὲν φοβούμεθα τὴν γένεσιν τῆς κολάσεως, διὰ τοῦτο φοβούμεθα τὸν θάνατον. Δὲν γνωρίζομεν πόσον ἀνυπόφορος εἶναι ἐκείνη ἡ κόλασις, δι' αὐτὸ ἄντι τῆς ἀμαρτίας φοβούμεθα τὸν θάνατον. Διότι ἐὰν κατέκε τὴν ψυχὴν μας ἐκεῖνος ὁ φόβος, οὕτως καὶ νὰ εἰσχωρήσῃ δὲν θὰ ἡμποροῦσεν ὁ φόβος οὗτος. Καὶ τοῦτο θὰ προσπαθῶ

νὰ οὕς τὸ ἀποδείξω οὐ με ἕνα παραδείγμα, ἀλλὰ με ἑκά μας καὶ με ὅσα γεγονότα μᾶς συνέβησαν αὐτὰς τὰς ἡμέρας. Ἦλθον γράμματα ἀπὸ τὴν βασίλειαν, ποὺ διέτασσαν νὰ πληρώσωμεν τὴν εἰσφορὰν ἐκείνην, **Ε** ποὺ μᾶς ἐφαίνετο ἀνυπόφορος καὶ ὅλοι ἐστάσιον, ἐφιλονεκοῦσαν, δυσανασχετοῦσαν, ἀγανακτοῦσαν, ὁ ἕνας ἔλεγεν εἰς τὸν ἄλλον, ποὺ συναντοῦσε εἰς τὸν δρόμον· ἀβίωτος ἔγινεν ὁ θῶς μας. Ἐκώθη ἡ πόλις, κανεὶς δὲν θὰ ἡμπορῆσῃ νὰ βαστάξῃ τὸ θῶρος τῆς εἰσφορᾶς ταύτης καὶ ὅλοι εὐρίσκοντο εἰς τρομερὰν ἀνησυχίαν, οὐκ νὰ διέτρεχον τὸν ἔσχατον κίνδυνον. Κατόπιν, ὅταν ἔγινε τὸ πρακτικώμα καὶ μερκοὶ ἀκρεῖσι πάρα πολὺ, καταπατήσαντες τοὺς νόμους, ἔλασαν τοὺς ἀνδράκντας καὶ μᾶς ἔφερον δλους εἰς τὸν ἔσχατον κίνδυνον, τὰρα φοβούμεθα διὰ τὴν ψυχὴν μας, ἐπειδὴ περιφρονῶμεν τὸν βασίλειαν καὶ δὲν μᾶς στοιχεῖ πλέον ἡ χρηματικὴ ἡμέρα. Διὰ τοῦτο ἀκούω νὰ μὴ λέγουν ὁ ἕνας εἰς τὸν ἄλλον, **Ε'** αὐτὰ ποὺ ἔλεγον πρῶττερα, ἀλλὰ ἄλλα τὰ εἶπε: Ἄς μᾶς πᾶρη τὴν περιουσίαν ὁ βασιλεὺς. Εὐχαρίστητος δεχόμεθα νὰ χάσωμεν καὶ τὰ κυριώτατα μας καὶ τὰ σπῆτα μας, ὅμως νὰ μᾶς ὑποσχεθῆ ἕνας, ὅτι θὰ διασωσῶμεν ἕσπε καὶ γυμνὸν τὸ σῶμα μας.

Ὅπως λοιπὸν προτοῦ ἐμφανισθῆ ὁ κίνδυνος τοῦ θανάτου μᾶς ἐτοιμαζέτω ἡ χρηματικὴ ἡμέρα, ὅταν δὲ συνέβησαν τὰ παρόμοια αὐτὰ τολημήματα, εἰσελάθον εἰς τὴν ψυχὴν μας ὁ φόβος τοῦ θανάτου, ἀπεμάκρυνε τὴν λύπην διὰ τὴν ζημίαν τῶν κρημάτων, ἔτσι θὰ ἐγίνετο, ἐὰν κατέκε τὴν ψυχὴν μας ὁ φόβος τῆς γενένης, ἦτοι θὰ ἔβρυνεν ὁ φόβος τοῦ θανάτου. Καθὼς δὲ εἰς τὰ σώματα, ὅταν δύο πόνοι μᾶς κατέκου, **Β** συνήθως ὑπερσκήσει ὁ ἰσχυρότερος, ἔτσι καὶ τώρα θὰ ἐγίνετο. Ἐὰν ὁ φόβος τῆς μελλούσης κολάσεως ἔμενεν εἰς τὴν ψυχὴν, θὰ ἐξπράνιζε κάθε ἀνθρώπινον φόβον. Ὅστε ἐὰν κανεὶς φροντῆ νὰ ἐνθυμῆται διαρκῶς τὴν γένεσιν, θὰ περιφρονήσῃ κάθε εἶδος θανάτου καὶ ἡ περιφρόνησις αὐτῆ δὲν θὰ τὸν ἀπαλλάξῃ μόνον ἀπὸ τὴν παροῦσαν ἀγωνίαν ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὴν φλόγα τῆς γενένης. Διότι ἐκεῖνος, ποὺ διαρκῶς φοβεῖται τὴν γένεσιν, ποτὲ δὲν θὰ πέρη μέσα εἰς τὴν ψυχὴν τῆς γενένης, ἐπειδὴ σωφρονίζεται με τὸν διαρκῆ τοῦτον φόβον. Ἐπιτρέματέ μου τώρα, εἰς τὴν καὶ ἀλλήλων αὐτῆν περιστάσει, νὰ οὕς εἶπω: ἀδελφοὶ μὴ συμπεριφέρεσθε οὐκ νὰ εἰσεθε ἐκώμη παιδιὰ εἰς τὸ μυαλό, ἀλλὰ νὰ γίνεσθε μόνον ὡς πρὸς τὴν καίαν ἀσπληνῆται καὶ ὀφθαλμοὶ τὰ ὦμα (Α' Κορ. 14, 20).

Λέγω τοῦτο διότι παιδικὸν φόβον ἔχομεν, **Γ** ὅταν φοβούμεθα τὸν θάνατον καὶ δὲν φοβούμεθα τὴν ἀμαρτίαν.

Κάμνομεν δηλαδή σὸν τὰ μικρὰ παιδιὰ, ποὺ φοβοῦνται τὰς προσωνιδίας καὶ δὲν φοβοῦνται τὸ πῦρ. Διότι, ἐὰν τύχει νὰ βαστάζωνται πλησίον εἰς λιχνάρη ἀναμνηνόν, ἀπερόκητα ἀπλώνουν τὸ χεῖρ διὰ νὰ πιάσουν τὸ φῶς τοῦ λιχναρίου. Ἔτσι τὴν μὲν τυπικότητα προσπαθοῦν φοβοῦνται, τὸ δὲ ἀληθινὸ φοβερὸ τὸ πῦρ, δὲν φοβοῦνται. Αὐτὸ κάμνομεν καὶ ἡμεῖς. Φοβοῦμεθα τὸν θάνατον, ποὺ ἀποκάζει μὲ εὐκολοκοταρόνητον προσωνίδα, καὶ δὲν φοβοῦμεθα τὴν ἀμαρτίαν, ποὺ εἶναι ἀληθινὰ φοβερὸ πρῆγμα καὶ σὸν φρενὰ κατατρώγει τὴν συνείδησίν μας. Καὶ συμβαίνει συνήθως τοῦτο δια εἰς αἰτίας τῆς φύσεως τῶν πραγμάτων, ἀλλὰ εἰς ἑπιπροκειμένης ἰδέας μας, ἢ διότι ἐὰν σκεφθῶμεν καλὰ τί εἶναι ὁ θάνατος ποτὲ δὲν θὰ τὸν φοβηθῶμεν.

Τὶ λοιπὸν εἶναι ὁ θάνατος; Ὁ θάνατος εἶναι δ.η. καὶ τὸ νὰ θγάλης τὸ φέρεμά σου, διότι ἡ ψυχὴ σὸν φέρεμα φερεῖ τὸ σῶμα, τὸ ὁποῖον θγάζομεν διὰ τοῦ θανάτου, ἐπὶ ὀλίγον χρόνον, καὶ θὰ τὸ φορέσωμεν πάλιν λαμπρότερον. Τὶ λοιπὸν εἶναι ὁ θάνατος; Ταῦτ' οὐδ' ἀποκρινόμενος, ἕνως μακρότερος τοῦ συνήθους. Ἰστέ αὖν φοβῶσαι τὸν θάνατον νὰ φοβῶσαι καὶ τὸν ὕπνον. Ἐὰν λυτῆσαι διὰ τοῦ ἀποθνήσκοντος, νὰ λυτῆσαι καὶ δι' αὐτοῦ, ποὺ τρίζουν καὶ πίνουν, διότι ὅπως αὐτὸ εἶναι φυσικὸν πρῆγμα, ἔτσι εἶναι καὶ ἐκεῖνο. Ἄς μὴ σὲ λυποῦν τὰ φυσικὰ πρῆγματα, Ἐ ἀλλὰ μᾶλλον νὰ σὲ λυποῦν αὐτὰ, ποὺ προέρχονται ἀπὸ τὴν κακὴν προαίρεσιν, οὔτε νὰ πενθῆς διὰ τὸν ἀποθανόντα, ἀλλὰ δι' ἐκεῖνον, ποὺ ζῆ μὲ τὴν ἀμαρτίαν.

4. Θέλεις νὰ προσθέσω καὶ ἄλλην αἰτίαν, διὰ τὴν ὁποῖον φοβοῦμεθα τὸν θάνατον; Ἀυτὴ εἶναι τὸ ὅτι δὲν ζῶμεν μὲ ἀκριβῆ γῆρσιν τοῦ θεοῦ νόμου καὶ δὲν ἔχομεν ἀγαθὴν συνείδησιν. Ἐὰν ὑπῆρχον αὐτὰ, τίποτε δὲν θὰ μᾶς προέκινε φόβον, οὔτε ὁ θάνατος, οὔτε ἡ πείνα, οὔτε ἡ κοιμητικὴ ζῆμια, οὔτε ἄλλο τίποτε ἐκ τῶν τοιούτων. Διότι ἐκεῖνον ποὺ ζῆ ἐνῆρτα, τίποτε ἀπ' αὐτὰ δὲν ἠμπορεῖ νὰ τὸν θλάσῃ, οὔτε νὰ τοῦ ἀφαιρήσῃ τὴν εὐκαρίστησιν ποὺ ἔχει μέσα του, ἐπειδὴ τίποτε δὲν ἠμπορεῖ νὰ ρῆμῃ εἰς λίσπην ἐκεῖνον, ποὺ τρέφεται μὲ καλὰς ἐλπίδας. Διότι τί ἠμπορεῖ νὰ κάμῃ κανεὶς εἰς τὸν γεννητὸν ἄνδρα ἀπὸ τὰ τοιαῦτα διὰ νὰ τὸν ρῆμῃ εἰς λίσπην; ⁶⁵ Ἄ θὰ τοῦ ἀφαιρήσῃ κτήματα; ἀλλὰ ἔχει τὸν σὸν ὀνιον πλοῦτον. Θὰ τὸν ἐκόξῃ ἀπὸ τὴν πατρίδα του; ἀλλὰ δι' αὐτοῦ τοῦ τρόπου θὰ τὸν σταλῇ εἰς τὴν ἑνὴ πόλιν. Θὰ τὸν θέσῃ μὲ δεσμὰ; ἀλλὰ ἐπειδὴ ἔχει τὴν συνείδησιν ἐλευθέρην, δὲν ἀισθάνεται τὰ ἐπιτηρικὰ δεσμὰ. Θὰ τὸν φανερῇ; ἀλλὰ θὰ ἀναστῆθῃ πάλιν. Καθὸς δὲ ἐκεῖνος ποὺ κτυπῆ τὴν σκίαν καὶ δέρνῃ τὸν ἄερα, κανένα δὲν θὰ

ἠμπορεῖ νὰ κτυπήσῃ, ἔτσι καὶ ἐκεῖνος ποὺ πάλι μὲ τὸν δέκατον ἄνθρωπον μόνον ματαιοποιεῖ, τὴν δύναμιν τοῦ καταλβεῖ καὶ εἰς ἐκεῖνον κοιμῖαν πληγὴν δὲν θὰ ἠμπορεῖ νὰ ἐπιφέρῃ. Κάμε με λοιπὸν νὰ ἔχω μεγάλην πίστιν, διὲ θὰ ἀπολαύσω τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν ἢ καὶ θὰ σοῦ εἴπω εὐκαριστῶ, ἐν θελήσει νὰ μὲ σφάξῃς σήμερον, διότι θὰ μὲ σταίῃς γάργαρα εἰς ἐκεῖνα τὰ ἀγοσθὰ. Μὰ αὐτὸ εἶναι ἐκεῖνο, διὰ τὸ ὅποιον καὶ ἡμεῖς θρηνοῦμεν, λέγει, τὸ ὅτι λόγῳ τῶν πάλων μας ἀμαρτιῶν δὲν θὰ ἐλευθῶμεν τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν.

Ἀφοῦ ἔτσι εἶναι, παῦσε τοὺς θρήνους διὰ τὸν θάνατον καὶ νὰ θρηνῆς τὰς ἀμαρτίας σου διὰ νὰ τὰς ἐξέλθῃς. Διότι ἡ λίσπη ἔχει γίνεῃ σοι διὰ νὰ λυποῦμεθα διὰ κοιμητικὴν ζῆμiam, οὔτε διὰ τὸν θάνατον ἢ διὰ κάτι ἄλλο παρόμοιον μὲ αὐτὰ, ἀλλὰ διὰ νὰ λυποῦμεθα, καὶ μάλιστα ὑπεροδικὰ, διὰ τὰς ἀμαρτίας μας πρὸς συγχώρησιν αὐτῶν. Ὅτι δὲ αὐτὸν τὸν σκοπὸν ἔχει ἡ λίσπη, θὰ σοῦ τὸ ἀποδείξω μὲ ἕνα παράδειγμα. Τὰ ἱατρικὰ φάρμακα ἔχουν γίνεῃ δι' ἐκεῖνα μόνον τὰ νοσήματα, C τὰ ὁποῖα ἠμποροῦν νὰ θεραπεύσων καὶ ἅτα δι' ἐκεῖνα, εἰς τὰ ὁποῖα δὲν φέρουν καρμῖαν θεραπείαν. Ἰδοῦ τί λέγω, διὰ νὰ γίνω ἀκόμη σαφέστερος. Τὸ φάρμακον π.κ. ποὺ εἶναι κατ'ἀλλήλων μόνον διὰ τὰς ἀσθενείας τῶν ὀφθαλμῶν καὶ οὐκ διὰ καρμῖαν ἄλλων πάθων, ὀρθῶς θὰ ἠμποροῦσε κανεὶς νὰ εἴπῃ, διὲ ἔχει γίνεῃ μόνον διὰ τὰς ἀσθενείας τῶν μοτιῶν καὶ οὐκ διὰ τὸ στομάχι, οὔτε διὰ τὰ χέρια ἢ διὰ κανένα ἄλλο μέλος τοῦ σώματος. Ἄς μεταφέρωμεν λοιπὸν τὸν λόγον εἰς τὴν λίσπην καὶ θὰ ἴδωμεν, οἱ εἰς κανένα ἄλλο, ἀπ' ὅσα μᾶς συμβαίνουν, δὲν μᾶς ἀφελεῖ, παρὰ μόνον εἰς τὸ νὰ διορθώσωμεν τὰς ἀμαρτίας μας καὶ ἐπομένως γίνεται φανερόν ὅτι μόνον διὰ τὴν ἐξέλθεισιν αὐτῶν ἔχει γίνεῃ.

Ἄς πάρωμεν τώρα κάθε ἕνα χωριστὰ ἀπὸ ὅσα κακὰ μᾶς συμβαίνουν εἰς τὴν ζωὴν, ἐκ προσθέσωμεν εἰς αὐτὰ τὴν λίσπην καὶ δε ἴδωμεν τί ἀφελεῖα προέρχεται ἐξ αὐτῆς. Ἐπιθε κάποιος κοιμητικὴν ζῆμiam; ἐλυπήθη, ἀλλὰ δὲν διαίρησε τὴν ζῆμiam ἢ λίσπην. Ἐκασο κάποιος τὸ παιδί του; ἐπόνεσε πᾶρα πολὺν ψικτικῶς καὶ ἐλυπήθη, ἀλλὰ ὅμως δὲν ἀνέστησε τὸν νεκρόν, οὔτε τὸν ἀφέλῃσε μὲ τὴν πολλὴν λίσπην εἰς τίποτε. Ἐρασιγνώστῃ κάποιος, ἐρρασιγνώστῃ, ὀβρισηθῇ, ἐλυπήθη, ἀλλὰ τὴν ὕβριν δὲν ἐξήλεψε. Συνέβη νὰ ἀρρωστήσῃ κάποιος καὶ ἀσθενήσῃ πολὺ σφοδρῶς; ἐλυπήθη, καὶ μὲ τὴν λίσπην οὐκ μόνον δὲν ἔγινε καλὰ, ἀλλὰ καὶ ἔγινε χειρότερον. Βλέπεις διὲ εἰς κανένα ἀπὸ τὰ ἀνωτέρω οὔτε καὶ μικρόν ἀφελεῖαν δὲν προέκει ἡ λίσπη;

Ἄς ἔλθωμεν τώρα εἰς τὴν ἀμαρτίαν. Ἡμάρτησε κάποιος

και ελυθη εις αυτο; ετηρηνισε την αμαρτιαν και εξαλειψε το παρπαγμα. Απο ποσ φαίνεται τοις; Απο της αποστασεως του Κυριου, ο οποσος ομιλων περι ενος που ημαρτηρον ελεγε Ε *Ενεκα της αμαρτίας του τον ελύτρωσ επ' όλιγον και ειδα ότι ελυθη και εβάδιζε ακουρωτος και τον εθεράπευσσ» (Ήσ. 57, 17-18). Δια τουτο και ο Παυλος ελεγε: «Η ασυρμνος προς το θέλημα του Θεου λύτη εκει ως αποτέλεσμα την μετάνοιαν, η οποια οδηγεί εις την σωτηριαν και δια την οποίαν μετάνοιαν κανεις ποτέ δεν θα μεταληθώ» (Β' Κορ. 7, 10). Επειδή λοιπόν σαφώς αποδείχθη εξ όλων επομεν, ότι ουτε κρηματικη ζημιαν, ουτε υβριον, ουτε θλάθην, ουτε μαστήγμα, ουτε ασθένειαν, ουτε θάνατον, ουτε άλλο τίποτε παρόμοιον με αυτά, ημπορεί η λύτη να διορθώση, 96 Α παρ' μόνον την αμαρτιαν να εξαφανιση και μόνον αυτής είναι καταστροφή, είναι πλέον ολοφάνερον ότι μόνον δια την αμαρτιαν θνητε. Κατόπιν λοιπόν τουτου, δε μη λυπομεθα δια ζημιαν κρημάτων, αλλά, εταν αμαρτάνωμεν, μόνον τότε να λυπομεθα. Διότι η λύτη, εις την περισσιν αυτήν, φέρει μεγάλην ωφέλειαν. Έζημιώθησ λοιπόν; Μη λυπηθής, διότι δεν θα ωφεληθής εις τίποτε. Ημάρτηρες; λυπήσου, διότι θα ωφεληθής.

Πρόσεξε δε να ιδής την σοφίαν και την σύνεπιν του Θεου. Αύτα τα δύο κακά δηλ. την λύτην και τον θάνατον, εγέννησεν εις ημάς η αμαρτία, διότι λέγει εις τον Άδερ κατά την ημεραν, κατά την οποίαν θα φής θα αποθάνης» (Γεν. 2, 17) και προς την γυναίκα, επε λήψας θα γεννησής τα τέκνα σου» (Γεν. 3, 16). Και δια των δύο δε τουτων την αμαρτιαν εξαπάντισε και παρεσκεύασε την καταστροφήν της μητέρας δια των τέκνων της. 97 Η «Οτι δε οα μόνον η λύτη, αλλά και ο θάνατος εξαλείφει την αμαρτιαν, φαίνεται και απο τους μαρτυρας της πίστειας και απο οσα ο Παυλος λέγει προς εκεινους που αμαρτάνουν: «Δια τουτο μεταξο σας είναι πολλοι ασθένειαι και ήρωσται και άρκετοι απθανουσι» (Α' Κορ. 14, 30). Επειδή, λέγει, αμαρτάνετε, αποθνήσκετε, ώστε δια του θανάτου να εξαλείφεται το αμαρτηματά σας. Δια τουτο προσέθεσε τα εχθρά εν συνεχεία. «Διότι εάν επροσεκαμεν εις τον εαυτον μας να μη αμαρτησωμεν, δεν θα καταδικασθώμεθα υπό του Θεου. Όταν δε κατακρινώμεθα υπό του Κυριου με ασθενας, τιμωρούμεθα παιδαγωγικώς δια να διορθωθώμεν και μη κατακρινώμεν εις την μέλλουσαν ζωήν μας με τον κόπον που ζή μακρυν του Θεου» (Α' Κορ. 11,

96. Ητοι η αμαρτία είναι η μητέρα της λύτης και του θανάτου η λύτη θνήσκει, η τέκνα της αμαρτίας, εξαφανίζει την αμαρτιαν, διότι ο μετανοών και λυπομνος διά τα αμαρτηματά του σωζεται.

31-32). 98 Καθώς δε το σκυλίμα από το ζόλον γεννεται και κατατρώγει το ζόλον C και ο σκόρος κατατρώγει τα μαλλιά, από τα οποία προέρχεται, έτσι η λύτη και ο θάνατος εγεννήθησαν από την αμαρτιαν και κατατρώγουν την αμαρτιαν. Ας μη φοβούμεθα λοιπόν τον θάνατον, αλλά να φοβούμεθα μόνον την αμαρτιαν και εις εκείνην να λυπομεθα. Και λέγω αυτά, οα διότι περμένω να μάς συμβή κάτι κακόν, ο Θεος φυλάξει, αλλά, διότι θέλω από του ειδους φόβου να εκετε πάντοτε και την εφαρμογήν του νόμου του Χριστου να την θεκνικετε με τα έργα σας, «διότι εάν ένας δεν σπαισθή τον σταυρόν του και δεν με ακολουθήσθι, λέγει, δεν έρχεται γνά μένος» (Ματθ. 10, 38).

Αύτα δε ελεγεν οα διότι ήθελε να βαστάζωμεν εις τον άμων ζόλον, D Αλλά δια να εκωμεν πάντοτε έμπρός εις τα μάτια μας τον θάνατον, όπως και ο Παυλος κάθε ήμεραν υπέθνησκε και έγελουσε με τον θάνατον, και περπρονουσε τον παρόντα θίον. Αυτό πρέπει να κάνης και ού. Διότι στρατιώτης είσαι και διαρκώς στέκεσι εις την στρατιωτικην παράταξιν. Στρατιώτης δε που φοβείται τον θάνατον, καμμίαν γενναίαν πράξιν δεν θα κάμη ποτέ. Το αύτο συμβαίνει και εις τον χριστιανόν άνθρωπον, που φοβείται τους κινδύνους. Και αύτος δεν θα κάμη κανένα μεγάλο και θαυμαστόν έργον, και επί πλέον εβκόλο θα υποκύπτει εις πάντα, ενώ ο τολμηρός και μεγαλόφρων όλικς άντιθέτως μένει άκατακνήσκος και άκαταγνώστος. Καθώς λοιπόν οι τρεις παίδες, επειδή δεν εφοβήθησαν το πυρ, απέφυγον το πυρ, έτσι και ημάς, αν δεν φοβηθώμεν τον θάνατον, θα αποφύγωμεν τον θάνατον. Ε Δέν εφοβήθησαν εκεινοι το πυρ, διότι δεν ήτο εγκλημα η καούνη, αλλά εφοβήθησαν την αμαρτιαν, διότι ήτο εγκλημα η ασθένεια. Αύτους και όλους τους όμοιους με τούτους, δε ζηλεύσωμεν και ημάς και δε μη φοβούμεθα τους κινδύνους, όποτε και θα διαφύγωμεν αυτούς, «διότι, δεν είμαι προσήτης, οστε υιός προσήτου» (Άγιος 3, 14), γνωρίζω όμως με ακρίθειαν το μέλλον και με μεγάλην και λαμπρόν σπανήν σφωύζω, ότι εάν ήβέλωμεν μεταβληθί και φρονισίς κάπως ήπ την ψαχήν μας και απαμκρυνθώμεν από την ποσικήν, κανένο δυσόρεστον και λυπηρόν δεν θα μάς συμβή. Και τουτο το γνωρίζω από την φαλαθρωματιαν 49 Α του Θεου και από εκείνο που εκαιε και εις άνδρας και εις πόλεις και εις έθνη και εις λαούς ολοκλήρους. Διότι και την πόλιν των Νινευι-

98. Το γαρών τουτο αναφέρεται εις τους άσω της θεοσεας προσειμασίας προσερχόμενους εις την βίβλιν Κοινοβιαν και έπομένους μεγάλης ήμερανίας. Ο Ήρος Χρισόστομος τό γενναίως εις πάντας τους αμαρταντας.

κὴν ἠπελάσθη καὶ εἶπεν: Ἐκόμῃ τρεῖς ἡμέραι ὑπολείπονται καὶ ἡ Νινευὴ θὰ καταστραφῆ (Ἰων. 3, 4). Τί λοιπὸν ἔγινε. Λέγε μου, κατεστράφη ἡ Νινευὴ καὶ ἔγινε ὄνω κάτω ἡ πόλις; Ἐντελὴς τὸ ἀντίθετον ἔγινε. Ἡ πόλις ἀνωρθώθη καὶ λαμπροτέρα ἔγινε καὶ παρ' ἄλλον ὅτι ἐπέρασε τόσον πολὺς χρόνος, δὲν ἐξαφανίσθη ἡ ὁδὸς τῆς καὶ ἄλλο ἀκόμῃ τὴν τραγουδοῦμεν καὶ τώρα τὴν θαυμάζομεν, διότι ἀπὸ τότε ἔγινεν ἄριστον κατορθῶνον εἰς ἄλλους τοὺς ἀμαρτωλοὺς, ἐπειδὴ δὲν ἄφινε αὐτοὺς νὰ πέσουν εἰς ἀπελπισίαν, ἀλλὰ τοὺς καλεῖ ἄλλους εἰς μετάνοιαν. Ἐπὶ πλέον δὲ διὰ τοῦ παραδειγματός τῆς καὶ τῶν ὑποστάντων τῆς προνοίας τοῦ Θεοῦ, ποὺ ἀπέλασε, **B** πείθει ἄλλους, ποτὲ νὰ μὴ ἀπελπίζονται διὰ τὴν σωτηρίαν των, ἀλλὰ νὰ δεκνύουν θεὸν ἄριστον καὶ μὲ τὴν ἐλπίδα πρὸς τὸν Θεὸν νὰ ἔχουν θάρρος ὅτι, τὸ τέλος θὰ εἶναι ἐξάπαντος καλόν. Δίδει ποῖος, διὰν ἀκούσῃ τὰ παραδειγματα των, δὲν θὰ ἀνυψωθῆ ψυχικῶς, ἔστι καὶ ἂν εἶναι ὁ δυνότερος ἀπ' ἄλλους.

Ἐπισημῆσε λοιπὸν ὁ Θεὸς νὰ μὴ ἐπαληθεύσῃ ἡ προφητεία Του, διὰ νὰ ἐπαληθεύσων αἱ ἐλπίδες τῆς πόλεως πρὸς αὐτόν, μᾶλλον δὲ οὕτε ἡ προφητεία ὑπευῆσθη. Διότι ἂν μὲν οἱ ἄνθρωποι ἔμενον εἰς τὴν ἴδιαν κακίαν, ποὺ ἦσαν καὶ προηγουμένως καὶ δὲν ἐπραγματοποιεῖτο ἡ ἀπόφασις τοῦ Θεοῦ, ἴσως θὰ ἤμπορούσε κανεὶς νὰ τὴν κατηγορήσῃ, ὅτι δὲν ἐπραγματοποιεῖται ἂν ὅμως ἐπειδὴ αὐτοὶ μετεβλήθησαν ἠθικῶς καὶ ἀπεμακρύνθησαν ἀπὸ τὴν αἰτίαν, ποὺ ἐπροκάλεσε τὴν προφητείαν, ἀπεμακρύνει καὶ ὁ Θεὸς τὴν ὀργὴν του ἀπ' αὐτοὺς, **C** ποῖος ἤμπορεῖ τότε νὰ ἐπεκρίνῃ τὴν προφητείαν καὶ ἰσχυρισθῆ ὅτι ἦσαν ψέματα ὅσα ἐλάλησαν ὑπ' αὐτῆς; Κανεὶς δὲν ἤμπορεῖ, διότι τὸν νόμον, τὸν ὁποῖον ἀπὸ τὴν ἀρχὴν ἔθεσεν ὁ Θεὸς εἰς ἄλλους τοὺς ἀνθρώπους, ὁμολῶν διὰ τοῦ προφήτου, τοῖτον καὶ τότε ἐτήρησε. Ποῖος λοιπὸν εἶναι ὁ νόμος; Εἶναι ὁ ἔξῃ: «Θὰ ἀποφασίσω νὰ καταστρέψω ἓνα ἔθνος καὶ μίαν βασιλείαν, λέγει, καὶ ἂν σμῆθῃ νὰ μετανοήσῃ τὴν ὀργὴν μου, ποὺ εἶπα νὰ στρέψω ἐναντίον τοὺς διὰ τὸν νόμον φυλάττων, ἐπειδὴ μετεβλήθησαν, τοὺς ἔσωσε καὶ ἐπειδὴ ἀπεμακρύνθησαν ἀπὸ τὴν κακίαν, τοὺς ἀπέλαξεν ἀπὸ τὴν ὀργὴν μου. **D** Ἐγνώριζε τῶν θαυμάτων τὴν ἀρετὴν, διὰ τοῦτο ἐβίαζε τὸν προφήτην νὰ μεταβῆ γρήγορα ἐκεῖ. Ἐτοί καὶ τότε συνεκλονέτο ἡ πόλις, ἐπειδὴ ἔκουσε τὴν προφητικὴν φωνήν, ἀλλὰ καθόλου δὲν ἐβλάθη, ἀλλὰ τούναντίον καὶ ἀπελπίθη ἀπὸ τὸν φόβον. Διότι ὁ φόβος ἐκεῖνος ἔφερε τὴν σωτηρίαν, ἡ ἀπελπίθῃ ἔπαυσε τὸν κίνδυνον, ἡ ἀπόφασις περὶ

τῆς καταστροφῆς ἐπαυμάθη τὴν καταστροφήν.

Ἐν νέον καὶ παράδειγμα! Ἀπόφασις ποὺ ἀπελάσθη θάνατον, ἐγέννησε ζωὴν. Ἀπόφασις, ἡ ὁποία, ὅσοι ἐξεβόθη, ἔγινεν ἀμέσως ἄκυρος, ἀντιθέτως μὲ ὅσα κάνουν οἱ δικασταί, διότι εἰς αἰσούς, διὰν ἐκδοθῆ ἡ ἀπόφασις, εἶναι ἔγκυρος, ἐνῶ εἰς τὸν Θεὸν τὸ ἀντίθετον γίνεται. **E** ἡ ἔλθεσις τῆς ἀποφάσεως συντελεῖ εἰς τὴν ἀκύρωσιν αὐτῆς. Ἐὰν ἡ ἀπόφασις αὕτη δὲν ἐξεβόθη, δὲν θὰ τὴν ἤκουον αὐτοί, ποὺ ἠμάρτησαν ἂν δὲν τὴν ἤκουον δὲν θὰ ἀπέφευγον τὴν τιμωρίαν, δὲν θὰ ἀπελαμβάνον τὴν παράδοξον ἐκείνην σωτηρίαν. Διότι πῶς δὲν εἶναι παράδοξον, διὰν ὁ μὲν δικαστὴς ἐκδοθῆ δικαστικὴν ἀπόφασις, οἱ δὲ κατὰδικοὶ ἀκυρώνουν τὴν ἀπόφασιν διὰ τῆς μετανοίας; Ἐπειδὴ δὲν ἔμενον ἐκείνοι ἀπὸ τὴν πάλιν, ὅσοι ἐκάρμεν ἡμεῖς τώρα, ἀλλὰ ἔμενον εἰς αὐτήν. Παρὶς ἦτο ἡ πόλις, καὶ τὴν ἔκαμαν τεῖχος προστατευτικόν. Βάρβαρον καὶ κτηνὸς ἦτο καὶ τὴν μετέβαλον εἰς πόρον ασφαλείας. **F** Ἄκουσον ὅτι θὰ πέσουν αἱ αἰσοδομαὶ καὶ δὲν ἀπέφυγον τὰς αἰσοδομαὶς, ἀλλὰ ἀπέφυγον τὸ ἀμαρτήματα. Κανένας δὲν ἀπεμακρύνθη ἀπὸ τὸ σπῆν του, ὅσοι ἡμεῖς τώρα, ἀλλὰ ἀπεμακρύνθη ἀπὸ τὸν δρόμον αὐτοῦ τὸν πονηρόν. Μίσητος οἱ τοῖκος, ἔλεγον, τὴν ὀργὴν τοῦ Θεοῦ ἐγέννησαν; Ἡμεῖς εἶμεθα αἰτία τῆς πληγῆς, ἡμεῖς δὲ κατασκευάσωμεν τὸ φάρμακον. Διὰ τοῦτο ἐπίστευσαν ὅτι θὰ τῶν τῆς σωτηρίας ὅσα διὰ τῆς ἀλλαγῆς τοῦ τόπου διαμονῆς, ἀλλὰ διὰ τῆς μεταβολῆς τοῦ τρόπου τῆς ζωῆς.

G Αὐτὸ ἔκαμον οἱ θάρβοροι καὶ ἡμεῖς δὲν ἐντρέπομεθα οὕτε σκεπάζομεν τὸ πρόσωπον, διότι ἐνῶ ἐκεῖνοι μετέβαλον τῶν τρόπων ζωῆς, ἡμεῖς ἀλλάσωμεν τόπους, **B** κάρνομεν οὖν μεθυσμένοι καὶ κρυφὰ μεταφέρομεν τὰ πράγματά μας εἰς ἀσφαλές μέρος. Ὁ Δεσπότης ὀργίζεται ἐναντίον μας καὶ ἡμεῖς ὄντι νὰ φροντίζομεν νὰ καταπαύσωμεν τὴν ὀργὴν του, μεταφέρομεν ἐδῶ καὶ ἐκεῖ τὰ πράγματα τοῦ σπιτοῦ μας καὶ ζητοῦμεν ποῦ νὰ ἐξασφαλίσωμεν τὴν περιουσίαν μας, ἐνῶ ἔπρεπε νὰ ζητοῦμεν, ποῦ νὰ ἐξασφαλίσωμεν τὴν ψυχὴν μας, ἢ μᾶλλον οὕτε αὐτὸ ἔπρεπε νὰ ζητοῦμεν, ἀλλὰ νὰ ἀναβέτομεν τὴν ἀσφάλειαν αὐτῆς εἰς τὴν ἀρετὴν καὶ τὸν ἄρθρον θίου. Τοῦτο θὰ ἐπιδεινῶσῃ τὴν θέαν μας, διὰ καὶ ἡμεῖς, ἂν θὰ εἴκομεν ὀργισθῆ καὶ ἀγανακτήσῃ ἐναντίον κάποιου ὑπηρετοῦ μας καὶ ἐβλάπημεν αὐτόν, ὄντι νὰ ἀπολογηθῆ εἰς ἡμᾶς διὰ τὴν αἰτίαν τῆς ἐναντίον του ὀργῆς, νὰ μακρῆν τὰ ρούκα καὶ ἐπιπλά τοῦ διαματίου του, νὰ τὸ δέη εἰς ἡμᾶς καὶ νὰ θέλῃ νὰ φύγῃ, δὲν θὰ ὑπερέφομεν τὴν περιουσίαν ταύτην μὲν πρᾶσιμα. **C** Ἄς παύσωμεν λοιπὸν τὴν ἔκαμον ταύτην περὶ φυγῆς φροντίδα καὶ ἄς ἔκαμεν καθέ-

νας πρὸς τὸν Θεόν· «Ποῦ νὰ ὑπάγῃς, ὅστε νὰ εἶμαι μακρὰν ἀπὸ τὸ πνεῦμά σου καὶ ποῦ νὰ φέγῃς, ὅστε νὰ μὴ παρακολληθῶμαι ἀπὸ τὸ πρόσωπό σου;» (Ψαλμ. 138, 7). Ἄς μνησθῆμεν τὴν φιλοσοφικὴν οὐκίαν τῶν βαρβάρων. Ἐκείνοι μετενόησαν κυρίως νὰ ἔχουν ἀπίστας ἀποδείξεις, διότι ἡ ἀπόφασίς τοῦ Θεοῦ δὲν ἀνέφερεν, ὅτι ἐὰν ἐκστρέφετε καὶ μετανοήσατε θὰ προστατεύσῃ τὴν πόλιν, ἀλλὰ ἀπλῶς, ἀκόμη τρεῖς ἡμέρας ὑπολείπονται καὶ ἡ Νινευὴ θὰ καταστραφῇ.

Τὶ λοιπὸν εἶπον ἐκεῖνοι; Ποῖος ἔρει, μήπως δὲν ἔμπορεῖ νὰ μετανοήσῃ ὁ Θεὸς διὰ τὰ κακά ποῦ εἶπε νὰ μὴ κάνει; Ποῖος ἔρει; λέγουν. Δὲν γνωρίζουν τὴν ἐκείσιν τοῦ πράγματος καὶ δὲν παρελόντων τὴν μετόνοιαν. Δὲν γνωρίζουν τὸν τρόπον τῆς ἐνεργείας τῆς φιλανθρωπίας τοῦ Θεοῦ καὶ μεταβάλλονται κυρίως νὰ εἶναι βέβαιοι διὰ τὸ ἀποτέλεσμα. Ὡς δὲ οὐκ εἶπον εἶπε προηγουμένως ἄλλους Νινευίτας νὰ μετανοήσουν καὶ σωθῶν, οὕτε ἐδίδασαν συμβουλῶν, οὕτε ἤκουσαν πατρῶρκας, οὕτε ἀπελάσαν συμβουλῶν, οὕτε προσηύχον, οὕτε εἶπον πεποιθήσαν ὅτι ἐξάπαντος θὰ ἐξελθῶσιν τὸν Θεὸν διὰ τῆς μετονοίας, ἐπειδὴ τίποτε δὲν ἔλεγε περὶ αὐτοῦ ἡ ἀπειλὴ καὶ δι' αὐτὸ ἀμφέβαλλον καὶ ὅμως μετενόησαν ἀλικρινῶς. Ποῖαν λοιπὸν δικαιοσύνην θὰ ἔχωμεν ὅταν αὐτοὶ μὲν ἦν καὶ δὲν ἦσαν βέβαιοι περὶ τοῦ αἰσίου τέλους, ἐν τοῖσις βέβαιον τὴν μετοβολήν, οὐ δὲ ποῦ εἶσαι βέβαιοι διὰ τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Θεοῦ, καὶ ἔλασες πολλὰς ἀποδείξεις περὶ τῆς Πρόνοιας Αὐτοῦ, Ἐ καὶ ἤκουσες προφήτας καὶ ἀποστόλους, καὶ ἐδιδάχθης ἀπ' αὐτὰ τὰ ὄντα τὰ πράγματα, νὰ μὴ φροντίσῃς νὰ φθάσῃς αὐτοὺς, τοῦλάχιστον εἰς τὸ ἴδιον μέτρον τῆς ἀρετῆς; Μεγάλῃ μὲν λοιπὸν ἦτο καὶ τῶν ἀνθρώπων αὐτῶν ἡ ἀρετὴ, πολὺ ὅμως μεγαλύτερα ἦτο ἡ φιλανθρωπία τοῦ Θεοῦ, τὴν ὁσίαν ἀπ' αὐτὸ τὸ μέγεθος τῆς ἀπειλῆς ἡμπορεῖ νὰ ἰδῇ κανεὶς. Διὰ τοῦτο δὲ δὲν προσέθεον εἰς τὴν ἀπόφασιν, ὅτι Ἄ ἐὰν μετανοήσατε θὰ σὺς λυπηθῶ, διὰ νὰ εἶναι αὕτη ὁμοίως καὶ ἔτσι μὲ τὴν ἀρριανὴν νὰ αὐξήσῃ τὸν φόβον καὶ μὲ τὴν αὐξήσῃ τοῦ φόβου γρηγορώτερα νὰ τοὺς σπείρῃ πρὸς τὴν μετόνοιαν. Καὶ ὁ μὲν προφήτης ἐπειδὴ προνοοῦσε τὰ μέλλοντα καὶ ἐκ τούτου ἔρει, ὅτι δὲν θὰ πραγματοποιηθῶν ὅσα εἶπεν, ἐντρέπεται, ὁ Θεὸς ὅμως δὲν ἐντρέπεται, ἀλλὰ ἔνα μόνον ἐπιδιώκει, τὴν σωτηρίαν τῶν ἀνθρώπων, καὶ διορθῶναι τὸν δούλον μὲ τὸν ἐξῆς τρόπον. Ὅταν ἐκεῖνος παρακούσων ἐπήτηκεν εἰς τὸ πλοῖον, ὁ μὲν ἔσειε, ὅτι, ὅπου ὑπάρχει ἀμαρτία, ἐκεῖ εἶναι καὶ κακοκαίρια, ὅπου παρακούσῃ, ἐκεῖ καὶ τρικυμία. Διὰ τοῦτο ἐσαλεύετο ἡ πόλις διὰ τὰ ἀμαρτήματα τῶν Νινευιτῶν, ἐσαλεύε-

το καὶ τὸ πλοῖον διὰ τὴν παρακοήν τοῦ προφήτου. Οἱ μὲν ναῦται τὸν Ἰωάνν ἐρριψαν εἰς τὴν θάλασσαν καὶ δὲν κατεπνίθη τὸ πλοῖον. Ἐ ἡμεῖς δὲ καταποντούμεν τὴν ἀμαρτίαν καὶ ἐξάπαντος θὰ σωθῶ ἡ πόλις. Ὅστε καμνὰ ἀφέλεια δὲν μὴς φέρεῖ ἡ φυγὴ, διότι οὐτε καὶ ἐκεῖνον τὸν ἀφέλουν, ἀλλὰ ἀνθρώτως καὶ τὴν βέλασε. Ἀπέφυγε τὴν ἑρρῶν καὶ δὲν ἀπέφυγε τὴν ὀργὴν τοῦ Θεοῦ. Ἀπέφυγε τὴν ἑρρῶν καὶ ἔφερε τὴν τρικυμίαν εἰς τὴν θάλασσαν. Καὶ ὅχι μόνον αὐτὸς κανεῖνα καλὸν δὲν ἐκέρδιον ἀπὸ τὴν φυγῆν, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ποῦ τὸν ἐδέχθησαν μέσα εἰς τὸ πλοῖον τοὺς ἔφερον εἰς τὸν ἕκατον κίνδυνον. Καὶ ὅτε μὲν καθήμενος ἐπάνω εἰς τὸ πλοῖον ἐπέλεε καὶ ἦσαν παρόντες ναῦται καὶ κυβερνήται, ἀλόκληρον τὸ πλοῖον ἐκινδύνευσε ὅταν δὲ ἐρριψῆθῃ εἰς τὴν θάλασσαν C καὶ διὰ τῆς μωρίας ταύτης ἐβγαλεν ἀπὸ ἐπάνω τοῦ τὴν ἀμαρτίαν τῆς παρακούσῃς, ἐρρῶσεν εἰς τὸ τεράστιον καὶ ἀσφαλές πλοῖον, ἐννοῶ τὴν κοιλίαν τοῦ κήτους, ὅπου ἀπέλασε πολλὰς ἡσυχίας, διὰ νὰ μῶσῃ, ὅτι, ὅπως ἐκεῖνον, ποῦ ἔξῃ εἰς τὴν ἀμαρτίαν, κανεῖνα πλοῖον δὲν τὸν ἀφέλει, ἔτσι καὶ ἐκεῖνον ποῦ βγάξει ἀπὸ ἐπάνω τοῦ τὴν ἀμαρτίαν, οὕτε θάλασσα τὸν καταστρέφει, οὕτε ἑρρῶν τὸν καταστραφῶσιν. Τὸν ἐπῆσαν λοιπὸν τὰ κήματα καὶ δὲν τὸν ἐπνίον. Τὸν κατῆπε τὸ κήτος καὶ δὲν τὸν ἐφένευσε, ἀλλὰ καὶ τὸ ἴδιον τῆς θαλάσσης καὶ τὸ σταχεῖον αὐτῆς ὁσῶν τὴν παρακαταθήκην ἀπέδωκεν εἰς τὸν Θεόν. Καὶ ἔτσι δι' ἄλιον αὐτῶν ἐδιδόσκειτο νὰ εἶναι φιλάνθρωπος ὁ προφήτης καὶ ἡμερος καὶ μήτε ἀπὸ τοὺς ἀνοήτους ναῦτας, μήτε ἀπὸ τὰ θηρία κήματα, μήτε ἀπὸ τὰ θηρία νὰ εἶναι σκληρότερος. Ὡς δὲ οὐκ εἶπον εἶπε ὁ μὲν ἔσειε, ὅταν ἔρριψον εἰς τὴν θάλασσαν, καὶ ἡ θάλασσα πάλιν καὶ τὸ κήτος αὐτῆς μὲ πολλὴν ἀγάπην τὸν διεφύλαξαν, διότι ὁ Θεὸς ἐρρῶντισε νὰ ἔλθουν τὸσον εὐνοϊκὰ ὅλα αὐτὰ. Ἐπανῆλθε λοιπὸν εἰς τὴν Νινευὴ, ἐκῆρρῶσεν, ἠπειλῶσεν, ἐπεισεν, ἔσειε, ἐφρόθηκε, διώρρῶσεν, ἐπῆρρῶσεν αὐτοὺς μὲ ἔνα καὶ μόνον τοῦ κήτους. Διότι δὲν ἐκρεῖσθη πολλῶν ἡμερῶν κήματα, οὕτε συνεχεῖς συμβουλὰς, ἀλλὰ μὲ τὰ ἀπλὰ ἐκεῖνα λόγια τοὺς ἀδήγησε πρὸς τὴν μετόνοιαν. Διὰ τοῦτο δὲ δὲν ἀδήγησεν αὐτὸν ὁ Θεὸς ὁ μὲν ἔσειε ἀπὸ τὸ πλοῖον εἰς τὴν πόλιν, ἀλλὰ τὸν παρέδωκεν οἱ ναῦται εἰς τὴν θάλασσαν, ἡ θάλασσα εἰς τὸ κήτος, τὸ κήτος εἰς τὸν Θεόν, ὁ Θεὸς εἰς τοὺς Νινευίτας. Ἐ καὶ διὰ μακροῦ γύρου τὸν φυγάδα ἐνανέφερον εἰς τὴν πόλιν διὰ νὰ διδάξῃ ἄλιος ὅτι εἶναι ἀδύνατον νὰ διαφύγῃ κανεὶς ἀπὸ τὰ κήρια τοῦ Θεοῦ, ὅτι ἀποσύμπειτε καὶ ἐν ἤθελε μεταθῆ, ὁσῶν μαζὶ τοῦ τὴν ἀμαρτίαν, ἀναρρῶσθη θὰ πάθῃ κατὰ τὸν δὲν

είναι εκεί παρών κανείς εκ τῶν ἀνθρώπων, αὐτὴ ἡ ἴδια ἡ φύσις ἀπὸ παντοῦ θά ἐντιστάθῃ κατ' αὐτοῦ μὲ πολλὴν σφοδρότητα. Ἄς μὴ ζητήσωμεν λοιπὸν νὰ ἐξασφαλίσωμεν τὴν σωτηρίαν μας διὰ τῆς φύσεως, ἀλλὰ διὰ τῆς μετοβολῆς τοῦ τρόπου τῆς ζωῆς μας. Διότι μάρτυρας νομίζεις ὅτι ἡ παραμονὴ σου εἰς τὴν πάλιν παροργίζῃ τὸν Θεὸν καὶ διὰ τοῦτο θέλεις νὰ φύγῃς; **70** Ἄ δὲν συμβαίνει αὐτὸ. Ἐπειδὴ ἡμάρτημας διὰ τοῦτο θναίνακτε! Λοιπὸν δώδεκ' τὴν ἁμαρτίαν μακρὰν καὶ ἀπὸ ἐκεῖ ποῦ πρόκειται ἡ αἰτία τῆς πηγῆς, ἀπ' ἐκεῖ σταμάτησε τὴν πηγὴν τοῦ κακοῦ, δίδει καὶ οἱ ἰατροὶ συνιστοῦν νὰ θεραπεύωμεν τὰ νοσήματα μὲ τὰ ὀνίθια εἰς αὐτά. Παραδείγματα χάριν, ἀπὸ πολυαγίαν προήδεε πυρετός; μὲ ὁπίαν θεραπεύουν τὸ νόσημα τοῦτο. Ἄπὸ μεγαλοκαλὴν ἀρρώστιασε κάποιος; λέγουσιν ὅτι κατάλληλον φάρμακον πρὸς θεραπείαν εἶναι ἡ εὐκαίριος διάθεσις. Αὐτὸ πρέπει νὰ κάνωμεν καὶ διὰ τὰ ψυχικὰ νοσήματα. Ἡ ἀμελέα μας ἐπροκάλεσε τὴν ὀργὴν τοῦ Θεοῦ; Γρήγορα ἄς τὴν δαΐσωμεν καὶ ἄς παρουσιάσωμεν μεγάλην μεταβολὴν εἰς τὸν βίον μας. Ἐκομεν εἰς τοῦτο βόρην πολὺν μέγαν, καὶ σὸμμακον, **71** τὴν ναστεῖαν καὶ ἀκόμη τὴν ἀγωνίαν, ποῦ μᾶς κατέκει καὶ τὸν φόβον τοῦ κινδύνου. Ἄς ἐπιβληθῶμεν λοιπὸν πάλιν, ποῦ εἶναι εὐκαίριος, εἰς τὴν ψυχὴν μας, διότι τότε εὐκολα θά ἡμυρόσωμεν νὰ τὴν πείσωμεν νὰ κἀνῃ ὅσα θά θέλωμεν. Διότι ἐκεῖνος ποῦ εἶναι κυριεύμενος ἀπὸ μεγάλου φόβου καὶ τρόμου καὶ εἶναι ἀπὸ πηλαγμένος ἀπὸ κάθε καλοπέρασιν, καὶ ἄν πάντοτε μὲ τὸν φόβον, εὐκολα ἡμυροεῖ νὰ φιλοσοφῇ καὶ μὲ πολλὴν προθυμίαν νὰ δέχεται τὰ σπέρματα τῆς ἀρετῆς εἰς τὴν ψυχὴν του.

7. Ἄς πείσωμεν λοιπὸν αὐτὴν (τὴν ψυχὴν μας) νὰ ἀρχίσῃ νὰ μεταβάλλεται εἰς τὸ καλύτερον, ἀρχίζουσα πρῶτον ἀπὸ τὴν ἀποσημνίαν τῶν ὀρκων. Διότι ἐν καὶ χθές καὶ παρῶν ὅσα εἶπα δι' αὐτὸ τὸ ζήτημα, ἐν τούτοις οὔτε σήμερον, οὔτε αὔριον, οὔτε μεθαύριον θά παύσω νὰ σὰς ἀπειθῶμαι τὰς ἰδίας συμβουλίας. Καὶ τὶ λέγω αὔριον καὶ μεθαύριον; Ἄν δὲν ἴδω νὰ ἐφαρμόσετε ἃ τὶ σὰς εἶπα, δὲν θά παύσω ποτέ. Διότι ἐν αὐτοῖς ποῦ παραβαίνουσι τὸν νόμον, δὲν ἐντρέπονται νὰ τὸν παραβαίνουσι συνεχῶς, πολὺ περισσότερον ἡμεῖς, ποῦ προτρέπομεν νὰ μὴ τὸν παραβαίνουσι, δὲν πρέπει νὰ ἐντρέπωμεθα διὰ τὰς συνεχεῖς προτροπὰς. Διότι τὸ νὰ σὰς ὑπενηθίζωμεν συνεχῶς τὰ ἴδια, δὲν εἶναι σφάλμα τοῦ λέγοντος, ἀλλὰ τὸν ἀκροατῶν, ἐπειδὴ ἔχουσιν ἀνάγκην συνεχῶς διδασκαλίας διὰ ἅπλῃ καὶ εὐκολοκατῆρτα πράγματα.

Διότι τὶ ὑπάρχει εὐκολώτερον ἀπὸ τὸ νὰ μὴ ὀρκιάωμεθα: Διὰ τῆς συνήθειας μόνον κατορθώνεται τοῦτο καὶ οὐκ οὐ μυστικὸς κόπος, οὔτε διὰ κρημνικῆς δαπάνης. Θέλει νὰ μὴ

θῆς πᾶς εἶναι δυνατόν νὰ θεραπεύσῃς τὸ ψυχικὸν αὐτὸ νόσημα D καὶ νὰ ἀπαλλαγῇ ἀπὸ τὴν κακὴν αὐτὴν συνήθειαν. Ἐγὼ θά σὰς διδάξω ἕνα τρόπον, τὸν ὁποῖον ἐν ἀριστοίῃς, ὑμυρόμενος θά τὸ ἐπαίτησῃς.

Ὅταν ἴδῃς τὸν ἑαυτὸν σου ἢ κάποιον ἄλλον, ἢ κανένα ἀπὸ τοὺς ὄψιμους σου, ἢ τὰ παιδιὰ σου, ἢ τὴν γυναῖκα σου, νὰ ἔχουσιν κυριευσθῇ ἀπὸ αὐτὸ τὸ κακὸν, καὶ παρ' ὅλας τὰς ὑποβεβῆκες νὰ μὴ ἔχουσιν διαρθωθῇ, νὰ διατάξῃς πρὸς τιμωρίαν νὰ κοιμηθῶσιν νηστικοί. Αὐτὴν δὲ τὴν τιμωρίαν, ποῦ φέρει ἕξι ἡμίαν ἀλλὰ κέρδος, νὰ ἐπιβάλῃς καὶ εἰς τὸν ἑαυτὸν σου. Ἐπειδὴ αἱ τιμωρικαὶ διὰ πνευματικὰ ζήτῃματα καὶ κέρδος φέρουσιν καὶ γρήγορα διαρθώνουσιν. Διότι ἐταν παραβεβῆκατος κάμιν ἢ γλώσσα διαρκῶς βασανίζεται E καὶ ὁ ἄνθρωπος ὑπαρῆσθ ἀπὸ πέναν καὶ θῆρον, ἀφελείται πνευματικῶς πολὺ, ἔστω καὶ ἐν κανεῖς δὲν τοῦ ὑποβεβῆκεν τίποτε, διότι τὸν ἀφελεῖ ἡ πείνα καὶ δίψα. Καὶ ἐν ὅσοις ἔστι εἰσθεθεῖ ὅτι ἐμῶς οἱ ἀνασθητέροι ἀπὸ ἄλλους τοὺς ἀνθρώπους, ὅταν ἡ μεγάλη πείνα καὶ δίψα κομ' ἄλλην τὴν ἡμέραν, τὴν ὁποῖαν ὡς ποιητὴν ἐβάλαμε, μὰς ὑπενηθίζῃ τὴν ἀποκλῆν ἀπὸ τοὺς ὄρκους, δὲν θά παραστή ἀνάγκη νὰ κρημασθῶμεν ἄλλην συμβουλίαν καὶ προτροπὴν περὶ τοῦτου.⁷¹

Ἐπινοήσατε⁷² αὐτὰ ποῦ εἶπα, ἀλλὰ πρέπει νὰ δεῖτε τὸν ἐπαῖνον διὰ τῶν ἔργων. Διότι, ἐν δὲν κάμειτε τοῦτο, ποῖον κέρδος θά ἔχετε ἀπὸ τὴν ἐδῶ συγκατένωσιν σας; Ἐάν τὸ παιδί κάθε ἡμέραν πηγαίη εἰς τὸ σχολεῖον, χωρὶς νὰ μοθαίη τίποτε, θά θεωρηθῇ ἐποικηρὴ δικαιολογία τὸ ὅτι ἀπλῶς πηγαίνει εἰς αὐτό; Δὲν θά εἶναι λοιπὸν αὐτὴ αἰτία ἡ μετοβολὴς τοῦ ἢ μεγαλυτέρου του καταδότης, διότι, ἐν καὶ καθημερινῶς πηγαίη, ἄδικα χάνει τὸν καιρὸν; **71** Ἄ Αὐτὴν τὴν σκέψιν ἄς κάμωμεν καὶ διὰ τὸν ἑαυτὸν μας καὶ ἄς τοῦ εἰπωμεν.

Ἀφοῦ τούτων καιρὸν συγκατένωσιν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν καὶ συμμετέχομεν εἰς τὴν φρικωδέστατην καὶ πολὺ ἀφελῆρον συγκατένωσιν αὐτῆς, ἐν ἀπέλωμεν ἄν' αὐτὴν οἱ ἴδιοι, ποῦ ἤμεθα πρῶτα, χωρὶς νὰ διορθώωμεν κανένα ἐλάττωμα μας, κατὰ τὶ θά ἀφελῶμεν ἀπὸ τὸν ἐδῶ ἔρχομόν μας; Διότι πρέπει νὰ ἔχωμεν ἄν' ὅσιν μας ὅτι πολλὰ πράγματα γίνονται οὐκ δι' αὐτὰ τὰ ἴδια ἀλλὰ διὰ τὰ ὀπίσθελασμα, ποῦ πρόέρχονται

⁷¹ Ἡ ἐπινοή τοῦ χωρίου καὶτοῦ εἶναι ἡ εἴρη. Τὰ καθήματα ἀφελῶσιν ποῦ τὸν ἐπὶθρονον. Ὅταν ὅμως ἐπιβλήῃ τις ταῦτα εἰς τὸν ἑαυτὸν καὶ πρὸς διορθωσιν ἐλαττωμάτων, τότε ἀφελῶσιν καὶ παραίτησιν καὶ δὲν ἀπαίτηται; Ἄλλῃ ἐπιδοκίμασι πρὸς ἐπὶθρονον, διότι ἰσχυροῖς συνεχῶς εἶναι αὐτὰ τὰ ἴδια τὰ καθήματα.

⁷² Τὰ ἀνωτέρω συνετέλεσαν εἰς τὴν ἐπιδοκίμασι, ὡς πολλὰς συνέβαινον εἰς τὰς ἡμέρας τοῦ ἱεροῦ Χριστοστόμου.

ἀπ' αὐτά. Ἴδου τι ἐννοῶ με τοῦτο. Αὐτὸς ποὺ σπείρει, δὲν τὸ κάνει δι' αὐτὴν ταύτην τὴν πράξιν τῆς σπορᾶς, ἀλλὰ διὰ τὴν θεορίαν ἀργότερα, διότι ἄλλως ἢ σπορὰ θὰ ἦτο ἐπιζήμια, Ἐπειδὴ κάνει ὄσκα τῶν σπόρων. Ὁ ἡμωρος πάλιν δὲν κάνει τοξίσι εἰς τὴν θάλασσαν μόνον διὰ τὸ ταξιδεῦν, ἀλλὰ διὰ τὸ αὐτῆς με τὸ ταξίδι τὴν περιουσίαν του, διότι ἄλλως θὰ ζημιωθῆ πάρα πολὺ καὶ ἐπιβλαβὲς θὰ εἶναι τὸ ταξίδι τῶν ἐμπόρων. Τοῦτο ἔχει φεραμογὴν καὶ εἰς τὸν ἑαυτὸν μας, διότι καὶ ἡμεῖς σκηνάζομεν εἰς τὴν Ἐσκληρίαν, ἕα μόνον διὰ τὸ περνώμεν ἀπὸ αὐτῆς, ὅταν φερώμεν, μεγάλην πνευματικὴν ἰσφύλειαν. Ἄν λοιπὸν γυρίζομεν ἀπὸ ἐκεῖ ὄσκα, χωρὶς νὰ πάρωμεν τίποτε τὸ ἀφέλιμον, τότε καὶ ἡ προθυμία ποὺ ἔχομεν, νὰ μεταδοῦμεν εἰς τὴν ἐσκληρίαν, συντελεῖ πρὸς τιμιότητα μας. Διὰ τὸ μὴ πάρωμεν καὶ ἡμεῖς τοῦτο καὶ ὑποσώμεν τὴν ἐσκατὴν ζημίαν, ὅταν φερώμεν ἀπὸ ἐδῶ, οἱ φίλοι μεταξὺ τῶν, οἱ πατέρες μετὰ τῶν παιδιῶν τῶν, **Κ** οἱ κύριοι μετὰ τῶν ὑπηρετῶν, νὰ μελετᾶτε ὅτι εἴπαρε καὶ νὰ καταβάλλεται προσπάθειαν, ὥστε νὰ ἐραροῦσθε τὴν ἐντολήν, διὰ τὸ μὴ καταντροπιάζεσθε, ὅταν θὰ ἐπανέλθητε πάλιν καὶ θὰ πρὸς ἑαυτοῦσε νὰ ὄσε δίδομεν τὰς ἰδίας συμβουλὰς, διότι θὰ ὄσε ἐλέγχῃ ἢ συνειδήσει, ἀλλὰ νὰ χαίρετε καὶ ἐφωραίνεσθε ἔκοντες τὴν συναίσθησιν ὅτι ἐφωραῖσθε τὸ περισσότερο μέρος τῆς ἐντολῆς. Αὐτὰς τὰς σκέψεις ἄε μὴ κάνομεν μόνον ἐδῶ.

Διότι δὲν ἀρκεῖ μόνον ἡ πρόσκαιρος αὐτῆς προτροπῆς, ποὺ ὄσε ἔκαμα, νὰ ἀφαίρησθαι ἀπὸ ὄσε κάθε κακίαν, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸ σπῆτι ὁ ἄνθρωπος νὰ ἀκούῃ αὐτὰ ἀπὸ τῆν γυναικῆ του καὶ ἡ γυναῖκα ἀπὸ τῶν ἀνδρῶν τῆς καὶ νὰ γίνεσθαι κάποια θυμῆλα μετὰ τὴν προσπάθειαν ἄλων ποὺς προῦτετα νὰ ἐφαρμόσῃ τὸν νόμον. **Δ** Καὶ ἐκεῖνος δὲ ποὺ πρῶτος θὰ προλάθῃ νὰ τὸ κατορθώσῃ, ὡς περιελάθῃ αὐτὸν ποὺ καθυστερεῖ, διὰ τὸ τὴν κέρση με τοὺς ἐμπαιγροὺς νὰ κινηθῆ περισσότερο. Ἐκεῖνος δὲ ποὺ καθυστερεῖ καὶ ὀκνήσῃ δὲν ἐφάσκειν εἰς τὴν ἐφαρμόσῃ, ὡς θλάτῃ ἐκεῖνον ποὺ τὸν ἐπέρασε καὶ ὡς φιλοτιμητῆι νὰ τὸν φθάσῃ γρήγορα. Ἐάν αὐτὰ οὐκ ἐπιτύχῃ, ἐάν δι' αὐτὰ φροντισόμεν, γρήγορα καὶ τὰ ἄλλα πράγματα θὰ μὲς ἔλαθον ἐννοῶκα. **Σ**ὸ φρόντισε νὰ ἐκτελεθῆ τὰς ἐντολὰς τοῦ Θεοῦ καὶ ὁ Θεὸς θὰ φροντίσῃ διὰ τὰς ἀνάγκας σου.

Καὶ μὴ μοῦ λέγετε, τί πρέπει νὰ κάνωμεν, ὅταν ἕνας μὲς ἀναγκάζῃ νὰ ὀκνηθῶμεν; τί πρέπει νὰ γίνῃ, ἐάν ἕνας δὲν πιστεύῃ εἰς ὅτι τοῦ λέγομεν; Διότι πρὸ πάντων, ὅπου παραβάνεται ὁ νόμος, δὲν πρέπει νὰ λησθάνεται ὅτι ὄσιν ἡ ἀνάγκη, ἐπειδὴ μὴ εἶναι ἀπαραίτητος ἀνάγκη, τὸ νὰ μὴ προσκρούσῃ κανεὶς εἰς τὸν Θεόν. Πλὴν ὅμως τῶρα συνιστῶ τὸ

ἐξῆς ἐπὶ τοῦ παρόντος νὰ κώψῃ τοὺς περιττοὺς ὄσκους, **Κ** αὐτοὺς ποὺ γίνονται ὄσκα χαρὶς νὰ ὑπάρχῃ ἀνάγκη, αὐτοὺς ποὺ γίνονται εἰς τὸ σπῆτι, μεταξὺ τῶν φίλων, μεταξὺ τῶν ὑπηρετῶν. Ἄν πῶσῃς αὐτοὺς, δὲν θὰ κραισθήσῃ καθάλου τὰς συμβουλὰς μου δι' ἐκεῖνους, διότι αὐτὸ τὸ ἴδιον σπῆτι, ἐπειδὴ εὐνοήσῃε νὰ φοβῆται καὶ νὰ ἀποφεύγῃ τοὺς πολλοὺς ὄσκους, δὲν θὰ καταδεσθῆ νὰ ἐπανέλθῃ πάλιν εἰς ἐκεῖνην τὴν συνήθειαν, ἔστω καὶ ἂν κανεὶς με ἀναριθμήτους τρόπους τὸ ἐξαναγκάσῃ. Ἄλλὰ καθὼς τῶρα μετὰ τὸν κόπον καὶ ὑπερβολικὴν ἐνάλησιν, φοβερόντες, ἀπειλοῦντες, συμβουλεύοντες, μόλις κατορθώσομεν νὰ τὸ μεταφέρωμεν εἰς ἄλλην συνήθειαν, **Ζ** Ἄ ἔτσι λοιπὸν καὶ τότε καὶ εἰς πάρα πολὺ μεγάλην ἀνάγκην καὶ ἂν τὸν φέρῃ κανεὶς, δὲν θὰ ἡμωρεθῆ νὰ τὸν πείσῃ νὰ παροβῆ τὸν νόμον. Καὶ ὄσκα δὲν θὰ ἐδέξετο ποτὲ νὰ γευθῆ διὰ δοκιμὴν ἀηλητήριον, ὄσκα καὶ ἂν τὸ ἐπέβαλλεν ἡ ἀνάγκη, ἔτσι ὄσθε ὄσκον θὰ ἐδέκετο νὰ ἐκοτομίσῃ. Τοῦτο δὲ, ὅταν θὰ τὸ κατορθώσῃ, θὰ ὄσε γίνῃ κίνητρον καὶ προτροπῆ διὰ τὸ καταποσῆσθε καὶ μετὰ τὰ ἄλλα μέρη τῆς ἀρετῆς. Διότι ἐκεῖνος ποὺ δὲν καπύρωσε τελειῶς τίποτε, γίνεσθαι ἀμελής καὶ κάνει τὴν προθυμίαν του γρήγορα, ἐνθ' ἐκεῖνος, ποὺ ἀντιλαμβάνεται, ὅτι ἔστω καὶ μίαν ἐντολήν ἐξεπλήρωσε, λαμβάνων θόρος ἀπὸ αὐτὴν, με περισσότεροαν προθυμίαν θὰ θαδίσῃ πάλιν καὶ πρὸς τὰς ἄλλας. **Β** Ἐπειτα ὀσὸ παραλάθῃ ἄλλην, γρήγορα θὰ ἔλθῃ καὶ εἰς ἄλλην, καὶ ἔτσι προχωρῶν, δὲν θὰ σταματήσῃ, ἂν δὲν φθάσῃ εἰς τὴν κορυφὴν τῶν ἀρετῶν. Διότι, ἐάν, προκειμένου περὶ ἀρετῶν, ὄσων περισσότερο ἀποκτῆ κανεὶς, τόσων περισσότερο ἐπιθυμῆ, πολλὸ περισσότερο ἐπὶ τῶν κατορθωμάτων τῶν πνευματικῶν ἡμωρεθῆ κανεὶς νὰ ἴδῃ ὅτι συμβαίνει τοῦτο. Διὰ τοῦτο σπεύδω καὶ ἐκθροῦμαι τὸ πράγμα νὰ λάθῃ ἀρχὴν, καὶ εἰς τὰς ψυχὰς ὄσε νὰ δάλω ὡς θεμέλιον τὸ προσῆμα τῆς ἀρετῆς, καὶ ὄσε ἱκετεύω καὶ παρακαλῶ, αὐτὰ τὰ λόγια καὶ μὴ τὸ ἐνεθυμήσθε μόνον κατὰ τὴν παρουσίαν ὄσων, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸ σπῆτι ὄσε καὶ εἰς τὴν ἀγορὰν καὶ ὄσπου θὰ περῶντε τὸν καιρὸν ὄσε, **Κ**

ἔσθε νὰ ἡμωροῦσα νὰ ἡμην πάντοτε μαζί ὄσε, ὄσπερ δὲν θὰ ἦτο ἀνάγκη νὰ ὄσε εἰπω τόσα πολλὰ λόγια. Ἐπειδὴ ὄσμως τῶρα τοῦτο δὲν εἶναι δυνατόν, ἀντὶ ἐμοῦ, νὰ ἐνθυμῆσθε τὰ λόγια μου, καὶ ὄταν κάθῃσε εἰς τὸ τραπέζι διὰ τὸ φαγεῖν, νὰ νομίζετε ὄσι καὶ ἐγὼ ἔλθῃ καὶ εἶμαι κοντὰ ὄσε καὶ αὐτὰ ποὺ ὄσε λέγω τῶρα νὰ ἡκούσῃ εἰς τὰ αὐτὰ ὄσε. Καὶ ὄσπουδῆστε θὰ κάνετε δι' ἐμὲ λόγον, αὐτὴν κυρίως νὰ ἐνθυμῆσθε τὴν ἐντολήν. Τοῦτο τὸ ζητῶ ὡς ὀσὸν διὰ τὴν ἀνάγκην, ποὺ ἔχω διὰ ὄσε. Ἐάν ὄσω ὅτι τὸ κατορθώσατε, ἐκέρθωσα τὸ πᾶν ἐπιπρόσθηκα ἀρκετὰ ὄσα τοὺς κόπους μου. Διὰ τὸ κά-

μετε λοιπὸν καὶ ἡμεῖς νὰ ἔκαμνεν μεγαλύτεραν προθυμίαν καὶ οὐκ νὰ γίνετε αἰσώδοι καὶ μὲ μεγαλύτεραν εὐκολίαν νὰ ἐφαρμόσετε τὰς ἄλλας ἐντολάς, ἢ μὲ πολλὴν προθυμίαν νὰ βλέπετε τὸν νόμον τοῦτον εἰς τὰς ψυχὰς σας καὶ τότε, διὰ τῆς πείρας, θὰ γινώσκετε τὴν ἀφέλειαν τῆς συμβουλῆς ταύτης. Ἐπειδὴ καὶ κρυοθραντὸν ἐνδύμα ἄραρον εἶναι ὅταν τὸ ἐλέτη κανεῖς, πολὺ δὲ ἀραιώτερον φαίνεται, ὅταν τὸ φορᾷ τὸ σῶμα μας. Ἔτσι καὶ αἱ ἐντολαὶ τοῦ Θεοῦ καλὰ μὲν εἶναι καὶ ὅταν ἐπακῶνται, πολὺ δὲ καλιώτεροι φαίνονται ὅταν ἐφαρμόζονται. Διότι τώρα μὲν εἰς μικρὸν διάρκειαν χρόνου ἐπαίνετε ὅσα λέγω, ἐὰν δὲ τὰ ἐφαρμόσετε, καθ' ἑαυτὴν τὴν ἡμέραν καὶ ὅλον τὸν καιρὸν καὶ ἡμεῖς καὶ τὸν ἑαυτὸν σας θὰ ἐπαινῆτε. Ἐ καὶ δὲν εἶναι αὐτὸ τὸ σπουδαῖον, ὅτι θὰ ἐπαινῶμεν ὁ ἕνας τὸν ἄλλον, ἀλλὰ τὸ ὅτι καὶ ὁ Θεὸς θὰ μᾶς παραδοκᾷ ὡς ἰσχυροὺς του, καὶ ὅσα μόνον τοῦτα, ἀλλὰ καὶ θὰ μᾶς ἀνταμείβῃ διὰ τὸν μεγάλων καὶ ἀκατανόητων ἐκείνων δωρεῶν, τῶν ὁποίων εἴθε νὰ ἀξιοθῶμεν ὅλοι διὰ τῆς χάριτος καὶ φιλανθρωπίας τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, διὰ τοῦ ὁποίου καὶ μετὰ τοῦ ὁποίου δε εἶναι δόξα εἰς τὴν Πατέρα καὶ εἰς τὸ Ἅγιον Πνεῦμα τώρα καὶ πάντοτε καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ ΕΚΤΗ

ὍΤΙ ΜΦΕΑΙΜΟΣ ΕΙΝΑΙ Ο ΦΟΒΟΣ ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΑΡΧΟΝΤΑΣ, ΚΑΙ ΔΙΕ-
 ΓΗΣΙΣ ΤΩΝ ΓΕΤΟΝΩΤΩΝ, ΠΟΥ ΣΥΝΕΒΗΘΑΝ ΚΑΘ' ΟΔΟΝ ΕΙΣ ΤΟΥΣ
 ΦΕΡΩΝΤΑΣ ΤΗΝ ΑΓΓΕΛΙΑΝ ΤΗΣ ΣΤΑΞΕΩΣ ΕΙΣ ΤΟΝ ΒΑΣΙΛΕΥΣΑ ΚΑΙ ΟΤΙ
 ΕΚΚΙΝΟΣ, ΠΟΥ ΠΛΑΞΕΙ ΒΑΤΙ ΔΕΙΚΑ ΚΑΙ ΕΥΧΑΡΙΣΤΕΙ ΤΟΝ ΘΕΟΝ,
 ΠΟΥ ΤΟ ΣΠΕΤΡΩΣ, ΕΙΝΑΙ ΙΣΟΣ ΜΕ ΕΚΚΙΝΟΣ ΠΟΥ ΠΛΑΞΕΙ ΤΑ ΙΑΙΑ
 ΠΑΘΗΜΑΤΑ ΔΙΑ ΤΟΝ ΘΕΟΝ ΚΑΙ ΤΑ ΠΑΡΑΔΗΓΜΑΤΑ ΛΑΜΒΑΝΟΝΤΑΙ
 ΠΑΛΙΝ ΕΚ ΤΩΝ ΤΡΙΩΝ ΠΑΙΔΩΝ ΒΑΙ ΤΗΣ ΚΑΜΙΝΟΥ ΤΗΣ ΒΑΒΥΛΩΝΟΣ,
 ΚΑΙ ΠΕΡΙ ΑΠΟΣΧΗΣ ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΟΡΚΟΥΣ.

1. Πολλὰς ἡμέρας καταναλώσαμεν ⁷⁹ Α πρὸς παρηγορί-
 ον σας, ἀγαπητοί. Ἐν τούτοις δὲν θὰ ἀποκρυφθῶμεν ἀπὸ
 τὸ θέμα τοῦτο, ἀλλ' ἐν ὅσῳ παραμένει ἡ πληγὴ τῆς λύπης,
 θὰ ἐξσκολλοῦσθωμεν καὶ τὸ φάρμακον τῆς πα-
 ρηγορίας. Διότι, ἐάν, προκειμένου περὶ σωτηρικῶν πληγῶν,
 οἱ ἱατροὶ δὲν παύουν νὰ τὰς πλύνουν καὶ καθαρίζουν συνε-
 κῶς, ὥς ὅταν ἴδουν, ὅτι ἐκλείσεν ἡ πληγὴ, πολὺ περισσότε-
 ρον τοῦτο πρέπει νὰ γίνεσθαι προκειμένου περὶ τῶν πληγῶν
 τῆς ψυχῆς. Διότι ἡ λύπη εἶναι πληγὴ τῆς ψυχῆς καὶ πρέπει
 συνεχῶς νὰ τὴν πλύνωμεν μὲ ῥολοκὰ λόγια. Β Δὲν συντελεῖ
 δὲ τόσον τὸ ζεστὸ νερὸ εἰς τὸ νὰ ἐλαττωθῇ πρῆξιμον τοῦ
 σώματος, ὅσον συντελοῦν ἐκ τῆς φύσεως αὐτῶν οἱ παρηγο-
 ρητικὰ λόγια εἰς τὸ νὰ κατευνάσων ψυχικὸν πῦθος. Δὲν ἔ-
 κωμεν ἀνάγκην σπῆγγου ἐδῶ, ὅπως οἱ ἱατροὶ, ἀλλὰ ἀντὶ σπῆγ-
 γου θὰ μεταχειρισθῶμεν τὴν γλώσσαν. Ὅχιτε ἔκωμεν ἀνάγκην
 φωτιᾶς διὰ τὸ ζεστάνωμεν νερὸ, ἀλλὰ ἀντὶ φωτιᾶς θὰ μετα-
 χειρισθῶμεν τὴν χάριν τοῦ ἁγίου Πνεύματος.

Ἐμπρὸς λοιπὸν καὶ σήμερον τὸ ἴδιον δε κάμωμεν. Διότι ἐάν
 ἡμεῖς δὲν οὐκ παρηγορήσωμεν, ἀπὸ ποῦ ἄλλοῦ θὰ παρηγο-
 ρηθῆτε: Οἱ δικασταὶ οὐκ ἐμπνέουσιν φόβον, λοιπὸν οἱ ἱερεῖς
 δε οὐκ παρηγοροῦν. C Οἱ ἄρκοντες οὐκ ἀπειλοῦν, λοιπὸν ἡ
 Ἐκκλησία δε οὐκ δίδῃ παρηγορίαν. Διότι αὐτὸ γίνεται καὶ
 εἰς τὰ μικρὰ παιδιὰ. Οἱ διδασκαλοὶ τὰ φοβερίζουν, τὰ κτυ-
 ποῦν καὶ δακρυοῦσιν τὰ στελλοῦν εἰς τὰς μητέρας των. Αἱ
 δὲ μητέρες των, ἀπὸ τὰ δεκθῶν εἰς τοὺς κόλπους των, τὰ
 κροτοῦν σφοδρὰ, καὶ σπογγίζουσι τὰ δάκρυά των, τὰ καταπι-
 λοῦν, καὶ εἴτι συντελοῦν νὰ εἰρηνεύουν τὴν λυπημένην

ψυχὴν των και με δια τοδε λεγουσι, τα πεθουν, οτι ειναι
 ανελεηρον να φοβονταν τοδε διδασκαλου των.
 Επειδη λοιπον και σε ος επροξενησαν φοβον οι αρ-
 κοντες και ος εφρασαν εις αγωνιαν, η Εσκλησια, η κοινη ο-
 λων μας μητερα, απο ανοικτε διαπλατα τοδε κωλυου της
 D και με εδεχη με ανοικτε τας αγκλας, καθημερινως
 υς παρηγορει λεγουσα οτι και ο φοβος των αρχοντων ειναι
 ανελεηρος και η υπ αυτης προερχομενη παρηγορια εσθως
 ανελεηρος. Επειδη ο φοβος εκεινων, δεν μας αφινει να πα-
 ραλυουμεν απο την αμελειαν, αυτης δε η παρηγορια δεν αφι-
 νει να μας καταβαλη η λυση. Και δια των δυο δε τωτων ο
 Θεος φροντιζει δια την σωτηριαν μας. Διοτι αυτος απλασε
 τοδε αρχοντας, δια να προξενουν φοβον εις τοδε ακρειους
 και αυτος παλιν εκειροτανσε τοδε λερεϊς δια να παρηγορησι
 τοδε λυπημενους. Και τα δυο δε αυτα εκτος της Γραφης E
 και η πειρα τα διδουκει. Διοτι ενω υπάρχουν αρχοντες
 και στρατωται απεληρμενοι, η μαγια ολιγων ανθρωπων κακο-
 τερας υποσταθμης, που μας ηλθον οτι εβω, σε μια στιγμη ε-
 ναψε τωσον μεγαλην πυρκαϊαν, εσθικωσε τωτην τριαμιαν 74
 A και μας εκαμεν ολους να φοβομεθα μηπως ναυαγησωμεν,
 εαν δεν υπηρχε καθολου ο φοβος των αρχοντων εις πωον
 βαθμον τρελλας δεν θα ειλον φοβουσι. Αρα γε εκ θεμελιων
 δεν θα ανετρεπον την πολιν μας και αποσθ θα τα εκανον ολα
 ονω κατα, δεν θα αφαιρουσον και αυτες ακομη τας ψυχας
 μας; Διοτι, εαν αφαιρησε τα δικαστηρια, αφηρησε ολην την
 καλην τωτην και ηρωικια της ζωης μας. Καθως δε το πλοιο
 των κυβερνητην, εαν απομακρυνε απο την θεου του, κατε-
 ναντισε το πλοιοι, και τον στρατηγον αν απομακρυνε απο το
 στρατοπεδον, παρεδωκες δεμενους τοδε στρατωταις εις τους
 εκθροους, ετσι και αν αφαιρησε τοδε αρχοντας των παλτων,
 θα ζησωμεν πολυ χειροτερα απο τα ολογα θηρια, B διαβι-
 νοντες ο ενας τον ελλον και καταρτωνοντες, τον πτωχοτερον
 ο πλοιοις, τον πιο αδυνατον ο δυναπυτερος, τον επικεκατε-
 ρον ο θροουτερος. Αλλα παρα με την χαριν του Θεου, εγω-
 τε οτι αυτα δεν συμβαινει, επειδη οι εθουεις ανθρωποι δεν
 κρειζονται την παιθωγαγια των, διοτι εις τον δικαιο
 δεν ειναι αναγκασος ο νόμος (Α΄ Τιμ. 1, 9) λεγει η Γραφη.
 Οι δε πολλοι, επειδη εχουν κατα νοτην να κανουν κακας πρα-
 ξεις, αν δεν ειλον τον φοβον αυτων, θα ανεμικον τας πολεις
 απο αναρθητητα κακα, να οπτοια εχουν υπ δυνι του και ο Παυ-
 λος ελεγε: «δεν υπαρκει κρατικη εξουσια που να μη ειναι
 απο τον Θεον ο δε αρχοντες που σκοπον την εξουσιαν, ε-
 κουν ταχθη και αποφραση Θεου» (Ρωμ. 13, 1) C
 Οσην σημασιαν εχουν δια το σθη οι ζυλινοι δεσμοι

(κυλοδεσπε) των τωτων, την ιδιαν σημασιαν εχουν και δια
 τας πολεις οι αρχοντες. Και οπως αν αφαιρησε τοδε δεσμοις
 αυτους αμειως μονοι τους διαλθονται οι τωτοι και αμειως
 πεφτες ο ενας επανω εις τον ελλον, ετσι και απο την οικω-
 μενην, αν αφαιρησε τοδε αρχοντας και τον εκ αυτων προε-
 χομενον φοβον, και σθη και πολεις και εβνη με πολλην
 ορηνη θα πεση το ενα επανω εις το ελλο, απο κανεις δεν
 θα υπαρχη να τοδε συγκρατη και εμποδιση και με τον φοβον
 της τιμωρας να τοδε αναγκαση να ειναι φρονηρο.
 2. Ας μη λυπομεθα, αγωνιστοι, δια τον φοβον, που
 μας προκαλουν οι αρχοντες, αλλα και να εικαιοστοδρεν ακο-
 μη τον Θεον, διοτι δι αυτου εσταμυτησε την αμελειαν μας
 και οπουδαιότερους μας εκαμε. D Δωσι, παια, λεγε μου, ζη-
 ρια προηλθεν απο την φροντιδα και την μεριμαν ταυτην.
 οτι εκομεν γινει σεμνότεροι και επικεκατεροι; οτι οπουδαι-
 οτεροι και προεκτικατεροι; οτι δεν ελετομεν κανενα να με-
 θη και τραγουδη εσθερνα τραγουδια, αλλα ελετομεν λιτανειας
 συνεχεις και δακρυα και προσευκας; οτι γελοια παρκαικα
 και αισκρα λονα και καθε διασεκδασις εχει παυσει και η πολις
 μας τωρα ειναι οσην γυνωικα σεμη και ελευθερα; Δα ταυτα
 λυπεσαι λεγε μου; Δι αυτα θεθαλας πρεπει να καιρη και να
 εικαιοσθη τον Θεον, διοτι τωτην μαριαν δια του φοβου ολι-
 γων ημερων εζηλεψε. Να, απαντη αλλα, εαν το καων εστα-
 ματουσε μονοι μετροι του φοβου, παρεδωκαται οτι θα εικαμεν
 Ικανη ανελεειαν, E τωρα ομως φοβομεθα, οτι θα προχωρη-
 ηη πιο περα, και οτι ολοι θα διατρεμεν τον εσχατον κινδυνον.
 Αλλα μη φοβηθητε περι αυτοι, ο Παυλος ος παρηγορει
 λεγων, οτι ειναι ελεος παση εμισοιουνης ο Θεος, ο οποιος
 δεν θα ος αφηση να περασθητε υπερ την δυναμιν σας, αλ-
 λα μαζ με τον περασμον θα οση μεσον, ωστε να εβρητε
 διελοδον και να δυνασθε να τον υποσφρητες (Α΄ Κορ. 10,
 13), οωτι αυτος εινε δεν θα σε αφησω, οτε θα σε εγκατα-
 λειψω ποτε (Εβρ. 13, 6).
 Εαν ηθελε να μας τιμωρη με εργα και να μας κημη
 να δοκιμασωμεν το κακο δεν θα μας παρεδιδεν εις τωσαν ημε-
 ριων φοβον, διοτι, εταν δεν εβηθημ 75 να τιμωρη, τότε φοβε-
 ρικει. 75 Α επειδη αν προκειται να τιμωρη, ειναι περιττο ο
 φοβος, περιττη η απειλη. Τωρα ηρας εζησωμεν ζωην χειρο-
 τερον απο μυριους θανατους διοτι επι τωσας αμαρας φοβο-
 μεθα και τρεπομεν και αυτες ακομη τας οικας υποπεδυμεθα
 και την τιμωριαν του Καιν φασατημα και εις το μεσον του
 βινου εξυμνωμεν και ηηδωμεν εντρομοι απο την αγωνιαν
 μας. Ποτε αν και παρηγορημεν τον Θεον, τωρα τον εζηλω-
 αμεν, επειδη υπερμενωμεν τωσην μεγαλην τιμωριαν. Δωσι και

δὲν δὲν ἐπιμαρῆσθαι, ὅσον μὲς ἐρεπε, ὀρεκτὴ εἶναι ἢ τιμωρία, λόγῳ τῆς φεινθραπίας τοῦ Θεοῦ.

Ὅσα δὲ μόνον ἀπ' αὐτὸ ἀλλὰ καὶ ἀπὸ πολλὰ ἄλλα πρέπει νὰ παρναίεν θάρρος, διότι πολλὰς ἐγγυήσεις μὲς ἔχει δώσει εἰς τὴν αὐτὴν ὁ Θεός, ἐπὶ τὰ πράγματα θὰ γάνε καλά. Καὶ πρῶτον μὲν ἐξ ἄλων εἶναι. Β' ὅτι ἐκεῖνοι ποὺ μεταφέρουν εἰς τὸν βασιλέα τὴν κακὴν ἀγγελίαν, ἀφοῦ ἀναπαύσασαν ἀπ' ἐδῶ γρήγορα, οὐδὲν νὰ εἶκον φερέα καὶ παρ' ἄλων ὅτι ἐνόμισαν, ὅτι πρὸ πολλοῦ θὰ ἐφθάνον εἰς τὸ στρατόπεδον, ἀκόμη εὐρίσκονται εἰς τὸ μέσον τοῦ δρόμου, διότι τῶσα ἐμπόδια παρούσασθαι εἰς αὐτοὺς, ὥστε ἐγκαταλεῖψαντες τοὺς ἵππους ὀδηγοῦν τὴν ἀμάξια. Διὰ τοῦτο κατ' ἀνάγκην θὰ φθάσουν πολλὴ ἀργὰ ἐκεῖ, πρῶτον τὸ ὅποιον εἶναι ἀφέλιμον δι' ἡμᾶς. Διότι, ἐπειδὴ τὸν ἰσικὸν μὲς ἱερέα καὶ κοινὸν πατέρα ὁ Θεός ἐσῆκωσεν ἀπ' ἐδῶ καὶ τὸν ἐπεισε νὰ ἀναχωρήσῃ καὶ ἐπιχειρήσῃ τὴν προσθεῖαν ταύτην, διὰ τοῦτο ἔφερεν εἰς αὐτοὺς ἐμπόδια εἰς τὸ μέσον τοῦ δρόμου των, διὰ νὰ μὴ προλάβουν καὶ ἀνάφωρον τὴν φωστὰν καὶ ἔτσι κάμουν ἀναμφελῆ τὴν ἐπέμβασιν τοῦ διδασκάλου μὲς, διότι θὰ εἶκον προκαταβάλει τὸν βασιλέα, μὲ ὅσα θὰ ἔλεγον, καὶ θὰ τὸν εἶκον διαθέσει δυσμενῶς.

Ὅτι τὰ ἐμπόδια ταῦτα προῆρχοντο ἐκ τοῦ Θεοῦ, C φαίνεται ἐκ τοῦ ἔξης: "Ἀνθρώποι, ποὺ ἐπέρασον ἄλων τὸν κερὸν τοὺς εἰς ταῦτα ταξίδια καὶ εἶκον ὡς ἔργον τὸ νὰ ὀδηγοῦν διαρκῶς ἵππους, τὴν ἀπ' αὐτὴν τὴν ἵππασιν συνειρέθησαν καὶ ἀργονόρησαν καὶ συνέβη τὸ ἀντίθετον ἀπ' ὅτι ἔγινον εἰς τὸν Ἰωνῶν. Εκείνος δηλαδὴ ἐπειδὴ δὲν ἤθελε νὰ ἀναχωρήσῃ, ἐδιόχετο ὅπῃ τοῦ Θεοῦ νὰ ἀναχωρήσῃ, αὐτοὶ δὲ ποὺ ἤθελον, ἠμποδίζοντο. Ὡς νέον καὶ παράδειον πράγμα! Ἐκεῖνος δὲν ἤθελε νὰ ἀναγγεῖται καταστροφὴν καὶ παρὰ τὴν θέλησιν του τὸν ἐστειλεν ὁ Θεός. Αὐτοὶ μὲ πολλὴν τακότητα τρέκουν νὰ ἀναγγεῖται καταστροφὴν καὶ κερὸν νὰ θέλουν ἠμποδίζοντακὰ τὸν Θεόν. Διὰ τὸ ἀπ' αὐτὸν γέ. Διότι ἐδῶ μὲν ἡ τακότης φέρεται θλάσθαι, ἐκεῖ δὲ ἀφέλειαν ἔφερε. Διὰ τοῦτο καὶ ἐκεῖνον ἐσταίει γρήγορα διὰ τοῦ κήτους D καὶ αὐτοὺς ἠμποδίζει διὰ τῶν ἵππων.

Βλέπετε τὴν σοφίαν τοῦ Θεοῦ; Διὰ τῶν πραγμάτων ἐκείνων, ποὺ ἠπλίζον ὅτι θὰ πραγματοποιήσουν τὰς ἀποφάσεις των, διὰ τῶν ἰσικῶν ἠμποδίσθησαν. Εκείνος (ὁ Ἰωνῶς) διὰ τοῦ πλοίου ἐνόμισεν ὅτι θὰ πετάξῃ μακρὰ, καὶ τὸ πλοῖον τοῦ ἔγινε δεσμῆς, ποὺ τὸν ἐκράτησε. Διὰ τῶν ἵππων οὗτοι ἐνόμισαν ὅτι τὸ γρηγορώτερον θὰ ἴσωνι τὸν βασιλέα, καὶ οἱ ἵπποι ἔγινον ἐμπόδιον, μᾶλλον δὲ οἱ οἱ ἵπποι, ὥπως καὶ ἐκεῖ ὅσα τὸ πλοῖον, ἀλλὰ ἡ πρόνοια τοῦ Θεοῦ, ἢ ὅποια ἄλλα μαντοῦ

μὲ τὴν ἰδικὴν τῆς σοφίαν τὰ τακτοποιεῖ. Καὶ πρῶτον νὰ ἴδῃς πρόνοιαν, ποὺ καὶ φόβον ἐπικράτεσε καὶ κερὸν ὄρησε. Κατὰ μὲν δηλαδὴ τὴν ἡμέραν αὐτὴν, ποὺ ἀπειταλήθησαν τὰ παρόνομα ἐκεῖνα ἔργα, ἔσπρην αὐτοὺς νὰ φύγουν γρήγορα, διὰ νὰ ἀναγγεῖται εἰς τὸν βασιλέα ἅλα ὅσα οὐ γένησιν, καὶ μὲ τὴν τακότητα, ποὺ ἔπρην, ἄλλους τοὺς ἐπρόβλεπον. Ἀφοῦ δὲ ἐκεῖνοι εἶκον κάμει ὀδοπορίαν ὅσο καὶ τριῶν ἡμερῶν καὶ ἕκ ἐκ τούτου ἐβλαφούσασαν ἄσποντον τὸ ταξίδι τοῦ ἱερέως μὲς. Ἡ δὲ διότι ἐνομιζάμεν ὅτι θὰ ἐφθάνον ἀργὰ, τότε μὲς ἀπῆλλαξεν ἀπὸ τὸν φόβον καὶ μὲς παρηγόρησε, διότι, ὅπως οὐ εἶπα, ἐκεῖνος τοὺς ἠμποδίσεν εἰς τὸ μέσον τοῦ δρόμου, ἔφερε δὲ ἔτσι τὰ πράγματα, ὥστε νὰ μὴ ὀδηγοῦν τὰ πλοῖματά των ἀπὸ τοῦ διαβάτος τῆς δόου, ποὺ ἤρκαντο ἐδῶ, διὰ νὰ ἀναπνεύσασαν ὄλιγον, πρῶτον ποὺ ἔγινε, καὶ πολλὸ μέρος ἀπὸ τὴν ἀφηνίαν μὲς ἀπεβάλαμεν.

Ταῦτα ἀφοῦ ἐμάθασαν, προσκυνήσαμεν τὸν Θεόν, ὁ ὁποῖος τὰ ἔφερε, διότι εἶναι ὁ φιλοσοφώτερος ἀπὸ ἄλλους τοὺς πατέρας. Καὶ τὴν ἐτακτοποιήσεν ἅλα τὰ ζητήματά μὲς, διότι μὲ κάποιαν ἄσποντον δόναμιν ἠμποδίζει τοὺς κακοὺς τοὺτους ἀγγελιοφόρους καὶ οὐκ εἶπε πρὸς αὐτοὺς τὸ ἔξης: Διὰ τὴν σπεύδετε; Διὰ τὴν θιάσεθε νὰ φθάσατε γρήγορα, ἐνθὶ πρόκειται νὰ καταποντίσαστε τὴν μεγάλην πόλιν; Β' μήπως δηλαδὴ μεταφέρετε εὐχάριστα νέα εἰς τὸν βασιλέα; Σταματήσατε, ἕως ὅτου τὸν δοῦλόν μου, ὡς ἄριστον ἱατρὸν, νὰ προσετοιμάσῃ νὰ φθάσῃ καὶ οὐκ ἐπέσει εἰς τὸν δρόμον. Ἐάν δὲ εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς πληγῆς τῆς παρανομίας τὴν πρόνοιαν ἐδείξεν ὁ Θεός, πολλὸ περισσότερο μετὰ τὴν ἐπιστροφὴν, μετὰ τὴν μετάνοιαν, μετὰ τὸν φόβον μετὰ τὸ δάκρυα καὶ τὰς προσευκάς, θὰ προνοήσῃ δι' ἡμᾶς καὶ μεγαλύτεραν ἠσυχίαν καὶ ἀσφίαν θὰ ἀπολαύσασμεν. Διότι ὁ μὲν Ἰωνῶς δικαιολογημένα ἠναγκάσασθε θιαστικά νὰ προχωρήσῃ εἰς τὸν δρόμον, διὰ νὰ ὀδηγήσῃ εἰς μετάνοιαν, ἐνθὶ οὐκ ἔστιν ἔτι πλοῖον ἐκεῖ ἐπιβεβῆ: τὴν μετάνοιαν καὶ μεγάλην ἐπιστροφὴν πρὸς τὸν Θεόν δι' αὐτὸ ἔχετε ἀνάγκην παρηγορίας καὶ ὅσα ἀπειλητικῆς ἀγγελίας. Διὰ τὸν λόγον ταῦτων καὶ τὸν κοινὸν πατέρα μὲς C ἐσῆκωσεν ἀπ' ἐδῶ, διὰ νὰ ἐπιχειρήσῃ τὸ ταξίδι, καίτοι πολλὰ ἐμπόδια ὑπάρχον. Ἐάν δὲν ἐπρόντιζε διὰ τὴν αὐτηρίαν μὲς, δὲν θὰ ἐπειθον ἐκεῖνον νὰ ταξιδεύσῃ, ἀλλὰ καὶ νὰ ἤθελον ἐκεῖνος, θὰ τὸν ἠμποδίζε.

3. Ἐκὼ νὰ οὐ εἶπα καὶ τρίτον λόγον, ὁ ὁποῖος θὰ οὐκ πέσει καὶ ἐκεῖνος θάρρος καὶ αὐτὸς εἶναι ἢ παρούσα ἐσῆκῃ, τὴν ὅποιαν καὶ αὐτὸς ὁ εὐσεβὴς βασιλεὺς τὴν ἀσθεστάσθαι καὶ ἐπίμπευ. ὥστε νὰ περᾶσῃ ἄλλους τοὺς προκατόχους τοῦ βασιλέως ποὺ ἐκυβέρνησαν μὲ εὐσεβείαν. Κατ' αὐτὸς λοιπὸν τὰς

ἡμέρας ἔσται ἐν ἄλλοτε ἐπιστολὴν πρὸς τὴν ἑορτὴν καὶ ἀπέλυσε αὐτὸν ἄλλους τοὺς κρατούμενους εἰς τὰς φυλάκας. Ὁ Καὶ αὐτὴν τὴν ἐπιστολὴν διδὸς ἡμῶν ἱερῶν, ὅταν θῆ ἔμφανισθῆ πρὸ τοῦ βασιλέως θὰ τοῦ τὴν ἀναγνώσῃ, θὰ τοῦ ὑπενήμηση τοὺς ἰδικούς του νόμους, καὶ θὰ εἴπῃ πρὸς αὐτόν:

Σὺ, βασιλεῦ, τὸν ἑαυτὸν σου παρακάλεσε, καὶ ἐνόημῃ σου τὰς ἰδικὰς σου πράξεις. Ἄπὸ τὸν ἑαυτὸν σου ἔχεις τὸ παράδειγμα τῆς φιλανθρωπίας. Δὲν ἠθέλησες νὰ κάμῃς ἄλλοτε δικαίον φόνον, καὶ θὰ ἀνεκθῆς τώρα νὰ κάμῃς δικαίον: Τοὺς ἐνόκους καὶ καταδικασθέντας ἄλλοτε, ἐκ σεβασμοῦ πρὸς τὴν ἐορτὴν ἀπέλυσε καὶ ἐκείνους, ποὺ δὲν εἶναι ἔνοχοι, καὶ τίποτε δὲν ἐπόλῃσαν νὰ κάμουν, θὰ καταδικάσῃς, λέγε μου, καὶ μάλιστα κατὰ τὴν ἐορτὴν ταύτην: Καὶ σὺδὲνα τρόπον νὰ μὴ κάμῃς τοῦτο, βασιλεῦ. Σὺ διὰ τῆς ἐπιστολῆς ταύτης ἀπειθυνόμενος καὶ ὁμιλῶν πρὸς ἄλλας τὰς πόλεις ἔλεγες: Ἐεῖθε νὰ μοῦ ἴπῃ δυνατόν καὶ τοὺς νεκροὺς ἀκάμῃ νὰ ἀναστήσῃ. Ταύτης τῆς φιλανθρωπίας καὶ αὐτῶν τῶν λόγων ἔχομεν τώρα ἀνάγκην. Τοὺς βασιλεῖς δὲν τοὺς κάνει ἴσους λαμπροὺς καὶ ἐνόκους ἢ νίκη κατὰ τῶν ἐκείρων, ἔσον ἢ νίκη κατὰ τοῦ θυμοῦ καὶ τῆς ὀργῆς των. Διότι ἐκεῖ τὸ κατόρθωμα πρὸς αὐτὸν τὰ διὰ καὶ τοὺς στρατιώτας, ἐνῷ ἐδῶ τὸ τρόπον εἶναι τελείως ἰσὺν σου καὶ δὲν ἔχει κανένα, ποὺ νὰ μοιρασθῆ μαζί σου τὴν δόξαν τῆς πνευματικῆς αὐτῆς νίκης. Ἐνίκησες εἰς τὸν πόλεμον κατὰ θεοβάσαν, νίκησε καὶ θεὸς βασιλέων. Ἄς μείνουν ἄλλοι οἱ ἄποτοι, διὰ ὃ φόβος τοῦ Χριστοῦ ἡμπορεῖ κάθε δεινοῦσαν νὰ θαμῆ. 77 Ἄ δόξα σοι δεσπότην συγκρατῶν τὰ πρὸς σὲ σφάλματα τῶν συνδούλων σου, διὰ νὰ σὲ δοξάσῃ αὐτὸς περισσότερο καὶ κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς κρίσεως ἐνθουσιάζων τὴν φιλανθρωπίαν σου ταύτην, σου δείξῃ τὸ ἔργον ἡμερῶν καὶ γαλήνην καὶ σου φωνῇ ἐπιεικῆς. Ἄβια καὶ περισσότερο διὰ αὐτὰ θὰ εἴπῃ καὶ ἐξάπαντος θὰ μᾶς ἀπολλάξῃ ἀπὸ τὴν ὀργήν.

Ὅχι δὲ μόνον εἰς τὸ νὰ πείσωμεν τὸν βασιλέα, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸ νὰ ὑποφέρωμεν μετ' ἐπιεικείας, ὅσο συμβαίνειν, θὰ μᾶς βοηθήσῃ παρὰ πολὺ ἡ νικητρία αὐτῆ. Διότι ἐκτός τούτου καὶ παρηγορίαν ὅσο ἀσημαντόν ἀπὸ τὰς περιστάσεις ταύτας λαμβάνομεν. Τὸ γεγονός δηλαδὴ, ὅτι καθημερινῶς συγκεντρωνόμεθα εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, καὶ ἀπολαμβάνομεν τὴν ἄκροσιν τῶν θεῶν Γραφῶν, ἢ καὶ βλεπόμεθα μετὰ ἡμῶν, καὶ κλαίει ὁ ἔνος διὰ τὸν ἄλλον, καὶ προσευχόμεθα καὶ δεκόμεθα εὐλογίας, καὶ εἶτα ἐνισχυόμενοι πηγαίνομεν εἰς τὰ σπιτία μας, αὐτὰ συντελεῖ εἰς τὸ νὰ μᾶς φύγῃ τὸ περισσοῦτον μέρος τῆς λύπης. Ἄς μὴ κόσωμεν λοιπὸν τὴν ψυχραμίαν μας καὶ ἄς μὴ προσδώσωμεν τὸν ἑαυτὸν μας διὰ τῆς ἀ-

γωνίας, ἀλλὰ νὰ εἴμεθα αἰσιόδοχοι καὶ νὰ προσέχωμεν εἰς αὐτὰ ποὺ θὰ λεχθῶν, διότι θέλω, καὶ σήμερον περὶ περιφρονησεως τοῦ θανάτου πάλιν νὰ σὰς ὁμιλήσω. Σὰς εἶπον κἀκεῖ ὅτι φοβοῦμεθα τὸν θάνατον ὅχι διότι ἐκείνους εἶναι φοβερός ἐκ φύσεως, ἀλλὰ ἐπειδὴ ὅτε ἡ ἀγάπη πρὸς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν μᾶς ἐθέρμανεν, ὅτε ὁ φόβος τῆς γενένης μᾶς κατέλασεν καὶ ἀκόμη, διότι δὲν ἔχαμεν τὴν συνείδησιν ἡμερῶν.

Θέλετε νὰ σὰς ἀναφέρω καὶ τετάρτην, C διὰ μικροτέραν αἰτίαν, διὰ τὴν παράκαιρον αὐτὴν ἀγωνίαν, ποὺ ἔχομεν, καὶ ἡ ὅποια αἰτία ἐπαληθεῖται περισσότερο ἀπὸ τὰς ἄλλας: Δὲν ἔχομεν θίον σκληραγωγίας, ὅπως ἀμύεται εἰς τοὺς Χριστιανούς, ἀλλὰ τὸν μαλακῶν καὶ παραλελυμένων καὶ ναρθῶν ἰσθμῶν θίον ἐξηλεώσαμεν. Διὰ αὐτὸ καὶ φυσικῶν εἶναι νὰ μᾶς ἀρέσῃ νὰ μένωμεν εἰς τὰ πράγματα τοῦ παρόντος κόσμου καὶ νὰ κατεκόμῃμεν ἐν αὐτοῖς.

Διὰ ἐάν μὲ νηστίας, ὀργουσίας καὶ εὐτελεῖ θίον ἐπενοώσωμεν τὴν ζωὴν ταύτην, κόπτοντες τὰς ἀποτόμους ἐπιθυμίας μας, ὑπομένοντες τοὺς ἰδρώτας τῆς ἀρετῆς, ταλαιπωρούμενοι καὶ ὑποτάσσοντες τὸ σῶμα, κατὰ τοὺς λόγους τοῦ Παύλου, μὴ φροντίζοντες νὰ κτανοποιήσωμεν τὰς ἐπιθυμίας τῆς σαρκὸς, βαδίζοντες τὴν στεγνὴν καὶ τεθλιμμένην ὁδόν, γρήγορα θὰ ἐπιθυμοῦμεν τὸ μέλλοντα ἀγαθόν, ὃ καὶ θὰ ἐσπείρομεν νὰ ἀπαλλαγῶμεν ἀπὸ τοῦ κόσμου τοῦ παρόντος θίου.

Διὰ νὰ ἐννοήσῃς δὲ, ἐπὶ αὐτὰ, ποὺ λέγομεν, εἶναι ἀληθῆ, ἀνέβα εἰς τὰ κορφοβόθρια καὶ ἐπισκέψου τοὺς ἐκεῖ ἐπισκοπούμενους μοναχοὺς, ποὺ φοροῦν ἐνδύματα ἀπὸ σάκκων, ποὺ θεληματικῶς μένουσι ἐν σκήματι θρονοῦ μετ' ἀσκητικῆς καὶ σκετικῆς, ποὺ νηστεύουσι καὶ θὰ τοὺς ἴδῃς ἄλλους αὐτοὺς νὰ ἐπιθυμοῦν τὸν θάνατον καὶ ἀνάκαιαν νὰ τὸν ἠνομήζωσι. Διότι ὅπως ἡ πυγμάχος βιάζεται νὰ ἐξέλθῃ ἀπὸ τὸ στάδιον, διὰ νὰ ἀπαλλαγῇ ἀπὸ τὰ τραύματα, καὶ ὁ ἀθλητὴς ἐπιθυμεῖ νὰ φύγῃ ἀπὸ τοῦ θανάτου, διὰ νὰ τελεωσῶσιν αἱ κόποι του, εἶσι καὶ ὁ ἐνέρετος, ποὺ ἤ μὲ σκληρὸν καὶ τραχύτατον θίον, ἐπιθυμεῖ τὸν θάνατον, διὰ νὰ ἀπαλλαγῇ καὶ ἀπὸ τοῦ κόσμου τοῦ θίου τούτου E καὶ διότι εἶναι βέβαιος ὅτι θὰ ἀπολαίσῃ τοὺς ἐτοιμασμένους δι' αὐτὸν στεφάνους, ὅταν μεταθῆ εἰς τὴν ἄλλην ζωὴν καὶ καταπέσει εἰς τὸν εἶδον λιμένα, ὅπου δὲν εἶναι ληθαῖον νὰ ὑποπέσῃ, διὰ θὰ ὑποστῇ ναυάγιον. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Θεὸς ἔκαμε τὸν θίον μας ἐκ φύσεως ἐπίτονον καὶ ποτιστικόν, διὰ νὰ μᾶς ἀναγκάσῃ ἢ θλίψῃ αὐτοῦ καὶ ἐπιθυμοῦμεν τὰ μέλλοντα ἀγαθόν. Διότι ἐάν τώρα ποὺ ἔχομεν τόσο λυπηρὰ, καὶ κίνδυνον καὶ φόβον καὶ φροντίδας μᾶς περι-

βάλλουν από παντού, τόσο πολύ εμμέθε προσκεκλημένοι με εύκαριστιαν εις την παρούσαν ζωήν, 79 Α εάν δέν υπήρκε τίποτε άπί αυτά και άλλωτερος ο θίος μας έπερνούσε χωρίς λύπας και ταλαιπωρίας, τότε θα έπιθυμούσαμεν τή μέλλοντα αγαθά:

4. "Ετσι και εις τους Ιουδαίους έκαμεν ο Θεός. Θέλων δηλαδή να κόμη και εκείνους να επιθυμήσουν την επάνοδον εις την γην Χαναάν και να μισήσουν την Αίγυπτον, επέτρεψε να ταλαιπωρούνται με την λίσσην και την κατασκευήν των πλιθίων, ίνα, βασανίζομενοι από τους πολλούς εκείνους κόπους και τας ταλαιπωρίας, καταφύγασιν προς τον Θεόν και τον παρακαλώσιν να τους βοηθήσῃ να επανέλθωσιν εις την χώραν των. Διότι, εάν, παρ' όλον ότι προηγήθησαν αυτά, μόλις έφυσαν, Β πάλιν έθυμούντο την Αίγυπτον και την σκληράν δουλείαν αυτής, και έδάξαντο να γυρίσουν πάλιν προς την τυραννίαν, εάν δέν ειχαν βασανισθή τόσο πολύ από των θαρβάρων εκείνων Αιγυπτίων, τότε θα ήθελαν να εγκαταλείψουν την ξένην εκείνην χώραν; Βεβαίως ποτέ. Και ήμεεις λοιπόν διά να μη προσκαλλώμεθα εις την γην και κάσκοντες εις τή παρόντα πράγματα, λιηρονοήμεν τή μέλλοντα, κοπιήσπον έκαμε τον θιον τοῦτον ο Θεός.

"Ας μη προσκαλλώμεθα λοιπόν περισσότερο από β.πι πρέσας εις την παρούσαν ζωήν. Διότι ποία ή άφέλεια; Τι θα κερδίσωμεν από την υπερβολικήν προσήλωσην εις την επιθυμίαν του παρόντος θίου; Θέλεις να μάθης διατι υπάρχει ή παροδοσι ζωή; Διά να γίνεται βάσις και άφορητή της μελλούσης ζωής C και παλαίστρα και ατάδιον, όπου θα αγωνισώμεν διά τους εκεί στεφάνους. "Αν δε δέν θα μάς δώσῃ αυτούς, είναι χειρότερη από άναριθμήτους θανάτους, επειδή, εάν έφ' όσον ευρισκόμεθα εις την ζωήν αυτήν, δέν πρόκειται να άρέσωμεν εις τον Θεόν, προτιμότερον είναι να αποθάνωμεν. Διότι τί έπί πλέον έκομεν; τί παραπάνω απολαμβάνομεν; Δέν θέλομεν τον Ίσον βίον και την ίδιον σελήνην κάθε ήμέραν; Δέν βλέπομεν τον Ίσον χειμώνα, το Ίσον καλοκαίρι, τή Ίσια πράγματα; 4Τι συνέθη; αυτό που θα συμβή και πάλιν. Τί έγινεν; β.πι πάλιν θα γίνει ("Εκκλ. 1, 9). Ούτε λοιπόν αυτούς, που ζούν, γεννάς πρέπει να μακαρίζωμεν, ούτε αυτούς που αποθνήσκουν να θρηνηώμεν. Αλλά εκείνους μόν που είναι άμαρτωλοί, D είτε ζώσι είτε έχουν αποθάνει, να τους κλαίωμεν, εκείνους δε πάλιν που είναι δίκαιοι να τους μακαρίζωμεν, αποσπώσῃτε και άν εύρίσκονται. Σῶ μὲν λοιπόν ένα θάνατον φοβόσασθαι και θρηναίς, ο δε Παύλος, άν και κάθε ήμέραν αντίκριζε τον θάνατον, όχι μόνον δέν έκλαιε διά τοῦτο, αλλά και έκαίρε και εύφραίνετο. Μακάρι και έγώ

διά τον Θεόν να θανδύνεσθαι, όπως ο Παύλος, θα μου είπης, και τότε δέν θα στενοχωρούμην. Αλλά και τώρα, που δέν κινδυνεύεις διά τον Θεόν, δέν πρέπει να στενοχωρηθής και κόρη το θάρος σου, διότι όχι μόνον εκείνος που πάσχει διά τον Θεόν, κοβίσταται έδάκιμος ενίκσιόν του και άφελείται, αλλά και εκείνος που παθαίνει κάτι άδικο και το υποφέρει με γενναίότητα και εύκαριστεί τον Θεόν, που το επέτρεψε, δέν είναι κατώτερος από εκείνον, που πάσχει ταῦτα διά τον Θεόν. Παράδειγμα τοῦτου ο 'Ιωάν. Επειδή ο μακάριος ούτος έδάκη, τας πολλὰς και άγνωστούς εκείνας πληγὰς άδικα, Ε λόγω έπιβουλής του διαβόλου, και τας άντιμετώπισσε με γενναίότητα και εύκαριστιαν προς τον Θεόν, ο όποιος τας επέτρεψε, έλαθεν άλλωτερον την άμοιβήν.

Μη φοβόσασθαι λοιπόν διά τον θάνατον, διότι είναι φυσικόν πράγμα. Να λυπησθαι διά την άμαρτίαν, ή όποία είναι εγκλημα όχι φυσικόν αλλά προαιρετικόν. Αφού δε λυπησάσθαι δι' όσους αποθνήσκουν, λυπησού και δι' όσους γεννώνται, διότι όπως το ένα είναι φυσικόν έτσι είναι και το άλλο. "Αν λοιπόν κανείς αε άπειλήσῃ με θάνατον, λέγε προς αυτόν: εδιδάχθην από τον Χριστόν να μη φοβόσθαι από εκείνους, που φονεύουν το σώμα, την δε ψυχήν δέν ήμπορούν να φονεύσουν (Ματθ 10, 28). 79 Α "Αν οε άπειλή με άμειψουν της περιουσίας, ειπέ εις αυτόν: αΐματός έξήλθα από την κοιλίαν της μητέρας μου και γυμνός θα άνακησθήσασθαι. Τίποτε δέν έφέραμεν εις τον κόσμον αυτόν και είναι φανερόν ότι τίποτε δέν θα ήμπορούμεν να πάρωμεν μαζί μας ("Ιωβ 1, 21). Και άν σου δέν μου πάρης την περιουσίαν, όταν θα έλθῃ ο θάνατος θα την πάρῃ, αφού θα με χωρίσῃ άπί αυτήν. Και άν οδ δέν με σφάξῃ, θα φέρῃ το τέλος ο φυσικός νόμος. "Ας μη φοβώμεθα λοιπόν κανένα εξ εκείνων, το όποια προέρχονται εκ φύσεως, αλλά να φοβώμεθα όσα προέρχονται από κακήν προαίρεσιν, διότι αυτά μάς οδηγούν εις την κόλασιν. Τοῦτο δε εκπαλιώμεθα διαρκώς δι' όσα άπροσδοκίτη συνέβησαν μάς έρκενται και ότι αυτά δέν θα έκαλεσώμεν, όταν στενοχωρούμεθα, αλλά όταν παύσωμεν να στενοχωρούμεθα. Β

Εκτός δε τούτου και έκείνο δε έκαμεν όπ' ήμην, ότι εάν πόθωμεν κάτι κακόν εις τον κόσμον τοῦτον άδικα, έκλείσσομεν πολλά από τή άμαρτημάτῃ μας, διά τοῦτο είναι μεγάλη καλήν έδω να τρωρούμεθα δια τή άμαρτημάτῃ μας και δια έκεί. Ο πλοῦσιος της παραβολής επειδή δέν έπισθεν έδω κανένα κακόν, έτρωμαίετο εκεί πολύ αστυρά, ως να ήτο μέσα εις τας φλόγας.

"Οτι δε αυτό ήτο ή αιτία, δια την όπισαν εκεί δέν εύρε καμιν άνακοφισιν, άίωσους τῃ λέγει προς αυτόν ο 'Αβραάμ:

ἐπιβούλῃς δὲν τοῦ ἔρεινε, τότε ἐβγαλεν ἀπὸ τὸ στάδιον τὸν ἀθλητὴν διὰ τὴν γίνῃ λαμπρὰ καὶ ἀναμνηστικῆτος ἡ νίκη αὐτοῦ. Τὸ ἔσο ἀκρόασις ἔκαμε καὶ δόξ. Ἦθέλησε τὴν πόλιν αὐτὸν νὰ κατασκήψῃ καὶ δὲν τοῦ ἔσπερε κίβλημα. Ἦθέλησε νὰ τοὺς πύρην αἰκραλάτους καὶ δὲν τὸν ἠμπούσει. Ἦθέλε νὰ τοὺς βέση καὶ τὸν ἄφραε νὰ τὸ κάμῃ. Νὰ τοὺς ῥῆθῃ εἰς τὴν κάμνον, τὸ ἐπέτρεψε. Νὰ ὀνόμῃ τὴν φωπὰ οὐ ὑπερβολικῶν βουθῶν, καὶ τοῦτο τὸ ἐπέτρεψε. D καὶ διὰν τίποτε δὲν ὑπελείπετο πύλον καὶ ἐξήντησεν ὅλην αὐτοῦ τὴν δόναμιν ὁ ἴρανος, τότε ἐφανέρωσεν ὁ Θεὸς τὴν δόναμιν του καὶ πᾶν παιδίαν τὴν ὑπορονήν. Βλέπεις ὅτι διὰ τοῦτο ἐπέτρεψεν ὁ Θεὸς μέγα τελευτὴ τὰς θλίψεις, διὰ τὴν δεξὴν εἰς ἐκείνους, ποὺ ἐπεδουλεύοντο καὶ τὴν φιλοσοφίαν διδόντων πᾶν ἐπιδουλομένων καὶ τὴν ἰδικὴν του πρόνοαν; Καὶ τὸ δύο δὲ αὐτὰ καὶ ἐκείνος, διὰν κατάλαβε, ἐφώνησε: «Οἱ δοῦλοι τοῦ Θεοῦ τοῦ ὠφέλιου ἐξέλθετε ἀπὸ τὴν κάμνον καὶ ἔλατε εἰς αὐτὸν. Σὺ ὁμοῦ πρόσθε νὰ ἴδῃς καὶ τὸν παιδίαν τὴν μεγαλοφυαίαν. Οὕτε δηλαδὴ, προκοὴ νὰ ὑποκοῦν τὴν φωνὴν τοῦ βασιλέως, ὄρμησον νὰ παρῶσιν ἔξω ἀπὸ τὴν κάμνον, διὰ τὴν μὴ νομίμη κανεῖς ὅτι φοβούνται αὐτὰ τὸ πύρ, οὕτε ὅταν E τοὺς ἐκάλεισεν ἔρειναν μέσα, διὰ τὴν μὴ θεωροῦσθον ὅτι εἶναι φιλόδοξοι καὶ φιλόνομιοι.²⁵ Ὅταν ἐφθέκε, λέγουσιν διὰ τὸν τρόπον τοῦτου, τίνας ἐμμεθα δοῦλοι, διὰν ἐργάζομαι τὸν Κύριόν μου, τότε ἐξερχόμεθα, διὰ τὴν νὰ γίναμεν κήρυκες τῆς δυνάμεως τοῦ Θεοῦ εἰς ὄλους τοὺς κἀρόντας. Μᾶλλον δὲ ὅτι αὐτοὶ μόνον, ἀλλὰ καὶ ὁ ἴδιος ὁ ἀντίπαλος αὐτῶν μὲ τὴν ἰδικὴν του φωνὴν καὶ τὴν γλώσσαν καὶ διὰ τῆς ἐπιστολῆς εἰς ὄλους διεκρίνυτε καὶ τὴν ἀθλητὴν τὴν ἀντίστοαν καὶ τοῦ ἀγνοοῦμένου²⁶ τὴν δόναμιν.

Καὶ καθὼς οἱ κήρυκες τοὺς ἀθλητὰς, διὰν νικήσων, ἀνακηρύσσων νικήτας εἰς τὸ μέσον τῶν θεατῶν, A καὶ ἀναφέρων καὶ τὰς πλείους αὐτῶν, λέγοντες, ὁ δεῖνα ἀπὸ τὴν πόλιν τάδε, ἔτσι καὶ οὗτος ὄντι τῆς πόλεως τὸν Κύριον αὐτῶν ἀνακηρύττει, «Σεδράκ, Μισάκ, Ἀδδενονάι, οἱ δοῦλοι τοῦ Θεοῦ τοῦ ὠφέλιου, ἐξέλθετε καὶ ἔλατε. Τί συνέθη καὶ ὀνομάζειται αὐτοὺς δοῦλους τοῦ Θεοῦ; Δὲν ἴσαν ἰσικαὶ σου δοῦλοι; Ναί, ἀλλὰ μοῦ κατέλυσαν τὴν βασιλείαν, λέγει, μοῦ κατεπάτησαν τὴν ὑπερηφάνειαν, ἀπέδειξαν διὰ τῶν ἔργων ποῖος εἶναι ὁ ἐλιθῆνός σου ἄριστος. Ἐάν ἴσαν δοῦλοι ἀνθρώπων,

25. Ἐάν ἐφθέκοντο ἄριστοι, δὲ ἐφθέκοντο ἐπιδικτικῶς καὶ κενδοῦσαι, ἐνθ. ἐάν, προσκαλομένους νὰ ἐξέλθουν ἔρεινον, δὲ ἐθεωροῦντο ὡς ἀριστοὶ καὶ μεγαλοκαί.

26. Ἀγνοοῦντες εἶναι ὁ ἄριστος τὸν ἀφθον. Τοιοῦτος εἶδος εἶναι ὁ Θεός.

δὲν θὰ τοὺς ἐπροσέθε ἡ φωπὰ, δὲν θὰ παρεμέριζεν ἀπὸ αὐτοὺς ἡ φλόγα, διὰ τὴν ἀνθρώπων δοῦλους ἢ κτίσις δὲν συναίθετος νὰ ἀσέεται καὶ τῆρ. Διὰ τοῦτο πάλιν, λέγει, ἐβλόγητος ὁ Θεὸς τοῦ Σεδράκ, Μισάκ, Ἀδδενονάι (Δαναὴ 3, 28). B Πρόσθε δὲ νὰ ἴδῃς, πῶς πρῶτον ἀνακηρύττει τὸν ἀγνοοῦντα. «Εὐλογητός ὁ Θεός, ὁ ὁποῖος ἀπέστειλε τὸν ἀγγελὸν αὐτοῦ καὶ ἠλευθέρωσε τὰ παιδιά αὐτοῦ» (Αὐτόθη). Αὐτὸ τὸ λέγει διὰ τὴν δόναμιν τοῦ Θεοῦ. Λέγει τώρα καὶ διὰ τὴν ἀρετὴν τῶν ἀθλητῶν. «αὐτοὶ εἶχον πεποθήσαν εἰς αὐτὸν καὶ διὰ τοῦτο δὲν ἀναμνησθήσαν μὲ τὴν διαταγὴν τοῦ βασιλέως καὶ παρέδωκαν τὰ σώματα αὐτῶν εἰς τὸ πύρ διὰ τὴν λατρεύσων ἕνευ Θεοῦ» (Αὐτόθη). Ἀρὰ γε τὴν ἠμπορεῖ νὰ γίνῃ ἴσον μὲ τὴν ἀρετὴν; Πρωτότερα, ὅτε τοῦ εἶπον «τοὺς θεοὺς σου δὲν λατρεύομαι» (Δαν. 3, 18), ἀνοῖξε ἀπὸ τὸν θυμὸν του περισσότερο ἀπὸ τὴν κάμνον. Τώρα δὲ, ποὺ τὸ ἴδιον εἶπον διὰ τῶν ἔργων, ὅτι μόνον δὲν ἠγανάκτησεν ἀλλὰ τοὺς ἐπήνεσε καὶ ἐθαύμασε, διὰ τὴν τὸν παρῶσσαν. Τόσον ὠροῖον πράγμα εἶναι ἡ ἀρετὴ, C ὅστε καὶ αὐτοὶ ἀκόμη οἱ ἐκθροὶ τῆς τὴν θαυμάζων καὶ τὴν ἐπαινοῦν. Ἐκείνοι ἠγανάκτησεν καὶ ἐνέκησαν καὶ αὐτοὺς ποὺ ἐνωσθή τοὺς ἠγανάκτησεν, διὰ τὴν δὲν τοὺς ἐπροσέθετος φόβον ἢ ὄψις τῆς φωπῆς, ἀλλὰ τοὺς παρηγόρησεν ἡ ἐλπίς πρὸς τὸν Δεσπότην. Καὶ τὸν Θεὸν τῆς Οἰκουμένης Θεὸν τῶν τριῶν παιδῶν καλεῖ, διὰ τὴν νὰ περιορίσῃ τὴν ἐξουσίαν αὐτοῦ, ἀλλ' ἐπειδὴ τῆς Οἰκουμένης ἀντίστοιχο ἴσαν οἱ τρεῖς παῖδες. Διὰ τοῦτο ἐπαινεῖ αὐτοὺς, ποὺ τὸν κατεφρόνησαν καὶ παρῶσσαν τὸς τοὺς τυράντους καὶ βασιλεῖς καὶ ὑπάρχους, οἱ ὁποῖοι τὸν ὑπέκυον, ἐθαύμασε τρεῖς ἀσφαλῆτους καὶ δοῦλους, ποὺ ἔδειξαν περρωφάνειαν εἰς τὴν βασιλείαν του ἐξουσίαν. Διὰ τὴν ἕνεκα φιλονομίας D ἀλλὰ ἕνεκα φιλοσοφίας καὶ οὕτε ἀπὸ ὑπερηφάνειαν. Ἄλλὰ ἀπὸ εὐσέβειαν ἔκαμον ταῦτα, διὰ τὴν τοὺς ἐπίκεισε τὸ μυαλὸν ἢ ἀλαζονεία, ἀλλὰ διὰ τὴν ἀνοῖξαν ἀπὸ θεῶν ζῆλον. Διὰ μεγάλη ἀρετὴ εἶναι ἡ ἐλπίς πρὸς τὸν Θεόν, τὸ ὅποιον καὶ ὁ θάρδαρος ἀντελήφθη καὶ ἐπειδὴ ἴτο φανερόν ὅτι ἀπ' αὐτὸ ἀπέφυγον τὸν ἐπικείμενον κίνδυνον. ἐφώνησε: «οὕτε εἶχον πεποθήσαν εἰς αὐτὸν».

B. Ταῦτα δὲ λέγει τώρα καὶ ἐκλέγει ἄλλος τῆς ἱστορίας, εἰς τὴν ὁποῖα ὑπάρχουν περρωμοὶ καὶ θλίψεις καὶ θυμοὶ διασπλάν καὶ ἐπιβουλαί, διὰ τὴν μὴ ὅπως διὰ τίποτε δὲν πρέπει νὰ φοβούμεθα παρὰ μόνον τὸ νὰ προσκροῦσμεν εἰς τὸν Θεόν. Διὰ τὴν καὶ τότε ἡ κάμνον ἐκαίεται, ἐκείνοι ὁμοῦ αὐτὴν μὲν περρωφάνειαν, τὴν δὲ ἀμαρτίαν ἐπορήθησαν. Ἐπειδὴ ἐγνώρισον ὅτι ἂν μὲν καοῦν, κανένα κακὸν δὲν θὰ πάθουν, ἐνθ. ἂν φανοῦν ἀσέβεις, δὲ ἴσοστον τὰ μεγαλύτερα κακά.

Αόγω τούτου, διότι ή μεγαλύτερη τιμωρία είναι τὸ νὰ ἀπαρ-
 τάνωμεν, ἔτσι καὶ ἂν δὲν τιμωροῦμεθα, ὅπως πάλιν καὶ ἡ
 μεγίστη τιμὴ καὶ ἀνεσις εἶναι νὰ ζῶμεν ἐν ἀρετῇ, ἔτσι καὶ
 ἂν τιμωροῦμεθα. Διότι αἱ μὲν ἀμαρτίαι μᾶς κερκίζουν ἀπὸ τὸν
 Θεόν, καθὼς καὶ ὁ Ἰησοῦς λέγει: «αἱ ἀμαρτίαι ὡς δὲν εἶναι
 κείρια ποῦ μὲ κερκίζουν ἀπὸ σῆς. (Ἰησοῦς 99, 2), ἐνῶ αἱ
 τιμωρίαι μᾶς φέρουν πλησίον τοῦ Θεοῦ. «ὁδὸς εἰς ἡμᾶς, λέ-
 γει, εἰρήνην, ἐπειδὴ ἔλα τὰ ἀπέδοκας εἰς ἡμᾶς» (Ἰα 28,
 12). 27 Α

Ἐάν κάποιος ἐκεῖ μίαν πληγὴν, τὶ πρόκειται νὰ φοβῆθῃ, τὴν
 σαπίδα ἢ τὸ κέφιμον ἀπὸ τοῦ ἱατροῦ; Τὸ σοβαρένιο ἐργα-
 λεῖον ἢ τὴν ἐξάπλωσιν τῆς πληγῆς; Ἡ ἀμαρτία εἶναι σαπί-
 λα, 28 ἢ δὲ τιμωρία τὸ σοβαρένιο ἐργαλεῖον τοῦ ἱατροῦ. Κα-
 θὼς λοιπὸν ἐκεῖνος, ποῦ ἐκεῖ πληγὴν ἢ ὅποια παρουσιάζει
 σαπίλαν, ἂν δὲν κόψῃ τὰ ὅσα μέρη ὀδεοεῖ, καὶ μάλιστα
 ἂσαν δὲν τὰ κόπτεται τόσοον χειροτερεῖα, ἔτσι καὶ αὐτὸς ποῦ
 ἀμαρτάνει, ἔτσι καὶ ἂν δὲν τιμωρῆται, εἶναι ὁ δυστυχέστε-
 ρος ἀπὸ ὅλους καὶ τότε περισσότερο δυστυχῆς γίνεται, ὅταν
 δὲν τιμωρῆται, οὔτε πώποτε κανένα κακόν. Καθὼς δὲ αὐτοὶ
 ποῦ ἔχουν σπλήνα καὶ ὑποφέρουν ἀπὸ ὑδρωπικῶν, ὅταν φά-
 γουν πολλὰ καὶ πολυτελεῖ φαγητὰ καὶ κερκεύματα καὶ ποῦν
 παλὸ, 29 τότε κείριας εἶναι δυστυχέστεροι ἀπὸ ὅλους, διότι
 μὲ τὴν πολυφαγίαν καὶ πολυποσίαν αὐδάνουν τὸ νόστιμα, ἂν
 δὲ ὑποφέρουν ἀπὸ πείνας καὶ δίψας, κατὰ τοὺς ἱατρικοὺς νό-
 μους, ἔχουν κάποια ἐπιδοσὸ οὐστρίας. Ἔτσι καὶ ὅσοι ζοῦν
 μὲ τὴν ἀμαρτίαν. Ἄν μὲν τιμωροῦνται ἔχουν καλὴς ἐπι-
 δοσ, ἂν δὲ μὴ μὲ τὴν ἀμαρτίαν ἔχουν ἀνεσις καὶ καλοεῖσαν,
 θὰ εἶναι δυστυχέστεροι ἀπὸ τοὺς ὑδρωπικοὺς, ποῦ παραγε-
 μίζουν τὴν κοιλία, καὶ ἴσων περισσότερο, ὅσον ἡ ψυχὴ εἶ-
 ναι ἀνωτέρα ἀπὸ τὸ σῶμα. Ἐάν λοιπὸν ἰδίς μερικὸς ἀνθρώ-
 πους νὰ ἔκωσι τοιαύτας ἀμαρτίας καὶ ἐξ αὐτῶν ἄλλους μὲν
 διαρκῶς νὰ ἀγωνίζονται κατὰ τῆς πείνας καὶ ἀνορεξίτητον
 κακίαν, ἄλλους δὲ νὰ μεθοῦν, νὰ καλοτρίβουν καὶ ἔχουν ἄλλα
 τὰ ἀγαθὰ, τοὺς ὑποφέροντας μᾶλλον νὰ μακαρίζῃς. Ἐὰν
 ἢ φάγοι τῆς φιληδονίας διὰ τῶν σαρκοφάν τούτων ἐλαττώ-
 νεται καὶ ὅχι μὲ ὀλίγην παρηγορίαν ἀπέρονται οἱ αἱ εἰς τὴν
 μέλλουσαν κρίσιν καὶ τὸ φοβερόν ἐκεῖνο δικαστήριον, ἐπει-
 δὴ ἐξήλεψαν τὰ πολλὰ τῶν ἀμαρτήματα μὲ τὸ βόσωνα, ποῦ
 ὑπέπερον ἐξῆ.

Ἄλλὰ ἀρετὰ εἶναι ὅσα ὡς εἴπομεν πρὸς παρηγορίαν.
 Ἔναι τώρα καιρὸς νὰ ἐλθωμεν καὶ εἰς τὴν προτροπὴν τῆς

27. "Ὅπως σκεπτόμενος χεῖρον ἐστὶ καὶ δουλοτέρα ἢ ἀμαρτία λέγει
 ἄλλοιχοθ.

ἀποφυγῆς τῶν ὄρων καὶ νὰ ἀπακούσωμεν τὴν δικαστικὴν καὶ
 ἀνωρελὴν δικαιολογίαν, ποῦ προσβάλλουν ὅσοι ὀρκίζονται. Ὅ-
 ταν δηλαδὴ ἐπαρτίωναν αὐτοὺς, προσβάλλουν ὡς δικαιολο-
 γίαν τὸ ὅτι καὶ ἄλλοι κἀνον τὸ ἴδιον, καὶ λέγουν, ὅτι ὁ θεῖος
 καὶ ὁ θεῖος ὀρκίζονται. Ἄς ἀπαντήσωμεν λοιπὸν εἰς αὐτοὺς,
 ἀλλὰ ὁ θεῖος δὲν ὀρκίζεται, 30 ὁ δὲ θεὸς θὰ σὲ κρίνῃ. Ὁ φέρων
 ὡς παράδειγμα, ἐκείνους ποῦ ἐτήρησαν τὰς ἐντολάς, οἱ ἐκεῖ-
 νους ποῦ τὰς παρέθῃσαν. Διότι αἱ μὲν ἀμαρτήσαντες δὲν ἀφε-
 λοῦν τοὺς ἄλλους ποῦ ἀμαρτάνουν μὲ τὸ νὰ ὑποπίπτουν εἰς τὰ
 ἴδια μὲ ἐκείνους ἀμαρτήματα, ἐνῶ ὅσοι ὀσκοῦν τὴν ἀρετὴν, κα-
 τοδικάζουν τοὺς ἀμαρτάνοντας. Καὶ αὐτοὶ ποῦ δὲν ἔβρεψαν,
 οὔτε ἐπότισαν τὸν Χριστὸν ἦσαν πολλοὶ καὶ ὄμως δὲν ὠφέλη-
 σαν ὁ ἴνας τὸν ἄλλον, ὅπως καὶ αἱ πέντε μωροὶ παρεθῆνοι δὲν
 γύρον καμμίαν δικαιολογίαν ἐκ τοῦ ἀριθμοῦ αὐτῶν, ἀλλὰ ἀπὸ
 τοῦ παραδείγματος ἐκείνων ποῦ ἐτήρησαν τὴν ἐντολὴν ταύ-
 την καὶ οἱ αὐτοὶ καὶ ἐκείνοι κατοδικάζονται καὶ ἐτιμωροῦνται.
 Ἄς ἀφῆσωμεν λοιπὸν τὴν δικαστικὴν δικαιολογίαν καὶ
 ἄς μὴ ἄλεσκωμεν ἐκείνους, ποῦ πῶποτε εἰς τὴν ἀμαρτίαν,
 ἀλλὰ ἐκείνους ποῦ τηροῦν τὰς ἐντολάς καὶ εἶναι ἐνάρητοι
 καὶ ἄς φροντίσωμεν νὰ ἀπελθῶμεν μὲ κάποιο ἐνθῆμιον ἀπὸ
 τὴν νηστείαν. 31 Καθὼς δὲ ὅταν ἔκωμεν ἀποκτήσει κάποιο
 φέρεμα ἢ ὑπερήνην, ἢ πολυτέλειαν σκευῶν, ἐνθουροῦμεθα πολ-
 λάκις τὸν χρόνον ποῦ τὰ ἀπεκτεροῦμεν καὶ λέγουμεν ὁ ἕνας
 πρὸς τὸν ἄλλον τὸν θεῖον διηρητὴν τὸν ἐπῆρα κατὰ τὴν
 θεῖον δαρτήν, τὸ φέρεμα αὐτὸ, τὸ ἡγόρασα εἰς αὐτὸν τὸν και-
 ρόν. Ἔτσι λοιπὸν καὶ τὸν νόμον τούτων, ἂν καταρθώσωμεν
 νὰ τηροῦμεν, θὰ εἴπωμεν ὅτι κατ' αὐτὴν τὴν Τεσσαρακο-
 στὴν κατηρέθωσα νὰ μὴ ὀρκίζομαι. Ἔτσι τότε ὠραζόμεθα καὶ
 ἀφοῦ ἦκοσα ἄλλην μόνον συμβουλίαν, ἔκωσα αὐτὴν τὴν ἀ-
 μαρτίαν. 32 Α

Ἄλλὰ, θὰ μοῦ εἰπῆτε, ὀσκαλον εἶναι νὰ κόψῃ κανεὶς
 τὴν συνήθειαν. Τὸ γνωρίζω καὶ ἐγὼ καὶ διὰ τούτο σκεπτόμε-
 νος νὰ σὲ ὀδηγήσω εἰς ἄλλην συνήθειαν, ποῦ εἶναι καλὴ καὶ
 ἀφέλιμος. Διότι, ἐπειδὴ εἶναι ὀσκαλον νὰ ἀποκορισθῆς ἀπὸ
 τὴν συνήθειαν, δὲ αὐτὸ ἀκρεθῶς νὰ προσπαθήσῃς νὰ ἀποκα-
 ρισθῆς, μὲ τὴν σκέψαν, ὅτι ἐάν ἀποκτήσῃς ἄλλην συνήθειαν
 τὴν συνήθειαν νὰ μὴ ὀρκίζομαι, καθόλου δὲν θὰ δυσκολευ-
 θῆς εἰς τὸ μέλλον. Τὶ εἶναι δυσκολώτερον, νὰ μὴ ὀρκίζομαι
 ἢ ἄλλην τὴν ἡμέραν νὰ εἶσαι νηστεῖος καὶ μὲ ὑδροποσίαν καὶ
 λιπὴν ὄσκατον νὰ ταλαιπωρηθῆς, ἔναι πολλὸ φανερόν ὅτι τού-

28. Ἡ δικαιολογία, ποῦ προσβάλλουν, συνήθως, ἐλεγχόμενοι διὰ κρι-
 τικῆς τῆς εἰσῆς ἴσων ἄλλοις τοῦ αἵματος τοῦ αἵματος. Ἡ
 πραγματικὴς ἡμῶν μερτορι, ὅτι ἂν εἶναι ἕλεος ὁ κέρμας, ἀλλὰ μερτορι,
 διότι ὑπέρονον καὶ μὴ παρεθῆται. Διότι λέγει ἐξ ὁ τοῦ Πατῆρος

το είναι δυσκολώτερον ἐκείνου. Καὶ ὅπως τόσον μεγάλην δύναμιν ἔχει ἡ συνήθεια, ὥστε, ὅταν ἔλθῃ ἡ νουθεσία, Β καὶ ἂν ἕνας παρακαλῆ πόρα πολὺ, καὶ πιεζῇ καὶ θάξῃ μὲ κάθε μέσον ἕνα ἄλλον ὥστε νὰ καταλήσῃ οἶνον ἢ ἄλλον τι φαγητῶν, ἀπ' αὐτὰ ποὺ ἀπεγορεύεται νὰ φάγῃ κατὰ τὸν κοινὸν τῆς νουθεσίας, θὰ προημπούσῃ νὰ ὑποστῇ τὸ πᾶν, παρὰ ἔστω καὶ νὰ θῆκῃ ἀπαγορευμένην τροφήν. Καὶ ἐνῷ μάλιστα μᾶς ἐκαταρτοῦν τὰ καλὰ φαγητὰ, λόγῳ τῆς συνήθειας, ποὺ μᾶς ἐπέβαλεν ἡ συνείδησις, ὑποφέρομεν ὅλας τὰς ταλαιπωρίας μὲ γενναϊότητα. Τὸ ἴδιον θὰ γίνῃ καὶ διὰ τὸν ὄρκον. Καὶ ὅπως τώρα, εἰς τὴν περίπτωσιν τῶν φαγητῶν καὶ ἂν ἕνας σὲ πολὺ μεγάλῳ δοθῶν σὲ ἀναγκάσῃ, μὲνως σταθερὸς εἰς τὴν συνήθειαν, ἔτσι καὶ τότε, καὶ εἰς περίπτωσιν, ποὺ θὰ σὲ παρακαλῇ ὑπερβολικῶς, δὲν θὰ ἀπορακρυθῆς ἀπὸ τὴν συνήθειαν νὰ μὴ ὀρκίζεσαι. C

7. Τώρα λοιπὸν ποὺ θὰ μεταβῆς εἰς τὴν αἰκίαν σου, λέγε ταῦτα εἰς ὅλους σοὶ εὐρισκόντας μέσα εἰς αὐτήν. Καὶ ὅπως πολλοὶ πολλὰκις ἀνακαιροῦντες ἀπὸ τὰ λειβάδια, παίρνουν τριαντάφυλλον ἢ ἴον ἢ κάτι ἄλλο ἀπὸ τὰ ἄνθη καὶ τὸ περιφέρουν εἰς τὰ δάκτυλά τους ἄλλοι δὲ πάλιν φεύγοντες διὰ τὸ σπῆν τους ἀπὸ κήπους παίρνουν μαζί τους κλάδους δένδρων, ποὺ ἔχουν καρποὺς καὶ ἄλλοι πάλιν ποὺ ἦταν σὲ πλοῦσιον τραπέζι προσκεκλημένοι φέρουν εἰς τοὺς φίλους των ὑπολείματα τῶν φαγητῶν, ἔτσι καὶ σὺ, ἀνακαιρῶν ἀπ' ἐδῶ, νὰ φέρῃς συμβουλὴν εἰς τὴν γυναῖκα σου, τὰ παιδιὰ σου καὶ τοὺς φίλους σου ὅλους. Αὐτὴ ἡ συμβουλὴ εἶναι ὑπερλιμωτέρα ἀπὸ τὰ προϊόντα τοῦ λειβαθίου. D τοῦ κήπου καὶ τὰ φαγητὰ τῆς πλοῦσιας τραπέζης. Αὐτὰ τὰ τριαντάφυλλα οὐδέποτε μαραινόνται, αὐτοὶ οἱ καρποὶ οὐδέποτε χαλοῦν, αὐτὰ τὰ φαγητὰ οὐδέποτε σάπνουν. Ἀπ' ἐκεῖνα πρόκαιροι εἶναι ἡ εὐκαρίστησις, ἀπ' αὐτὰ εἶναι διαρκῆς ἡ ἀφέλεια, ἔτι πρὶν ὅταν τὰ ἀπολαύσῃ κανεὶς, ἀλλὰ καὶ ὅταν ἐργάζεται διὰ νὰ τὰ ἀπολαύσῃ. Σκέψου πῶσον ἀπουσίασιν εἶναι νὰ ἀφῆσκωμεν ὅλας τὰς ἄλλας συζητήσεις διὰ τὰ δημόσια, τὰ ἰδιωτικὰ πράγματα, νὰ συνομιλοῦμεν διαρκῶς περὶ τῶν θεῶν νόμων, καὶ ὅταν εὐρισκώμεθα εἰς τὸ τραπέζι καὶ εἰς τὴν ἀγορὰν καὶ εἰς ἄλλας συναναστροφάς. Ἄν μὲ αὐτοὺς ἀκαλοῦμεθα, κανένας ἐπιζήμιον καὶ ἐσφαλμένον λόγον δὲν θὰ εἴπωμεν, οὔτε θὰ ἀμαρτήσωμεν χωρὶς νὰ τὸ θέλωμεν. E ἀλλὰ ἕνα καὶ τῆς ἀκαλίας μὲ αὐτὰ, θὰ ἠμπορέσωμεν νὰ ἀπαλλάξωμεν τὴν ψυχὴν μας ἀπὸ τὴν λωπύρην, ποὺ τὴν κατέχει καὶ τὴν ἀνησυχίαν, ἕνεκα τῆς ὁποίας ἐρωτῶμεν ὁ ἕνας τὸν ἄλλον λέγοντες: Ἄρα γε ἔμαθεν ὁ βασιλεὺς ὅσα συνέβησαν; Ἄρα γε ἴω-

γισθῆ. Τὴ ἀπερώσει: Ἄρα γε τὸν κοτεπράννε κανεῖς; Θὰ ὀνεκῆ ἀρὰ γε νὰ ἐξαρκάνῃ τελείως πάλιν τόσον μεγάλην καὶ πολυάνθρωπον; Αὐτὰ μὲν καὶ τὰ τοιαῦτα ὅλα ἀπὸ ἀναθέωμεν εἰς τὸν Θεόν, δε φροντίσωμεν μόνον νὰ κἀνωμεν τὸ θέλημά του, διότι ἔτσι καὶ ἐκεῖνα ὅλα θὰ τὰ ἐξαλειφώμεν. 44 A

Καὶ μόνον δέκα ἀπὸ ἡμᾶς, ἂν κατορθώσωμεν νὰ μὴ ὀρκίζωμενται, γρήγορα οἱ δέκα θὰ γίνωμεν ἑκοσι, οἱ ἑκοσι πενήντα, οἱ πενήντα ἑκατὸν, οἱ ἑκατὸν χίλιοι, οἱ χίλιοι ἄρα ἡ πόλις. Κοθὺς δὲ ὅταν ὀνάγῃ ἕνας δέκα λυχνάρια, εὐκόλο ἠμπορεῖ νὰ γεμίσῃ μὲ φῶς ὀλόκληρον τὸ σπῆν ἔτσι καὶ εἰς τὰ πνευματικὰ κατορθώματα γίνεται. Ἄν δέκα μόνον κατορθώσωμεν αὐτοῦ, θὰ ἀνάγωμεν μεγάλην φωστὴν εἰς τὴν πόλιν, ἡ ὁποία θὰ μᾶς φωτίζῃ καὶ θὰ μᾶς δίδῃ ἀσφάλειαν. Διότι ἡ φωστὴ, ὅταν πέσῃ σὲ κάποιον ὄλην, δὲν μετοδίδεται κἀντιοτε μὲ τὴν ὀρμὴν εἰς τὰ ἔγδα, ποὺ ἔγγκει, μὲ ἴσην μεταδίδεται ὁ ὄλος τῆς ἀρετῆς, ὅταν πέσῃ εἰς ὀλίγας ψυχὰς, ὁ ὀσῆσις προκιρῶν θὰ ἠμπορέσῃ νὰ γεμίσῃ ὄλην τὴν πόλιν. B Διάκατὰ μου λοιπὸν τὸ μέσον νὰ κωκικῆθῃ διὰ σοὺς καὶ τώρα καὶ κατὰ τὴν μέλλουσαν ἡμέραν, ὅταν θὰ εἰσάγονται ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ ἐκεῖνοι, εἰς τοὺς ἀπέσις ἐνεπατεῖσθαι τὰ τάλανα. Ἄρκεται μαθὸς διὰ τὸς κόπους μου εἶναι ἡ ἴδική σας εὐδοκίμια εἰς τὴν ἀρετήν, καὶ ἂν σοὺς ἴσω νὰ ἔχητε μὲ εὐσέβειαν ἐκέρησιον τὸ πᾶν.

Ἐφαρμόσατε λοιπὸν αὐτὸ ποὺ σοὺς συμβουλεύουσα χθὲς, καὶ τώρα θὰ εἴπω, καὶ δὲν θὰ παύσω νὰ λέγω. Ἄφοσι ἀποφασίσετε νὰ ἐπιβάλλετε εἰς αὐτοὺς ποὺ ὀρκίζονται τιμωρίαν, ἡ ὁποία φέρει κέρησις διὰ ἔσμιαν, ἐτοιμασθῆτε νὰ σοὺς ἐξετέρισις, ἔάν θὰ τὸ κατορθώσετε. Διότι ὅταν διαλυθῇ ἡ συνέθεσις αὐτῆ, θὰ προσπαθῶμεν νὰ συνομιλήσωμεν μὲ καθένα ἀπὸ σοὺς ἐπὶ μακρῶν χρόνων, ἴνα διὰ τῆς μακρῆς συνομιλίας ἐξακριβώσωμε ποιοὶ κατήρθωσαν ταῦτα. Ἐάν δὲ κατὰ τὴν ἐρευναν ταύτην εὐρισκώμεν νὰ ὀρκίζεσθαι, C θὰ τὸν φανερώσω εἰς ὄλουσ ἀτούς, ποὺ κατήρθωσαν νὰ μὴ ὀρκίζωμεντα ὥστε μὲ τὰ μαλιώματα, τοὺς ἐλέγχους καὶ πῶς ἄλλως; τρῶσις ὀρθώσεως, ἀπαλλάξωμεν αὐτὸν γρήγορα ἀπὸ τὴν κακὴν αὐτὴν συνήθειαν. Διότι εἶναι προαιμότερον ἐδῶ νὰ ὑποστῇ ἕνας μαλιώματα καὶ νὰ ὀρθωθῆθαι, παρὰ κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην τῆς κρίσεως ἐνώπιον ὄλης τῆς αἰκουμένης νὰ ἐντροπίζεσθαι καὶ ἠμπορεῖται, διότι τὰ ἀμαρτήματα μᾶς θὰ ἐσκεπάζονται ἐμπρὸς εἰς τὰ ῥότια ὄλων. Ἀλλὰ εὐχασθαι σὲ κανένα ἀπὸ τὴν ὄρασιον αὐτὴν ἀνέθροσιν νὰ μὴ συμβῆ νὰ κἀνῃ ἐκεί ταῦτα, ἀλλὰ ἄ-

φοῦ δι' εὐχῶν τῶν ἁγίων πατέρων διορθώσωμεν ὅλα τὰ ἁμαρτήματα, καὶ ἐπιδειξώμεν πολὺν καρπὸν ὀρεγῆς, εἴθε νὰ ἀπελευθέρωμεν ἀπ' ἐδῶ μὲ πολλὴν παρηγοίαν, Ὡς διὰ τῆς χάριτος καὶ φιλανθρωπίας τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, διὰ τοῦ ὁποῦ καὶ μετὰ τοῦ ὁποῦ εἰς τὸν Πατέρα ἀνήκει ἡ δόξα καὶ τὸ ἅγιον Πνεῦμα, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ ΕΒΔΟΜΗ Ε

ΟΤΙ Η ΑΙΤΗ ΚΡΗΣΙΜΕΤΕΙ ΜΟΝΟΝ ΔΙΑ ΤΗΝ ΕΞΑΙΡΕΣΙΝ ΤΗΣ ΑΜΑΡΤΙΑΣ· ΚΑΙ ΕΙΣ ΤΟ: ΕΝ ΑΡΧΗ ΕΑΝΗΘΙΟΥΡΗΘΕΝ Ο ΘΕΟΣ ΤΟΝ ΟΥΡΑΝΟΝ ΚΑΙ ΤΗΝ ΓΗΝ· ΚΑΙ ΟΤΙ ΒΑΣΙΣ ΜΕΓΙΣΤΗΣ ΠΑΡΗΓΟΡΙΑΣ ΕΙΝΑΙ Η ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ· ΚΑΙ ΠΕΡΙ Τῶν ΑΣΑΜ ΠΟΘ ΕΙΣΑΙ· ΚΑΙ ΟΤΙ ΔΕΝ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΟΡΘΙΣΘΕΘΑ.

1. Πολλὰ μὲν καὶ περὶ πολλῶν ζητημάτων ὠμίησα κἀδὲς πρὸς τὴν ἀγάπην σας. Ἀπὸ τὰ πολλὰ δὲ αὐτά, εἴαν δὲν οὐκ εἶναι δυνατόν νὰ τὰ συγκατηῶτε εἰς τὸν νοῦν σας ὅλα, ἐκεῖνο κυρίως θὰ οὐκ ὑπενομήσω, ὅτι τὴν λύτην εἰς ἡμᾶς ἐθεσεν ὁ Θεὸς διὰ τὸ ἄλλο σκοπὸν, παρὰ μόνον διὰ νὰ χρησιμεύσῃ ὡς φάρμακον κατὰ τῆς ἁμαρτίας. 5 A καὶ ὅτι τοῦτο ἰδὲ ἐρανέρωσε διὰ τῆς πείρας αὐτῶν τοῦτων τῶν πραγμάτων. Αἰτί, εἴαν μὲν λυπηθῶμεθα καὶ στενοχωρούμεθα διὰ χρημάτων ἢ ἡμῶν καὶ ἀσθένειαν καὶ θάνατον καὶ ἄλλα κακά, τὰ ὁποῖα μᾶς εὐρίσκουν, διὰ μόνον καμῆσαν παρηγορίαν δὲν εὐρίσκωμεν ἀπὸ τὴν λύτην, ἀλλὰ καὶ ἀυθάνομεν τὰ κακά, εἴαν ὁμοῦ στενοχωρηθῶμεν καὶ λυπηθῶμεν διὰ τὰς ἁμαρτίας μας, ἐλαττώνομεν τὸν ὄγκον αὐτῆς, τὴν μεγάλην τὴν κάμνον μωρὰν πολλῶς δὲ καὶ τελείως ὅλην τὴν ἐξελέφωμεν. Τοῦτο λοιπὸν οὐκ παρακαλῶ νὰ ἐνθυμηθῆτε διαρκῶς διὰ νὰ λυπηθῆτε μόνον διὰ τὴν ἁμαρτίαν καὶ διὰ κενά ἄλλα. Ἀκόμη καὶ ἐκεῖνο πάλιν νὰ ἐνθυμηθῆτε, ὅτι ἡ ἁμαρτία, ὅπου ἐσφύγγεν εἰς τὸν θῆον μας τὸν θάνατον καὶ τὴν λύτην, ὑπὸ τῶν δύο ταύτων καταργεῖται. B τὸ ὅποσον πολλὴ σαρφὴ ἀπεδείξαμεν εἰς τὴν προηγουμένην ὁμιλίαν μας. Τίποτε λοιπὸν δὲν πρέπει νὰ φοβούμεθα τόσοσ ὅσον τὸ νὰ ἁμαρτάνωμεν. Ἄς μὴ φοβούμεθα τὴν κώλοσ καὶ θὰ διαφύγωμεν τὴν κώλοσ. Καθὼς λοιπὸν καὶ οἱ τρεῖς παῖδες δὲν ἐφοβήθησαν τὴν κάμνον καὶ διέφυγον τὴν κάμνον. Τοιοῦτοι πρέπει νὰ εἶναι οἱ δοῦλοι τοῦ Θεοῦ. Αἰτί εἴαν ἐκεῖνοι ποδ ἐπαιδαγωγήθησαν θρησκευτικῶς μὲ τὴν Παλαιὰν Διαθήκην, ὅτε δὲν εἶκεν ἀκόμη νεκρωθῆ ὁ θάνατος, οὔτε αἱ κάλκωναι πάλαι τοῦ Ἄδου ἐσπασαν, οὔτε οἱ σιδερένιοι μοχλοὶ αὐτοῦ συνετρίβησαν, μὲ τὴσιν γεννησὶντὰ ἐτόλμησαν νὰ ὁπῶνουν, ποῖαν ἀπολογίαν θὰ ἔκαμεν ἡμεῖς, ἢ ποῖαν συγγνώμην θὰ εὐρωμεν; C οἱ ὁποῖοι,

ἐνῷ ἀπλοῦσαμεν τόσας χάριτες, δὲν φθάνομεν εἰς τὰ ἴδια μὲ ἐκείνους μέτρα τῆς ἀρετῆς τώρα, ποῦ ὁ θάνατος μόνον ὄνομα ἔχει καὶ οὐκ πραγματικῶν περιεχομένων; Διότι τίποτε ἄλλο δὲν εἶναι ὁ θάνατος παρὰ ὄνομα καὶ ταξὶς καὶ μετακινήσις καὶ ἀνάστασις καὶ λιμάνη ζῶον καὶ ἀπαλλαγὴ ἀπὸ ταρακῆν καὶ ἐλευθερία ἀπὸ τῆς φροντίδας τοῦ θίου.

Ἄλλὰ θὰ σταματήσω ἐδῶ τὸν λόγον περὶ παρηγορίας, ἄφοδ ἐπὶ πέντε ἡμέρας παρηγοροῦμεν τὴν ὁγδοὴν σας καὶ ἂν συνεχίσωμεν θὰ γίνωμεν ἐνοχλητικοί. Διότι δι' αὐτοὺς μὲν ποῦ προσέκουν, εἶναι ἀρκετὰ ὅσα ἔχουν λεχθῆ, Ἐ δι' αὐτοὺς δέ, ποῦ εἶναι μικροψυχία, καὶ περισσοτέρα ἀκόμη ἂν εἴπωμεν, δὲν θὰ προέλθῃ καμμία ὠφέλεια. Εἶναι λοιπὸν ὥρα νὰ στρέψωμεν τὸν λόγον εἰς τὴν ἐξήγησιν τῶν Γραφῶν. Διότι καθὼς εὖν καθόλου περὶ τῆς συμφορᾶς ταύτης δὲν ἠθέλωμεν ὁμιλήσει, θὰ μᾶς κατηγοροῦσε κανεὶς ἀπὸ οὗς ὡς σκληροῦς καὶ ἀπανθρώτους, ἔτσι καὶ ἂν διαρκῶς περὶ αὐτῆς ὁμιλῶμεν, ὡκαὶς θὰ μᾶς θεωρήσῃ κανεὶς ὡς μικροψύχους καὶ δειλοῦς. Ἄφοδ λοιπὸν ἀναθέσθε τὰς καρδίας σας εἰς τὸν Θεόν, ὁ ὁποῖος δύναται νὰ ὁμιλήσῃ εἰς τὴν διάνοσιν σας καὶ νὰ διαῖξῃ κάθε λύπην ἀπὸ τὴν ψυχὴν σας, ὡς ἀρκίωσεν τώρα τὴν συνηθισμένην διδασκαλίαν, ὡραὺ μάλιστα οἰαδήποτε ἀνάπτυξις τῆς Γραφῆς προξενεὶ παρηγορίαν καὶ ψυχικὴν γαλήνην.

Ἦστε καὶ ἂν φαινόμεθα ἔτι ἀπομακρυνόμεθα ἀπὸ τὸ θέμα τῆς παρηγορίας, Ἐ μάλιν εἰς αὐτὸ ἐπανερχόμεθα διὰ τῆς ἐρμηνείας τῆς Γραφῆς. Ὅτι δηλαδὴ ἅη ἡ Γραφὴ προξενεὶ παρηγορίαν εἰς αὐτοὺς ποῦ προσέκουν εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῆς, θὰ οὗς τὸ ἀποδείξω μὲ ἐπιμακρήματα ἀπὸ αὐτὴν τὴν ἰδίαν τὴν Γραφήν. Δοῦν δὲν θὰ τρέξω ἐδῶ καὶ ἐκεὶ νὰ ἐρουνῆσω τὰς ἱστορίας τῆς Γραφῆς, διὰ νὰ εἴπω παρηγορητικὸς λόγους, ἀλλὰ διὰ νὰ ἐναρτίσῃτε καλλίτερα αὐτὸ ποῦ οὗς εἶπα, θὰ μεταχειρισθῶ ὡς ἀποδείξιν τὸ θελίον, ποῦ ἀνεγνωσθῆ σήμερα καί, ἂν θέλετε, τὴν ἀρχὴν αὐτοῦ καὶ τὸ προῖον, τὸ ὅποιον φαίνεται ἔτι ὅστε ἔκνος παρηγορίας δὲν περιέχει. ⁸⁴

Ἄ ἄλλ' ἀνατίθεσθε εἶναι τελείως ἕξεν ἀπὸ παρηγορητικὸς λόγους, θὰ οὗς παρουσιάσω διὰ νὰ ἀποδείξω ὅτι εἶπα. Ποῖον λοιπὸν εἶναι τὸ προῖον; Εἶναι τὸ εἶξῃ; «Εἰς τὴν ἀρχὴν ἐδημοῦργησεν ὁ Θεὸς τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν ἢ δὲ γῆ ἦτο ὠρατος καὶ ἀδιομόρφωτος καὶ σκότος ὑπῆρχεν ἐπάνω εἰς τὴν ἄνωσσην» (Γεν. 1, 1—2). Ἄρα γε μήπως νομίζουν μερικὰ ἦτι οἱ λόγοι οὗτοι περιέκουν παρηγορίαν διὰ τὴν λύπην; Δὲν εἶναι ὅλα ἱστορικὴ διήγησις καὶ διδασκαλία περὶ δημιουργίας;

2. Θέλετε λοιπὸν νὰ οὗς παρουσιάσω τὴν παρηγορητικὴν διδασκαλίαν, ποῦ εἶναι κρυμμένη εἰς αὐτὸ τὸ ρητὸν τῆς Γραφῆς; Στρώσθε ὑψηλὰ τὴν ψυχὴν σας καὶ μὲ μεγάλην

προσεκτὴν παρακαλουθήσοτέ με εἰς ὅσα θὰ οὗς εἴπω. Ὅταν ἴδη, ἀκούσῃς, διὰ τὸν οὐρανὸν, Ἐ τὴν γῆν, τὴν θάλασσαν, τὸν ἀέρα, τὰ νερά, τὰ ὄσπρα τὰ παλλὰ, τοὺς ὅς μεγάλους φυσίπρος,⁸⁵ τὰ φυτὰ, τὰ τετραπόδα, τὰ ὑδρόβια, τὰ πτηνὰ, ὅλα γενεὰς ὅσα φαίνονται, διὰ ὅτι καὶ τὴν ἰεκήν σου σπητρίαν καὶ πτὴν τὰ ἐδημοῦργησεν ὁ Θεός, δὲν παίρνεις ὁμέως μεγάλην παρηγορίαν καὶ δὲν θεωρεῖς τοῦτα μεγύστην ἀπόδειξιν τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ, σκεπτόμενος ἔτι ἴσσον ὠραίων μεγάλων καὶ βουμίσων κόσμον διὰ ὅτι τὸν μικρὸν τὸν ἐδημοῦργησεν; Ὅταν λοιπὸν ἀκούσῃς ἔτι εἰς τὴν ἀραὴν ἐδημοῦργησεν ὁ Θεὸς τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν C μὴ τὸ πάρος ἐπιπέσει, ἀλλὰ μὲ τὴν φαντασίαν σου νὰ διατρέξῃς τὸ πλάτος τῆς γῆς καὶ νὰ συλλογιώθῃς πόσον πλοῦσιαν καὶ θεοφάνων μᾶς ἔταξεσθε καὶ πολλὴν ἀπὸ παντοῦ εὐκαρίστηται μὲ τὰ δημιουργήματα του αὐτὰ. Καὶ τὸ σπουδαϊότερον εἶναι ἔτι τὸν ἴσσον μεγάλων καὶ ἐξείρεται αὐτὸν κόσμον δὲν τὸν ἔδωκεν εἰς ἡμᾶς ὡς ὁμοίην διὰ τοὺς κόπους μας ἢ ὡς ἀνταπόδοσιν διὰ τὰ κατορθώματά μας, ἀλλὰ μᾶς ἔταξεσθε, ἀρέσας ἐτίμησε τὸ γένος μας, δῶσας εἰς αὐτὸ ὡς ὕδρον τὴν θαλασίαν ἐπὶ τῆς κτῆσεως. Διότι «ὡς κήρυξεν, λέγει, ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα ἡμετέραν καὶ καθ' ὁμοίωσιν» (Γεν. 1, 26) Πὶ δὲ σημαίνει τὸ κατ' εἰκόνα ἡμετέραν καὶ καθ' ὁμοίωσιν; Σημαίνει τὴν ἐξουσίαν τοῦ ἀνθρώπου ἐπὶ τῆς κτῆσεως, ποῦ εἶναι εἰκόνα τῆς ἐξουσίας τοῦ Θεοῦ καὶ ὅπως κανεὶς δὲν εἶναι ἀνώτερος τοῦ Θεοῦ εἰς τὸν οὐρανὸν, Ἐ ἔτσι καὶ κανένας νὰ μὴ εἶναι ἀνώτερος τοῦ ἀνθρώπου ἐπὶ τῆς γῆς. Ἐνα λοιπὸν καὶ πρῶτον μὲ τὸ ὅποιον τὸν ἐτίμησεν ὁ Θεὸς εἶναι καὶ τοῦτο, τὸ ἔτι δηλαδὴ τὸν ἐδημοῦργησε κατ' εἰκόνα. Δεύτερον δὲ ἔτι μᾶς ἔδωκε τὴν ἐπὶ τῆς φύσεως ἐξουσίαν οὗδ' ὡς ὁμοίην τῶν κόπων μας, ἀλλὰ ἀπὸ καθαρὰν αὐτοῦ φιλανθρωπίαν μᾶς ἐδώκε τὴν κτῆσιν ταύτην καὶ τρίτον μᾶς τὴν ἔταξεσθε φυσικῆν. Διότι οἱ ἐξουσίας ἄλλα μὲν εἶναι ἀποτέλεσμα τῆς φύσεως, ἄλλα δὲ τῆς ἐκλογῆς καὶ φυσικαὶ μὲν εἶναι ὡς εἶναι ἡ ἐξουσία τοῦ λέοντος ἐπὶ τῶν γιρπαδόων, ὡς ἡ τοῦ ἀετοῦ ἐπὶ τῶν πτηνῶν ἀποτέλεσμα ἐκλογῆς δὲ ὡς ἡ ἐξουσία τοῦ βασιλέως μας διότι οὗτος, ἐπειδὴ δὲν ἔχει ἐκ φύσεως τὴν ἐπὶ τῶν ὁμοίων εἰς αὐτὸν ἀνθρώπων ἐξουσίαν, κάνει πολλὰς τὴν ἐξουσίαν ταύτην. Ἐ Διότι τοιαῦτα εἶναι τὰ ὀξίματα, τὰ ὅποια δὲν ἔχει κανεὶς ἐκ φύσεως, ἐπὶ τοῖς μεταβάλλονται καὶ ἀλλοοῦνται. Ἐνῷ δὲν οὐρβάνει τὸ ἴδιον εἰς τὸν λέοντα, ἐπειδὴ ἔχει ἐκ φύσεως τὴν ἐξουσίαν ἐπὶ τῶν τετραπόδων, ὅπως καὶ

⁸⁵ Δηλαδὴ τὸν ἴλιον καὶ τὴν σελήνην.

ὁ ὁτιος ἐπὶ τῶν πτηνῶν. Πάντοτε λοιπὸν παρακολουθεῖ τὸ γένος τοῦ λέοντος ἢ βασιλικὴ ἐπὶ τῶν τετραπόδων ὄσους καὶ κανένα ποτὲ λέοντα δὲν ἠμπορεῖ νὰ ἴδῃ κανεὶς διὰ ἕκαστην ἀρχὴν ταύτην. Τοιαύτην βασιλείαν (φυσικὴν) ἔκαμψεν εἰς ἡμᾶς ἀπὸ τῆν ἀρχῆν ὁ Θεὸς καὶ μᾶς ἔκαμψεν κυριῶς ἄλλης τῆς κτίσεως. Καὶ δὲν μᾶς ἔτιμωσε μόνον με τοῦτο, ἀλλὰ καὶ με αὐτὴν τὴν ἀνωτερότητα τοῦ τόπου, διότι μᾶς ἐξεχώρισεν ἕνα ἐξαιρέτων τόπων ὡς κατοικίαν τὸν παράδεισον καὶ μᾶς ἔδωκε λογικὸν καὶ φυσικὴν ἀθάνατον μᾶς ἑκάριος.

Ἄλλὰ δε μὴ εἴπω ταῦτα, **A** διότι φρονῶ διὰ τὴν πλουσίαν πρόνοια τοῦ Θεοῦ πρὸς ἡμᾶς καὶ ἀγάπῃ Αὐτοῦ καὶ φιλανθρωπία φαίνεται ὅτι μόνον ἀπὸ τὰ δῶρα με τὸ ὅποια μᾶς ἐτίμησεν, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὰς τιμωρίας τὰς ὁποίας μᾶς ἐπέβαλε. Καὶ εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο κυριῶς παρακαλῶ νὰ προσέχετε ὅλοι, διὰ νὰ μάθετε ὅτι ὁ Θεὸς δεῖ μόνον διὰν τῆς καὶ εὐεργετῆ εἶναι ἀγαθός, **B** ἀλλὰ καὶ διὰν κολάζῃ καὶ τιμωρῆ. Καὶ διὰν ἐναντίον τῶν ἔθνων καὶ αἰρετικῶν ἀγωνιζόμεθα καὶ πολεῶμεν διὰ τὴν φιλανθρωπίαν καὶ ἀγαθότητα τοῦ Θεοῦ, δεῖ ἀπὸ τὰς πρᾶς μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὰς τιμωρίας ἀποδεικνύομεν τὴν ἀγαθότητα Αὐτοῦ. Διότι, ἐὰν ὑποθέσωμεν ὅτι ὁ Θεός, μόνον διὰν τῆς, εἶναι ἀγαθός **B** καὶ διὰν τιμωρῆ δὲν εἶναι, τότε πρέπει νὰ παραδεχόμεθα ὅτι ἔχει μισθὸν ἀγαθότητα, πρᾶγμα τὸ ὅποιο δὲν συμβαίνει. Ἐπὶ μὲν τῶν ἀνθρώπων εἶναι φυσικὸν νὰ πορατρήσῃ τοῦτο, ἐπειδὴ ἀπὸ θυμῶν καὶ πάθος ἐπιβάλλουν τὰς τιμωρίας, εἰς τὸν Θεὸν ὅμως δεῖ, διότι, ἐπειδὴ εἶναι ἀπαθής, εἴτε εὐεργετῆ, εἴτε τιμωρῆ, ἐξ Ἰσου εἶναι ἀγαθός καὶ ἡ ἀπειλὴ τῆς γενένης δεῖ ὀλιγότερον ἀπὸ τὴν ὑπόσχεσιν τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν φανερώσει τὴν ἀγαθότητα τοῦ. Καὶ πᾶς; θὰ με ἐρωτήσατε. Ταῦτο πᾶρα θὰ εἰς εἴπω. Ἐὰν δὲν ἀπειλοῦσε με τὴν γενένην, ἐὰν δὲν εἶχε ἐτοιμᾶσαι κόλασιν, δὲν ἦθελον ἐπιτάξει πολλοὶ τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. Διότι τοὺς πολλοὺς ἀνθρώπους δὲν τοὺς προσελκύει πρὸς τὴν ἀρετὴν ἴσως ἢ ὑπόσχεσι τῶν ἀγαθῶν, ὅσον ἢ ἀπειλῇ τῶν κακῶν ἢ ὅποια διὰ τοῦ φόβου τοὺς σπράχνει πρὸς αὐτὴν καὶ τοὺς ἀναγκάζει νὰ φροντίσουν διὰ τὴν φυσικὴν των. **C** Ὅστε ἂν καὶ εἶναι ἀντίθετον πρᾶγμα ἢ γέννην ἀπὸ τῆν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, ἐν τοιαύτῃ εἰς τὸν Ἰσον κῆρὸν μὴ ἀποβλέπει σκοποῦν, εἰς τὴν αἰτηρίαν τῶν ἀνθρώπων, ἐκείνη μὲν (ἢ βασιλεία) σφύρασα πρὸς τὸν ἑαυτὸν τῆς τοὺς ἀνθρώπων, αὐτὴ δὲ σπράχνουσα πρὸς ἐκείνην καὶ διὰ τοῦ φόβου διορθίνουσα τοὺς ἀμελιότερους.

3. Δὲν ἐπιτηκόνη χωρὶς λόγων τὴν ὁμιλίαν ταύτην. Ἀλλὰ ἐπειδὴ πολλὰς φορές, διὰν μᾶς συμβοῦν πείνα, ἔφαρσα,

πύλας, ὀργὴ βασιλικὴ καὶ ἄλλα παρόμοια με τὰ δυστυχήματα, τὰ ὁποία δὲν τὰ ἐπεριμέναν, πολλὰ ἔκαπατον τοὺς ἀπλοϊκότερους, λέγοντες, ὅτι ταῦτα εἶναι ἀσυμμόδιστα με τὴν πρόνοιαν τοῦ Θεοῦ.

Διὰ νὰ μὴ λέγωμεν λοιπὸν παράλογα πράγματα, ἀλλὰ καὶ εἰμῶτα καλῶς πληροφορημένοι ὅτι εἴτε πείναν, εἴτε πόλεμον, **D** εἴτε ὁποῖοτε ἄλλο κοκὸν μᾶς στέλλει ὁ Θεός, τὸ στέλλει ἀπὸ φιλανθρωπίας καὶ πολὺ ἐνδιαφέρον, ἀναγκασθήκαμε νὰ κροντηρήσωμεν εἰς τὸν λόγον τοῦτον. Τοῦτο θὰ τὸ ἐνηνώσητε, ἐν λάβετε ὑπ' ὄψιν τὸ παράδειγμα τῶν σαρκικῶν πατέρων, ἐπειδὴ καὶ οὗτοι καὶ μάλιστα ἐκείνοι, ποὺ περισσότερον ἀπὸ τοὺς ἄλλους ἀγαποῦν τὰ παῖδά των, καὶ νηστικὰ τὰ ἀφίνου, καὶ τὰ κτυποῦν, καὶ διὰ περιφρονησεως τὰ τιμωρῶν καὶ με πολλοὺς ἄλλους παρομοίους τρόπους, διὰν παρεκτρέμηνται, τὰ διορθίνου. Καὶ ὅμως πατέρες εἶναι δεῖ μόνον διὰν τὰ τιμῶν καὶ εὐεργετοῦν, ἀλλὰ καὶ διὰν μετακρίθωνται τὰ μέτρα ταῦτα, καὶ τότε εἶναι πραγματικὸι πατέρες, διὰν τὰ τιμωροῦν. Ἐὰν δὲ οἱ ἄνθρωποι, οἱ ὅποιοι πολλὰς φορές ἀπὸ τὸν θυρὸν καὶ τὴν ὀργὴν των βλάπτου τὰ συμφέροντά τους, θεωροῦνται δεῖ τιμωροῦν αὐτοὺς ποὺ ἀγαποῦν, δεῖ ἀπὸ κλημνότητος καὶ ἀπανθρωπίας, ἀλλὰ ἀπὸ ἐνδιαφέρον καὶ ἀγάπης, **E** πολὺ περισσότερον περὶ τοῦ Θεοῦ πρέπει νὰ ἔκαμψεν αὐτὴν τὴν ἀντίληψιν, ὁ ὅποιος ὑπερβαίνει κάθε πατρικὴν φιλοστοργίαν με τὴν πολὺ μεγάλην ἀγαθότητά Του. Διὰ νὰ μὴ νομίσῃς δὲ ὅτι ταῦτα εἶναι ἀτομικὰ μου σκέψεις ἕμπροσθε δεῖ φημίμεν τὸν λόγον εἰς τὴν Γραφήν διὰ νὰ πάρομεν εἰς αὐτῆς ἐπιχειρήματα. Ὅταν ἠρῶσθὴ ὁ ἄνθρωπος ἐξαιρηθῆ ἀπὸ τοῦ πανθοῦ καὶ δὲν ἐκπέπτετο λογικῶς, δεῖ ἴδωμεν τὴν ἔκαμψεν, εἰς αὐτὸν ποὺ ὑπέπεσε σὲ τὸσον μεγάλην ἀμαρτίαν, ὁ Θεός, Ἄρα γε τὸν ἐξηφάνισεν ἐντελῶς; Ἄν καὶ ἡ δικαιοσύνη ἀπαίτουσε αὐτὸς ποὺ κανένα καλὸν δὲν ἔκαμψεν, **A** ἂν καὶ ἀπῆλθαισε τὸσον ἀγάπην, καὶ ἀμέσως ἀποκρίσθη, νὰ σπρωθῆ ἀπὸ τὸ μέσον καὶ νὰ ἔξαφανισθῆ τελικῶς.

Καὶ ὅμως δὲν ἔπροξε τοῦτο ὁ Θεός, οὔτε εὐκρίθη καὶ ὁ πεπρωφὴ αὐτὸν, ποὺ ἐφάνη τὸσον ἀγνώμων πρὸς τὸν εὐεργετήν του, ἀλλὰ ἔρχεται πρὸς ἐκεῖνον, ὅπως πρὸς τὸν ἀρρωστον ὁ ἰατρός. Καὶ μὴ τὸ πάρος ἐπακόλουθα αὐτὸ ποὺ εἶπα, ἀγαπητέ, ἀλλὰ σκέψου τὴν μεγάλο πρᾶγμα εἶναι τὸ ὅτι δὲν ἐστειλεν οὔτε ἄγγελον, οὔτε ἀρχάγγελον, οὔτε κανένα ἄλλον ἀπὸ τοὺς συνδούλους ἐκείνου ἀλλὰ αὐτὸς ὁ ἴσους ὁ Δεσπότης κατέθηκε πρὸς τὸν ἀμαρτήσαντα καὶ ἐνῶν εἶχε πέσει κάτω τὸν ἐπέκωσε καὶ μόνος πρὸς μόνον ἦλθεν, ὅπως ἔρχεται ὁ φίλος πρὸς τὸν φίλον ἐκείνον, ποὺ τὸν ἤσαν δυστυχίαν καὶ ἀτυχίματα. **B** Ὅτι τοῦτο τὸ ἔκαμψεν ἀπὸ πολὺ ἐνδιαφέρον

καὶ ἀνεψφραστον φιλοστοργίαν, φαίνεται ἀπὸ τὰ λόγια ποὺ τοῦ εἶπε. Καὶ τί λέγεις ἀπὸ ὅλα τὰ λόγια: Αἱ πράξεις λέξεις, ποὺ τοῦ εἶπε, ἀρέσκεις ἐναντίωσόν τὴν ἀγάπην τοῦ. Διότι δὲν τοῦ ἀμίλησεν, ὅπως ἦτο φυσικὸν νὰ τοῦ ἀμίλησεν ἕνας ποὺ ὀβριόσῃ ὑπὸ αὐτοῦ: ὡς ὄβριος καὶ τρισόβριος, ἐνῆ τοιαύτην εὐνοίαν ἀπὸ αὐτοῦ ἐμὲ, ἐνῆ σὲ ἐπίμνησά με τόσο μεγάλην βασιλευσάν ἐξουσίαν καὶ σὲ ἐπισημῶσα ἀπὸ ὅλα τὰ ὄντα τῆς γῆς, κυρίως σὺ νὰ προσφέρῃς τίποτε, καὶ διὰ τῶν ἔργων αὐτῶν ἔλασες ἐγγύησόν καὶ ἀλήθῃ ἀποδείξιν τῆς φροντίδος μου διὰ σέ, τὸν πονηρὸν δαίμονα καὶ ἐπιβλοσθὴ καὶ ἐκθρόν τῆς σωτηρίας σου C τὸν ἐθεώρησες περισσότερον ἀξιώσασαν ἀπὸ τὸν δεσπότην καὶ κηρῶμόνα σου: Τί ἔκαμε ἐκεῖνος διὰ σέ, ὅπως ἔκαμα ἐγώ; Τὸν οὐρανὸν δὲν τὸν ἐδημιούργησα διὰ σέ: Τὴν γῆν, τὴν θάλασσαν, τὸν ἥλιον, τὴν σελήνην, τὰ ἄστρα ὅλα: Διότι ἡ δημιουργία αὕτη δὲν ἐγένεθε θεβασίας διὰ τὰς ἀνάγκας ἡγγέλων πινῶν, ἀλλὰ τὸν τόσον μέγαν καὶ τοιοῦτον κόσμον τὸν ἐδημιούργησα διὰ τὴν ἰδίαν σου ἀνάγκαν καὶ σὺ λέγια κυρίως περιεχόμενον καὶ ὑπόκεισιν ψευδοῦ καὶ ἀκατηγῆν ἐθεώρησες ὅτι εἶναι περισσότερον ἀξιώσιμα ἀπὸ τὰ ἔργα τῆς εὐεργεσίας καὶ προνοίας καὶ σὲ ἐκεῖνον παρέδωκες τὸν ἑαυτὸν σου καὶ καταπάτησες τοὺς νόμους μου: D

Αὐτὰ καὶ ἀκόμη περισσότερα ἦτο φυσικὸν νὰ εἶπῃ, ἕνας ποὺ ὀβριόσῃ, ὁ Θεὸς ὅμως δὲν ἀμίλησεν ἔτσι, ἀλλὰ ἐντελῶς ἀντίθετος. Διότι μόλις τοῦ ἀμίλησε, τὸν ἐνεψύκωσες, ἐπειδὴ τὸ εἶπε κάσσι καὶ ἐνῆ ἐφοβήθη καὶ ἔτρεψε, τὸν ἔκαμα νὰ πύρην θάρρος, διότι πρῶτος αὐτὸς τὸν ἐκάλεσε: μᾶλλον δὲ σοὺ μόνον διότι τὸν ἐκάλεσε πρῶτος, ἀλλὰ καὶ διότι τὸν ἐφοβήσε μετὰ τὸ ἰδιωτέρῳ του ὄνομα καὶ τοῦ εἶπε Ἄδὰμ ποὺ εἶσαι: (Γεν. Γ' 9) ἐναντίωσες τὴν ἀγάπην τοῦ καὶ τὸ πολὺ περὶ αὐτοῦ ἐνδοκίμων. Γνωρίζετε θεβασίας ὅλοι, ὅτι εἶναι ἀπάρεστος γνησίας φιλίας καὶ καλῆσες ἕνα μετὰ τὸ ὄνομά του. Αὐτὸ ἄνευον καὶ σοὺ συνήθως ἐνδουρῶνται τοὺς ἀποθαμένους, E συνεκῶς τὰ ὄνοματα αὐτῶν ἀναφέρουσι, καθὼς πάλιν καὶ αὐτοὶ ποὺ μισθῶν καὶ διακείνται ἐκθροῶς πρὸς ἄλλους, δὲν ἀνεκείνται ὅσπερ τὰ ὄνοματα αὐτῶν νὰ ἐνδοκίμων. Παρόδειγμα ὁ Σαουλ ποὺ εἶς τίποτε δὲν ἠδικῶσθαι ἀπὸ τὸν Δαυὶδ, ἀλλὰ πολλὰς καὶ μεγάλας ὀδίκιας ἔκαμεν εἰς αὐτὸν, ἐπειδὴ τὸν ἀπεστρέφετα καὶ ἐμισοῦσε, δὲν ἠνεκίχετο ὅσπερ τὸ ὄνομά του νὰ ἐνδοκίμων, ἀλλὰ ἐνῆ ἐκαθῆντο ὅλα εἰς τὸ τραπέζι, ἐπειδὴ δὲν τὸν εἶδε νὰ ἔλθῃ, τί λέγει: Δὲν εἶσαι ποὺ εἶναι ὁ Δαυὶδ, ἀλλὰ, ἐποῦ εἶναι ὁ υἱὸς τοῦ Ἰεσοῦ; (Α' Βασίλ. 20, 27) ὄνομασας αὐτὸν ἀπὸ τὸ ὄνομα τοῦ πατέρου του. Καὶ οἱ Ἰουδαῖοι πάλιν ⁸⁹ A διὰ τὸν Χριστὸν τὸ ἴδιο κάνουν. Ἐπειδὴ αὐτὸν ἐμισοῦσαν καὶ ἀπεστρέφοντο, δὲν εἶπον, ποὺ εἶναι ὁ Χριστός,

ἀλλὰ: «Ποῦ εἶναι ἐκεῖνος;» (Ἰωαν. 7, 11).

4. Ὁ Θεὸς ὅμως θέλων καὶ ἐδοῦ νὰ δεῖξῃ ὅτι τὴν ἀγάπην τοῦ δὲν τὴν ἐθεώρησεν ἡ ἀμαρτία, ὅσπερ ὅτι ἡ παρακοῆ ἐθέλεισε τὴν πρὸς αὐτὸν εὐνοίαν τοῦ, ἀλλ' ὅτι ἀκόμη προνοεῖ καὶ φροντίζει διὰ ἐκεῖνον, ποὺ ἔπεσον εἰς τὴν ἀμαρτίαν, λέγει: Ἄδὰμ ποὺ εἶσαι: ὅσα διότι δὲν ἐγγνώριζε ποὺ ἔμενε, ἀλλ' ἐπεὶ εἰς αὐτοὺς ποὺ ἔσκον ἀμαρτίως εἶναι ροιμῆσαν τὸ στόμα, διότι ἡ ἀμαρτία καὶ ἡ ἐλέγκωσας συνειδήσας κροσθῶν ἀκνήτων τὴν γλώσσαν καὶ μένουσι ὄφρωναι οἱ τοιοῦτοι, ὡς νὰ εἶναι δερμένοι ἀπὸ τὴν σιωπῆν. B Θεῶν λοιπὸν ὁ Θεὸς νὰ τὸν κἄμῃ νὰ μιλήσῃ ἐλευθέρω, νὰ ποῦ διατὴν ἀμαρτίαν καὶ τὸν ἀμαρτῶσιν εἰς ἀπελογίαν μετανοίας δι' ὅσα ἡμάρτησες, διὰ νὰ τόσῃ κάποιος συγγνώμης, πρῶτος αὐτὸς τὸν ἐκάλεσε, καὶ διὰ τοῦ γρόσου τοῦτοῦ τῆς προσκλήσας μετὰ τὸ ὄνομά του, τοῦ ἠλείωνε τὴν πολλὰν ἐγνώσιν, τοῦ ἔδωκεν τὸν φόβον καὶ τοῦ δῶναιε τὸ στόμα. Δι' αὐτὸ καὶ ἔλεγε: Ἄδὰμ ποὺ εἶσαι: Δὲν σὲ εὐρίσκω, λέγει, εἰς τὴν κατάστασιν ποὺ σὲ ἔφησα. Σὲ ἀμαρτία μετὰ παροῦσιν καὶ δόξαν καὶ σὲ εὐρίσκω τώρα σὲ σιωπῆν καὶ ἄτησιν. Καὶ πρόσθε νὰ ἴδῃ τὴν πρόνοιαν τοῦ Θεοῦ, δὲν ἐφοβήσε τὴν ἔδω, ὅσπερ τὸν ὄσεν, ἀλλὰ ἐκαῖνον ποὺ ἡμάρτησεν ἐλαφρότερα, αὐτὸν πρῶτον ἐκάλεσε C εἰς τὸ δικαστήριον, διὰ νὰ κἄμῃ ἀρχὴν ἀπὸ ἐκεῖνον, ποὺ ἦτο δυνατόν νὰ λάθῃ κάποιαν συγκώρησιν καὶ ἔτσι νὰ φανῆ ἐπιπέστωσες καὶ εἰς αὐτὴν, ποὺ ἡμάρτησες θάρτετα, δηλοδὴ τὴν ἔδω. Καὶ οἱ μὲν δικασταὶ τοὺς συνδούλους των, μετὰ τοὺς ὁποιούς ἔσκον τὴν αὐτὴν φῶσιν, δὲν ἀνεκείνται νὰ τοὺς ἐκείων οἱ ἰδία, ἀλλὰ διὰ μέσου κάποιου τῆς ὑπηρεσίας των διασκέδῶσιν τῆς ἐρωτήσας των εἰς τὸν κατόδικον καὶ δεκονταὶ τὰς ἰδικίας του καὶ δι' αὐτοῦ λέγουσι καὶ ἀκούουσι δι. Θεῶν, ὅταν ἐξετάζουσι αὐτούς, ποὺ ἔπεσαν σὲ παράπτωμα. Ὁ Θεὸς ὅμως δὲν ἐκείωνται μετῆν διὰ τὸν ἀνθρώπον, D ἀλλὰ αὐτὸς ὁ ἴσως δικεῖε καὶ παρηγορεῖ. Καὶ δὲν εἶναι μόνον αὐτὸ, ποὺ προκαλεῖ τὸν θαυμασμόν, ἀλλὰ καὶ τὸ ὅτι διασκέδῶναι αὐτοὺς ποὺ ἐπιλημῆσαν. Οἱ δικασταὶ δηλοδὴ, ὅταν συλλάβουσι ἡστώσες καὶ τυμωρῶσικους δὲν σκέπτονται πῶς νὰ τοὺς κάμουν καλύτερους, ἀλλὰ πῶς νὰ τοὺς τιμωρῶσιν διὰ τὰ ἡγῆσῆσά των. Ὁ Θεὸς ὅμως κάνει τελείως τὸ ἀντίθετον. Ὅταν λάθῃ ἕνα ποὺ ἔσκε ἀμαρτίως, δὲν ἠρτεῖ πῶς νὰ τὸν τιμωρῶσῃ, ἀλλὰ πῶς νὰ τὸν διορθῶσῃ, νὰ τὸν κἄμῃ καλύτερον καὶ ἀκατανίκητον εἰς τὸ μέλλον ὑπὸ τῆς ἀμαρτίας. Ἐτοῦ ὁ Θεὸς εἶναι μετὰ καὶ δικαστῆς καὶ ἱστωρ καὶ διδάσκαλος. Διότι ὡς δικαστῆς ἐξετάζει, ὡς ἱστωρ διορθῶναι καὶ ὡς διδάσκαλος ἐκπαιδεύωνται αὐτοὺς ποὺ ἡμάρτησαν. E ὁμοῦσιν αὐτοὺς εἰς κάθε φιλοσοφίαν. Ἐάν δὲ μία ἀπῆλ καὶ

σύντομος φράσις ἐπαπέφρασε τόσην μεγάλην φροντίδα τοῦ Θεοῦ, ἢ θὰ εἰδόμεν ἐάν ὅλην αὐτὴν τὴν δίαιτην τῶν πρωτοπλάστον ἀναγνώσωμεν καὶ ὅλα τὰ κυρία αὐτῆς ἀναπύξωμεν. Βλέπετε ὅτι ὁλόκληρος ἡ Γραφή εἶναι περιγραφὴ καὶ ἀνακοήσεις; Ἄλλα αὐτὰ θὰ εἰπομεν, ὅταν θὰ εἶναι κωρὸς. Πρωτὸν δὲ εἰπαμεν αὐτὰ, εἶναι ἀνάγκη νὰ εἰπωμεν, πότε ἐδόθη τὸ βιβλίον τοῦτο;³⁰ διὲν δὲν ἐγράφησαν θεσάκις αὐτὰ εἰς τὴν ἀρχὴν, οὐτε ἐμίσησε μετὰ τὴν δημιουργίαν τοῦ Ἀδάμ, ἀλλὰ κατόπιν μετὰ ἄνω πολλὰς γενεάς. Καὶ πρῶτος ἀκόμη νὰ ἐξετάσωμεν, διὰ ποῖον λόγον κατόπιν μετὰ ἄνω πολλὰς γενεάς ἐδόθη;³¹ Ἄ καὶ διατὶ ἄρα γε μόνον εἰς τοὺς Ἰουδαίους καὶ ὅσα εἰς ἔθνος τοῦ ἀνθρώπου καὶ διατὶ εἰς τὴν ἐβραϊκὴν γλῶσσαν καὶ εἰς τὴν ἑβραϊκὴν καὶ διατὶ εἰς τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν καὶ εἰς τὴν ἑλληνικὴν τῆς Ἰουδαίας; Διότι ὁ Ἀποστόλος δὲν ἀναφέρει ἕνεκα λόγου τὸν τάπον, ἀλλὰ θέλων νὰ δεῖξῃ μὲν τοῦτο ὅτι τὸ πρῶτον ἔχει μεγάλην σημασίαν λέγει τὰ ἑξῆς: «Διὰ τὸ αὐτὰ εἶναι αἱ δύο διαθήκαι, μία μὲν ἀπὸ τοῦ θρους Σανδ, ἡ ἄλλη δὲ ἀδύνη εἰς δουλείαν» (Γαλ. 4, 24).

5. Καὶ ἄλλα περισσότερα ἀπ' αὐτὰ πρέπει νὰ ἐξετάσωμεν. Ἀλλὰ βλέπω ὅτι ὁ καιρὸς δὲν ἐπιτρέπει νὰ ρίψω τὸν λόγον σὲ τόσον μεγάλο πέλαιος. Διὰ τοῦτο ἀφοῦ ἄφησα αὐτὰ νὰ τὰ ἐξετάσωμεν εἰς τὸν κατάλληλον χρόνον, θὰ σὺς ὁμιλήσωμεν πάλιν περὶ τοῦ ποῦ θὰ ἀπαλλαγίτε ἀπὸ τοὺς θρους καὶ θὰ σὺς παρακαλέσωμεν ἀγαπῆτοί, ἢ νὰ καταβάλλετε μεγάλην προσπάθειαν καὶ προθυμίαν διὰ τὴν ἐπιτυχίαν τοῦτου. Διὰ δὲν σὺς φαίνετε ἄπονον ὁ μὲν ὑπάρχει νὰ μὴ τοῦμὲν νὰ ἠνομάξῃ τὸν κύριόν σου μὲ τὸ ὄνομά σου, οὐτε κυριεῖ νὰ ὑπάρχη λόγος, τὸ δὲ ὄνομα τοῦ Θεοῦ τῶν ἀγγέλων ἄλλως καὶ ὡς ἐτυχε καὶ μὲ πολλὴν καταφρόνησιν παντοῦ νὰ περιφέρωμεν; Καὶ ἂν μὲν παραστῆ ἀνάγκη νὰ πιάσῃ τὸ Εὐαγγέλιον, ἀφοῦ πλύνῃ τὰ χεῖρα, μὲ πολλὴν σεβασμὸν καὶ εὐλαβίαν καὶ μὲ φόβον καὶ φόβον τὸ κρατῆς, τὸν δὲ Θεοῦ τῆς τοῦ Εὐαγγελίου χωρὶς σοβαρὸν λόγον ἐπίνω εἰς τὴν γλῶσσαν σου τὸν περιφέρει παντοῦ; Θέλεις νὰ μάθῃς πῶς προσφέρουν τὸ ὄνομά σου αἱ οὐράναια δυνάμεις, μὲ πόσῃ φροντίδι, ὡς ἐκκλησίαν καὶ θιασμάδιον; εἶδον τὸν Κύριον, λέγουσιν, νὰ κάθηται ἐπὶ θρόνου ὑψηλοῦ καὶ ὑπερέκοντος καὶ τὰ Σεραφεῖμ ἐπέτων ὑπεράνω αὐτοῦ καὶ τὸ ἕνα ἐφώνεζε πρὸς τὸ ἄλλο καὶ εἶλεγε ἄγιος, ἄγιος, ἄγιος εἶναι ὁ Κύριος τῶν δυνάμεων, γεμίτη εἶναι ἡ γῆ ἀπὸ τὴν δόξαν σου» (Ψαλ. 8, 1—3). Εἶδες μὲ πόσον φόβον, μὲ πόσῃ φροντίδι προσφέρουν τὸ ὄνομά σου ὅταν τὸν δοξολογοῦν καὶ τὸν ὑμνοῦν; Σὺ θρους, εἰς μὲν τὰς προαιετὰς μὲ πολλὴν ἀμελείαν ἀναφέρεις τὸ ὄνομά

30. Ἀπλοῦς ἢ ἱερατικῆς καὶ γενικῆς ἢ τραπῆδος θεοῦ ὄνομα.

σου, ἐνθ' ἔπρεπε νὰ αἰσθάνουσι φρίκην, νὰ εἶναι ἀγρυπνοὺς καὶ νηφάλους, ἢ εἰς τοὺς θρους, ποῦ καθόλου δὲν ἔπρεπε νὰ ἀναφέρῃς τὸ θαυμαστὸν τοῦτο ὄνομα, μὲ διαφόρους καὶ ἀλλεπαλλήλους θρους τὸ ἐνάμεις καὶ τὸ ἀναφέρεις συνεχῶς.

Καὶ ποῖαν συγγνώμην θὰ λάβωμεν, ποῖαν ἀπολογίαν θὰ ἔχωμεν καὶ ἂν μερικός προβάλλωμεν ὡς δικαιολογίαν τὴν συνήθειαν; Λέγεται ὅτι κάποιος ἀπὸ τοὺς ἔθνικοὺς ρήτορας³¹ εἶχε τὴν ἴσασιν συνήθειαν νὰ κινῆ τὸν θεῖον ἄκρον ὅταν ἐβόδιζεν, ἀλλ' ἔκοψε τὴν συνήθειαν ταύτην, διότι ἀφοῦ ἀκόμισε μακαίρος, τὰς ἐτοιμασίας εἰς τοὺς ἄκρους τοῦ καὶ ἔπει, ἀπὸ τὸν φόβον μήπως κοπῆ, ἐκράτησε εἰς τὴν θέσιν τοῦ τῶν ἄκρων, ποῦ ἔκρινε χωρὶς λόγον. Τοῦτο νὰ κάμῃ καὶ σὺ διὰ τὴν γλῶσσαν σου καὶ ἀντὶ μακαίρος νὰ θέλῃς τὸν φόβον τῆς καλῆς τοῦ Θεοῦ καὶ ἀριστοῦ θὰ νικήσῃς τὴν συνήθειαν τοῦ θρους. Διότι εἶναι ἀδύνατον, μὲ ἀπολύτως ἀδύνατον. Ἐ ὅταν τὸ πρῶτον τὸ πάρωμεν σὲ σοβαρὰ καὶ ἐπαρμολογῶμεν αὐτὰ ποῦ λέγομεν, νὰ νικήθωμεν ποτε;³² Ἐπαινεῖτε κύριε αὐτὰ ποῦ εἰπομεν, ἀλλὰ ὅταν τὰ ἐπαρμολογῶτε θὰ ἐπαινεῖτε περισσότερον ἢ μόνον ἡμᾶς, ἀλλὰ καὶ ἂν ἴσων τὸν ἐπιπῶν σὺς καὶ μὲ περισσότερον εὐκαρίστησιν θὰ ἴσωνε τοὺς λόγους μας καὶ μὲ καθάρων τὴν συνείδησιν θὰ προσφέρειτε τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ, ὁ ὅποιος τόσον φροντίζει διὰ τὸν καθένα ἡμῶν, ὡστε λέγει, «οὔτε εἰς τὸ κεφάλαιόν σου νὰ ὀρκισθῆς» (Ματθ. 5, 38). Σὺ θρους τὴν περιφρόνησιν δεκτικῶς εἰς αὐτόν, ὡστε καὶ εἰς τὴν δόξαν σου νὰ ὀρκισθῆς. Καὶ τί νὰ κάμῃ, λέγει, ἀφοῦ ἄλλοι μὲ φέρουν εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ ὀρκισθῶ; Ποῖον ἀνάγκην μοῦ προβάλλεις, ἄνθρωπέ μου; Ἄς μάθωμεν ἄλλοι, διὲν προτιμᾶς νὰ πῶς ὅτι ὅποτε κακόν, παρὰ νὰ παραμῆθῃ τὸν νόμον τοῦ Θεοῦ καὶ ὅποτε κακὸν δὲν θὰ σὲ φέρῃ εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ ὀρκισθῆς. Ἄ Ὅτι δὲ δὲν κάνει ὁ θρους τὸν ἄνθρωπον ὀκτώσασιν, ἀλλὰ τοῦ θίου τοῦ ἡ ἀπολογίαν καὶ τῆς διαγωγῆς τοῦ ἡ καλῆ φήμῃ καὶ ἡ καλῆ ὑπόληψις, φαίνεται ἀπὸ τὸ γεγονός, ὅτι πολλὰς φορές πολλοὶ ὄρκισαν ἀπὸ τοὺς θρους, χωρὶς νὰ πείσωσαν κανένα, ἐνθ' ἄλλοι μόνον μὲ ἔνω ἄλλοι αὐτῶν νεῖμα ἐφώνεσαν ὀκτώσασιν ἀπὸ αὐτοῦ, ποῦ ἔκαμαν τόσους θρους. Ἐκοντες λοιπὸν ὅλα ταῦτα ὡς ὄν, καθὼς καὶ τὴν ἐπισημῶν, ποῦ ἀναμῆνει ἄλλοι ὀκτώσασιν καὶ ἄλλοι εἶναι ἐπίσκοποι, ὡς ἀπομακρινῶμεν ἀπὸ τὴν κακὴν συνήθειαν τῶν θρους, ὡστε ἀπ' αὐτὴν νὰ βοδῆ

31. Ὁμοίως ἔτι ὁ Ἀθηναῖος ρήτορας Δημοσθένης.

32. Τὸ ἐπαρμολογῶν ἀπέμασεν εἰς τὸ σωματὶν τοῦτο εἰς ἑπιστημῆς.

σομεν και εις την εφαρμογήν των άλλων ἀρετῶν και ἐπιπέ-
ποιησεν των μελλόντων ἀγαθῶν, των ὧσιον εἶθε ἴλοι νὰ δε-
σφάμεν, διὰ τῆς χάριτος και φιλανθρωπίας του Κυρίου ἡμῶν
Ἰησοῦ Χριστοῦ, διὰ τοῦ ὁποίου και μετὰ τοῦ ὁποίου εις τὸν
Πατέρα και τὸ Ἅγιον Πνεῦμα ἄς εἶνα: δόξα, κράτος, τι-
μή, Ἐ τώρα και πάντοτε και εις τοὺς αἰῶνας των αἰῶνων.
Ἀμήν.

ΟΜΙΛΙΑ ΟΓΔΩΗ

ΠΡΟΤΡΟΠΗ ΕΙΣ ΤΗΝ ΑΡΕΤΗΝ· ΚΑΙ ΕΙΣ ΤΟ, ΠΕΡΙΕΠΑΤΕΙ Ο ΘΕΟΣ
ΚΑΤΑ ΤΟ ΔΕΙΔΑΝΟΝ ΕΙΣ ΤΟΝ ΠΑΡΑΔΕΙΣΟΝ (Γεν. 3, 8) ΚΑΙ ΠΕΡΙ
ΤΗΣ ΑΠΟΦΥΓΗΣ ΤΩΝ ΟΡΕΜΩΝ.

1. Ἐρχάθε διὰ τῆς προηγουμένης ὁμιλίας, ὅτι κάθε κω-
ριον τῆς Γραφῆς φέρει παραγορίαν και ἀνακοφισιν εις τοὺς
λυπημένους, ἔστω και ἂν εἶναι ἱστορικὴ διήγησις. Διότι και
τό: «Εἰς τὴν ἀρετὴν ἔκαμεν ὁ Θεὸς C τὸν οὐρανὸν και τὴν
γῆν» (Γεν. 1, 1), ἱστορικὴ διήγησις ἦτο, ἀλλὰ ἀπέδειξεν
ἡ ὁμιλία, ὅτι τὸ ρητὸν τοῦτο ἦτο γεγῆσεν ἀπὸ πολλῆν πα-
ρηγορίαν, ἐπειδὴ εις αὐτὸ εἰδομεν ὅτι ὁ Θεὸς διπλὴν τρόπον
ἐσαν μᾶς ἔδωκε μὲ τὸ νὰ θέσῃ εις τὴν διάθεσίν μας ταυτο-
κρόνως τὴν γῆν και τὴν θάλασσαν και δύο φωστῆρας, τὸν
ἥλιον και τὴν σελήνην, ἄναγε δι' ἡμᾶς εις τὸν οὐρανόν, και
δύο χρονικὰς περιόδους μᾶς καθώρισε, τὴν ἡμέραν και τὴν
νύκτα, σὺν δύο ὁρόμοις, ποὺ ὁδηγεῖ ὁ ἕνας εις τὴν ἐργασίαν,
ὁ δὲ ἄλλος εις τὴν ἀνάπαυσιν.

Διότι ἄξι ὀλιγωτέρας ἀπὸ τὴν ἡμέραν ὑπηρεσίας μᾶς πο-
ρέκει ἡ νύκτα· ἀλλὰ καθὼς διὰ τὰ δένδρα εἶπα, ὅτι τὰ ἄκαρ-
πα δένδρα εἶναι ἐξ Ἰσοῦ χρῆσιμα μὲ τὰ καρποφόρα, διότι τὰ
κρηνηνοποιούμενα δι' αἰκοδομὰς και ἔτσι διασώζοντες τὰ καρ-
ποφόρα και ὅπως τὰ ἄγρια D ζωὰ δὲν εἶναι ὀλιγώτερον χρῆ-
σιμα ἀπὸ τὰ ἡμερα, διότι μὲ τὸν φόβον ποὺ προκαλοῦν μᾶς
σπράσκουν πρὸς τὰς πόλεις, μᾶς κἀνουν περισσότερον προ-
σεκτικῶς, μᾶς συνδέουν τὸν ἕνα μὲ τὸν ἄλλον και ἄλλων
μὲν τὸς σωματικὰς δυνάμεις ἐξασκοῦν, ἄλλων δὲ θεραπεύ-
ουν τὰ νοσήματα (διότι πολλὰ φάρμακα κατασκευάζουν ἀπὸ
αὐτὰ εἰς ἰατρὰ) και μᾶς ὑπενηθρίζουν τὴν παλαιὰν μας ἁ-
μαρτίαν, διότι ὅταν θὰ ἀποκούω ὅτι: «ὄ, ὅς φοβούνται και
τρέμουν ἅλα τὰ θηρία τῆς γῆς» (Γεν. 9, 2) και εἶτα ἴδω ὅτι
ἀδυνάτισε ἡ τρωτικὴ αὐτὴ δύναμις, ἐνθουσιᾶται τὴν ἁμαρτίαν
ἡ ὁπία και τὸν φόβον, ποὺ θὰ προκαλοῦσμεν, διέλυσε, και
τὴν ἐδουσίαν ἠλάττωσε και γίνονται καλύτερος και σφαιρονέ-
στερος, ἐπειδὴ ἔμαθα τὴν ἐκ τῆς ἁμαρτίας προερχομένην εις
ἡμᾶς ζημίαν. Ἐ καθὼς λοιπόν, ὅπως εἶπα, ἄξι μικρὰν ἀφέ-
λειαν προσφέρουν εις τὴν ζωὴν μας ὅσα ἀνέφερα και παλὸ
περισσότερα τῶστων τὰ ὁποῖα ὁ Θεὸς, ποὺ τὰ ἐδημιούργησε.

ξέρε, έτσι θεοδικώς και η νύκτα δεν είναι αλιγότερον ωφέλιμος από την ημέραν, επειδή είναι ανάπαυση εις τους κόπους και φάρμακον εις τὰς ἀσθενείας. Πολλές φορές δηλαδή οι Ιατροί, ἄν και μετεχειρίσθησαν πολλοὺς τρόπους θεραπείας και ἀναριθμητὰ φάρμακα δεν ἠμπόρεσαν νὰ θεραπεύσουν τὸν ἄρρωστον. ⁹² Α "Ὅταν ὁμοῦ ἐπιήλασε μόνος του ὁ ὕπνος, τὸν θεράπευσε τελείως και τὸν ἀπέλαξε ἀπὸ τὰ ἀναριθμητὰ ἐκεῖνα κακὰ τῆς ἀσθενείας. Δὲν εἶναι δὲ σωματικῶν μόνον ἀσθενειῶν φάρμακον ἡ νύκτα, ἀλλὰ και φυσικῶν νοσημάτων, ἐπειδὴ ἀναπαύει τὰς θλιβομένας ψυχὰς. Πολλές φορές, δηλαδή, κάποιος ἔκαστε τὸ παιδί του και ἐνῶ πόρα πολλοὶ τὸν παρηγοροῦσαν με πολλοὺς τρόπους, δεν ἐδέχετο νὰ ἀφήσῃ τοὺς κλαυθμοὺς και τοὺς θρήνους. "Ὅταν ὁμοῦ ἐνύκτισσε, τὰ ἄφησεν ὅλα αὐτὰ, διὸ ἐνύκτισθ ἀπὸ τὴν ἀκαταμάκτοιν δυνάμειν τοῦ ὕπνου και τὰ θλιβερά του ἔκλεισε και κατεκόμησε και ἔστω και μακρὰν παρηγορίαν ἔλασεν ἀπὸ τὰ κακὰ τῆς ἡμέρας.

Ἐμπρὸς λοιπὸν τώρα ὅς ἐλάμην εις τὴν ὑπόθεσιν ποῦ μὰς ἔδωσαν ἀφορμὴν νὰ εἰπωμὲν αὐτὰ. Διότι γνωρίζω καλῶς Β ὅτι πρὸς αὐτὴν ἔχετε ὄνειρον προσληψμένην τὴν προσοχὴν σας και καθένας σας στενοχωρεῖται διότι δεν γνωρίζει και εἰ αὐτὸ περιμένει ἀνυπόμονα νὰ μῆθῃ, διὰτὶ δεν ἐδόθη ἀπὸ τὴν ἀρχὴν τὸ βιβλίον τοῦτο, ἀλλὰ δεν θεωρῶ τώρα τὸν καιρὸν κατὰλληλον νὰ σὰς τὸ εἶπω. Διατὶ εἶρά γε: ὅα μὲ ἐρωτήσετε. Ἐσφάσε τὸ τέλος τῆς ἔβδομάδος και δεν θεωρῶ ὀρθὸν νὰ ἀρκίσω τὴν ἀνάπτυξιν τῆς ὑποθέσεως ταύτης και ἀμέσως κατόπιν νὰ διακόψω τὴν διδασκαλίαν. Διότι τὸ θέμα τοῦτο θέ κρατήσῃ πολλὰς ἡμέρας και ἀποτελεῖ συνεχεῖς ὑπομνήσεις. Διὰ τοῦτο δὲ τὸ ἀνοσβῶμεν και πάλιν. Ἀλλὰ μὴ στενοχωρηθῆτε. Τὸ κρέος μας, ἔξάναντος, ὅα σὰς τὸ ἐπιστρέψωμεν μαζὶ με τὸν τόκον του, διότι εἶται εἶναι ὠφέλιμον και εις ἡμᾶς, ποῦ θὰ τὸ πληρώσωμεν.

Τώρα ὅα σὰς εἰπωμὲν αὐτὸ ποῦ παρελείψωμεν κἀκεῖ. Πῶσον δὲ ἦτο αὐτὸ: «Περπατοῦσε, C λέγει, ὁ Θεὸς εις τὸν παράδεισον τὸν θελινὸν» (Γεν. 3, 8). Τί ποῦ λέγετε, περπατοῦσε ὁ Θεός; Δὲν περπατοῦσεν ὁ Θεός. Πῶς εἶναι δυνατόν νὰ περπατῇ αὐτός, ποῦ εἶναι πανταχοῦ παρὼν και τὰ πάντα πληροί; Ἀλλὰ ἔβαλε μέσα εις τὸν Ἀδὰμ τὴν ἐντύπωσιν, ὅτι περπατοῦσε, διὰ νὰ τὸν κάμῃ νὰ συσταθῆ, νὰ συνέλθῃ και μετὰ τῆς προφορικῆς ἀπολογίας ὀπολογηθῆ κάπως ἐμπρακτικῶς μετὰ τὴν φυγὴν και ἰὸ κρῆψμον. Καθὼς δηλαδή ὅσοι μέλλουσι νὰ ὀδηγηθῶσιν πρὸ τοῦ δικαστηρίου και νὰ ὑποστοῦν τὰς συνεπείας τῶν παραπτωμάτων των, ἄλουστοι, ρυπαροί, σκυθρωποί, περιμολεμένοι, ἐμφανίζονται ἐνώπιον τῶν δικαστῶν. Ὡ-

στε και ἀπὸ τὴν ὄσιν, ποῦ παρουσιάζουν, νὰ κινήσουν τὰ φιλάνθρωπα αὐτῶν αἰσθήματα και ἐπισύρουν ὑπὲρ τοῦ ἑαυτοῦ των τὴν συμπάθειαν και τὴν συγγνώμην. D τὸ ἴδιον ἔγινε και εις τὸν Ἀδὰμ. Ἐπειδὴ ἔπρεπε συνισταμένως νὰ προσέλθῃ εις τὸ δικαστήριον τοῦτο, διὰ τοῦτο προέλασεν ὁ Θεὸς και τὸν ἔκαμε νὰ περιμολεθῆ. Ἀλλ' ὅτι κάποιος περπατοῦσε τὸ ἠθάνετο ἀπὸ ποῦ ὅμοῦ ἐνόμισεν ὅτι αὐτὸς ποῦ ἐπεριπατοῦσεν ἦτο ὁ Θεός; Τοιαύτας ἰδέας ἔχουν συνήθως ὅσοι ἀμαρτάνουν. "Ὅλα τὰ ὑποσέονται, τὰς σιὰς τρέμουν, κάθε κρότον φοβοῦνται, και νομίζουν ὅτι κάθε ἄνθρωπος διακίε ἐναντίον τους. Πολλές φορές πράγματι βλέποντες πολλοὺς νὰ τρέκουν δι' ἄλλας ἐργασίας, ἐνόμισαν αὐτοί, ποῦ ἀμαρτάνουν, ὅτι τρέκουν ἐναντίον τους και ἐνῶ ἄλλοι συζητοῦν μετὰ τῶν δ' ἄλλα ζητήματα, νομίζουν, ὅσοι ἔχουν τὴν συνείδησιν ὅτι ἔκαμαν ἀμαρτίαν, ὅτι εἰ' ἐκείνους συνομιλοῦν.

2. Διὸς τοιοῦτον πρῶτον εἶναι ἡ ἀμαρτία. Ε Προδίδει, κυρὸς κανεὶς νὰ ἐλέγκῃ, καταδικάζει, κυρὸς κανεὶς νὰ κατηγορῆ, κάνει φοβησιώδη και δειλὸν αὐτὸν, ποῦ ἠμάρτησε, καθὼς πάλιν ἡ ἀρετὴ κάνει τὸ ἀντίθετον. "Ἄκουσε λοιπὸν πῶς και τοῦ ἀμαρτιολοῦ τὴν δειλίαν και τοῦ ἐναρέτου τὸ θάρρος διετύπωσεν ἡ Γραφή. «Φωνεῖ, λέγει, ὁ ἀσεβὴς, κυρὸς κανεὶς νὰ τὸν καταδικῶσῃ» (Παρ. 28, 1). Πῶς φωνεῖ, ἀφραὶ κανεὶς δεν τὸν καταδικάζει; ἔχει μέσα του τὸν δικαστῆρ, τὴν συνείδησιν, ποῦ τὸν κατηγορεῖ και τὸν περιφέρει παντοῦ. Καθὼς δὲ τὸν ἑαυτοῦ του δεν ἠμπορεῖ νὰ ἀποφύγῃ, έτσι και τὸν ἐσωτερικὸν δικαστῆρ, ἀλλὰ ὅσοι και ἂν μεταθῆ, ⁹³ Α κτυποῖται και ἠεράρευτον πληγὴν παίρνει. Ὁ δικαίος ὁμοῦ δεν εἶναι τοιοῦτος, ἀλλὰ δικαίως νὰ μῆθε τι λογῆς εἶναι. Ὁ εὐκαίως ὡς λέων ἔχει πεποιθῆσιν (Ἀποθῆ). Τοιοῦτος ἦτο ὁ προσφῆτης Ἠλίας. Μεθ' ἄρρος εἶπε τὸν βασιλεῖα, ποῦ ἤρκετο εις αὐτὸν και ὅταν ἐκείνος τοῦ εἶπε, διὰτὶ διαστρέφεις τὸν Ἰσραὴλ; Δεν τὸν διαστρέφω ἐγὼ, ἀπάντησε, ἀλλὰ σὺ και ὁ σῶκος τοῦ πατρὸς σου (Γ' Βασ. 18, 17-18). Ἀληθὲν ὁ δικαίος ὡς ὁ λέων ἔχει πεποιθῆσιν και θάρρος. Διὸς ὅμοῦ ὁ λέων ἀντιμετωπίζει μικρὸ σκυλῶα, έτσι και αὐτὸς ἀντιμετώπιζε τὸν βασιλεῖα, ἄν και ἐκεῖνος εἶχε πορφύραν, ἀλλὰ ὁμοῦ αὐτὸς εἶχε μηλωτὴν, φέρεμα σεβαστότερον ὅπῃ τὴν πορφύραν ἔκειναι. Διὸς ἡ μὲν πορφύρα ἐκείνη ἐγένετο φοδερὰν πεῖναν, ἡ δὲ μηλωτὴ αὐτὴ ἀπέλασεν ἀπὸ τὰ κακὰ. Β αὐτὴ τὸν Ἰορδάνην ἔσχιον· αὐτὴ διπλοῦν ἤλιον τὸν Ἐλισσαίον ἔκαμε (Δ' Βασ. 2, 8).

Ἡ πόσον μεγάλη εἶναι ἡ ἀρετὴ τῶν ἁγίων! "Οχι μόνον οἱ λόγοι των και τὰ σῆματά των, ἀλλὰ και αὐτὰ ἀκίνητὰ τὰ σῶκα των εις ἄλλην τὴν κτίσιν εἶναι σεβαστὰ. Ἡ μηλωτὴ τού-

του τὸν Ἰορδάνην ἔσκασε, τὰ ὑποδήματα τῶν τριῶν παιδῶν τὴν φωτιάν κατενείκασεν, τὸ ὕδρον τοῦ Ἐλισσαίου τὰ νερὰ μετέβαλε καὶ τὰ ἔκρωε νὰ βαστάζωσιν εἰς τὴν ἐπιφάνειαν αὐτῶν σιδερένιον ἀντικείμενον, ἡ ράβδος τοῦ Μωϋσέως τὴν ἐρυθρὰν θάλασσαν ἔσκασε, τὴν πέτρων ἔσκασε, τὰ ρούπα τοῦ Παύλου νοσήματα ἐξεδίωκεν, ἡ σκάθ τοῦ Πέτρου τὸν θάνατον ἀπεμάκρυνε. Ἡ σκάπη τῶν ἁγίων μαρτύρων ἀπομακρύνει τοὺς δαίμονας. Διὰ τοῦτο μὲ ἐπιβόλην τὰ κάνουν ὄλα, ὅπως καὶ ὁ Ἥλιος. **Σ** Διότι οὗτος δὲν ἔβλεπε τὸ βασιλικὸν στέμμα καὶ τὴν ἐξωτερικὴν φιγούραν τοῦ βασιλέως, ἀλλὰ ἔβλεπε βαθύτερα, τὴν ψυχὴν του νὰ φορεῖ κουρέλια, νὰ εἶναι ἀγλαῖος, ρυπαρὰ καὶ ἀπὸ κάθε κατὰδοκον ὀδλωτέρα. Καὶ ἐπὶ πλέον ἐπεκεί τὸν εἶδε νὰ εἶναι αἰκμαῖλιος τῶν ποθῶν, δὲν ἐλογόρριωσε τὴν ἐξουσίαν του. Ἀπὸ ἐνόησεν διὸ δὲν θάλειται πραγματικῶν βασίλεα, ἀλλὰ ἠθοποιῶν ἐπὶ τῆς σκηπῆς, ποὺ ὑποδύεται τὸν βασιλέα. Ἐπειδὴ ποὺ ἡ ἀφέλεια ἀπὸ τὴν ἐξωτερικὴν φρασίαν ἐμφάνισεν, ὅταν ὑπάρχη μέσα μας τόση πτωχεία: Κατὰ τί δὲ βλάπτει ἡ ἐξωτερικὴ πτωχεία, ὅταν μέσα μας εἶναι φυλαγμένος τόπος πλούτου;

Τοιοῦτος λέων ἦτο καὶ ὁ μακάριος Παῦλος. Διότι διὰν εἰσβλέην εἰς τὸ δεσποτῆριον καὶ ἐκράνοζε μόνον. **Δ** ἔσκασεν ὄλα τὰ θεμέλια, (Πράξ. 16, 26) τὰ δεσμὰ κατέσκαψε, ὅσα μὲ τὰ δόντια, ἀλλὰ μὲ τὰ λόγια. Διὰ τοῦτο ὄκα μόνον λέοντας, ἀλλὰ καὶ ἄλλα περισσότερον ἀπὸ λέοντας, πρέπει νὰ τοὺς ὀνομάζωμεν. Ἀπὸ ὁ μὲν λέων πολλές φορές πέρφτει μέσα εἰς τὰ δίκτυα καὶ πνάνεται, οἱ δὲ ἦρσι, ὅταν δένονται, τότε γίνονται δυνατώτεροι, ὅπως ἔγενε καὶ ὁ μακάριος οὗτος, ὅταν ἦτο εἰς τὸ δεσποτῆριον, διότι ἔλιωσε τοὺς φυλακισμένους ἀπὸ τὰ δεσμὰ, ἐσάλεινε τοὺς τοίχους, ἔθεσε τὸν δεσποφύλακα κατανικησὸς αὐτῶν διὰ τοῦ λόγου τῆς εὐσεβείας. Ὁ λέων φωνάζει καὶ τὰ θηρία ὄλα εἰς φυγὴν τρέπει. Ὁ ἅγιος ὀμιλεῖ καὶ δάχνει ἀπὸ παντοῦ τοὺς δαίμονας. Ὅπλα τοῦ λέοντος εἶναι ἡ τραχιὴ κόρη του, τὰ μυτερά νύκια καὶ τὰ κοφτερά δόντια. **Ε** Ὅπλα τοῦ δικαίου εἶναι ἡ φιλοσοφικὴ σκέψις, ἡ καρτερία, ἡ ὑπομονή, ἡ περικρόνησις ὄλων τῶν ἐπαγγελίῶν πραγμάτων. Ἀβτὰ τὰ ὄπλα, ὅταν ἔχη ἕνας, ὄκα μόνον τοὺς κακοὺς ἀνθρώπους, ἀλλὰ καὶ αὐτὰς τὰς ἐκθροκὰς πνευματικὰς δυνάμεις διὰ περικρόνη καὶ θὰ περπατῆ.

Φρόντισε λοιπὸν, ἐνθροπὲ μου, νὰ ὄης ὄπως θέλει ὁ Θεὸς καὶ κανεῖς ποτὲ δὲν θὰ σὲ νικήσῃ. Ἀλλὰ καὶ ἂν φρονέσι διὸ εἶσαι ἀπὸ ὄλους ἀδυνατώτερος, θὰ εἶσαι ὁ δυνατώτερος ἀπὸ ὄλους, καθὼς πάλιν, ἂν παραμελήσῃς τὴν ψυχὴν σου, καὶ ἂν εἶσαι ὁ δυνατώτερος ὄλων, θὰ νικήθῃς, παλὺ εὐκόλα ἀπὸ ἐκείνους ποὺ σὲ ἐπιβουλεύονται. ⁹⁴ **Α** Καὶ τοῦτο

μὲν τὸ ἀπέδειξαν τὰ παραδείγματα, ποὺ ἀναφέραμεν, ἐὰν δὲ ἐπιθυμῆς, καὶ μὲ ἔργα θὰ προσοθήσῃ νὰ σὲ διδάξω διὸ οἱ δίκαιοι εἶναι ἀκατανίκητοι, οἱ δὲ ἁμαρτωλοὶ εὐκαλονήκωτοι. Ἀκουσε λοιπὸν, τί ὑπονηγῶν ἔκαμε καὶ διὰ τὰ ὄσα αὐτὸ ὁ προσφήτης: «Ἄδὲν εἶναι ἔτσι οἱ ἀσθεῖς, δὲν εἶναι ἔτσι, λέγει, ἀλλὰ εἶναι ὄσαν τὸ κνοῖδε τοῦ ἀεῖρου, ποὺ ρίπτει ὁ ἄνεμος μικρὰν ἀπὸ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς γῆς» (Ψαλμ. 1, 4). Διότι ὄπως ἐκεῖνο εἶναι εἰς τὴν διάθεσιν τῶν ἀνέμων ἐκτεθεμένον καὶ εὐκόλα μετακινεῖται, ἔτσι καὶ ὁ ἁμαρτωλὸς ἀπὸ κάθε πειρασμὸν εὐκόλα καταβάλλεται. Ἀσθεῖς, ὅταν αὐτὸς ὁ ἴδιος πολεμῇ τὸν ἑαυτὸν του καὶ τὴν μάχην πανταχοῦ περφέρῃ ποῖον ἐλπίδα σωτηρίας δόνεται νὰ ἔχη, ὄσσοῦ προδίδεται ἀπὸ μέσα του καὶ περφέρει ὄς διαρκῆ ἐκθρόν τὴν συνειδήσιν του. **Β** Ὁ δίκαιος ὄπως δὲν εἶναι τοιοῦτος: ἀλλὰ τί λογῆς εἶναι; Ἀκακῶν τὸν ἴδιον προσφήτην ποὺ λέγει: «Ὅσοι ἐλπίζουν καὶ ἔχουν πεπαιθῆσιν εἰς τὸν Κύριον εἶναι ὄπως τὸ ὄρος Σιών» (Ψαλμ. 124, 1). Τί σημαίνει ὄπως τὸ ὄρος Σιών; «Ἄδὲν θὰ σαλευθῶσιν εἰς τὸν αἰῶνα» (Ἀβτὸν) λέγει. Διότι ὄσα μηχανήματα καὶ ἂν χρησιμοποιήσῃς, ὄσα θέλῃ καὶ ἂν ρίψῃς, θέλων νὰ καταστρέψῃς ἕνα δούνον, τίποτε δὲν θὰ καταφθῆσῃς, (διότι πὼς εἶναι δυνατόν;) τὰ δὲ μηχανήματα ὄλα θὰ καλῶνται καὶ τὴν δυνάμιν σου θὰ καταστρέψῃς ἀνοφελῶς. Τοιοῦτος εἶναι καὶ ὁ δίκαιος. Ὅσας πλῆγὰς καὶ ἂν δεχθῇ, αὐτὸς μὲν κανένα κακὸν δὲν παθαίνει, αὐτῶν δὲ ποὺ τὸν ἐπιβουλεύονται καταλύει τὴν δυνάμιν, ὄκα μόνον τῶν ἀνθρώπων, ἀλλὰ καὶ αὐτῶν ἀκόμη τῶν δαιμόνων. **Σ** Πολλὰς φορές ἦκουσες ποῶ μέσα καὶ τεχνόματὰ μετεχειρίσθη ἔναντιον τοῦ Ἰαῦθ ὁ διάβολος καὶ δικὸ μόνον δὲν ἐνίκησε αὐν καὶ κατέρριψεν ἐκεῖνο τὸ ὄρος, ἀλλὰ καὶ ἀνεχώρησεν, ἐπειδὴ παρέλυσε, διότι τὰ θέλη του ἔσκασαν, καὶ τὰ μηχανήματὰ του ἔγιναν ἄκρηστα ἀπὸ τὴν ἐπίθεσιν ἐκείνου.

3. Ταῦτα λοιπὸν καλῶς γνωρίζοντες, ὄς φροντίζωμεν διὰ τὴν ζωὴν μας καὶ μῆτε διὰ τὰ κρηματα νὰ δεκνωώμεν πολὺ ἐνδιεφέρον, τὰ ὄποια κάνουντα, μῆτε διὰ τὴν δόξαν ἢ ὄποια ἐξαφανίζεται, μῆτε διὰ τὸ σῶμα ποὺ γηρόσκει, μῆτε διὰ τὸ κάλλος, ποὺ μαραινεται, μῆτε διὰ τὴν τρυφήν, ποὺ διαρρέει καὶ παρέρχεται, ἀλλὰ διὰ τὴν ψυχὴν, ὄς ἐξαντλήσωμεν ὄλην μας τὴν προθυμίαν καὶ ταῦτην μὲ πάντα τρόπον ὄς περιποιηθῶμεν. **Δ** Τὰ μὲν σῶματα, ποὺ ἔχουν ἀσθενήσει, δὲν εἶναι εὐκόλον εἰς τὸν καθένα νὰ τὸ θεραπεύσῃ, τὴν ψυχὴν ὄμως, ποὺ εἶναι ἀρρωστη, εἶναι εὐκόλον εἰς ὄλους νὰ τὴν θεραπεύσωσιν. Καὶ ἡ μὲν ἀσθένεια τοῦ σῶματος ἔχει ἀνάγκην ἀπὸ φάρμακα καὶ κρηματα, διὰ νὰ θεραπευθῇ, ἡ δὲ θεραπεία τῆς ψυχῆς εἶναι φθνή καὶ ἀνέκδοτος πολλῶσας. Καὶ τὸ μὲν σῶμα μὲ

πολλούς κόπους ἀλλάσσομαι ἀπὸ τὰς πληγὰς, ποὺ τὸ ἐνοκλοῦν, διότι πολλὰς φορές παρίσταται ἀνάγκη νὰ μεταχειρισθῶμεν καὶ σιδηρένια ἐργαλεῖα καὶ πυκρὰ φάρμακα, ἐπὶ δὲ τῆς ψυχῆς δὲν χρειάζεται ἴσπυτε ὅτι αὐτὰ, ἀλλὰ ὀφεί μόνον νὰ θελήσωμεν καὶ νὰ τὸ πάρωμεν ἀπόφραση καὶ τότε ὅλα κατορθώνονται. Καὶ τοῦτο εἶναι ἔργον τῆς προνοίας τοῦ Θεοῦ. Ἐπειδὴ δηλαδὴ ἀπὸ μὲν τὴν ἀσθένειαν τοῦ σώματος δὲν εἶναι δυνατόν νὰ προέλθῃ μεγάλη ἐλλάξη (διότι καὶ ἂν δὲν ἀρρωστήσωμεν θὰ ἔλθῃ ὁ θάνατος καὶ θὰ τὸ καταστρέψῃ καὶ καταλύσῃ ἐξάπαντος) ἀπὸ δὲ τὴν ὑγείαν τῆς ψυχῆς ἐξαρτῶται τὸ πέν, διὰ τοῦτο τὴν θεραπείαν αὐτῆς, ποὺ εἶναι πολὺ κρησιμωτέρα καὶ ἀναγκαιότερα, τὴν ἔκαμεν εὐκόλον, ἀνέξοδον καὶ ἀνιδύον. Πῶς λοιπὸν θὰ ἀπαλογηθῶμεν καὶ θὰ συγκωρηθῶμεν, ὅταν, προκειμένου μὲν περὶ σωματικῆς ἀσθενείας, κατὰ τὴν ὁποίαν εἶναι δυνατόν καὶ κρήματα νὰ ἐξοθεύσωμεν καὶ ἰατροὺς νὰ παρακαλέσωμεν καὶ πολλοὺς πόνους νὰ ὑπομείνωμεν, ὅσον πολὺ φροντίζομεν. ⁹⁵ Ἄ καίτοι ἡ ἐλλάξη ἀπὸ τὴν ἀσθένειαν τοῦ σώματος δὲν εἶναι μεγάλη, ὅταν ὄμως πρόκειται περὶ τῆς ψυχῆς, νὰ ἀποφοροῦμεν καὶ μάλιστα ἐνῶς δὲν εἶναι ἀνάγκη οὔτε κρήματα νὰ πληρώσωμεν, οὔτε ἄλλους νὰ ἐνοσχλήσωμεν, οὔτε πόνους νὰ ὑποσπῶμεν, ἀλλὰ χωρὶς νὰ μεταχειρισθῶμεν τίποτε ἀπὸ αὐτὰ, μὲ μόνην τὴν προσέρεση καὶ τὴν θέλωμεν δυνατότητα νὰ τὴν διορθώσωμεν τελέως καὶ νὰ γνωρίζωμεν καλῶς ὅτι ἂν δὲν κάρωμεν τοῦτο, θὰ ὑποσπῶμεν τὴν ἐσχάτην καταδίκην καὶ τὰς τιμωρίας, ποὺ δὲν θὰ ἠμπορέσωμεν νὰ ἀποφύγωμεν;

Δεῖτε, λέγε μοι, ἐάν κόποιος σοῦ ὑπέσχετο νὰ σὲ μῶθη ἰατρικὴν τέχνην σὲ σύντημον χρονικῶν διάστημα, χωρὶς τίποτε νὰ πληρώσῃ καὶ νὰ κοπιάσῃ, δὲν θὰ ἐθεώρεις τοῦτον εὐεργέτην; Δὲν θὰ ἐδέχεσθαι εὐκαρίστως νὰ κόμῃ; **Β** καὶ νὰ κῆρξῃ ὅλα ὅσα θὰ σὲ διέτασεν ἐκεῖνος, ποῦ σοῦ ἔδωκεν αὐτὴν τὴν ὑπόσχεσιν; Ἰσοῦ τώρα σοῦ εἶναι δυνατόν χωρὶς κόπον νὰ εὐρῆς τὰ φάρμακα ὅσα τῶν σωματικῶν νόσων, ἀλλὰ τῶν πληγῶν τῆς ψυχῆς καὶ χωρὶς κανένα πόνον νὰ ἐπιναφέρῃς αὐτὴν εἰς τὴν ὑγείαν. Ἄς μὴ ἀμελῶμεν λοιπὸν. Δεῖτε ποῖος πόνος λέγε μοι, εἶναι νὰ ἀφήσωμεν τὴν ἀργίην, ὅπου ἔχομεν, ἐναντίον ἐκείνου, ποῦ μᾶς ἐλύτρωσε; Πόνος προέρχεται ἀπὸ τὴν μνησικακίαν καὶ τὸ νὰ μὴ συμφιλιωθῶμεθα. Ποῖος κόπος εἶναι νὰ προσευχηθῆς καὶ νὰ ζητήσῃς ἀναρτήθητα ἄγαθὰ παρὰ τοῦ Θεοῦ, ὁ ὁποῖος μετὰ προθυρίας τὰ δίδει. Ποῖος κόπος εἶναι τὸ νὰ μὴ κακολογήσῃς κανένα; Ποῖα δυσκολία εἶναι νὰ ἀπαλλαγῆς ἀπὸ τὸν φθόνον καὶ τὴν δακτυλοδείξιαν; Ποῖος κόπος εἶναι νὰ ἀγαπᾷς τὸν πλησίον σου; Ποῖα ταλαιπωρία εἶναι νὰ μὴ ἀισχρολογῆς; **Γ** νὰ μὴ ὑβρίζῃς καὶ

περιφρονῆς. Ποῖα κούρασις εἶναι νὰ μὴ ὀρκίζομαι; διότι πάλιν εἰς αὐτὴν τὴν συμβουλὴν θὰ ἔλθῃ. Ἀντιθέτως μέγιστος κόπος εἶναι τὸ νὰ ὀρκιζώμεθα. Πολλὰς φορές, πράγματι, ὅταν εἴμεθα κυριευμένοι ἀπὸ τὸν θυμὸν καὶ τὴν ὀργὴν, ὀρκισθῶμεν, ὅτι πατὴρ δὲν θὰ συμφιλιωθῶμεν με ἐκεῖνους ποῦ μᾶς ἐλύτρωσαν. Κατόπιν ὄμως ὅταν ἐδοξῆεν ἡ ὀργὴ καὶ ἐπέρασεν ὁ θυμὸς ἠβελήσωμεν νὰ συμφιλιωθῶμεν καὶ ἐπειδὴ μᾶς ἠμποδίζει ὁ ὄρκος, ποῦ ἔκαθαμεν, ἐλυπηθήκαμεν πολὺ, σὴν νὰ ἐπέσομεν σὲ παγίδα καὶ ἐδέσθημεν με ἅλυτα δεσμά. Τοῦτο γνωρίζων ὁ διάβολος καὶ μάλιστα καλῶς, ὅτι δηλαδὴ ὁ θυμὸς εἶναι φωτιὰ καὶ εὐκόλα σβέννεται καὶ ὅταν σβῆσῃ ἐπέρχεται συμφιλίωσις καὶ ἀποκαθίσταται ἡ φιλία. **Δ** καὶ θέλω νὰ φησῆς αὐτὰ νὰ μὴ σβῆσῃ, με ὄρκον πολλὰς φορές μᾶς ἔδωκεν, ὥστε καὶ ἂν παύσῃ ἡ ὀργή, ἡ ἀνάγκη τοῦ ὄρκου, ποῦ ἔνευε, διατηρᾷ μέσα μας τὴν φωτιάν, καὶ ἔνα ἐκ τῶν δύο κακῶν γίνεται ἢ θὰ συμφιλιωθῶμεν, ὅποτε θὰ εἴμεθα ἐπιόρκοι, ἢ δὲν θὰ συμφιλιωθῶμεν, διὰ νὰ τηρήσωμεν τὸν ὄρκον μας, ὅποτε θὰ ὑποσπῶμεν τὰς πωνάς, ποῦ φέρει ἡ μνησικακία.

4. Ταῦτα λοιπὸν γνωρίζοντες, θε ἀποφεύγωμεν τοὺς ὄρκους καὶ τὸ στόμα μας ἄς συντηρῆται νὰ λέγῃ συνεχῶς, πιστεύω, καὶ θὰ εἶναι τοῦτο εἰς ἡμᾶς ὀφρρη καθε καλῆς πράξεως. Διότι ἡ γλώσσα, ποῦ θὰ μῶθη νὰ λέγῃ αὐτὴν τὴν μίαν λέξιν, ἐντρέπεται καὶ κοκκινίζει νὰ εἰπῇ αἰσχρὰ καὶ ἄτοπα λόγια. **Ε** καὶ ἂν, λόγω τῆς συντηθείας ποῦ εἶχε, πέσῃ κάποτε εἰς αὐτὸ τὸ παράπτωμα, θὰ σιγαλοῖται, διότι θὰ ἔχη πεθολογῆ τοὺς κατηγόρους. Διότι ὅταν ἕνας ἴδῃ, αὐτὸν ποῦ δὲν ὀρκίζεται, νὰ αἰσχρολογᾷ, θὰ ἐπέμβῃ με μεγάλην εὐκαλίαν, θὰ γελᾷσῃ εἰς ἄκρον τοῦ θὰ τοῦ εἰπῇ ἐμπαικτικῶς ὅτι ποῦ τὸ πιστεύωσον λέγεις εἰς ὅλα δὲν ἀνέχεσαι νὰ ἐκτομήσῃς ὄρκον καὶ με τὰ αἰσχρὰ λόγια ἀπιδάξῃς τὴν γλῶσσόν σου; Ὅστε, καὶ παρὰ εἰς θέλησίν μας, θὰ ἀναγκασθῶμεν, ἀπὸ ἐκείνους με τοὺς ὀποιούς θὰ εἴμεθα, νὰ ἐπιπέσωμεν εἰς τὸν ὄρκον τῆς εὐπεθείας.

Τὶ λοιπὸν πρέπει νὰ κώμωμεν, θὰ ποῦ εἰπῆτε, ἂν εἶναι ἀνάγκη νὰ ὀρκισθῶμεν; Ὅπου ὑπάρχει παράδοσις νόμου δὲν ὑπάρχει ἀνάγκη. ⁹⁶ **Α** Καὶ εἶναι δυνατόν, λέγει νὰ μὴ ὀρκισθῇ κανεὶς ποτὶ; **Τὶ** λέγεις; Ὁ Θεὸς δέταξε νὰ μὴ ὀρκισθῇ καὶ σὺ τοιμῶς νὰ ἐρωτήσῃς, ἐάν εἶναι δυνατόν νὰ φυλάξῃς τὸν νόμον τοῦτον; Ἀντιθέτως ἀδύνατον εἶναι νὰ μὴ τὸν φυλάξῃς. Καὶ θὰ σοῦ τὸ ἀποδείξω τοῦτο, δηλαδὴ ὅτι οὐκ εἶναι τὸ νὰ μὴ ὀρκίζομαι, ἀλλὰ τὸ νὰ ὀρκίζομαι εἶναι ἀδύνατον, ἀπὸ τὸ

⁹⁵ Δηλαδὴ καμμία ἀνάγκη δὲν ἔκκειλεται τὴν παράδοσιν τοῦ Νόμου τοῦ Θεοῦ.

σύγκρονα γεγονότα: Ἴδού λοιπὸν χρηματικὴν εἰσφορὰν³⁴ θεωρουμένην ὑπερέαν τῶν δυνάμεων τῶν πολλῶν, ὑπεκράθησαν οἱ κάτοικοι τῆς πόλεως ταύτης νὰ καταβάλωσι καὶ τὸ περισσότερον μέρος αὐτῆς ἔχει καταβληθῆ καὶ ἀκούει νὰ λέγουν αὐτοί, ποῦ τὴν εἰσπράττουν; Διὰ τί ὄργεις νὰ πληρώσῃς, ἢ ἀνθρώπε; Διὰ τί ἀναβάλλεις κάθε ἡμέραν; Μήπως εἶναι δυνατόν νὰ τὴν ἀποφύγῃς; Βασιλικὸς νόμος εἶναι καὶ δὲν ἐπιδέχεται ἀναβολήν. **Β** Τί λέγεις, ἀπάντησέ μου; Ὁ βασιλεὺς διέταξε νὰ πληρώσωμεν χρήματα καὶ λέγεις, εἶναι ἄδύνατον νὰ μὴ τὰ καταβάλωμεν καὶ ὁ Θεὸς διέταξε νὰ ἀποφεύγωμεν τοὺς ὄρκους καὶ λέγεις ὅτι εἶναι ἄδύνατον νὰ τοὺς ἀποφεύγωμεν; Ἐπὶ ἔξ ἡμέρας σὺ δίδως αὐτὴν τὴν συμβουλὴν καὶ ἐπιθυμῶς τώρα, ποῦ θὰ τελεώσω τὴν ὁμολίαν καὶ θὰ ἀποκαρισθῶμεν, νὰ σὺς δώσω ἔν' αὐτοῦ τὰς τελευταίας συμβουλὰς, διὰ νὰ ἀσφαλίσῃς τὸν ἑαυτὸν σου ἀπὸ τὴν παράθεσιν τῆς ἐντολῆς ταύτης. Καμμίαν δικαιολογίαν καὶ συγκύρησιν δὲν θὰ ἔχετε, παραβαίνοντες τὴν ἐντολὴν ταύτην, ἔτσι καὶ ἂν ἐγὼ δὲν σὺς εἶπον εἴποτε περὶ αὐτῆς, διότι μόνοι σας ἔπρεπε νὰ ἔκατε διορθώσι τὸ ἁμάρτημα τοῦτο, τὸ ὅποιον δὲν εἶναι πολὺπλοκὸν πρᾶγμα, οὔτε ἀσπίει πολλὴν προσπάθειαν πρὸς ἐξάλειψιν. Ὅταν μάλιστα τόσας παραινέσεις καὶ συμβουλὰς ἤκούσατε, ποίαν δικαιολογίαν θὰ προβάλλετε. **Γ** ὅταν θὰ κατηγορήσῃτε δι' αὐτὸ ἐνώπιον τοῦ φοβεροῦ θύματος καὶ θὰ σὺς ζητοῦνται εὐθύνη διὰ τὴν παρουσίαν ταύτην; Καμμίαν δὲν θὰ ἠμπορέσετε νὰ εὔρετε καὶ δι' αὐτὸ εἶναι ἀνάγκη ἢ νὰ ἀπέλυτε ἐκ τοῦ κόσμου τοῦτου ἀπυλλογίμους αὐτοῦ, ἢ ἂν δὲν ἀπαλλαγῆτε, νὰ καλέζετε καὶ νὰ ὑποσῆτε τὴν ἐσχάτην τιμωρίαν.

Ταῦτα λοιπὸν ἔλοι, ἀφοῦ τὰ θέλετε καλὰ εἰς τὸ μυαλό σας καὶ μὲ πολλὴν προθυμίαν ἀφοῦ ἀνοκάρησατε ἔν' ἐδῶ, νὰ παρακινήτε ὁ ἕνας τὸν ἄλλον αὐτὰ, ποῦ ἐπὶ τόσας ἡμέρας ἐπιόμεν, νὰ φυλάξετε καλὰ εἰς τὸ μυαλό σας, ἵνα καὶ ὅταν ἤρξει σιωπῆμεν, σὺς διαπαιδαγωγηθῶμεν χριστιανικῶς μετὰ τῶν σας, οἰκοδομηθῶμεν, προτρεποῦμεν, πολλὴν νὰ δεῖτε πρόθεσιν καὶ ἔτσι καὶ τὰς λοιπὰς ὁδὸς ἀφοῦ φυλάξετε ἐντολὰς, ἀπολαύσατε τοὺς αἰωνίους στεφάνους, τοὺς ἀσπίους εἶθε ὅλοι νὰ ἐπιτύχωμεν διὰ τῆς χάριτος καὶ φιλανθρωπίας τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, **Δ** διὰ τοῦ ὁποῦ καὶ μετὰ τοῦ ὁποῦ εἰς τὸν Πατέρα ἅς εἶναι ἢ δόξα καὶ τὸ "Ἅγιον Πνεῦμα εἰς τὴς τῶς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Ἀμήν.

³⁴ Πρόκειται περὶ τῆς ἐπὶ τοῦ Θεοδοσίου τοῦ Μεγάλου ἐπιβληθείσης φορολογίας.

ΟΜΙΛΙΑ ΕΝΑΤΗ

ΕΠΙΛΗΘΕ ΕΙΣ ΕΚΕΙΝΟΥΣ ΠΟΥ ΚΑΤΕΡΧΟΝΤΑΙ ΝΑ ΜΗ ΟΡΚΙΖΟΝΤΑΙ: ΚΑΙ ΟΤΙ ΔΕΝ ΠΡΕΠΕΙ ΕΝΑΣ ΝΑ ΔΙΕΤΑΞΗ ΜΕΤΑ ΤΟ ΘΑΝΤΟΝ ΝΑ ΑΚΟΥΞΗ ΤΟΝ ΘΕΙΟΝ ΛΟΓΟΝ, ΜΕΤΑΒΑΛΩΝ ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑΝ Ε ΚΑΙ ΑΙΔΙΤΙ ΚΑΤΟΧΗΝ ΑΠΟ ΠΟΛΙΤΗ ΧΡΟΝΟΣ ΕΙΣΘΕΣΑΝ ΑΙ ΘΕΛΑΙ ΓΡΑΦΑΙ ΚΑΙ ΕΙΣ ΤΟ -ΟΙ ΟΥΡΑΝΟΙ ΔΗΡΟΥΝΤΑΙ ΤΗΝ ΔΟΞΑΝ ΤΟΥ ΘΕΟΥ- (ΨΑΛ. 18, 2) ΚΑΙ ΦΥΣΙΟΘΕΙΑ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ, ΚΑΙ, ΤΕΛΟΣ, ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΝΑ ΜΗ ΟΡΚΙΖΟΜΕΘΑ.

1. Καὶ προηγουμένως εἰς σὺς ἀμήλιον καὶ τώρα πρὸς σὺς ὁμιλῶ πάλιν. Ἔσθε δὲ καὶ διαρκῶς νὰ ἤμην μαζί σας, μᾶλλον δὲ καὶ πάντοτε μαζί σας εἶμαι, ἂν ὄχι σωματικῶς, ἀλλὰ πνευματικῶς διὰ τῆς δυνάμεως τῆς ἀγάπης, ἐπεὶ δὲν ἔω δι' ἄλλον σκοπὸν, παρὰ διὰ νὰ φροντίζω διὰ σὺς καὶ τὴν σωτηρίαν τῆς ψυχῆς σας. Διότι, ὅπως ὁ γεωργὸς διὰ τίποτε ἄλλο δὲν φροντίζει, ³⁷ Ἄ παρὰ διὰ τοὺς σπόρους καὶ τὰ σπαρτά καὶ ὁ κυβερνήτης τοῦ πλοῦ ἔχει τὸν νοῦν του εἰς τὰ κύματα καὶ τὰ λιμάνια, ἔτσι καὶ ὁ κηρὺς τοῦ λόγου ἔχει ὡς κύριον ἔργον του νὰ φροντίζῃ διὰ τοὺς ἀκροατὰς του καὶ τὴν προκοπὴν των, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον κύριον καὶ ἐγὼ τώρα.

Διὰ τοῦτο καὶ ὅλους σας σὺς περιφέρω εἰς τὴν διάνοιάν μου, ὅσο μόνον ὅταν εὐρίσκωμαι ἐδῶ, ἀλλὰ καὶ ὅταν εἶμαι εἰς τὸ σπῆτι μου. Διότι ἐάν καὶ πολλὸς εἶναι ὁ λαὸς καὶ ὁ κύριος τῆς καρδίας μου στενός, ἀλλ' ὅμως πλατεῖα εἶναι ἡ ἀγάπη καὶ ἔτσι ἂν στενωκαρῶσθε ὅταν εὐρίσκασθε μέσα μου» (Β' Κορ. 6, 12). Τῶν συνέσειων δὲ τοῦ ρητοῦ τοῦτου δὲν θὰ ἀναφέρα, διότι καὶ ἐγὼ δὲν στενωκαρῶσμαι, ὅταν εἶμαι μέσα σας. Ἀπὸ ποῦ φαίνεται τοῦτο; Ἀπὸ αὐτοῦ, ποῦ πολλοὶ μοῦ εἶπον, ἔτι: ἐκάμαρεν τὴν παραγγελίαν σας, θέσαντες μεταξύ μου νόμους, **Β** καὶ ποινὰς καθορίσαντες εἰς τοὺς ὀρκιζομένους καὶ τιμωρόσαντες πὸς παραβαίνοντας τὸν νόμον μὲ τιμωρίαν, ποῦ ἀρροῖε εἰς ἡμᾶς, τὸ ὅπιον εἶναι ἀπόδειξις μεγίστης ἀγάπης. Διότι δὲν τὸ θεωροῦ ἐπιπονήν νὰ ἐξείλας μὲ ἐπισημνῆν αὐτὰ τὰ πράγματα, ἐπειδὴ δὲν προέρχεται ἀπὸ περιέργειαν, ἀλλὰ ἀπὸ ἐνδιαφέρον διὰ σὺς ἢ ἀνάμειξί μου αὐτῆ εἰς τὸ ζητήματί σας. Διότι ἐάν εἰς τὸν ἱερόν δὲν εἶναι ἄσκοπῶς καὶ πρᾶγμα νὰ ἐρωτῆ νὰ μάθῃ περὶ τῆς ἀγείας τοῦ

ἀφρόσπου, οὔτε εἰς ἡμᾶς εἶναι ἐγκλημα νὰ ζητοῦμεν πάντοτε πληροφορίας περὶ τῆς σκεπτικῆς οὐσίας. Διότι διὰ τοῦ τρόπου τούτου ἄφωδ' ἐπιβάλλει τί ἐκτετε κατορθώσει καὶ τί πλεόν οὐκ ὑπολείπεται, μὲ τὴν ἀμφύρουν πλεόν ἐπιστημονικὴν γνώσιν θὰ ἐπιβάλοιμεν τὸ ὑπόλοιπον φέριμα.

Ἐρῶμεν λοιπὸν ταῦτα ὅσο τὴν προσεκτικὴν ἐρευναν, ποῦ ἔκαρμεν καὶ εὐκαριστοῦμεν τὸν Θεόν, Ἐ διότι δὲν ἐσκέπημεν εἰς περὶ τῆς εὐδοκίας, οὔτε ἐρηκίσαμεν τὸν σπῆρον εἰς τὰ ἀγκῶνα, οὔτε ἐκρεκόδη νὰ περῶση πολλὸς καιρὸς καὶ νὰ περιμείνωμεν ἐπὶ μακρόν, θὰ νὰ θερίσωμεν τὸ στάκιον. Διὰ τοῦτο διαρκῆς οὐκ ἔχομαι εἰς τὴν καρδίᾳ μου, διὰ τοῦτο δὲν πισθάνομαι τὸν κόπον τῆς διδασκαλίας, ἐπειδὴ μὲ ἀνεκκαμφθεὶς τὸ πνευματικὸν κέρδος, ποῦ ἀποκομίζουσι οἱ ἁκροαταὶ μου. Τοῦτο εἶναι ἰκανὸν νὰ μᾶς κέρη νὰ ἀνοκτῶσιν νέας δυνάμεις, καὶ μᾶς ὁσὴν φτερά, νὰ μᾶς ἀνωκτῶσιν φρικτικῶς καὶ νὰ μᾶς πείσῃ νὰ ὑπομείνωμεν διὰ οὐκ ἴσως κῶλον. Ἐπειδὴ λοιπὸν ἐφανήκατε πολλὸ εὐγνώμονες καὶ συνεπειεὶς ἀπέσαντί μας, ἐμπρός λοιπὸν καὶ ἡμεῖς ἄς πληρώσωμεν τὸ ὑπόλοιπον τοῦ χρόνου, ποῦ οὐκ ὑπεκοθέσαμεν προηγουμένως, ἄν καὶ δὲν ὄλετο νὰ παρευρίσωνται ὅσοι ἐκεῖνοι Ἐ ποῦ ἦσαν παρόντες, θὲν ἔδοθα τὴν ὑπόσχεσιν τῆς πληρωμῆς.

Ποῖα ἄρα γε νὰ εἶναι ἡ αἰτία; Τί τοὺς ἀπεμάκρυνεν ἀπὸ τὴν τράπεζάν μας; Ἐκεῖνος, ποῦ ἔλαθε μέρος εἰς ἀσθητὴν τράπεζαν, φαίνεται, ὅτι τὸ ἐθέλωσε ἀνάριστον μετὰ ἀπὸ ὄλιγην τροφὴν νὰ ἔλθῃ νὰ ἀκούσῃ τὸν θεῖον λόγον, ἀλλὰ δὲν ἔχουν ὀκείων δοσι ἔχουν ταυαὶτην ὀντίληψιν. Διότι, ἔδν ἦτο ἔτιον νὰ ἀκούσῃ κανεὶς τὸν θεῖον λόγον μετὰ τὸ φαγητόν, δὲν θὰ ἔλεγεν ὁ Χριστὸς τοὺς πολλοὺς καὶ μακροὺς ἐκεῖνους λόγους μετὰ τὸν μυστικὸν ἐκεῖνον δειπνόν. Ἐάν τοῦτο ἦτο ἀπρεπεὲς πρᾶγμα, δὲν θὰ ἐδίδασκε πολλὰς φορὰς τὰ πλήθη εἰς τὴν ἔρημον, ἄφωδ' προηγουμένως τοὺς ἔδωκε καὶ ἔφαγον. Ἐάν μάλιστα πρέπει νὰ εἴπωμεν καὶ κἀτι, ποῦ θὰ φανῇ παρόδοσον, τότε πρὸ πάντων εἶναι ὑπεφωτιστὴν ἡ ἀκρόσως τῶν θεῖων λόγων. Διότι, θὲν ἔχεις νειοθῆ ὅτι ἄφωδ' ἔφαγες καὶ ἔπες, Ἐ εἶναι ἀνάγκη νὰ μεταθῆς καὶ εἰς τὴν συγκέντρωσιν τῶν Χριστιανῶν, ἔξῃπαντος καὶ κωρὶς νὰ τὸ θέλῃς πολλὰς, θὰ φανῆς ἐγκρατῆς καὶ ποτὲ δὲν θὰ καταλήξῃς οὔτε εἰς μέθην οὔτε εἰς πολυπραγίαν. Ἐπειδὴ ἡ σκέπης καὶ ἡ ἀναμονὴ τῆς μεταδόσεως εἰς τὴν ἐκκλησίαν σὲ ἀναγκάζει νὰ τρώγῃς καὶ νὰ πίνῃς μὲ εὐκομίαν καὶ μὲ μέτρον, διὰ νὰ μὴ γελοῦσιν ὅσοι εἰς θέρος σου, θὲν ἄφωδ' εἰσέλθῃς εἰς τὸν ναὸν καὶ ἀνεκαμπθεὶς μὲ τῆς ἀπελφοῦς, κατὰν μωρίης ἀπὸ κρασὶ καὶ ἔχεις περιβόλατα ἄδικτα. Ταῦτα δὲν τὰ λέγω πᾶρα διὰ οὐκ, ἀλλὰ δι' αὐτοὺς ποῦ δὲν ἤλθον, διὰ νὰ τὰ μά-

θουν ἀπὸ οὐκ. 99 Ἀ διότι δὲν εἶναι τὸ φαγητὸν κώλυμα εἰς τὴν ἀκρόσιν τοῦ θεῖου λόγου, ἀλλὰ ἡ ἀφέλεια. 100 Δηλοθῆ δὲν εἶναι ἀμάρτημα μετὰ τὸ φαγητὸν νὰ ἀκούσῃ τις τὸν θεῖον λόγον, ἀλλὰ τὸ νὰ εἶναι ἀμελής εἰς τὸ νὰ τὸν ἀκούσῃ. Σὺ θὲμας ἐπειδὴ θεωρεῖς ἀμάρτημα τὸ νὰ μὴ νηστεύσῃς καὶ ἄλλο προσθέτεις ἐγκλημα, πολλὸ μεγαλύτερον καὶ χειρότερον ἀπ' αὐτό, τὸ νὰ μὴ λάθῃς μέρος εἰς τὴν πνευματικὴν ταύτην τράπεζαν καὶ ἐνθ' ἔθροες τὸ σῶμα, λυώνεις ἀπὸ τὴν πείνον τὴν ψυχὴν. Ποῖαν θὲμας δικαιολογίαν θὰ εὐρήσῃς διὰ τὴν πρῶτην σου ταύτην; Διότι διὰ μὲν τὴν νηστεύσιν ἴσως ἔχεις νὰ προβάλῃς ὡς δικαιολογίαν ὀσθένειαν τοῦ σώματος; διὰ τὴν ἀκρόσιν θὲμας ἢ ἡμωρεῖς νὰ εἴπῃς; Ἐπειδὴ ἡ σωματικὴ θεβαίως ὀσθένεια δὲν ἐμποδίζει τὴν ἀκρόσιν τοῦ θεῖου λόγου. 101 Ἐάν δηλοθῆ ἄφωδ' ἔλεγον: κανένας ἐξ αὐτῶν ποῦ ἐγευράσων νὰ μὴ ἀναμικθῇ μὲ τοὺς ἔδω χριστιανούς, κανεὶς μετὰ τὸ φαγητὸν δὲν πρέπει νὰ ἀκούῃ τὸν θεῖον λόγον, θὰ ἦσο κῶλικος συγκωρημένος διὰ τὴν παρόδσιν πᾶρα θὲμας ποῦ ἡμεῖς οὐκ ὀροῦμεν οὐκ ἰραθῶμε καὶ οὐκ καλοῦμεν νὰ ἔλθετε σὲ ἡμᾶς, ποῖον θὰ ἔχετε δικαιολογίαν ποῦ φοβῆτε μακράν; Διότι ἀκατάλληλος νὰ ἀκούῃ τὸ κήρυγμα δὲν εἶναι ἐκεῖνος ποῦ ἔφαγε καὶ ἔπεν, ἀλλὰ ἐκεῖνος ποῦ δὲν προσέκει εἰς ὅσα λέγονται, ποῦ κρημάται καὶ εἶναι ἀποκαυκαμένος καὶ μὲ τὸ μὲν σῶμα εἶναι ἔδω, μὲ τὴν διάνοισν δὲ περιπλανᾶται ἄλλοῦ. Αὐτὸς καὶ ἄν ἀκούῃ νηστεύῃ εἶναι ἀκατάλληλος πρὸς ἀκρόσιν αὐτοῦ. Ἐνθ' ἐκεῖνος ποῦ εἶναι ἀγρυπνός, νηρόλιος καὶ συγκεντρώει τὸν ναὸν του εἰς ὅσα λέγονται, καὶ ἄν ἀκούῃ ἔφαγε καὶ ἔπεν, δύνανται νὰ γίνῃ ὁ καταλληλίστατος ἄλλων ἀκροατῆς τοῦ θεῖου λόγου. Διότι προκεμῆνος μὲν περὶ τῶν δικαιοτηριῶν καὶ δουλευτηριῶν τῶν ἑθνῶν εὐλόγως ἢ συνήθειο αὐτῆ ἐπεκρότησε, ἐπειδὴ, Ἐ μὴ γνωρίζοντες νὰ φιλοσοφοῦν οἱ ἔθνικοι, 102 δὲν τρώγουν ὅσον χρειάζεται διὰ νὰ συντηρηθοῦν, ἀλλὰ τῶνον, ὡστὲ νὰ σκόσουν καὶ πίνουσι πολλὰς ὑπερβολικᾶς. Διὰ τὸν λόγον ταῦτον, ἐπειδὴ κῶνουν τὸν ναὸν τους ἀκρηστον διὰ τὴν διεξαγωγὴν τῶν ὑποθέσεων, τὰ δικαιοτήρια καὶ δουλευτηρια κλείουσι τὸ μεσημέρι καὶ τὸ δευτερον. Εἰς ἡμᾶς θὲμας τοὺς χριστιανούς δὲν συμβαίνει τοιοῦτον πρᾶγμα, ἀλλ' ἐκεῖνος ποῦ ἔφαγε δύναται νὰ εἶναι ἐφᾶμιλλος μὲ ἐκεῖνον ποῦ νηστεύει κατὰ τὴν ἐγκράτειαν τῆς ψυχῆς, διότι δὲν τρώγει καὶ πίνει ἴσους, ὡστὲ νὰ διαρρήξῃ τὴν καλιάν ἢ νὰ σκοτίσῃ τὸ

101. Δηλοθῆ δὲν εἶναι ἀμάρτημα μετὰ τὸ φαγητὸν νὰ ἀκούσῃ τις τὸν θεῖον λόγον, ἀλλὰ τὸ νὰ εἶναι ἀμελής εἰς τὸ νὰ τὸν ἀκούσῃ.

102. Ἐἵνοις διὰ τοῦτου ἔτι. Ἐπὶ τοῦ νὰ φιλοσοφοῦν, ἀλλὰ νὰ φιλοσοφοῦν εἰς ὅσον ἔσων οἱ χριστιανοὶ καὶ νὰ ἐπιβάλλονται εἰς τὸν ναὸν τους.

λογισμέν του, αλλά όσον χρειάζεται δια να αναλάβη δύναμεις το έχθρονημένον σώμα του.

2. Αλλά δια μὲν τὸ ζήτημα τοῦτο, ἄρκυτά εἶναι ὅσα πῆσομεν εἶναι τῶρα καιρὸς νὰ ἐλάττωμεν καὶ εἰς τὸ θέμα τῆς ὁμιλίας, Ὡς ἂν καὶ δὲν ἔχω ὄραϊν πρὸς διδασκαλίαν ἐξ αἰτίας ἐκεῖνων καὶ ἀπουσιάζουσιν. Καὶ ὅπως ἡ μητέρα ἢ φιλάστοργος, ὅταν πρόκειται νὰ ἐτοιμάσῃ τὸ τραπέζι καὶ δὲν εἶναι παρόντα ὅλα τὰ παιδιὰ τῆς, λυσιτελεῖ καὶ ὑποφέρει, τοῦτο βεβαίως καὶ ἐγὼ πάσχω τῶρα καὶ ἐλλέπων τὴν ἀπουσίαν τῶν ἀδελφῶν μου, δυσκολεύομαι νὰ πληρώσω τὸ κρέος μου, ἀλλὰ οὐκ δόνασθε νὰ μὲς ἀπαλλάξετε ἀπὸ τὴν δυσκολίαν ταύτην. Ἐὰν δηλαδὴ θὰ μὲς ἐδόδατε τὴν ὑπόθεσιν, ὅτι ὅλα ὅσα θὰ εἴπωμεν, θὰ τὸ μεταβάσατε εἰς ἐκεῖνους μὲ μεγάλην ἀκρίβειαν, μὲ προθυμίαν καὶ ἡμεῖς θὰ οὐκ μετρήσομεν ὅλον τὸ κρέος. Διὰ τοῦ τρόπου τοῦτου ἐκεῖνοι μὲν θὰ ἀποζημιωθῶσι διὰ τὴν ἀπουσίαν, ὑπὸ τῆς διδασκαλίας, τὴν ὁποίαν θὰ τοὺς κάνη ἡ ἀγάπη σας, Ἐ οὐκ δὲ μετὰ μεγαλυτέρας προσοχῆς θὰ παρακολουθήσατε τὴν ὁμιλίαν, διότι θὰ ἔχετε ὑπὸ ὄφθαλμοῦ, ὅτι εἶναι ἀνάγκη νὰ τὴν ἐπιτήτε καὶ εἰς ἄλλους. Διὰ τὸ οὐκ γίνῃ λοιπὸν σαφέστερος ὁ λόγος, ἂς τὸν ἐπαναλάβωμεν ἀπὸ τὴν ἀρχὴν.

Ἐξητούσομεν λοιπὸν προηγουμένως νὰ μάθωμεν διὰ ποῖον λόγον μετὰ ἀπὸ τόσα χρόνια ἐδόθησαν αἱ Γραφαί, διότι οὐ κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Ἀδάμ, οὔτε τοῦ Νῶε καὶ τοῦ Ἀβραάμ, ἀλλὰ κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Μωϋσέως ἐδόθη τοῦτο τὸ βιβλίον. Διὰ τοῦτο ἄκούουσ πολλοὺς νὰ λέγουν, ὅτι, ἔδω ἢτο κρήσιμον ἀπὸ τὴν ἀρχὴν ἐπεπε νὰ δοθῇ, ἔδω δὲ ἦτο ἀκρίστον, οὔτε κατῆσαν δὲν ἐπεπε νὰ δοθῇ. Ἀλλὰ ὁ συλλογισμὸς οὗτος εἶναι ἁσφαλμένος. Διότι βεβαίως δὲν εἶναι ἀπόλυτος ἀνάγκη, ἔδω καὶ μελαιντικὸς θὰ εἶναι κρήσιμον νὰ διδοῖται ἀπὸ τὴν ἀρχὴν, οὔτε, κατὰ ποῦ ἐδόθη εἰς τὴν ἀρχὴν, εἶναι ἀνάγκη νὰ παραμῆνη διαρκῶς τὸ ἴδιον. Ἄ Τὸ γὰρ, παραδείγματος χάριν, εἶναι κρήσιμον, ἀλλὰ δὲν δίδεται διαρκῶς, παρὰ μόνον ὅταν εἴμεθα παιδιὰ. Καὶ στερεὰ τροφή κρήσιμος εἶναι, ἀλλὰ κανεὶς δὲν τὴν δίδει ἀπὸ τὴν ἀρχὴν, ἀλλὰ ὅταν περῶσομεν τὴν παιδικὴν ἡλικίαν. Καὶ τὸ καλοκαίρι πάλιν κρήσιμον εἶναι, ἀλλὰ δὲν εἶναι τοιοῦτον διαρκῶς. Καὶ ὁ κειμῶνας ἀπέλιθος εἶναι, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς παρέρκεται, δὲν μένει διαρκῶς. Ἦ λοιπὸν: αἱ Γραφαί, λέγει, δὲν εἶναι κρήσιμοι; Κρήσιμώτατα εἶναι καὶ ἀναγκαῖοτάτα. Διὰ ποῖον λοιπὸν λόγον, λέγει, ἀπὸ τὴν ἀρχὴν δὲν μὲς ἐδόθησαν;

ἮΤ. Δηλαδὴ δὲν εἶναι ὀφθαλμὸν νὰ ἔχωμεν κατ' ὄρον τὸ τ-ος χαιμῶνα ε καλοκαίρι.

Διότι οὐκ διὰ γραμμάτων, Ἐ ἀλλὰ διὰ πραγμάτων ἤθελεν να παιδαγωγῆ τοὺς ἀνθρώπους ὁ Θεός. Τὶ σημαίνει διὰ πραγμάτων; Δι' αὐτῆς τῆς κτίσεως. Εἰς τοῦτο λοιπὸν τὸ ζήτημα, ὅταν ἦλθεν ὁ Ἀπόστολος, ἀπευθυνόμενος πρὸς τοὺς ἔθνικοὺς, ποὺ ἔλεγαν, ὅτι δὲν ἐπόδαμεν ἐξ ἀρχῆς ἀπὸ τὰς Γραφῶν ποῖα εἶναι ἡ ἀληθινὴ Θεογονία, ἔλεγε πῶς ἀπελογηθῆ. Ἀπὸ δηλαδὴ εἶπεν, ὅτι φανερόνεται ὀργὴ Θεοῦ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἐναντίον κάθε ἁσθεοῦς προσβολῆς κατὰ τοῦ Θεοῦ μεγαλείου καὶ ἐναντίον κάθε παραβώσεως τοῦ ἡθικοῦ νόμου του ποὺ διαπράττουν ἄνθρωποι, οἱ ὁποῖοι καταπατοῦν καὶ ὀδοκοῦν τὴν ἀλήθειαν διὰ τῆς εἰδωλολατρίας καὶ τοῦ αἰσχροῦ τῶν βίου» (Ῥωμ. 1, 18), ἐπειδὴ εἶπεν, ὅτι οἱ λόγοι του οὗτοι προεκάλεσαν ἀπορίαν καὶ πολλοὺ ἀντιπρόθετοι εἰς αὐτὰ, νὰ τὸν ἐρωτοῦν, λέγοντες: καὶ ἀπὸ ποῦ ἐργάζοιτο αἱ ἔθνικα τὴν ἀλήθειαν τοῦ Θεοῦ; προσέθεσε: ἐπίδη ἡ ἀληθῆς περὶ Θεοῦ γνώσις εἶναι φανερὰ εἰς αὐτοὺς (αὐτοῦ 19) C. Καὶ μὲ ποῖον τρόπον εἶναι φανερὰ εἰς αὐτοὺς; Πῶς δὲ ἡμποροῦσαν νὰ γνωρίσουν τὴν θεὸν καὶ ποῖος τοὺς τὸν ἐδεξε; λέγει: Διότι ὁ Θεὸς τὴν ἁφανέρωσεν εἰς αὐτοὺς (Αὐτοῦ). Μὲ ποῖον τρόπον; Ποῖον προφήτην ἐστειλε; ποῖον εὐαγγελιστῆν, ποῖον διδάσκαλον; ἡφαίτοι αἱ Γραφαί ἀκόμη δὲν ὑπῆρχον; «Διότι αἱ μὴ ἐλεπόμενοι μὲ τὰ αἰσθητὰ μάτια ἀπειροὺς τελειότητες τοῦ Θεοῦ, ἔρδου ἐκτίσθη ὁ κόσμος, ἐλεπτοῦνται καθαρὰ διὰ μέσου τῶν δημιουργημάτων μὲ τὰ μάτια τῆς διανοίας, τῶσαν ἡ δύναμις του, ποὺ δὲν ἔχει ἀρχὴν καὶ τέλος, ὅσον καὶ κάθε θεὰ τελειότης» (αὐτοῦ 6, 20). Αὐτὸ δὲ ποὺ λέγει σημαίνει τὸ ἐξῆς: Τὴν κτίσιν εἰς τὸ μέσον πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν ὄλων θεοσὸν διὰ νὰ ὑπονοσθῶν οἱ ἄνθρωποι ἀπὸ τὰ δημιουργήματα τὸν δημιουργόν, τὸ ὅποσον καὶ κάποιος ἄλλος ἔλεγεν ὡς ἐξῆς: «Διότι ἀπὸ τὸ μέγεθος καὶ τὴν ὀφειότητα τῶν δημιουργημάτων φαίνεται καθαρὰ ὁ δημιουργὸς αὐτῶν» (Σοφ. Σοφ. 18, 5). Εἶδες τὸ μέγεθος αὐτῶν; Ὡ θαύροσον τὴν δύναμιν ἐκεῖνου ποὺ τὰ ἔκαμε. Εἶδες τὴν ὀφειότητα; νὰ ἐκπληγῆς μὲ τὴν σοφίαν ἐκεῖνου, ὁ ὅπολις τόσον ὄρατα τὰ ἐποίησε. Τοῦτο καὶ ὁ προφήτης φανερώριαν ἔλεγεν: «Οἱ οὐρανοὶ διηγοῦνται τὴν δόξαν τοῦ Θεοῦ» (Ψαλ. 18, 2).

Πῶς διηγοῦνται; λέγει μου. Φωνῆν δὲν ἔχουν, στόμα δὲν ἀπέκτησαν, πῶς λοιπὸν διηγοῦνται; Μὲ τὴν ὄφιν τους. Ὅταν δηλαδὴ ἔχῃ τὴν ὀφειότητα των, τὸ μέγεθος, τὸ ὕψος, τὴν θέαν, τὸ σκῆμα, τὴν ἐπὶ τοῦ χρόνου διάρκειαν, ὅταν νὰ ἀκούῃς φωνῆν καὶ νὰ διδάσκειαι διὰ τῆς ὄψεως, προσκινεῖς ἐκείνον ποὺ ἔκαμε τόσον καλὸν καὶ παρόδοσον ὄμμα. Σιωπῆ ὁ οὐρανός, ἀλλὰ ἡ ὄφιν αὐτοῦ φωνάζει δυνατώτερα ἀπὸ τὴν σάλπιγγα, διδάσκουσα ἡμᾶς διὰ τῶν ὀφθαλμῶν οὐκ διὰ

της άκοης, διότι η αίσθησις της όράσεως είναι περισσότερον έξέσιπτος και σαφές από την αίσθησιν της άκοης. Διότι εάν ο Θεός διά των βιβλίων και των γραμμάτων θα μάς έπαιδαγωγούσε, εκείνος μόν ποδ έγνώριζε γράμματα, θα έμύθαινε δε, η γράφουν τα βιβλία, ενώ εκείνος ποδ δέν έγνώριζε, δέν θα έταρνεν άπ' αυτά καμμίαν ύφέλειαν. εκτός εάν κάποιος άλλος θα τόν έδίδασκε. Καί ο μόν εδπορος θα ήμμορούσε νά αγοράση τό βιβλίον, ενώ ο πτωχός δέν θα ήμμορούσε νά τό άποκτήσῃ. Πάλιν εκείνος ποδ έγνώριζε την γλώσσαν, 100

A εἰς τήν ὁποῖαν θά εἶχαν γραφή τὰ βιβλία, θά έννοούσε τό περιεχόμενον αὐτῶν, ὁ δὲ Σκόθης καί ὁ θάρβαρος καί ὁ Ἰνδός καί ὁ Αἰγύπτιος καί ὁλοι ὅσοι δέν θά έγνώριζον τήν γλώσσαν ἐκείνην, θά ἔφρευγον ἀπό τὰ βιβλία χωρίς νά μάθουν τίποτε. Προκειμένου ἁμῶς περὶ τοῦ οὐρανοῦ, δέν συμβαίνει τοιοῦτον πρᾶγμα, ἀλλά καί ὁ Σκόθης καί ὁ θάρβαρος καί ὁ Ἰνδός καί ὁ Αἰγύπτιος καί κάθε ἄνθρωπος, ποδ θαδί- ζει εἰς τήν γῆν, θά ἀκοῆσῃ αὐτήν τήν φωνήν, διότι οἱ διὰ τῆς ἀκοῆς ἀλλά διὰ τῆς ὁράσεως εἰσέρχεται εἰς τὸν νοῦν μας. Ἐπειτα ἡ ὄψις τῆς φύσεως εἶναι μία καί οἱ πολλοί, ὅπως αἱ γλώσσαι τῶν βιβλίων. Διὰ τοῦτο τὸ βιβλίον αὐ- τῆς δύναται καί ὁ ἀμαθὴς καί ὁ σοφός εἶς ἰσὺ νά τό με- λετήσῃ καί ὁ πτωχός καί ὁ πλούσιος καί ὁποι κα' ἂν φήσῃ κανεὶς ἂν κυττάξῃ εἰς τὸν οὐρανόν, B θά διδασθῇ ἄρκετά ἀπὸ τὴν θεῶν αὐτοῦ. Τοῦτο καί ὁ προφήτης ἠπεισοῦμένους καί δεικνύων οἱ ἡ κτίσις ὄψιντες φωνῆν καί εἰς τοὺς θάρβα- ρους καί εἰς τοὺς Ἕλληνας καί εἰς ἕλας γενικῶς τοὺς ἄν- θρώπους καταληπτῆν τὰ ἔξῃς ἔλεγε: ἐπὶν ὑπάρκουν λα- λοι, οὔτε λόγοι, τῶν ὁποῶν δέν ἀκούονται αἱ φωναὶ (Ψαλ. 18, 4). Τοῦτο δὲ ἔχει τὴν ἔξῃς σημασίαν: Δέν ὑπάρκει ἔ- ἴνος, οὔτε γλώσσα, ποδ νά μὴ ήμμορῇ νά έννοήσῃ τήν φων- ήν ταύτην, λέγει, ἀλλά εἶναι τοσοῦτη ἡ φωνὴ αὐτῶν, ὥστε οἱ αἰ ἄνθρωποι εἶναι δυνατοὶ νά τήν καταλάβουν καί οἱ μόνον τοῦ οὐρανοῦ τήν φωνήν ἀλλά καί τῆς νύκτας καί τῆς ἡμέρας. Καί πῶς ἀκούεται ἡ φωνὴ τῆς ἡμέρας καί τῆς νύ- κτας; Διότι ὁ μόν οὐρανός με τὸ κάλλος του, C με τὸ μέγε-θος καί με τὰ τόσα ἄλλα, ποδ ἔχει, προσεγγεῖ κατάπληξιν εἰς τοὺς θεατὰς καί τοὺς κάνει νά θαυμάσουν τὸν δημιουργόν αὐτοῦ, ἡ δὲ ἡμέρα καί ἡ νύκτα, τὶ τοιοῦτον ἔχει νά ἐπιδείξῃ.

Τοιοῦτον μὲν τίποτε δέν ἔχει νά ἐπιδείξῃ, ἔχει ἁμῶς ἄ- λα, ποδ δέν εἶναι κατώτερα ἀπ' αὐτὰ, δηλαδὴ τὸν ρυθμόν, τὴν τάξιν, τὴν μεγάλην ἀκρίθειαν. Ὅταν δηλαδὴ οὐρανόθεν πῶς ἠμμορῶσαν μεταξύ των ἡ νύκτα καί ἡ ἡμέρα ὅλον τὸ ἔτος καί πῶς σάν νά μετεχειρίσθησαν μέτρον ὀήθησαν με ἀκρί-θειαν ὅλον τὸ χρονικόν διάστημα, θά ἐσυλλαγῆς με ἐκείνων

ποῦ ἔθεσε τὴν τάξιν αὐτήν. Διότι ὅπως αἱ ἀδελφαὶ ποδ ἐμοί- ρισαν τὴν πατρικὴν κληρονομίαν με πολλὴν ἀγάπην, χωρίς καθόλου νά ἀδικήσῃ ἡ μία τὴν ἄλλην, ἔτσι καί ἡ ἡμέρα καί ἡ νύκτα D με μεγάλην ἀκρίθειαν καί δικαίαν κατανομὴν ἐμοί- ρισαν μεταξύ των τὸ ἔτος καί διατρεπὶ κάθε μία τὸ ἰδικόν της σῆμα καί ποτὲ ἡ μία τὴν ἄλλην δέν ἔσπριζε ἀπὸ τὸ ἰδικόν της μέρος. Οὐδέποτε λοιπὸν κατὰ τὸν κειμῶνα ἔγινε μακρὰ ἡ ἡμέρα, ἔπας οὐδέποτε κατὰ τὸ καιροκαίρι ἔγινε μακρὰ ἡ νύκτα, ὅν καί ἔπερσαν τόσαι γενεαί, ἀλλὰ εἰς τόσον μα- κρὸν χρονικόν διάστημα, οὔτε εἰς μίαν στιγμὴν, οὔτε με μισῇ ὥρᾳ, σὲ μίαν ῥοπὴν τοῦ ὀφθαλμοῦ ἡ μία ἔδικισε τὴν ἄλλην.

3. Διὰ τοῦτο καί ὁ ψαλμῶδς ἐξεκλάγη ἀπὸ τὴν ἰσότητά αὐτῶν καί ἐκόνταξέ λέγων εἰς τὴν νύκτα ἀνογγέ- λη γνώσιν (Ψαλμ. 3, 3). "Ἄν εἶσαι εἰς θεῶν νά φιλοσοφῆς περ' αὐτῶν, θά θαυμάσῃς ἐκείνων ποδ ἀπὸ τὴν ἀρχὴν καθάρ-ισαν B τόσον ἀμετακίνητα τὰ ὄρια τούτων. "Ἄς ἀκούσωμεν ταῦ- τα ὁ πλέονέκται καί ὁσοι ἐπιθυμοῦν τὸ ἕνα πρᾶγμα καί αἱ μνησθῶν τῆς ἡμέρας καί τῆς νύκτας τὴν ἰσὴν καί δικαίαν διανομὴν. "Ἄς τὰ ἀκούσωμεν οἱ φαντασμένοι καί ὑπερήφανοι, ποδ ἔν θέλουσιν νά παρακωσῶν τὰ πρᾶγμα εἰς ἄλλους. Ἦ ἡμέρα ὑποχωρεῖ εἰς τὴν νύκτα καί δέν εἰσέρχεται εἰς τὴν ἡμέραν περικαλῆν, οὐ δὲ ἂν καί ὀπολοῦθῆς πάντοτε τιμὴν, δέν ἀνε- κται νά μετοδώσῃ ὅπ' αὐτὴν εἰς τοὺς ἀδελφοὺς σου;

Καί πρότερον νά ἴδῃς τοῦ νομοθέτου τὴν σοφίαν. Κατὰ μὲν τὸν κειμῶνα καθώρισε μακρὰ νά εἶναι ἡ νύκτα, ὅτε ἀπαλά- τεραι εἶναι οἱ σπόροι καί ἔχουν ἀνάγκην μάλλον ψύχους 101 A καί δέν ἀνέκονται μεγαλυτέρῳ θερμότητι. Ὅταν δὲ με- γαλιώσωσιν αὐταί, μεγαλιώνει μαζὶ καί ἡ ἡμέρα καί τότε γίνε-ται μεγαλυτέρα, διὰν πλέον ὁ καρπὸς ὑμάρτη. Ὅ τοιοῦτος δὲ καθώρισός δέν εἶναι ἀφέλιμος μόνον εἰς τοὺς σπόρους, ἀλλὰ καί εἰς τὰ σῶματα τῶν ἀνθρώπων. Ἐπειδὴ δηλαδὴ κατὰ τὸν κειμῶνα καί ὁ ναῦτης καί ὁ πλοίαρχος καί ὁ ὀδοπόρος καί ὁ ἰπριτωπῆς καί ὁ γεωργός τὸν περισσότερο καιρὸν εἰς τὸ σπῆν μόνον, ἐξαναγκάζομενοι ἀπὸ τὸ κρίος, καί ὁ χρόνος τοῦ κειμῶνος εἶναι καιρὸς ἀργίας, καθώρισεν ὁ Θεός ὁ πε- ρισσότερος χρόνος νά εἶναι νύκτα, διὰ νά μὴ εἶναι ἄχρηστον νά πολὺ μακρὸς τῆς ἡμέρας, ἀφοῦ οἱ ἄνθρωποι τίποτε δέν ἠμμοροῦν νά κάμουν τότε.

Τὶ δὲ νά εἰπῆ κανεὶς διὰ τὴν εὐτοχίαν τῶν ὥρων τοῦ ἔτους; Ἠὲς καί οὗτοι σάν κορίτσια, B ποδ κορτεῦν κυκλι-κὸν καιρὸν, με πολλὴν τῶν διαδέχονται ἡ μία τὴν ἄλλην καί σπῆ - σπῆ καί καρεῖς νά τὸ καταλοβῶμεν, δέν παύουν οὐταί ποδ εἶναι εἰς τὸ μέσον νά μὲς μεταφέρουν πρὸς τὰς

ἀντίθετους αὐτῶν. Διὰ τοῦτο οὐτε ἀπὸ τὸν χειμῶνα ἐρχόμεθα ἡμέρας εἰς τὸ καλοκαίρι, οὐτε ἀπὸ αὐτὸ εἰς τὸν χειμῶνα πάλιν ἡμέρας, ἀλλὰ μεταξύ αὐτῶν παρεμβάλλεται ἡ ἀνοιξίς, ὥστε μὲ τὴν κλιμακωτὴν μεταβάσιν νὰ συντελέσῃ νὰ ἔλθωμεν εἰς τὸ καλοκαίρι μὲ γερὰ καὶ ἀβλαστῆ σῶματα. Ἐπειδὴ δηλαδὴ αἱ ἀπότοιμοι καιρικά μεταβολαὶ φέρουν ἀσθενείας καὶ βλάπτουν πάρα πολὺ τὴν ὑγίαν, καθώρισεν ὁ Θεὸς τὸν χειμῶνα νὰ διαδέχεται ἡ ἀνοιξίς, τὴν ἀνοιξίαν τὸ καλοκαίρι, τὸ καλοκαίρι νὰ διαδέχεται τὸ φθινόπωρον καὶ ἔτσι νὰ ἐρχόμεθα εἰς τὸν χειμῶνα. Ὡς αἱ καιρικαὶ μεταβολαὶ ἐκ τῶν ἀντιθέτων ὁρῶν νὰ μᾶς εἶναι ἀβλαβεῖς ἐπειδὴ δὲν θὰ ἔρχωνται ἀποτόμως, ἀλλὰ θὰ προηγοῦνται ἄλλαι. Ποῖος λοιπὸν εἶναι τὸσον ὀθλιὸς καὶ ταλαίπωρος, ὁ ὁποῖος ἐνῶ βλέπει τὸν οὐρανόν, τὴν θάλασσαν, τὴν γῆν, τὸσον κατὰλληλον καὶ ἐκριβῆ σπυκερασμῶν πᾶν ἐπισκῶν, τῆς ἡμέρας καὶ τῆς νύκτας τὴν ἀμετακίνητον τῶν, νὰ νομῆται ὅτι ταῦτα ἔγιναν μόνον τοὺς καὶ νὰ μὴ προσκυνῆ ἐκεῖνον ποῦ μὲ τὴσσην οὐρίαν τὰ ἐτακτοῖσιν.

Ἐκαστὸν καὶ ἐκαστὴν νὰ προσθέσω εἰς αὐτὰ: ὅτι οὐκ ἴσως τὸ μέγεθος καὶ ἡ ἀραιότης τῶν κτισμάτων, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς οὗτος ὁ τρόπος μὲ τὸν ὁποῖον ἐδημιουργήσασιν φανεράνουν τὸν Θεόν, ποῦ συντηρεῖ τὰ πάντα. Ἐπειδὴ δηλαδὴ, ὅτε ὁ Θεὸς ἔκτισε καὶ ἐδημιουργοῦσε τὰ πάντα εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς δημιουργίας, ὁ δὲν εἶμεθα παρόντες, οὐτε, ἐὰν εἶμεθα, θὰ ἐβλέπωμεν πῶς ἐγίνοντο, διότι ἡ ἀόρατος αὐτοῦ παντοδυναμία τὰ κατασκευάζει, καθώρισεν, ὥστε αὐτὸς οὗτος ὁ τρόπος τῆς δημιουργίας νὰ μᾶς γίνῃ ἀριστος διδάσκαλος, διότι συνέθεσε τὰ δημιουργήματα κατὰ ὑπερφυσικὸν τρόπον. Ἴσως νὰ μὴ ἐννοήσατε αὐτὸ ποῦ εἶπα διὰ τοῦτο θὰ εἶτε τὸ εἶπε ἀπλοῦστερα. Ὅλοι θὰ παραδεχθοῦν ὅτι εἶναι φυσικὸν πρᾶγμα τὸ νερὸ νὰ στηρίζεται ἐπάνω εἰς τὴν γῆν καὶ οὐκ ἡ γῆ ἐπάνω εἰς τὸ νερὸ. Διότι, ἐπειδὴ ἡ γῆ εἶναι σῶμα πυκνόν, σκληρόν, σπινθηρὸν καὶ δὲν ὑποχωρεῖ, εὐκόλως ἡμπορεῖ νὰ χρησιμεύσῃ ὡς στήριγμα εἰς τὸ νερὸ. Τὸ νερὸ δὲμος, ἐπειδὴ εἶναι σῶμα ρευστόν, καὶ ἀραιόν, εὐμαλακόν καὶ εὐκόλινθητον καὶ ὑποχωρητικόν οὐδὲν θὰ πῆσιν μῆκος εἰς αὐτὸ, οὐδὲν κοινὸν σῶμα δὲν ἡμπορεῖ νὰ χρησιμεύσῃ ὡς στήριγμα, καὶ ἂν ἀκόμη τοῦτο εἶναι ἐλαφρότατον. Διὰ τοῦτο πολλὰς φορές, ὅταν μικρὰ πετράδκια ἔπεσε μέσα σὲ νερὸ, τὸ νερὸ ὑπεχώρισε καὶ τὸ ἄφρονος νὰ φθάσῃ εἰς τὸν πάτον αὐτοῦ. Ὅταν λοιπὸν ἴδῃς οὐκ μικρὸν πετράδκια, ἀλλὰ τὴν γῆν ἀλόκληρον νὰ εἶναι ἐπάνω εἰς τὸ νερὸ καὶ νὰ μὴ καταποντίζεται, θαυμάσον τὴν δύναμιν ἐκείνην, ποῦ κάνει ἰσοῦστα ὑπερφυσικὰ θαύματα.

Καὶ ἀπὸ ποῦ φαίνεται ὅτι ἡ γῆ εἶναι ἐπάνω εἰς τὸ νερὸ;

Ὁ προφήτης τὸ εἶπε διὰ τῶν ἔθξξ: αὐτὸς ἐπὶ τῶν θαλασσῶν ἔθεμελίωσεν αὐτὴν ¹⁰⁴ Α καὶ τὴν ἐστερέωσεν ἐπάνω εἰς ποταμούς (Ψαλμ. 22, 2). Καὶ πάλιν: ἐκεῖνος ποῦ ἐστερέωσε τὴν γῆν ἐπάνω εἰς τὰ νερά (Ψαλμ. 135, 8).¹⁰⁵

Τὶ λέγεις; Μικρὸν πετράδκια δὲν ἡμπορεῖ νὰ βαστάξῃ εἰς τὴν ἐπιφάνειάν του τὸ νερὸ καὶ βαστάξῃ τὸσον μεγάλην γῆν καὶ βουνὰ καὶ λόφους καὶ πόλεις καὶ φυτὰ καὶ ἀνθρώπους καὶ κτήνη καὶ δὲν καταποντίζεται; Τὶ λέγεις δὲν καταποντίζεται; Πῶς ἐνῶ ἀπὸ κάτω εὐρίσκεται εἰς ἐπιφάνειαν μὲ τὸ νερὸ ἐπὶ τῶσα χρόνια, δὲν διελύθη καὶ δὲν ἔγινε δὴλ λάσπη; Διότι, ἐὰν τὰ ἔξλλα, ὅταν μένουν ἐπὶ ὀλίγων χρονικῶν διάστημα εἰς τὸ νερὸ σπάζουν καὶ διαλύονται καὶ διατὶ ἀναφέρω τὰ ἔξλλα; τὶ εἶναι σκληρότερον ἀπὸ τὸν σίδηρον; Καὶ αὐτὸς πολλῶς γίνεται μαλακός, ὅταν διαρκῶς μένη μέσα εἰς τὸ νερὸ καὶ εἶναι φυσικὸν αὐτὸ, ἄφου καὶ αὐτὸς ἀπὸ τὴν γῆν προέρχεται.

Διὰ τοῦτο πολλοὶ ἀπὸ τοὺς δραπετερόντας ὑπηρέτας, ὅταν, κατὰ τὴν φυγὴν αὐτῶν, οὐροῦν καὶ τὶς τοὺς τὰς χειρὸς ἑαυτοῦ καὶ τὰς ἀλυσίδας, ἀπὸ ἔλθουν κοντὰ εἰς τὸ τρεχοῦμενον νερὸ καὶ βάλουν μέσα εἰς αὐτὸ τὰ πόδια των μὲ τὰ σιδερένια δεσμὰ καὶ διὰ τοῦ τρόπου τούτου τὰ κάνουν μαλακὰ, εὐκόλως κατάνη τὰ σπάζουν κτυπιέονται αὐτὰ μὲ λίθους. Ἐπειτα ὁ μὲν σίδηρος γίνεται μαλακός καὶ τὸ ἔξλλα σπάζουν καὶ τὰ λιθάρια καταστρέφονται ἀπὸ τὰ νερά, τῶσος δὲ ἄδικος γῆς ἐπὶ τῶσων χρόνων ἐπάνω εἰς τὸ νερὸ, οὐτε καταποντίζεται οὐτε διελύθη καὶ καταστρέφεται.

4. Καὶ ποῖος δὲν θὰ ἐκπλαγῆ καὶ θαυμάσῃ αὐτὰ καὶ δὲν θὰ εἴπῃ μετὰ πεποιθήσεως ὅτι δὲν εἶναι ἔργα τῆς φύσεως, ὁ δὲν ἀλλὰ τῆς ὑπερφυσικῆς Προνοίας; Δι' αὐτὰ κάποιος εἶπε: «ἐκεῖνος ποῦ ἐκρέμασε τὴν γῆν ἀπὸ τὸ τίποτε» (Ἰωβ. 26, 7). Κάποιος δὲ ἄλλος, εἰς τὸ κῆρι αὐτοῦ εἶναι τὸ πέρας τῆς γῆς (Ψαλμ. 94, 4) καὶ, «ὅτι ἐπὶ τῶν θαλασσῶν ἐθεμελίωσεν αὐτήν» (Ψαλμ. 23, 2). Καὶ φαίνονται μὲν ὅτι τὰ χωρία ταῦτα εἶναι ἀντιθέτου ἔννοιας τὸ εἶναι μὲ τὸ ἄλλο, ἀλλ' ὁμοῦ συμφωνοῦν πολὺ. Διότι, ἐκεῖνος, ποῦ εἶπεν, ὅτι ἐπάνω εἰς τὸ νερὸ ἔθεμελίωσεν αὐτήν, εἶπε τὸ ἴδιον μὲ ἐκεῖνον ποῦ εἶπεν, ὅτι ἀπὸ τὸ τίποτε ἐκρέμασεν αὐτήν, ἐπειδὴ τὸ νὰ εὐρίσκειται ἐ-

¹⁰⁴ Πολλὰ εἶ ἐκεῖνον, ποῦ μὲ τὴσσην παρατηρητικότητά καὶ φιλοσοφικὴν σφῆν ἀναφέρει ὁ ἄδικος Πατὴρ ἀνομιὰ καὶ κινδύνον περὶ τῆς κτίσεως, ὅπως νὰ δὲν ἡ γῆ στηρίζεται ἐπὶ τῶν ὀβάτων, ἀπυκνὸν τῆς ἀνελήφεις τῆς ἀπαχῆς του καὶ σήμερον δὲν ἰσχυροῦνται. Ἐν τούτοις εἰ σήμερον ἐπιμαρτυροῦνται ἐπιστημονικὰ περὶ τοῦ κόσμου ἀλήθειαι, φανερόνται κατὰ μέγιστα λόγον τὴν ἀπειρον τοῦ Θεοῦ δύναμιν καὶ οὐρίαν. Ἴδε περὶ τούτου «Τὰ θαύματα τῆς δημιουργίας» ἐκδομῆς Σπῆς καὶ τὸ «Ὁ Θεὸς ἐν τοῖς ἔργοις ἑαυτοῦ», Κ. Βασιλειάνου, ἔκδοσις ΧΕΒΝ.

πάνω εις τὸ νερὸν, ἰσχυνομεθα μὲ τὸ νὰ κρέμεται ἀπὸ τὸ τίποτε. Ἀπὸ ποῦ λοιπὸν κρέμεται καὶ ποῦ στέκεται; Ἄκουσε τὸν Ἰσὶον, ποῦ λέγει, εἰς τὸ κέρι αὐτοῦ εἶναι τὰ πέματα τῆς γῆς· ὅσα ὅτι κέρια ἔχει ὁ Θεός, ἀλλὰ διὰ τὴν μάθησιν ὅτι ἡ δύναμις αὐτοῦ, ποῦ προνοεῖ περὶ ὕδων, εἶναι ἐκεῖνη ποῦ συγκρατεῖ καὶ βαστάζει ὁλόκληρον τὸ σῶμα τῆς γῆς. Ἀλλὰ δὲν πεθεοῖται εἰς αὐτὰ ποῦ εἰπομεν; Πιστεῦσε αὐτὰ ποῦ εἶπες, διότι καὶ εἰς ἄλλο φυσικῶν στοιχείων εἶναι δυνατὸν νὰ εὐρῆς τὴν θαυματουργοῦσαν Πρόνοιαν τοῦ Θεοῦ. Ἡ φωστὴ ἔχει τὴν φυσικὴν ιδιότητα νὰ τεῖγῃ πρὸς τὰ ἄνω, νὰ φέρεται πρὸς τὸ ὕψος καὶ εἰς αὐτὸ νὰ ἀνέρεται μὲ πηδῆματα καὶ ἂν μωροῦς τρόπου μεταχειρισθῆς, δὲν θὰ ἠμπορέσῃ νὰ τὴν ἀναγκάσῃ νὰ πάρῃ κατεῖθοναι πρὸς τὰ κάτω. Πολλὰς φορὰς λοιπὸν ἀναμμένην λαμπρὰ ἂν καὶ τὴν ἀναποδογυροῦσαν δὲν ἠμπορέσομεν νὰ κόψωμεν τὴν ἀρμὴν τοῦ πυρός νὰ κλίνη πρὸς τὰ κάτω. Ἐὰλλὰ καὶ εἰς αὐτὴν τὴν στάσιν εὐρισκόμενον τρέχει πρὸς τὰ ἄνω καὶ σπεύδει πρὸς τὸ ὕψος ἐκ πᾶν κάτω. Διὰ τὸν ἥλιον ὁμοῦ ἐντελής τὸ ἀντίθετον ἔκαμεν ὁ Θεός, διότι πᾶς ὀπίσθας αὐτοῦ τὸς ἔστρεψεν εἰς τὴν γῆν καὶ τὸ φῶς τοῦ τῷ ἔκαμεν νὰ κλίνη πρὸς τὰ κάτω, λέγων τρόπον τινὰ δι' αὐτοῦ τῆς ἰδιότητος τὴν ὅποιαν τοῦ ἔδωκε. Κάτω νὰ βλέπῃ καὶ εἰς τοὺς ἀνθρώπους νὰ φωτίζῃ, διότι δι' αὐτοὺς ἔγενε. Καὶ τοῦ λυχνarioῦ μὲν ἡ φλόγα δὲν θὰ ἐδέκετο νὰ πάθῃ τοῦτο, ἔσθρον δὲ τόσον μέγαν καὶ θαυμαστὸν κλίνει πρὸς τὰ κάτω καὶ πρὸς τὴν γῆν βλέπει, τὸ ὅποιον εἶναι ἀντίθετον μὲ τὴν ιδιότητα τοῦ πυρός, ¹⁰³ Α Ἐνεκα τῆς δυνάμεως ἐκείνου ποῦ τὸ διέταξε. Θέλεις νὰ σοῦ ἀναφέρω καὶ ἄλλο παράδειγμα ὁμοιον μὲ αὐτό; Τὰ νεῦα τοῦ οὐρανοῦ τὸν ὅποιον βλέπομεν ἔχουν ἀπ' ὅλα τὰ μέρη νερὰ καὶ ὁμοῦ δὲν καταρρέουν οὔτε μετακινουῦνται, τὸ ὅποιον εἶναι ἀντίθετον μὲ τὴν ιδιότητα τοῦ νεροῦ, διότι τοῦτο εἰς μὲν τὰς καλύπτας συρρέει μὲ εὐκολίαν, ὅταν δὲ εὐρίσκειται ἐπάνω εἰς κυρτὸν οἶμα, γλιστρῆ ἀπὸ παντοῦ καὶ οὔτε μικρὰ σταγόνα δὲν μένει ἐν' αὐτοῦ. Ἄλλ' ἰδοὺ τὸ παράδοξον τοῦτο ἔχει γίνεαι διὰ τοὺς οὐρανοὺς καὶ αὐτὸ ὁποιοῦν ὁ προφήτης λέγει· εὐανθίται τὸν Κύριον τὰ ὕδατα τὰ ὑπεράνω τῶν οὐρανῶν» (Ψαλμ. 148, 4). Β Καὶ ἀκόμη οὔτε τὸ νερὸ τοῦτο τὸν ἥλιον ἔσθρασε, οὔτε ὁ ἥλιος, ποῦ ἐπὶ τόσα χρόνια συνεχίζει τὸν ὁρόμουν τὸν κάτω, τὸ ὑπεράνω αὐτοῦ εὐρισκόμενον νερὸ ἐξήτησε. Θέλεις πάλιν κάτω εἰς τὴν γῆν νὰ σὲ φέρωμεν καὶ τὸ θαῖμα νὰ σοῦ ἐπιδείξωμεν; Δὲν εἶλεται αὐτὴν ἐδῶ τὴν θάλασσαν, ποῦ εἶναι γεμάτη ἀπὸ κύματα καὶ θαίους ἀνέμους; Καὶ ὁμοῦ αὐτὴ ἡ θάλασσα ἢ ἐρύκωρος καὶ μεγάλῃ καὶ μακρόδῃς περιτριχίλλεται μὲ τὴν ἀνίσχυρον

ἄμμον. Καὶ παρατήρησε τοῦ Θεοῦ τὴν σοφίαν. Δὲν ἄρτηεν αὐτὴν νὰ εἶναι ἥσυχος, οὔτε ἥσυχος διὰ τὴν μὴ νομίζῃς ὅτι ἢ εὐτοξία αὐτὴ ὀφείλεται εἰς τὴν φύσιν τῆς, ἀλλ' ὅταν μὲν μένη δοθεῖα εἰς τὴν περαιοκίην τῆς φωνάζει, ταράσσεται, κάμνει μέγαν λάταγον καὶ τὰ κύματα τὸ ἐξακοντίζει εἰς δυσθεώρητα ὕψη. Ἐάν δὲ πλησῆσθαι εἰς τὴν ἀκρογιαλιὰ καὶ ἔξη τὴν ἄμμον, διαλύεται καὶ γυρίζει ὀπίσω, διδάσκουσα σὲ διὰ τὴν δύο τούτων, ὅτι δὲν εἶναι ἔργον τῆς φύσεως τὸ ὅτι μένει μέσα εἰς τὰ ὕψη τῆς, ἀλλὰ τῆς δυνάμεως ἐκείνου ποῦ τὴν συγκρατεῖ. Διὰ τοῦτο λοιπὸν καὶ ἀνίσχυρον τὸ τεῖχος τοῦτο κατασκεύασε καὶ δὲν περιέβαλε τὴς ἀκρογιαλιὰς μὲ ξύλα, οὔτε μὲ λίθους καὶ θοῦνὰ διὰ τὴν μὴ ἀποδύσῃς εἰς ταῦτα τὴν συγκράτησιν τοῦ θαλασσοῦ στοιχείου. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Ἰσὶος ὁ Θεός ἐλέγχων τοὺς Ἰουδαίους εἶπε· «Ἐμὲ δὲν θὰ φοβήσθε ποῦ ἔθεσε τὴν ἄμμον ὡς ὅριον εἰς τὴν θάλασσαν καὶ δὲν θὰ τὴν ὑπερῶσθ;» (Ἰερ. 5, 22). Δὲν εἶναι δὲ τοῦτο μόνον τὸ ἄξιον θαυμάσιον, ὅτι μέγαν καὶ θαυμαστὸν τὸν κόσμον ἔκαμεν, οὔτε ὅτι παρὰ τοὺς συνθέτας φυσικοὺς νόμους τὸν συνέηρσε, ὁ ἀλλὰ ὅτι καὶ ἐξ ἀντιθέτων στοιχείων, ἐκ θερμοῦ καὶ ψυχροῦ, ἠεροῦς καὶ ὑγροῦς, πυρός καὶ ὕδατος, γῆς καὶ ἀέρος τὸν συνεκράτησε· καὶ τὰ ἀντίθετα ταῦτα στοιχεῖα ἀπὸ τὸ ὅποια ἀπετέλεσεν αὐτὸ τὸ σῶμα, ἂν καὶ ἀντιπράκεται τὸ ἔνα τὸ ἄλλο, δὲν καταστράφησαν μεταξύ των, ὅσα ἢ φυσικὰ δὲν ἐπέδραμε νὰ καύῃ τὰ πάντα, οὔτε τὸ νερὸ νὰ πλημμυρίσῃ τὴν οἰκουμένην. Ἄλλ' εἰς μὲν τὰ ἰδικὰ ἰσὸς ὁμοῦ ταῦτα συμβαίνουν καὶ ἡ καλὴ, ὅταν αὐξάνεται προκαλεῖται πυρετὸν, ποῦ καταστρέφει τὸν ἀνθρώπινον ὀργανισμὸν καὶ ὁ πλεονασμὸς τοῦ φλέγματος¹⁰⁴ πολλὰ νοσήματα προκαλεῖ καὶ καταστρέφει τὸ σῶμα. Ἐ εἰς τοῦτο ὁμοῦ τὸ σῶμα, τίποτε ἐξ αὐτῶν δὲν συνέβη, ἀλλὰ κάθε στοιχεῖον μένει εἰς τὸ ἰδικὸν καὶ ἕνα ἐξαναγκαζόμενον ἀπὸ τῆς θελήσεως τοῦ δημιουργοῦ τοῦ, ὅν νὰ ἔχη καλὸν καὶ δεσμὸν καὶ ἡ διαμάχη τῶν στοιχείων γίνεται παράγων εἰρήνης εἰς τὸ σῶμα. Ταῦτα καὶ εἰς τὸν τυφλὸν δὲν εἶναι φανερά καὶ εἰς πάρα πολὺ ἄνοητος καταληπτά, ὅτι ἀπὸ κάποιαν πρόνοιαν ἔχουν γίνεαι καὶ συγκρατοῦνται; Διότι ποῦς εἶναι τόσον ἀνόητος καὶ ἀναίσθητος, ὁ ὅποιος ἐνῶ βλέπει τόσον ὄγκον ασμάτων, τόσον ἀραιότητα, τόσον ἠρμονικὴν σύνθεσιν, τόσον στοιχείων διαμάχην βιωμὴ καὶ ἀντίθετον καὶ διανομὴν, ¹⁰⁴ Α νὰ μὴ σκεφθῇ καὶ εἴη μέσα του, ὅτι δὲν δὲν ὑπῆρχε κάποια πρόνοια, ποῦ νὰ

¹⁰³ Τὸ πῦρ εἰς τὴν ἀρχαίαν ἰατρικὴν θεωροῦντο ἂν ἐκ τῶν θεοῶν ἄνω χυμῶν καὶ ὀργανισμῶν.

συγγραφῆ τὸν ὄγκον τῶν σωμάτων καὶ νὰ μὴ ἐπιτρέψῃ εἰς τὸ σῶμα νὰ καταρρεύσῃ, τοῦτο δὲν θὰ παρέμενεν οὔτε θὰ διαρκούσε τόσον χρόνον· Τόση ἐποικίον εὐταξία, τόση ἡμέρας καὶ νύκτας συμφωνία, τόσα γένη κτηνῶν, φυτῶν, σφύρων καὶ χόρτων ἐξωλοκουθῶν τὸν δρόμον των καὶ κανένα μέχρι σήμερον οὔτε ἐξῆλθεν ἀπὸ τὰ δρῶν του, οὔτε κατεστράφη μίᾳ γὰ πάντα.

5. Ὅχι δὲ μόνον αὐτὰ, ἀλλὰ καὶ πολλὰ ἄλλα, Ἐ περισσότερα ἀπ' αὐτὰ καὶ βαθύτερα, ἦτο δυνατόν νὰ εἴπωμεν καὶ περὶ αὐτῆς τῆς κτίσεως νὰ φιλοσοφήσωμεν· ἄλλὰ ἅς τὰ ἀφήσωμεν αὐτὰ διὰ τὴν αὐρακὴν ὁμιλίαν καὶ τώρα ἥς προθυμοποιηθῶμεν νὰ διαφυλάξωμεν εἰς τὸν νοῦν μὲ ἐκράθειαν ὡς εἴπωμεν καὶ νὰ τὰ μετεδώσωμεν καὶ εἰς τοὺς ἄλλους. Καὶ γνωρίζω μὲν ὅτι παρέξοντες οὐκ ἐπάρη τὸ βάθος τῶν νοημάτων, ἀλλὰ ἐὰν ὀλίγον ἀναγνώσωμεν καὶ συναθροίσωμεν τὸν ἑαυτὸν μας εἰς τοιαῦτα νοήματα, εὐκολα καὶ εἰς ἄλλους θὰ γίνωμεν διδάσκαλοι. Τέλος δὲ τὸ ἔξῃ θεωρῶ ἀναγκαῖον νὰ εἴπω εἰς τὴν ἀγάπην σας.

Ὅπως ἐδόξασεν ἡμεῖς ὁ Θεὸς διὰ τῆς τῆς δημιουργίας, εἶται καὶ ἡμεῖς ἅς τὸν δοξάζωμεν διὰ τοῦ καθαροῦ. «Οἱ οὐρανοὶ δηγοῦνται τὴν δόξαν τοῦ Θεοῦ» (Ψαλμ. 18, 2) Ἐ μόνον μὲ τὴν ὄψιν των καὶ ἡμεῖς λοιπὸν ἅς διηγώμεθα τὴν δόξαν τοῦ Θεοῦ, ὅχι μόνον διὰ τοῦ λόγου, ἀλλὰ καὶ διὰ τῆς οὐσιῆς μας καὶ τῆς ἐκλήψεως, ποῦ θὰ προκαλῆ εἰς πάντας ἢ λαμπρότης τοῦ Θεοῦ μας. «Διότι ἅς λέμψῃ, λέγει, τὸ φῶς σας ἐμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, διὰ νὰ ἴδωσι τὰ καλά σας ἔργα καὶ δοξάσωσι τὸν πατέρα σας τὸν οὐράνιον» (Ματθ. 5, 16).

Διότι, ὅταν ὁ ἀπίστος ἰδῆ ὅς τὸν πιστὸν νὰ εἶται ταπεινός, σῶφρων, σεμνός, θὰ ἐκπλαγῆ καὶ θὰ εἴπῃ ἄληθεια μέγας εἶναι ὁ Θεὸς τῶν Χριστιανῶν· πᾶς τοὺς ἔκαμε τοὺς ἀνθρώπους, πόσον τοὺς μετέβαλεν, ἀπὸ ἀνθρώπων τοὺς ἔκαμεν ἀγγέλους. Ἄν ἰδῶσιν καινὰς αὐτοῦ, Ἐ δὲν ἀνταποδίδουν τὰ ἴσα· ἂν τοὺς κινήσῃ, δὲν ἀναγκαστῶν ἂν τοὺς ἀδικήσῃ, προσεύκονται διὰ ἐκεῖνον ποῦ τοὺς ἠόκησε· ἐχθρὸν δὲν ἔχουν, μνησικακίαν δὲν γνωρίζουν, φιλορίαν ἀγνοοῦν, δὲν ἔμψον νὰ λέγουν ψέματα, νὰ παροῦσιν τὸν ὄρκον τους, δὲν ὀνέκονται μᾶλλον δὲ οὔτε νὰ ὀρκίζονται· ἀλλὰ θὰ προτιμῶσιν νὰ τοὺς κατῆ ἢ γλώσσα παρὰ νὰ θύλαϊον ὄρκον ἀπὸ τὸ στόμα τους.

Ἄς τοὺς κόμωμεν νὰ λέγουν τοιαῦτα δι' ἡμᾶς, ἅς κόμωμεν μὲν τὴν κομῆν τῶν ὄρκων συνθήσειαν καὶ ἅς τιμῶμεν τὸν Θεὸν ὃσον τιμῶμεν τὰ πολυτιμότερα φορῆμάτῃ μας. Διότι δὲν εἶναι αἰτοπον πρᾶγμα τὸ μὲν καλύτερον φορῆμάτῃ μας νὰ μὴ ἀνε-

κόμωμεν νὰ τὸ φορῶμεν σικρό, τὸ δὲ ὄνομα τοῦ Θεοῦ παντοῦ νὰ τὸ περιφέρωμεν ἀπολύτως καὶ χωρὶς λόγον· Ἐ Μή, ὡς παρακαλῶ καὶ κετεῖνα μὴ δεκνόμενοι τόσην ἀδσοφορίαν διὰ τὴν οὐτηρίαν μας, ἀλλὰ τὴν προθυμίαν ποῦ δεδεικναιεν διὰ τὴν ἐντολὴν τοῦτην εἰς τὴν ἀρχὴν, νὰ τὴν διατηρῶμεν ἕως Θεοῦ τὴν ἐφαρμόσωμεν τελείως. Διὰ τοῦτο καὶ ἐγὼ συνεχῶς ὡς παρακαλῶ νὰ ἀποφεύγετε τοὺς ὄρκους, ὅχι ὅτι οὐκ θεωρῶ ἀρετικὸς ἅς πρὸς τὴν τήρησιν τῆς ἐντολῆς τοῦτης, ἀλλ' ἐπειδὴ εἶδα, ὅτι ἐτηροῦσθε τὸ περισσότερον μέρος αὐτῆς καὶ διακόμει νὰ ὡς ἴσω νὰ τὴν ἐφαρμόσετε ἄλην καὶ τελείως. Ἐτσι κάνουν καὶ οἱ θεῖοι τῶν ἁγνῶν, ἐκεῖνοις ἐκ τῶν ἀγωνιστῶν ποῦ εἶναι πληροῖον εἰς τὰ θραβεῖα, τοὺς παρακινῶν περισσότερο. Ἄς μὴ ἀποσκῶμεν λιπῶν οὔτε καὶ ἡμεῖς, διότι καὶ πληροῦσμεν εἰς τὴν τελείαν ἐφαρμογὴν τῆς ἐντολῆς καὶ ἡ δυσκολία ἦτο εἰς τὴν ἀρχὴν. 103 Ἄ Τώρα ὅτε τὸ περισσότερον μέρος τῆς κακῆς συνήθειας ἐκείτῃ πλέον καὶ ἐκεῖ μείνει μικρὸν μέρος αὐτῆς, οὔτε κόπος ἀπαίτεται, ἀλλὰ μικρὰ προσοχὴ καὶ ὀλίγου χρόνου προσπάθεια, διὰ νὰ κατορθώσωμεν τελείως νὰ μὴ ὀρκίζόμεθα καὶ εἰς ἄλλους νὰ γίνωμεν διδάσκαλοι καὶ μὲ παρρησίαν νὰ ἴσωμεν τὸ Ἅγιον Πάσχα καὶ μὲ πολλὴν εὐχαρίστησιν, διδασκῶν καὶ τριπλοῦσαν ἀπὸ τὴν συνηθισμένην εὐφροσύνην νὰ ἀπολαύσωμεν. Αὐτοὶ δὲν προξενεῖ εὐχαρίστησιν τόσον ἢ ἀπαλλαγὴ ἀπὸ τοὺς κόπους καὶ τοὺς ἰβρώτας τῆς νηστείας, ὅσον τὸ νὰ εἴλωμεν εἰς τὴν ἱερὰν ἐκείνην ἑορτὴν μὲ κατόρθωτα πνευματικῶν καὶ στέφανον λαμπρὸν καὶ ἠρόραντον.

Διὰ νὰ διορθωθῆς δὲ γρήγορα, κάμει τὸ ἔξῃ: Ἐ ζωγράφει εἰς τὸν τοῖκον τῆς οἰκίας σου καὶ εἰς τὰ τοικῶματα τῆς καρδίας σου τὸ δρεπὸν ἐκεῖνο ποῦ πετῆ (Ζαχ. 5, 1—3) καὶ νομίζε ὅτι τοῦτο πετῆ ἐπὶ τῆς κατάρτας ποῦ προέρχεται ἀπὸ τοὺς ὄρκους καὶ συνεχῶς αὐτὴν νὰ συλλογίζεσαι καὶ ἂν ἄλλοι ἰδῶς νὰ ὀρκίζεσαι, ἐμπόδισε τον καὶ φρόντισε καὶ διὰ τοὺς ὑπέρβας σου. Διότι ἂν κυριάζωμεν ὅχι μόνον πᾶς ἡμεῖς νὰ κατορθώσωμεν τοῦτο, ἀλλὰ καὶ ἄλλους νὰ φέρωμεν εἰς αὐτὸ τὸ σημείον, γρήγορα θὰ φθῶσωμεν εἰς τὸ τέρας. Διότι ὅπου ἀνελθῶμεν νὰ διορθώσωμεν ἄλλους, θὰ κοκκαλιάσωμεν καὶ θὰ ἐντραπῶμεν νὰ φανώμεν, ἄλλους, θὰ παραλείπωμεν νὰ κῶνωμεν αὐτὰ, ποῦ συνιστῶμεν εἰς τοὺς ἄλλους νὰ κῶνωμεν. Δὲν χρειάζονται περισσότερα λόγια, διότι πολλὰ περὶ αὐτοῦ εἴπωμεν εἰς τὴν προηγούμενην ὁμιλίαν καὶ αὐτὰ δὲ τώρα τὰ εἴπωμεν διὰ νὰ ὡς ἐπενθῶσωμεν ἐκεῖνα. Ἐ Ὁ δὲ Θεός, ποῦ περισσότερο ἀπὸ ἡμᾶς φροντίζει διὰ τὰς ψυχὰς μας, εἴθε νὰ μᾶς καταστήσῃ τελείως καὶ εἰς τοῦτο καὶ εἰς κάθε ἄλλο ἀγα-

θόν ἔργον, διὰ τὴν παρουσίαν ἡμῶν ὡς καρπὸς καὶ ἔργον ἁ-
 γιότητος καὶ ἀειβίου βασιλείας τῶν οὐρανῶν διὰ τῆς χά-
 ριτος καὶ φιλανθρωπίας τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ,
 διὰ τοῦ ὁποῦ καὶ μετὰ τοῦ ὁποῦ εἰς τὸν Πατέρα θεὸς εἶναι
 ἡ δόξα καὶ εἰς τὸ ἅγιον Πνεῦμα, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶ-
 νων. Ἀμήν.

**ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
 ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ**

ΙΩΑΝΝΟΥ
 ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ
 ἜΡΓΑ

ΑΡΧΑΙΟΝ
 ΚΕΙΜΕΝΟΝ